

KÓHIDI ÁKOS

FÁJLCSERE ÉS FELELŐSSÉG

Fájlcseré és felelősség

25.

Sorozatszerkesztő:

Koltay András – Nyakas Levente

Kóhidi Ákos

Fájlcseré és felelősség

Médiatudományi Intézet

2016

A kutatást támogatta:

Minden jog fenntartva.

© Kőhidi Ákos, 2016

© Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete, 2016

Tartalom

Előszó	9
1. Szerzői jogi és felelősségtani alapvetések.....	17
1.1. Mit lopnak el a digitális kalózok?	17
1.2. A probléma társadalmi beágyazottsága.....	20
1.3. A fogyasztók és a szerzők érdekei.....	24
1.4. A szellemi tulajdon koncepciója.....	27
1.5. Alapjogi vonatkozások.....	35
1.6. A P2P fájlmegosztó rendszerek működési elvei	40
1.7. Felelősségtani alapvetések	45
2. A felhasználók felelőssége.....	57
2.1. Az elsődleges szerzői jogi jogsértésekről általában.....	57
2.2. Magáncélú másolás mint jogellenességet kizáró ok	59
2.3. Fájlcseré vagy fájlmegosztás?.....	64
2.4. Alkalmazható jogkövetkezmények	67
2.5. Az igényérvényesítés előszobája, az IP-cím és ami mögötte van	68
3. A közreműködők felelőssége	79
3.1. A közreműködők felelősségéről általában.....	79
3.2. A közreműködők felelőssége Európában.....	83
3.3. Dologi jogi eredetű igények szerzői jogi alkalmazhatósága	107
4. Az internetszolgáltató felelőssége.....	129
5. A kártérítési felelősség alkalmazása	137
5.1. A normatív egységesítés lehetősége	137
5.2. További lehetséges felelősségi megoldások	139
5.3. A jogellenesség és a felróhatóság	141
5.4. A kauzális összefüggés vizsgálata	144
5.5. A kár meghatározásával kapcsolatos kérdések	150
6. Közjogi megoldási lehetőségek.....	165
6.1 A büntetőjog eszközzrendszere.....	165
6.2. Közigazgatási jogi megoldások	174
7. Alternatív megoldások	179
7.1. Magánjogi alternatívák	179
7.2. Jagon kívüli megoldások	182
8. Összegzés és záró gondolatok.....	185
Irodalomjegyzék.....	191

*„Antivirtuális valóság-valóban, űrkréta korban –
emberszaurusz éniink digitális kőbaltát markol...”*

Pálnagy László

Előszó

Az internet jelentését gyakran adják vissza a világháló szóval, az eredeti „*internetwork*” kifejezés (amelynek köznapi rövidüléséből jött létre az internet) azonban a hálózatok (vagyis több különálló hálózat) közötti kapcsolatra utalt. Kezdetekben – a hozzáférés szűkössége miatt – sem lehetett volna az internetet az egész világot átszövő hálózatként definiálni, és ez most sincs másképp, hiszen ma is elsősorban a fejlett államokra jellemző a kiterjedt, általánosan hozzáférhető internetszolgáltatás.¹

Ugorjunk egy kicsit vissza az időben: a világ egyik informatikai vállalatóriásának, a Digital Equipment Corporationnak az alapítója, Kenneth Harry Olsen a következőket mondta 1977-ben a World Future Society kongresszusán: „Nincs olyan ok, ami miatt bárki számítógépet kívánna vásárolni az otthonába.”² Mivel Olsen a *Fortune* magazin szerint az amerikai gazdaság történetének legsikeresebb vállalkozója volt, az idézett mondatot (kontextusából kiragadva) sokan a legjelentősebb tévedések egyikének tartják.³ Nem cáfolva azt az elképzelést, amely szerint sokszor a leginkább hozzáértő személyek képesek a legnagyobb tévedésekre, az idézet lehetséges üzenetként elfogadható, hogy a személyi számítógépek és az internet jövője nehezen prognosztizálható (kivéve, ha az embert Steve Jobsnak vagy Bill Gatesnek hívják, bár egyesek szerint ők nem előrejelezték, hanem alkották a jövőt).

Az azonban kétségtelen, hogy az emberek beengedték lakásaikba a személyi számítógépet és ezzel a tartalmak végeláthatatlan kavalkádját, ráadásul önként. Ez a folyamat azonban nem elhanyagolható veszélyekkel is járt (hogy csak egy példát említsünk a kisebbik rosszból: a személyes adatok át nem gondolt „önkéntes megosztása”). Utóbbira a jog is igyekezett reagálni, kifejezve, hogy a magánszférát védeni kell a mindenre kiterjedő hálózatoktól. Ahogy azt az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009-es véleményében rögzíti: „Amennyiben nem erősítik meg az érzékeny adatok védelmét és titkosságát, a »mindenütt jelen levő« hálózat teljes átláthatóságot teremthetne a személyek esetében.”⁴ A felhasználás szélsőségeit is hűen tükröző példaként hozható fel a Second Life elnevezésű virtuális világ- és életszimuláció. Itt a regisztrált felhasználók a valós életük mellett egy második életet is „élhetnek” (már akinek erre ideje és igénye van). Virtuális pénzért dolgozhatnak, vásárolhatnak és természetesen is-

---

1 Egy 2011-es kimutatás szerint az internethasználók aránya a kontinensek teljes lakosságának tükrében Afrikában (13,5%) és Ázsiában (26,2%) a legalacsonyabb. A Föld teljes lakosságára vetítve ugyanez az arány 32,7%, Észak-Amerikában a legmagasabb (78,6%), Európában pedig 61,3%-ot mutat. Forrás: World Internet Penetration Rates by Geographic Regions, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>. Véleményem szerint, amíg a harmadik világ egyes országaiban az ivóvíz vagy a csatornarendszer sem alapvető szolgáltatás, addig a „világháló” kifejezést valójában a jóléti államok (és az ezekhez felzárkózni kívánó országok) infrastruktúrájának részeként kell értelmezni.

2 „There is no reason for any individuals to have a computer in their home.” Idézi Joelle TESSLER: *Kenneth Olsen, Computer Pioneer Who Co-Founded Digital Equipment Corp., Dies at 84*, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/02/12/AR2011021203645.html>

3 A mondat eredetileg így hangzott: „There is no reason for any individual to have a computer in his home.” Bár sokan felhívják az állítást mint a jövőre vonatkozó egyik jelentős tévedést, Olsen eredetileg nem a személyi számítógépekre utalt, hanem azokra a központi vezérlő egységekre, amelyek automatizálhatják a háztartásban lévő elektromos berendezéseket (beállítják a hőmérsékletet, fel- és lekapcsolják a villanyt, elkészítik az ételt stb.), de még ennek fényében is tévedésnek minősíthető kijelentése.

4 OJ C77/66 2009.03.31 (2009/C 77/15. közlemény) 3.4.3. pont.

merkedhetnek is.⁵ Sőt a virtuális világban megtermelt virtuális javaikra a valóságban is van kereslet, a felhasználók ugyanis internetes piacereken árulják – többek között – a játékban megszerzett ingatlanukat, ráadásul valós pénzéért.⁶ Az emberek tehát önként beengedték privát szférájukba az egész világot elérhetővé tévő internetet, maguk is belépve annak ágas-bogas virtuális dzsungelébe. Amellett, hogy a különféle tartalmakat és más embereket is pár kattintás után szobánkba varázsolja a technika, nem szabad elfelejteni, hogy így nem a valóság közelít, annak csupán megtévesztően hasonló leképeződése. Ezt fejezi ki Peter Steiner sokszor idézett gondolata is: „Az interneten arra sem jön rá senki, ha egy kutya vagy.”⁷ Utalva ezzel arra, hogy a felhasználó tulajdonképpen (ha nem szégyelli) bárkinek kiadhatja magát.

Számtalan, a világhálóval összefüggő tudományos és ismeretterjesztő írás az internet revolútív fejlődésének leírásával indul, bemutatva, hogy vált az a kezdetben egyetemi és kutatási célokat szolgáló hálózatok sokaságából a ma ismert (elvben) „demokratikus” világhálózattá. E fejlődési ív kontúrjait – a lassan közhelynek számító tézisek interpolációjával – nem kívánom ehelyütt újra felrajzolni, mint ahogy annak bizonygatását sem tartanám indokoltnak, hogy az internet több társadalmi alrendszer is érintő gyökeres változásokat hozott, fokozatosan egyfajta „privatizált és kommercializált” entitássá válva.⁸ A fejlődéssel szükségképpen együtt járó társadalmi problémákkal és kihívásokkal a jognak is kellett valamit kezdeni (jó példák erre a WIPO internetszerződésai és az ezek alapján létrejött nemzeti és közösségi jogszabályok).⁹ Azonban, ha az internet megjelenését valamiféle digitális ősrobbanásként fogjuk fel, akkor ezt (hogy a hasonlathoz hűek maradjunk) az így létrejött tér hirtelen tágulásának kellett követnie. (Értve ez alatt a belső technikai fejlődés által a megvalósítható lehetőségek, eljárások, alkalmazások számának exponenciális növekedését.)

Az internet evolúciója elvezetett a következő jelentős (és témám szempontjából leginkább releváns) állomáshoz, a web 2.0 megjelenéséhez, aminél a tartalom már a felhasználók közvetlenebb interakcióján alapul.¹⁰ A modellváltás lényege, hogy míg korábban a tartalmakat nagyobb weboldalak biztosították, addig a web 2.0 esetében már maguk a felhasználók váltak tartalomszolgáltatókká, így szakítva a passzív fogyasztó mintaképével,¹¹ a weboldalak pedig csak a keretrendszert (keresőmotor, kommunikációs felület) biztosítják.¹² A web2.0 megjelenése magával hozta a könyv egyik központi témáját képező P2P (*peer to peer*) hálózatokat. Maga a kifejezés a végfelhasználók egymás közötti, közvetlen kommunikációját jelenti.¹³

5 A virtuális világnak saját pénze is van, amit egyébként a forinttal közel egyező árfolyamban váltanak amerikai dollárra.

6 Itt is megjelentek a szellemi tulajdont sértő magatartások, pl. egyes kereskedők a virtuális „javak” iránti kereslet serkentése érdekében védjegyoltalom alatt álló ábrázolásokat használnak fel. Bővebben l. QUARMBY 2009, 668–694.

7 „On the Internet, nobody knows you’re a dog.” Idézi MAHLMANN–SCHINDELHAUER 2007, 11.

8 DUTFIELD–SUTHERSANEN 2008, 246.

9 A WIPO Szerzői Jogi Szerződése (WCT, 1996) és a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződése (WPPT, 1996); kihatásáért l. pl. az USA 1998-as Digital Millennium Copyright Actjét, vagy az Európai Uniónak az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelvét (InfoSoc-irányelv), továbbá a 2000/31/EK irányelvet a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Eker-irányelv). Lásd pl. YU 2004, 3–5.

10 Bővebben l. <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>

11 OJ C77/66 2009.03.31 (2009/C 77/15. közlemény) 3.1.4. pont, továbbá OECD 2009, 7.

12 Lásd még MUNKÁCSI 2009, 210–211.

13 „A modern »fájlcsereelő« – angol szóhasználatnál *peer-to-peer* vagy P2P – rendszerek lényege, hogy az informatikai hálózat végpontjai, azaz a végfelhasználók közvetlenül kommunikálnak egymással, központi kiténtett csomópont, például központi szerver nélkül.” Lásd pl. SJSZT 07/08/1., 3.

Az ilyen hálózatok elterjedésében döntő szerepet játszott, hogy az átvitel költségei csökkentek, ezzel párhuzamosan az átvitel sebessége nőtt, így egyre összetettebb adatsomagok továbbítása vált lehetővé. Maga a *peer* szó egyenrangút jelent, ez hűen tükrözi a rendszer koncepcióját, ami egyenrangú (azaz nem hierarchizált) résztvevőkből létrejövő,¹⁴ ezek spontán kommunikációjára épülő hálózat.¹⁵ Ennek irányítása a korábbiakhoz képest még inkább a felhasználó kezébe kerül, egyesek szerint némileg túllépve a tervező elképzésein, ugyanis „a hálózatokat az adatok szükségletei fogják irányítani, nem pedig a tulajdonos tervezői elképzelései.”¹⁶ (A P2P-hálózatok működési elveit bővebben később ismertetem.)

Az internettel összefüggő jogi szabályozás folyamatosan kihívások elé állítja a jogalkotót, a jogalkalmazót és a jogtudomány művelőit. A jog folyamatos versenyfutásra kényszerül a technika állandó fejlődésével és öngerjesztő innovációjával. Verebics szerint „ha a jogász éjjel verítékbe fürödve ébred, két eset lehet: az este megint nehéz ételt vett magához, nagy mennyiségben, kis poharából hörpölt, rövid italokkal locsolgatva – vagy az internetről álmodott.”¹⁷ Miért olyan nehéz az internetes történéseket szabályozni? A probléma sokszor abból adódik, hogy bár a jogpolitikai célok nagyrészt helyesen kalibráltak, a jogi eszközök valamely technológia sokszínű fejlődésének pillanatnyi gátjává válhatnak, vagy egész egyszerűen könnyedén kijátszhatók. Egyet lehet érteni Verebics gondolatával, ami szerint „a jogszabályok nagy része annyira kötődik a valós világhoz, hogy az internetre egyszerűen precízisége miatt nem alkalmazható.”¹⁸ A jogi szabályozás során eleinte valóban igyekeztek analógiák útján a régi formákba beleönteni az új tartalmat, ami azonban óhatatlan ellentmondásokkal járt, így aztán – kénytelen-kelletlen – új formákat is létre kellett hozni.

A jog által konstruált új formák a technikai fejlődés üteme miatt azonban csak időlegesek lehetnek, a jogi eszközrendszer szükségszerűen merevebb, mint a szabályozandó közeg: a különös gyorsasággal fejlődő technológiák, illetve az ezek használatából eredő, társadalmilag nem kívánt jelenségek. A szerzői jogsértések megfékezésére tett egyes kísérletekkel kapcsolatban úgy is fogalmazhatunk, hogy ezen a területen pusztán a jog eszközeivel megfékezni a technika fejlődését olyan, mintha valaki szemben állva a japán gyorsvasúttal, kezeit előre nyújtaná, és pusztá kezeivel próbálná megfékezni a felé száguldó vonatot. Az eredmény legfeljebb időleges vágányzár lehetne... Témámra vetítve teljes mértékben osztható az a vélemény, hogy „a fájlcsere az internet alapjául szolgáló digitális hálózati technológiák használatának immanens következménye, e technológiák elválaszthatatlan része.”¹⁹ Éppen ezért sem tekinthető túlzásnak azt a megállapítást tenni, hogy a szerzői jogi jogosultak és jogkezelők a

---

14 Ezeket a „*peer*” mellett sokszor a „*node*”, azaz csomópont elnevezéssel is illetik.

15 Bővebben l. SCHODER–FISCHBACH–SCHMITT 2005, 2–4. A szerzők szerint már az internet hajnalán megjelenő hálózatok is tulajdonképpen P2P-k voltak. Ennélfogva a „modern” P2P hálózatok kialakítói tulajdonképpen visszavezették az internetet ahhoz az eredeti elképzeléshez, ami szerint minden csomópont egyenlő.

16 Isenberget idézi HOWKINS 2004, 239.

17 VEREBICS 1999, 6.

18 Uo., 7. A kijelentést némileg árnyalja, hogy a szerző alapvetően a sajtójogra hivatkozik, továbbá az írás 1999-es. Az azonban kétségtelen, hogy eleinte analógiák útján a régi formákba igyekeztek az új tartalmat beleönteni, és csak ezután hozták létre új formákat. A szerző konklúzióként megjegyzi (uo., 27), hogy a jog helyett talán érdemes volna „az erkölcsöt visszahívni csendes nyugvóhelyéről.” Vö. REIDENBERG 1998, 565–584. A szerző *lex informatica* elnevezéssel illeti az információs társadalom viszonyait szabályozó jogi normákat, amelyek szerinte nem válthatják ki teljesen a hálózatok önszabályozását; továbbá LAGA 1998.

19 BODÓ 2011, 170. A technológiai fejlődés fájlcsere meghatározó történeti előzményeivel kapcsolatban l. bővebben uo., 169–178.

kilencvenes évek elejétől „nem lankadó lelkesedéssel harcolnak az internet ellen.”²⁰ A legutóbbi, világviszonylatban is nagy érdeklődéssel övezett Pirate Bay elnevezésű svéd fájlmegosztó oldal blokkolásával kapcsolatban az ország oktatási és kutatási minisztere, Bård Vegar Solhjell véleménye szerint a zeneiparnak inkább fel kellene karolnia az internetet, ahelyett hogy harcot folytat ellene.²¹

Ez még inkább igaz, ha elfogadjuk Lessignek a szabályozás jellegével kapcsolatban alkotott véleményét, szerinte ugyanis jelenleg abban jószerével nem is a jog eszközei dominálnak.

Az interneten szabályozott az élet, de ez a szabályozás nem elsősorban törvény útján történik. Az elsődleges szabályozó maga a kibernetikus tér becsületkódexe – a szoftver és hardver együttese határozza meg a helyes viselkedés feltételeit, szabályait, törvényét. Ez a szabályrendszer megengedi, hogy egyesek megvédjék a munkájukat, mások pedig másolják azt. (...) A becsületkódex magántörvény.²²

Lessig azonban ezzel nem amellet próbál érvelni, hogy a megfelelő szabályozó nem a jog, sokkal inkább hangsúlyozni kívánja, hogy annak késedelme esetén túl nagy területet uralkodhat a „becsületkódex”, egyre nehezítve a jogi szabályozást.²³ A magántörvényt értelmezhetjük egyfajta megállapodásként (vö. *pacta sunt servanda*), vagyis a folyamat résztvevőinek meg kell hagyni az önszabályozás lehetőségét, és a jognak csak akkor és annyiban kell beavatkoznia, amennyiben az előbbi nem elégséges, vagy nem megfelelő.

Az internet fejlődésének ténye kétségtelen, annak legfeljebb ütemét lehet nehezen meghatározni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság idézett véleménye szerint „a jövő internete valószínűleg a web3 és a tárgyak internetének kombinációja lesz,” azaz a számítógép mellett különféle hétköznapi eszközeink is csatlakozni fognak a világhálózathoz.²⁴ Bár romantikus íű historizmus felelgetni, de a mindenféle technikát nélkülözű családi beszélgetésektől eljutunk a „tárgyak internetéhez”, a kezdetben fogyasztóként védett, majd a fogyasztóból felhasználóvá vált, a felhasználóból pedig tömegesen kalózzá „nemesített” ember csak kapkodja a fejét, és felteszi magának a Huxley-t és Voltaire-t is idéző kérdést: valóban ilyen a szép új világ? Ilyen a virtuális világok lehetséges legjobbika?

Az internet fejlődésével az elektronikus környezetben elkövetett szerzői jogsértések jellege is folyamatosan változik, a jognak pedig a fájlmegosztás újabb és újabb generációival kell lépést tartania, leginkább azért, mert az ilyen módon megvalósuló szerzői jogsértések jelentős károkat okoznak. Egyrészt konkrétan tételezhető vagyoni kárt (leginkább elmaradt haszon formájában) az adott szerzőknek, tágabb értelemben pedig a zene-, film-, könyv-, szoftverpi-

---

20 VEREBICS 2012, 10.

21 <http://torrentfreak.com/norwegian-minister-wants-to-legalize-file-sharing-090222/>

22 Idézi HOWKINS 2004, 247–248.

23 Vö. MORTENSEN 2005, 246–248.

24 OJ C77/66 2009.03.31 (2009/C 77/15. közlemény) 3.5.1. Idézésre érdemesek a bizottságnak a jövő internetével kapcsolatos, 3.5.2. és 3.5.3. pontban foglalt további megállapításai is. „A jövő internetének különféle elemei nagyrészt már léteznek, továbbfejlesztési szakaszban vannak, vagy most jönnek létre, úgyhogy ez az új internet nemsokára »berobban« a társadalomba, és olyan új paradigma lesz, amely újradefiniálja a mindenütt jelenlevű hálózatok helyét és szerepét a polgárok életében és a gazdasági növekedésben. (...) Végül a tárgyak internete egybeolvasztja a fizikai és a digitális, a valóságos és a virtuális világot; az intelligens tárgyak (*smart objects*) beépülnek a mindenütt jelenlevű hálózatba (*ubiquitous network*), amelynek teljes jogú résztvevői, és sokkal nagyobb teret foglalnak el benne, mint a web2 humanista részvételen alapuló hálózatában, amely beleolvad a nagymértékben kibővült hálózatba.”

acnak, a szerzők összességének és ezáltal közvetetten a befogadó közegnek. Előbbi esetben a vagyoni érdeksérelmet elszenvedett személyek (illetve a közös jogkezelők) számára eszközt kell biztosítani arra, hogy megsértett vagyoni érdekeik miatt kompenzációhoz juthassanak. Utóbbi esetben az eszközrendszer rendkívül színes, és elképzelhető a preventív megoldások alkalmazása is, hiszen kollektív szinten nyilván a jövőbeni szempontok is könnyebben igazolhatók (generális prevenció). Míg tehát a széles értelemben vett károk megelőzésére a jog teljes eszközrendszere és jogon kívüli eszközök is bevetethők, addig a szűkebb értelemben vett károkat a polgári jognak kell valakire vagy valakikre telepíteni, ez pedig jelenleg leginkább a felelősségi elv mentén történik.

A digitális korszak tehát jelentős kihívások elé állította a szerzői jogot, aminek a magasabb szellemi, esztétikai szférákban történő alkotás és az alkotó személyek oltalmazása mellett az egyre fokozódó gazdasági érdekeket, így közvetve az ezek által generált tömegtermelést és tömegfogyasztást is védernyője alá kellett vonnia. Többek szerint a szerzői jognak ezen a téren nem kell tovább hatolnia annál, mint amennyit történetileg kikristályosult belső magja ellentmondásmentesen elbír.²⁵ A gazdasági érdekek ráadásul részben (egyes esetekben egészben) elszakadtak a szerzőtől, ha pedig piaci szereplők a kultúra megrendelői, akkor ők lesznek a szellemi tulajdon hasznélvezői is, így alakítva a szerző és a befogadó közeg „érdek-duellumát” több pólusú érdek-mátrixszá. Aki pedig nem alkot, csak megrendel, gyárt, forgalmaz, annak minden revolutív technikai vívmány ellenség addig, ameddig nem találja meg annak kiaknázási lehetőségét. A digitális korszakban, többek között, az internet révén globálisan és tömegek számára vált lehetővé a művek elérése, feldolgozása – jogszerűen és jogellenesen egyaránt.²⁶ A kettő közötti határt mindenkor a jognak kell meghúznia, az ellenértékelt piaci szereplők pedig minél szélesebben kívánták megrajzolni a jogellenes magatartások körét, így konzerválni pozícióikat, de legalábbis időt nyerni addig, amíg megtalálják a lehetséges alternatív üzleti megoldásokat. A jog tehát szabályozási mechanizmusai révén óhatatlanul megkísérelt jégbe zárni egy olyan társadalmi jelenséget, amely folyamatos izzásban van, hiszen dinamikus fejlődésének mozgása nem hagyja kihűlni. Másrészt olyan technológián alapul, amely globális interakciókat tesz lehetővé, a jog pedig ilyen ütemű és léptékű nemzetközi reakciókra nem képes.

Az internet hatásai között azonban nem kizárólag (vagy tán nem is elsősorban) annak gazdasági hatásait kellene figyelembe venni. A nyers számok és gazdasági mutatók mögött ugyanis sokszor elvész a digitális világ jelmezébe burkolózó ember. Számomra Pálnagy László bevezetőben idézett mondata azt sugallja, hogy a digitális korszak megváltoztat, formál rajtunk, de (és hadd legyen ez személyes óhajom is egyben) emberi mivoltunkat nem veheti el. Gyengeségeink és gyarlóságaink, de erősségeink és erényeink is megmaradnak, legfeljebb sokkal erősebben, közvetlenebb módon, mások szeme előtt tűnnek fel! Az internet segítségével az emberek különféle tevékenységet végezhetnek, akár olyan gyorsan, annyian és olyan mértékben, amilyen elképzelhetetlen lenne a virtuális valóságon kívül. Ezzel kapcsolatban tűnik fel a könyv egyik fő témáját képező felelősség kérdése. Ki feleljen

---

25 A szerzői jog „netovábbjával” kapcsolatban l. pl. GYERTYÁNFY 2001, 337–348, LENKOVICS 2008, 275–208.

26 A szerzői jog és a technológia összefonódásának jelentősebb stációival kapcsolatban érdemes utalni a Mezei által hivatkozott Yoshiyuki Tamura gondolatait. Szerinte három fő állomás különíthető el. Az első a nyomdagép európai feltalálása, a második az analóg másolókészülékek megjelenése a XX. század második felében, a harmadik pedig a digitális technológiák és az internet elterjedése. L. MEZEI 2012c, 197–208.

egy sokak által helyesnek ítélt és gyakorolt, de a jog által helytelennek ítélt magatartásért? Az egyének felelősségének végeláthatatlan mozaikjaiban kell gondolkodni, vagy szervezeteket kell számon kérni? Felelőssé kell tenni és el kell rettenteni, vagy ki kell alakítani a felelős gondolkodást? Jelen könyv e kérdésekre keresi a választ, azt vizsgálja, hogy a jog által évszázadok alatt kiformált, mára klasszikusnak mondható polgári jogi felelősség egy viszonylag új társadalmi jelenség kezelése során mennyiben állítható a szerzői jog szolgálatába. Tehát kik felelnek, mi alapján és miért?

Jelen könyvben a szerzői jog megsértésének egy viszonylag jól elkülöníthető esetkörével foglalkozom, az internetes fájlcsere- rendszerek használata során jelentkező jogsértésekkel és az ezekkel összefüggő felelősségi kérdésekkel. A fájlmegosztás folyamata, annak többszörösen összetett jellege miatt, olyan speciális, mondhatni „kísérleti térnek” tekinthető, amelyben a polgári jogi felelősség vizsgálata különösen indokolt. Egyrészt azért, mert Európa több országában is alkalmazzák e jogsértések esetében a polgári jogi felelősség szabályait, ezzel olyan új környezetbe helyezve azt, ahol alkalmazhatóságának határait feszegetik. Másrészt – kifejezetten Magyarországra tekintve – elmondható, hogy a polgári jogi felelősség klasszikus szabályait még alig alkalmazták ilyen esetekre, de egyáltalán nem vethető el, sőt valószínűsíthető, hogy a jövőben ez lehetséges irányként felmerül. Míg Angliában vagy Németországban a jogkezelő szervezetek már több ezer felhasználót szólítottak fel, addig Magyarországon hasonló esetekről egyelőre csak elvétve lehet hallani (és akkor is általában kétes jogérvényesítési kísérletekről van szó).²⁷ Ennélfogva egy, a polgári jogi felelősség vonatkozó, európai irányvonalait kutató és annak közös elemeit kereső vizsgálat nemcsak a jogösszehasonlítás érdekessége miatt lehet indokolt, hanem a hazai, egyelőre többnyire hipotetikus (így pedig nyitott) kérdésekre adható, megalapozott jogi válaszok megtalálása miatt is. A könyvben (ahol lehet) elsősorban a magyar szabályozást ismertetem, kitérve a német és a brit szabályozásra.

A könyv alapkérdése az, hogy a polgári jogi felelősség mennyiben alkalmas eszköz az adott jogsértések kezelésére. Ennek körében elsősorban (de nem kizárólag) a kártérítési felelősséget vizsgálom, emellett a kapcsolódó helytállási kötelezettségeket is. A kártérítési felelősség vizsgálata során felmerül a kérdés, hogy a felelősség klasszikusnak mondható és történeti fejlődése során kimunkált elemei (így a jogellenesség és felróhatóság, a kauzalitás és a többes okozás, a kár fogalma) mennyiben alkalmazhatók a digitális környezetben. Különösen izgalmas kérdés, hogy a kauzalitással kapcsolatos elméletek hogyan alkalmazhatók olyan közegben, ahol a károkozás folyamatos és a károkozók folyton változó, nagyszámú csoportot alkotnak. Jelen esetre vonatkoztatva többek közös károkozása esetén helyes megoldás-e az egyetemlegesség alkalmazása olyankor, amikor a kártérítésre kötelezett személy regressz igényének érvényesítése szinte lehetetlen (ugyanis a többi okozó személyére adott esetben nem derül fény)? Járható út-e ebben az esetben a felróhatóság arányában, vagy a közrehatás arányában történő marasztalás? (Azaz túl sok személy okoz túl nagy kárt, egy személyre hárítani méltánytalan, mindenkivel szemben azonban nem érvényesíthető igény.) Az adott jogsértésekkel kapcsolatban a kár mely eleme mutatható ki? Milyen viszonyban áll a kártérítési követelés a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése iránti igénnyel? Indokolható-e a büntető kártérítés? Mennyiben szükséges és lehetséges felhívni speciális felelősségi alakzatokat a folyamat jogi kezelésére? (Például fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség, vagy más személyért való felelősség.)

---

27 http://index.hu/tech/2016/02/05/ne_fizessen_ha_nemet_porno_letoltesevel_fenyeketik/

A fájlcsere mint folyamatra tekintve, a felelősséget legalább három alanyi körben vizsgálhatjuk: a felhasználók, a közvetítő szolgáltatók (pl. oldalüzemeltetők, keresőszolgáltatást üzemeltetők) és az internetszolgáltatók kapcsán. A szerzői jogi jogosultak mindhárom fronton próbálkoztak már a probléma számukra megnyugtató rendezésével. Vajon kivel szemben a leginkább célravezető az igényérvényesítés, melyik lesz a legjobb és hosszú távon is megoldást jelentő út?

Az előbb felvetett kártérítési és felelősségi kérdéseket a kártérítési felelősségről szóló 5. fejezetben válaszolom meg részletesen. A könyv 1. fejezetében a téma szempontjából leglényegesebb szerzői jogi, felelősségtani és a vonatkozó technológiával kapcsolatos alapfogalmakat ismertetem, igyekezvén megadni a vizsgálódás fogalmi bázisát. Így kitérek a szellemi tulajdonnal kapcsolatos egyes elméletekre is, és a dologi jogi analógia jellegére, mivel a felelősség a megsértett abszolút szerkezetű jogviszonyból ered, továbbá egyes speciális dologi jogi eredetű igények is erre épülnek. Ehhez szorosan kapcsolódva röviden foglalkozom a szellemi tulajdon alapjogi vonatkozásaival is. Bár a könyv szerves részét képezi a szerzői jogi tematika, azt – mint hangsúlyoztam – egyfajta kísérleti térként, nem önálló vizsgálódás tárgyaként kezelem. Emiatt pl. a szerzői jog történetét, annak nemzetközivé válását külön nem tárgyalom. Szerzői jogi kérdések ismertetésére leginkább ott kerül sor, ahol a felelősségi keretszabályokat e rendelkezések töltik ki.

Ahogy már említettem, a felelősséget az okozati összefüggés skáláján a közvetettség felé haladva három fő logikai csomóponton vizsgálom. Az első ilyen adekvát pont az egyéni felhasználók szintje, ők követik el azokat az elsődleges jogsértéseket, amik miatt a többi szint felelősségi struktúrái kiépülhetnek. Az egyéni felhasználók nem alkotnak teljesen homogén csoportot, ugyanis vannak egyes, nagyobb tartalmakat megosztó, jogsértések tömegét elkövető felhasználók és hétköznapi „átlag *userek*”. A letöltésbeli mennyiségi elkülönítés jogi értelemben azonban nem jelent minőségi elkülönülést, legalábbis annyiban, hogy a felhasználók csoportja felelősségi szempontból egységben vizsgálható – főként a szankcionálás során kell különbséget tennünk közöttük. A következő szinten a jogsértésben közreműködőként vagy legalábbis közrehatóként megjelenő közvetítő szolgáltatók és más szolgáltatók állnak (több esetben a „facilitátor” jelzővel illetik őket, utalva arra, hogy megkönnyítik vagy lehetővé teszik az elsődleges jogsértéseket). Itt képezhetjük a legtöbb ágenszt átfogó elméleti csoportot. Egyrészt ide sorolhatók ugyanis a tartalomszolgáltatók (*content providerek*), a vezeték nélküli magánhálózatokat üzemeltetők, a lehetővé tévő technológia kifejlesztői (jelen esetben a szoftverfejlesztők) és egyéb szolgáltatók (pl. a tartalomszolgáltatástól eltérő szerverszolgáltatást nyújtók). Ezzel kapcsolatban a teljes tipizálásra és a csoportok elkülönítésére a könyv 3. fejezetében vállalkozom. A harmadik és leginkább közvetett résztvevő, az internetszolgáltató (*internet service provider, ISP*),²⁸ az ő felelősségükkel és kötelezettségeikkel a könyv 4. fejezetében foglalkozom.

Mindezekén túl további kategorizálások is elképzelhetők, mivel azonban jelen könyv az egyes felelősségi szintek elemzésére és ezek egymáshoz való viszonyára koncentrál, a felhasználók, a közreműködők és az internetszolgáltató felelősségének elkülönítését elegendőnek tartottam a vonatkozó jogi problémák bemutatásához. Megjegyzem azonban, hogy a felelősségi szintek nem teljesen zártak (az elnevezések egyfajta funkcionális megközelítést tükröznek), a felhasználók is lehetnek ugyanis tartalomszolgáltatók, vagy pl. a vezeték nélküli

---

28 Felvethető továbbá negyedik szereplőként a hozzáférést biztosító szolgáltató (*access provider*) szerepe is; l. pl. SZINGER–TÓTH 2004, 233.

magánhálózatok üzemeltetői is lehetnek felhasználók is egyben, továbbá akár az internetszolgáltató is közvetíthet bizonyos tartalmakat. Így ezek a fogalmak bizonyos tevékenységek (és értelemszerűen ezek folytatóinak) sematizált rendszerezésére szolgálnak.²⁹ A felelősség polgári jogi vetületének elemzése után a közjogi felelősségi modelleket (büntetőjog és közigazgatási jog) és más, a jelenség kezelésére alkalmasnak tűnő alternatív megoldásokat is ismertetek.

Végezetül szólnom kell néhány szót magáról a könyvről és az alkotómunka folyamatáról is. A könyv gerincét a 2012-es év végén megvédett „A polgári jogi felelősség digitális határai Európában. A P2P-rendszerekben megvalósuló szerzői jogi jogsértések felelősségtani vonatkozásai” című PhD-dolgozatom adta. A disszertációval kapcsolatban ismét kiemelten megköszönöm atyamesterem, Lenkovics Barnabás professzor úr, Mezei Péter és Verebics János segítségét. A 2012 óta eltelt időben gyakorlati jogász tevékenységem mellett más tudományos témákkal kellett foglalkoznom, így az idő múlásával egyre távolabb kerültem attól, hogy a disszertáció apróbb stiláris változtatásokkal kiadható maradjon. 2016-ban Koltay András bátorítására és közbenjárására ismét felcsillant a remény arra, hogy – immáron átdolgozva – a disszertáció könyv formájában akár tágabb olvasóközönséghez is eljuthasson. Így a 2016-os év egy része azzal telt, hogy sziszifuszi munkával az elmúlt négy év történéseit feldolgozva (elsősorban jogesetekkel) frissítettem a könyvet, és örömmre szolgált, hogy immár a magyar joggyakorlatból is találtam a fájlcserehez szorosan vagy legalább analógia útján kapcsolódó döntéseket. Azt is meg kell említeni, hogy 2014. március 15-én hatályba lépett az új Polgári Törvénykönyv, ami egyes felelősségi kérdések újragondolását is szükségessé tette. A „hatályosítás” mellett úgy éreztem, hogy teljesen új részek is helyet kaphatnak a műben, így pl. az elsődleges magánjogi meghatározottság ellenére is bekerült egy büntető anyagi és eljárásjogi rész is.

A könyv elkészítésében nyújtott hasznos szakmai és/vagy emberi segítségért, támogatásért, ösztönzésért, inspirációért köszönet illeti alfabetikus sorrendben és a teljesség igénye nélkül Bali Máriát, Barta Ramónát, Diószegi Pétert, Dósa Ágneszt, Fuglinszky Ádámot, Koi Gyulát, Koller Endrét, Koltay Andrást, Lenkovics Barnabást, Mezei Pétert, Nótári Tamást, Sárközy Tamást, Sztehló Máriát, Verebics Jánost és a Copy21 (korábban: Szerzői jog a XXI. században) blog teljes csapatát.

1. Szerzői jogi és felelősségtani alapvetések

1.1. Mit lopnak el a digitális kalózok?

„Miért csatlakoznál a haditengerészethez, ha kalóz is lehetsz?” – tette fel a kérdést Steve Jobs. A „kalózkodás” és a „kalóz” kifejezéseket gyakran használják az interneten elkövetett szerzői jogsértések kapcsán, ez a szóhasználat mára a hétköznapi nyelv részévé vált.³⁰ Fontos megjegyezni, hogy nem jogi fogalomról, hanem retorikai fordulatról van szó, amely magában foglalja a fájlcserelésben résztvevő, jogsértő személyeket és szervezeteket, nem téve különbséget a különböző jogsértők között, és nem véve figyelembe a jogsértések tárgyi súlyát sem. A jogsértők ugyan klasszikus történeti és tartalmi értelemben sem kalózok, viszont egy heterogén csoport könnyebben kezelhető, ha egy homogén és negatív társadalmi értékítéletet kiváltó csoport tévképzetére utalunk.³¹ Ez a megközelítés azoknak is képszerű (és negatív képzettársításokkal járó) magyarázatokat ad, akik nem járatosak a technikai és jogi „kulisszában”. A szellemi tulajdonból eredő jogokat megsértő kalózok azonban nem alkotnak homogén kategóriát. Erkölcsileg érezhetően és jog által meghatározhatóan más a megítélése annak, aki kalózmásolatokkal kereskedik, és annak, aki részt vesz a tömeges fájlcsereben.

A szerzői jogi kalózok attitűdjét nem a törvényen kívül állás és az erőszakkal történő haszonszerzés történelmi képzetével kell azonosítanunk, annak eredője sokkal inkább a monopol gazdasági érdekekkel szembeszegülő piaci szabadság (vagy talán szabadosság) volt. A jelenleg gazdasági értelemben hatalmi helyzetben lévő vállalatóriások előszeretettel használják a „kalóz” elnevezést, annak ellenére, hogy közvetett elődeik, a film- és zeneipar amerikai alapítói is kalózok voltak. A hollywoodi filmipart ugyanis a szabadalmi jogok elől Kaliforniába menekülő olyan „kalózok” hozták létre, akik nem akartak jogdíjat fizetni Edisonnak az alkalmazott technika után.³² Az amerikai érdekképviseleti szervek a fájlmegosztó alkalmazásokat egyenesen a kalózok bazárjaként (*piratical bazaar*) emlegetik.³³ Ezeken keresztül elvben a világ bármely pontjáról elérhetőek a szerzői művek, a határokon átnyúló jelleget a jogi szabályozás egységesítésével igyekeznek kezelni, mindezt ráadásul úgy, hogy pl. az USA-ban jó ideig nem ismerték el *ipso iure* a külföldi szerzők jogait.³⁴

---

30 Az elnevezés köznapi jellegével kapcsolatban l. még <http://copy21.com/2013/12/kaloz-tolvaj-lopas-mondhatok-e-ilyet-meg/>

31 A szerzői jogi „kalózkodás” fogalmi változásának rövid összefoglalását l. TIAN 2009, 127–129. Lásd még MEZEI 2012b, 48–56. A szerző a fogalomhasználat helytelenségével kapcsolatban visszautal a kalózkodás nemzetközi tengerjogi definíciójára, megjegyezve, hogy annak használata értelemszerűen metaforikus, és nem a jogi definícióra történő fogalmi megköttéssel történik.

32 LESSIG 2005, 37–41.

33 RIMMER 2007, 96.

34 Fontos megjegyezni, hogy 1954-től az USA részese volt az 1952-es Egyetemes Szerzői Jogi Egyezménynek, aminek III. cikke tulajdonképpen megszüntette a korábbi regisztrációt, ami ezt követően csak mint lehetőség maradt fenn, így ennek szükségességét már az 1976-os szerzői jogi törvény sem tartalmazta. (Az egyezményhez csatlakozás előtt számos európai szerző munkáját szabadon másolhatták és terjeszthették az Egyesült Államokban.) A következő mérföldkő az 1989-es év volt, ekkor csatlakozott ugyanis az Egyesült Államok a Berni Uniós Egyezményhez, ezelőtt az 1976-os törvény értelmében még szükséges volt a © szimbólum feltüntetése a védelemhez. Lásd még GREENHALGH–ROGERS 2010, 47.

A szakmai és jogi nyelv talaján is vívott harc tehát kikerül a bulváros argumentáció közegebe, ahol a megbélyegzett csoport szószólói kénytelenek hasonlóan képszerű ellenérvekkel és a hétköznapi életből vett hasonlatokkal (is) reflektálni.³⁵ Bodó a *Szerzői jog kalózzai* című művében több, társadalomtudományi szempontból (is) releváns kérdésre ad választ, többek között a fájlmegosztás folyamatában manapság kulcsfiguraként szereplő „P2P-kalózzokkal” összefüggésben.³⁶ Szerinte az egyik legfőbb különbség a múltbeli és a jelenbeli kalózkodás között a haszonszerzési cél elenyésző volta, ennek helyébe ugyanis egyéb, nem gazdasági tényezők léptek (pl. az adott megosztó csoporton belüli elismerés, különböző rangok megszerzése).³⁷ A megállapítás a fájlcserevel kapcsolatban – ha az egyéni felhasználókat tekintjük – nagyrészt igaznak fogadható el, hiszen esetükben inkább a megtakarítás a domináns. Ha azonban bevonjuk a fogalmi körbe a közreműködő személyeket is, akkor a teljes folyamattal kapcsolatban legfeljebb a gazdasági érdek csökkenő dominanciájáról beszélhetünk, ugyanis a haszonszerzési cél utóbbiak esetén legalább közvetve megjelenik.

Bodó szerint a fájlmegosztás rendszere tulajdonképpen egy önfenntartó disztribúciós hálózat, amelyben a fogyasztó automatikus disztribútor is. A disztribúció pedig a korábban megszokottakhoz képest egy alternatív (virtuális) térben szerveződik és bonyolódik, ahol az elosztás volumene minden eddig látottat meghalad.³⁸ Ezt alapvetően én is igaznak vélem (mindenki akar valamit, itt megkaphatja, ha van valami a birtokában, amit mindenki akar), viszont nem elhanyagolható az a tény, hogy vannak a „fájlcsere” folyamatának olyan szereplői is, akik bár a rendszer előnyeit élvezik, annak fenntartásával nem foglalkoznak. Ők szembe menve a rendszer működési logikájával, az adott tartalom megszerzése után azt nem osztják meg másokkal.³⁹ A jelenséget a rendszer működését fenntartandó belső szabályzatok kialakításával és utólagos szankciókkal kell kezelni, kialakítva így egy virtuális és szubkulturális normarendszert.⁴⁰ A kalózkodás fogalmánál maradva, ez tulajdonképpen egyfajta kalóz-etikett lesz, vagy akár nevezhetnénk tolvajbecsületnek is, utalva a jogsértő letöltéseket sokszor a lopáshoz hasonlító (egyébként több szempontból téves) érvrendszerre. A fájlcserevel összefüggő cselekmények büntetőjogi aspektusával később, a könyv 6. fejezetében foglalkozom, azt azonban most kell megjegyezni, hogy a lopás azért nem alkalmazható ezekre a cselekményekre, mert annak dogmatikai alapja a tulajdonjoghoz kapcsolódik, ebből következően Európában a kalózkodás fogalmával körülhatárolt cselekmények jogi értelemben semmiképpen sem azonosak a lopással.⁴¹ Egyrészt ugyanis a szerzői jogot teljes egészében nem lehet tulajdonjogként kezelni, annak ellenére sem, hogy több országban annak analógiájára építették fel a szellemi tulajdon elméletét. Másrészt, a kalózkodás bár valóban okozhat vagyoni érdeksérelmet, az sokkal kevésbé konkrét, mint amikor egy eltulajdonított vagyontárgy értékét kell meghatározni. Harmadrészt, a kalóz bár jogsértő módon, új műpéldányt állít elő, nem

---

35 A fájlcserevel retorikájával kapcsolatban l.még MEZEI 2012b, 46–48.

36 BODÓ 2011.

37 Vö. OECD 2009, 8.

38 BODÓ 2011, 153.

39 Bővebben l. a 2.6. pontban a *leecherekkel* kapcsolatban írtakat.

40 Merthogy a felhasználók altruizmusa nem valós, „naivítás lenne azt gondolni, hogy a fájlcsere hálózatok százmillió felhasználója azért választotta a kulturális igényeinek kielégítésére a fájlcsere hálózatokat, mert valamiféle belső meggyőződéstől hajtva az új kommunalista ideológia vagy a hackeretika mellett szeretett volna tüntetőleg fellépni. Ha tapasztalható is ilyesfajta elköteleződés, ez csak a fájlcsereben való részvétel fennmaradásában kap majd szerepet.” BODÓ 2011, 209.

41 Az Egyesült Államok joggyakorlatával kapcsolatban l. MEZEI 2012b, 60–62.

pedig a már meglévő (és egyébként nem is a szerző tulajdonában lévő) műpéldányok számát csökkenti. Ugyanis a szellemi tulajdon a mai értelemben *in abstracto* a szerzői művön, nem pedig *in concreto* az egyes műpéldányokon fennálló tulajdonjog.

Míg a szerzői jog hajnalán a másolatkészítés a kiadók (monopol)joga (és lehetősége) volt, addig a mai virtuális tér lehetővé teszi, hogy bárki készíthessen másolatot, így ez a cselekmény egyre inkább beékelődik az egyének privát szférájába, ezáltal újrarajzolva a szerzői jogi eszközrendszer alkalmazhatóságának határait. A technika fejlődése tehát magával hozta azt az igényt, hogy a „jognak asztalánál” mindenki helyet foglalhasson, kialakítva a magáncélú többszörözés törvényi kategóriáját.⁴² A fokozódó ütemű fejlődéssel a magáncélú többszörözés fogalma *de facto* egyre bővült, és ezzel párhuzamosan *de jure* fokozatosan körülhatároltá vált, kivételes esetekre egyre nagyobb veszélyt jelentett az ágazat monopolszervezeteire. A technológia vívmányai tehát nemcsak kiegyenlítették a felek technikai lehetőségei között különbségeket, hanem lassanként a jog asztalának képzeletbeli lábát fűrészelve, annak egyensúlyi helyzetét változtatták meg. A felhasználók szerint azonban a másik oldal (szerintük) kőbe vésett vagyoni érdekeik konzerválásáért szállt harcba, egyre inkább szabályozva az egyre kevésbé szabályozhatót. Lessig szerint így alakulhat ki a túlszabályozott kultúra, ami végső soron az alkotókedvet is csökkenti.⁴³

A fogalomalkotással kapcsolatban meg kell még jegyezni, hogy a „kalóz” kifejezést a fájlcsereelő közösségek reprezentánsai nem érzik pejoratívnak, olyannyira, hogy ők maguk is használják azt, némileg protestáló jelleggel, immáron belső kohéziós kapocsként – gondoljunk csak az egyik legnépszerűbb fájlmegosztó portál, a Pirate Bay („kalóz öböl”) névválasztására, vagy a kalózpártok megjelenésére. Ezek közül az első és talán legismertebb a svéd kalózpárt, ami 2009-ben bejutott az Európai Parlamentbe, de példaként hozható a német kalózpárt is, ami a berlini tartományi választásokon 8,9%-os eredményt ért el (a szövetségi parlamenti választásokon már kevésbé volt sikeres),⁴⁴ vagy az izlandi Pírátir elnevezésű kalózpárt, ami 2013-ban 5,1%-kal átlépte a parlamentbe jutáshoz szükséges küszöböt.⁴⁵ A „kalóz” és „kalózkodás” kifejezések a jövőben sem fognak kikopni a közbeszédből, ezeket a fogalmakat ugyanis a legújabb jogi dokumentumokban is előszeretettel használják, így például a mára elvetett Hamisítás Elleni Kereskedelmi Megállapodás (Anti Counterfeiting Trade Agreement, ACTA) 2012-es tervezete is.⁴⁶

Bár az ACTA névleg a hamisítás elleni fellépés előmozdítására lett volna hivatott, olyan esetköröket is szabályozni kívánt – így pl. a fájlcsere –, amelyek tulajdonképpen nem is hamisítások. Általában véve a „hamisítás” elnevezés annyiban mindenképpen megtévesztő, hogy maga a megállapodás is a védjegyhamisítással kapcsolatban használta csak [5. cikk d) pont]. (Kiterjesztő értelmezés magából a dokumentumból nem következett, és egyéb, erre vonatkozó fogalommagyarázatot sem találhatunk benne.) A „fájlcsere” vonatkozásában a kalóztermék meghatározása adhatott okot bizonytalanságra [5. cikk k) pont]. Egyetértek Mezeivel, aki szerint komoly retorikai hiba volt, hogy a megállapodás a „kalózkodás” és

---

42 Vö. LESSIG 2005, 164.

43 Vö. uo., 171 és 178.

44 <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2011/09/breaking-news-bejutott-nemet-kalozpart.html>; a schleswig-holsteini tartományi választásokon szintén 8%-ot sikerült elérniük 2012 májusában, <http://torrentfreak.com/german-pirate-party-scores-more-seats-in-state-election-120507/>

45 <http://copy21.com/2013/05/hirmorzsak-3-9/>

46 Az ACTA végleges magyar szövege elérhető: http://www.sztnh.gov.hu/hirek/kapcsolodo/ACTA_HU.pdf

„kalóz áru” kifejezéseket használta, ráadásul úgy, hogy ezeket sehol sem definiálta.⁴⁷ A hamisított védjeggyel ellátott áruk fogalmát konzekvensen végigvitte az ACTA, a kalózáruk azonban a szövegezés szerint ebbe a körbe nem tartoztak bele. A „szerzői jogot sértő kalóz termék” megfogalmazásból két következtetést lehetett levonni [5. cikk k) pont]. Egyrészt azt, hogy a kalóz áruk ekvivalensek ezzel a fogalommal, vagy *a contrario*: vannak szerzői jogot sértő és szerzői jogot nem sértő kalóz termékek. A definícióhoz visszatérve, azok a másolatok minősültek volna szerzői jogot sértő kalóz terméknek, amelyek az előállítás országában engedély nélkül készültek, és amelyeket közvetlenül, vagy közvetve olyan termékből állítottak elő, amelynek sokszorosítása az alkalmazó ország joga szerint jogsértésnek minősül. Ennek szövegszerű értelmezése Mezei szerint arra engedett következtetni, hogy az ACTA tárgyi hatálya nem terjedt ki a magáncélú többszörözés útján előállított műpéldányokra, akkor sem, ha ezeket utóbb pl. lehívásra hozzáférhetővé teszik [5. cikk k) pont]. Azaz a lehívásra hozzáférhetővé tevő személy gépén tárolt másolat nem lesz kalóz termék, míg a lehívó (azaz szintén többszöröző) gépén létrejövő másolat az lesz, jóllehet a forrás megállapítása igencsak nehézkes lenne. Ettől eltekintve – véleményem szerint – az elvi különbségtétel indokolható, hiszen a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt, mindössze a – tényleges cselekménytől (mint dinamikus elemtől) még vagy már független, forrásként szolgáló – műpéldányból (statikus elemből) megállapítani nem, vagy csak kivételesen lehetséges. Márpedig ebben az esetkörben a jogellenességet épp a dinamikus elem alapozza meg.

Hosszas poltikai és jogi viták után 2012. július 4-én döntött az Európai Parlament az ACTA elutasításáról, így annak szabályanyagára (európai szinten legalábbis) csak mint egységességi kísérletre tekinthetünk.⁴⁸ Az azonban nem kizárt, hogy a benne kimunkált elképzelések későbbi jogforrásokban megjelennek majd, vagy legalábbis referenciapontként szolgálnak a jövőben.

1.2. A probléma társadalmi beágyazottsága

A fájlmegosztás problémáját a jog már több mint tíz éve igyekszik kezelni, a technika fejlődésével kapcsolatban tett megállapítások azonban ehelyütt is igazak, a jogi megoldások mellett ugyanis a rendszerek is változnak, formálódnak, tökéletesednek, fokozatosan elrejtve az egyéneket, így az egyének felelősségét is. A jelenség kezelése tehát korántsem egyszerű. Ugyanis minél inkább beágyazódik a társadalom morális felfogásába egy magatartás elfogadottsága, annál kevésbé bízhatunk abban, hogy a jog „puhább” eszközeivel célt érhetünk el, és annál nehezebb tudatosítani az állampolgároknak, hogy az adott magatartás jogilag nem elfogadott.⁴⁹ Felmérések továbbá azt igazolják, hogy a fogyasztók körében a minőséggel szemben még mindig többet nyom a latban a letöltés (vélt) ingyenessége.⁵⁰

Az ingyenességhez szorosan kapcsolódó szempont, hogy sokan azért nem fizetnének a tartalmakért, mert úgy gondolják, hogy a „kalózkodás” már jelenleg is árképző elemként sze-

47 Bővebben l. <http://copyrightinthe21stcentury.blogspot.com/2012/02/az-en-velemenym-az-acta-rol-2-resz.html>

48 <http://torrentfreak.com/acta-is-dead-after-european-parliament-vote-120704/>

49 A fájlmegosztás útján elkövetett jogsértéseket kevesen tartják etikálatannak. L. OECD 2009, 10.

50 IFPI 2011, 15.

repel az adott termékek árában.⁵¹ Gyakran elhangzó érv továbbá, hogy aki az interneten jogdíj fizetése nélkül férhet hozzá szerzői művekhez, az tulajdonképpen nem is okoz kárt, mert akik letöltenek, összességében sokkal nagyobb arányban vásárolják meg a már megismert műveket.⁵² Az állítás csaloéka, hiszen a kérdés az, kihez viszonyítunk. Az online környezetben elkövetett szerzői jogi jogsértések korábban többnyire a legfiatalabb korosztályra voltak jellemzők, ez a trend azonban megfordulni látszik: az IFPI legfrissebb (zenefogyasztásra vonatkozó) felmérése szerint ugyanis a 13 és 15 év közötti korosztályba tartozók többsége hajlandó fizetni a jogi védelem alatt álló zenékért. A jogsértések jellege is változik, manapság ugyanis a zenét leginkább a YouTube-on keresztül érik el a fiatalok, szemben a korábbi (nem *stream* alapú) fájlmegosztó szolgáltatásokkal.⁵³

A fájlcsere gazdasági hatásairól mindkét „oldal” szolgáltató statisztikákat, felméréseket, így ezzel kapcsolatban nehéz lenne egyöntetű véleményről beszélni, vagy nem vitatható megállapítást tenni. Az adatok pontosságával kapcsolatos bizonytalanság és a gazdasági hatásokról alkotott nézetek megosztottsága ténykérdés a közgazdászok körében is. Jó példa erre Liebowitz írása, aminek már a címe is kifejezi ezt a bizonytalanságot: „A fájlmegosztás kreatív rombolás, vagy csak pusztító rombolás?” („File sharing: Creative destruction or just plain destruction?”)⁵⁴ Liebowitz, összegezve a vonatkozó közgazdaságtani kutatásokat, végül arra a következtetésre jut, hogy a fájlmegosztás jelentős kárt okozott a lemezkiadó cégek számára. Véleménye szerint ez nem különösképpen meglepő, hiszen az eredeti műpéldányokkal szemben a fogyasztó által könnyen elérhető, ingyenes és magas minőségű másolatok állnak.⁵⁵

A vitatott kérdések ellenére abban viszonylag egységes mindkét tábor álláspontja, hogy a jelenség nem elhanyagolható társadalmi méreteket öltött, azért tán indokolatlan annak megkérdőjelezése, hogy a fájlmegosztás jogi vonatkozásai megérnek-e egy önálló kutatást. A bőséges külföldi és az egyre növekvő hazai jogi irodalom önmagában is alátámasztja a kutatás szükségességét, mégis illusztrálom néhány ténnyel és adattal a jelenség mibenlétét és kiterjedtségét. A társadalmi volumennel kapcsolatban két fő kérdés adódik: egyrészt az, hogy hányan folytatják az adott cselekményeket (nevezhetjük ezt társadalmi beágyazottnak), másrészt pedig az, hogy ezek milyen károkat vagy hosszú távú negatív, illetve esetleg pozitív következményekkel járhatnak (a jelenség társadalmi hatása).

Kétségtelen, hogy a korábbi másolási módok megjelenése (fénymásoló, videomagnó) is érzékenyen érintette a zeneipart, és hasonló figyelem övezte ezeket a technikai vívmányokat, mint ma a fájlmegosztást.⁵⁶ Utóbbi jelenség azonban több ágazat irányába is kiterjedt, mivel immáron nemcsak a zene-, hanem a filmipar és a könyvkiadás is érintettek. Ennek oka abban keresendő, hogy az internetelés terjedése és a sáv szélesség növekedése lehetővé tette nagyobb méretű fájlok (például filmek) megosztását is. A fájlmegosztás elterjedése nem mindenhol mutat exponenciális növekedést, az Egyesült Államokban pl. ez a megosztási forma fokozatosan visszaszorulóban van, azonban hazánkban és a legtöbb európai országban még mindig a legnépszerűbb. Ezt Mezei a társadalmi és gazdasági különbségekkel, továbbá a

---

51 Egy hipotetikus díjfizetési rendszerrel kapcsolatos fogyasztói felmérés eredményét l. FILBY 2007, 20.

52 A pozitív és negatív hatások számbavételével kapcsolatban l. MEZEI 2012a, 86–102.

53 <http://www.ifpi.org/downloads/Music-Consumer-Insight-Report-2016.pdf>

54 LIEBOWITZ 2006, 1.

55 Uo., 24.

56 Uo., 3. A szerző példaként hozza, hogy 2000-ben a *Time Magazin* címlapjára tette Shawn Fanninget, a Napster kitalálóját.

jogszerű forrásból történő elérés lehetőségének nagyobb arányával magyarázza.⁵⁷ Általában azt mondhatjuk, minél szegényebb az adott ország, annál nagyobb a hajlam a kalózkodásra (akárcsak ősidóktól fogva a lopásra).⁵⁸

A jelenség kiterjedtségének egyik lehetséges magyarázata az a kalózkodás történeti és jelenkori fogalmának distinkciója során már említett összefüggés, miszerint a másolatkészítés az egyének privát szférájába került át. Korábban a privát térben nem volt olyan technológia, amely nagyszámú és változatlan minőségű másolat elkészítését tette volna lehetővé. Ebből a térből, ennek talaján alakult ki az az alternatív tér, amiben a fájlmegosztás és ezen belül a fájlcsere jelenleg virágozhat. Mindezt csak tetézte, hogy „a hálózatba kötött számítógépekkel jelentős költségek nélkül minimális idő alatt végtelen mennyiségű másolat készíthető, és ez radikálisan más következményekkel jár a kulturális javak piacainak egészére.”⁵⁹

Mit jelent mindez a számok nyelvén? Példálózó jelleggel megemlíthető az International Federation of the Phonographic Industry (IFPI) 2012-es felmérése, ami szerint globális szinten az internetezők 28%-a fér hozzá zeneszámokhoz nem engedélyezett forrásból (ezek fele P2P-hálózatok útján),⁶⁰ az IFPI 2015-ös jelentése szerint ez az arány már csak 20%.⁶¹ Az Egyesült Királyságban a Pirate Bay blokkolása (2012. május–június) óta a BitTorrent-használók száma 45%-kal csökkent (20,4 milliőről 11,2 millióra).⁶² Az egyik legnépszerűbb fájlmegosztó protokoll, a BitTorrent használatával kapcsolatos 2011-es amerikai felmérés (a felhasználást féléves időintervallumban vizsgálva) kimutatta, hogy a jogos forrásból megvásárolt műpéldányok számát lényegesen meghaladta a BitTorrent útján történt többszörözések száma.⁶³ Minden eladott zeneműre 10,7 megosztott és teljes egészében átvitt fájl jutott. Ez a szám filmek esetében a hagyományos hordozón számított értékesítéshez képest 3,6 volt. Ennél nagyobb arányú volt a különbség a jogos forrásból történő letöltés és a fájlmegosztás során többszörözött filmalkotások száma között, itt ugyanis az arány 1 : 227 volt. (Ez annak is köszönhető, hogy a legális piac nem alakult ki időben.)⁶⁴ A teljes adatforgalom mindössze 0,55%-át adta a jogoszerűen közzétehető és többszörözhető tartalom.

Egy német felmérés szerint 2006-ban a napi szintű adatforgalom 25–40%-a a BitTorrent használatából származott, míg a teljes P2P alapú adatáramlás 50–80% közé tehető.⁶⁵ Összességében megállapítható, hogy a BitTorrenten keresztül napi szinten több száz millió szerzői jogvért követnek el világszerte.⁶⁶ Egy még frissebb, 2013-as felmérés szerint a világ teljes internetforgalmának egynegyedét a (legális és illegális) fájlcsere adja, a statisztikák szerint a legnépszerűbb protokoll továbbra is a BitTorrent, a fájlcsere összesített forgalma pedig

---

57 MEZEI 2012a, 53.

58 GANTZ–ROCHESTER 2005, 157. A szerző ezt a szoftverekre vonatkoztatva állapítja meg. Megjegyzi azonban, hogy bizonyos anomáliák is megfigyelhetők, ugyanis a legszegényebb országokban csak nagyon kevesen rendelkeznek számítógéppel, ez pedig értelemszerűen torzítja az internethasználaton belül a jogellenes felhasználás arányát.

59 BODÓ 2011, 155.

60 IFP 2012, 2; a SCHODER–FISCHBACH–SCHMITT 2005, 9 által hivatkozott 2002-es felmérés világviszonylatban 70%-ra becsüli a fájlcsere arányát a teljes internetes adatforgalomhoz viszonyítva; l. még MEZEI 2012a, 90–92.
61 <http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>

62 Uo., 39.

63 MATEUS–PEHA 2011, 1 és 21.

64 Vö. MEZEI 2012a, 252–255.

65 MAHLMANN–SCHINDELHAUER 2007, 247.

66 MATEUS–PEHA 2011, 35. A szerzők felmérése a vizsgált féléves időszakban napi átlagban 380 millió másolatot jelöl meg.

– nem meglepően – növekedő tendenciát mutat.⁶⁷ Érdekeség, hogy míg a fájlmegosztás hajnalán a zenezámok és zenei albumok megosztása volt a legnépszerűbb, mára a filmalkotások megosztása vette át az első helyet.⁶⁸ Ez nyilván összefügg a nagyobb sávszélességet biztosító internetcsomagok megjelenésével, és pl. azzal, hogy ma már egyre gyakoribbak a zenék és filmek elérését biztosító ingyenes vagy legalábbis olcsó és megfelelő minőségű stream-szolgáltatások.

A tények (jó esetben a maguk teljességében történő) vizsgálatára irányuló felmérések⁶⁹ mellett érdemes megemlíteni néhány gyakran hangoztatott véleményt, amelyek a jogi értelemben vett kár vizsgálatával is összefüggést mutatnak, és amelyek némileg megkérdőjelezik a társadalmi hatás volumenét. Ilyen pl. az a (véleményem szerint részgazságságként kezelendő) feltevés, hogy a fájlcsere egyáltalán nem okoz károkat, mivel széles körben ismertté teszi az előadókat, így a fellépésekből a kieső bevétel bőven megtérülhet. Ehhez szorosán kapcsolódó érv, hogy az illegális felhasználás növelheti a tényleges keresletet az adott mű iránt, vagy közvetett hatást kifejtve: serkentheti a későbbi művek iránti keresletet.⁷⁰ Természetesen az esetleges gazdasági kiegyenlítőedés sem legitimálja önmagában az adott magatartásokat, „az alkoholistát sem védjük meg, amikor ellopja első sörét, pusztán azért, mert így valószínűbb, hogy a következő hármát majd meg fogja venni.”⁷¹ Továbbá a keresletet serkentő hatás legfeljebb a zeneiparra lehetne igaz,⁷² hiszen a filmiparban pl. kevésbé meggyőző az az érv, hogy a letöltő a már birtokában lévő filmet újra megtekinti, vagy megszerzi legális forrásból, és ezért még fizetni is hajlandó. Másrészt egyes felmérések szerint ez a zeneiparban sem igaz minden előadóra, ugyanis a letöltések hatását a feltörekvő, még ismeretlen előadók igencsak megérezhetik, hiszen épp az ismertté válásuk pénzügyi alapját ingatja meg.⁷³ Bár ez véleményem szerint akkor igaz, ha a klasszikus üzleti modellekben gondolkodunk, ugyanis a kiadókat és szponzorokat (legalábbis kezdetben) kiiktató, videomegosztó odalakon debütáló előadók adott esetben szintén ismertté válhatnak, tehát számukra igenis pozitív hatása lehet a fájlcsereinek.⁷⁴

A társadalmi hatással kapcsolatban a másik oldal (jogosultak) argumentációja is kétségbe vonható, a folyamatosan jósolt zene- és filmipari apokalipszis ugyanis még mindig nem következett be. Bár a fájlmegosztás valóban hatással van a klasszikus értékesítési módokra, ez a hatás nem képezhető le olyan egyszerűen, hogy az internetes kalózkodás tulajdonképpen lopás, aminek következtében a javak egyszer csak elfognak, újratermelésükre pedig nem

---

67 <http://copy21.com/2013/09/az-internetforgalom-negyede-a-fajlcsereleke/>

68 MATEUS–PEHA 2011, 16 és 18.

69 Statisztikai adatokért l. IFPI 2011, 14–17.

70 A kalózkodás pozitív gazdasági hatásaival kapcsolatban l. OSORIO 2002, 1–18; l. még GANTZ–ROCHESTER 2005, 161–163; OBERHOLZER–GEE–STRUMPF 2007, 1–42.

71 LESSIG 2005, 48.

72 A lemezkiadó cégek digitális zenei művek értékesítéséből származó bevételei 2011-ben globálisan 8%-kal nőttek, a növekedés üteme 2010-ben még 5%-os volt. Az IFPI 2004 óta vizsgálja a digitális formában történő értékesítést, a 2011-es az első év, amikor növekedés üteme felgyorsult; l. IFPI 2012, 1.

73 Spanyolországban pl. 2003-ban még 10 új előadó szerepelt a top50-es eladási listán, 2010-re ez a szám nulla alá csökkent. Ez nyilván nagyban köszönhető annak, hogy Spanyolországban a felhasználók közel fele (45%) használ olyan szolgáltatásokat, amelyeken keresztül illegálisan érhetnek el zenezámokat. Az öt legnagyobb EU-s piacon ugyanez az arány 23%; l. IFPI 2011, 15.

74 Lásd pl. <http://www.mediapiac.com/digitalis-lap/2011-9-szam/Sztargyartas-a-neten/867/>

lesz pénz.⁷⁵ Ahogy arra már utaltam, a fájlcsere néven is nevezett folyamat nem lopás, emellett azonban (ahogy a következőkben láthatjuk) nem is csere, és itt nem egyszerűen a jogi dogmatikához való görcsös ragaszkodásról van szó – a gazdasági realitás is ez. A hagyományos hordozókra eső egységnyi értékesítések visszaesése bár tényszerű, számszerűen kisebb, mint az ennek okaként kikiáltott letöltések száma.⁷⁶ A holland kormány által 2009-ben készített ún. TNO-jelentés például kimutatta, hogy a fájlletöltéseknek összességében pozitív gazdasági hatásai vannak.⁷⁷ (Ez a jelentés is nagyban közrejátszott abban, hogy Hollandiában és Svájcban a letöltés legális maradhatott.) Továbbá – ahogy ez egy 2011-es felmérésből kitűnik – a torrentezéssel érintett mozifilmek évről évre növekvő bevételeket produkálnak.⁷⁸ Ahány érdekállás, annyi statisztika...

1.3. A fogyasztók és a szerzők érdekei

A két szembenálló tábor, a fogyasztók és a szerzői jogi jogosultak a közérdek és a magánérdek zászlaja alatt vonultak harcba, vagy egyesek szerint egyenesen a szerzői jog háborújába (*copyright war*).⁷⁹ A megalkotott műhöz történő egyetemes hozzáférés igényével szemben áll a szerző magánérdeke. Ez a magánérdek azonban különös méltánylást érdemel-e, és egyáltalán min alapul? A másik oldalt vizsgálva, fennáll-e minden értelemben a közérdek, és ha igen, ki képviselheti azt? A következőkben ezekre a kérdésekre keresem a válaszokat.

A középkorig tulajdonképpen a művek szabad felhasználását tekinthettük főszabálynak. Ez a szabad kultúra idilli állapotának tűnhet, azonban nem volt az. Attól ugyanis, hogy *de iure* egyenlő volt a hozzáférés lehetősége, *de facto* a művelődésre – a társadalmi berendezkedés következményeként – nem volt mindenkinek lehetősége. (Példaként utalok itt arra, hogy a *septem artes liberales*, a hét szabad művészet a szabad emberhez méltó tudásanyagot fogta át). Ez az állapot a könyvnyomtatás XV. századi európai feltalálásával és az ehhez kapcsolódó nyomdai privilégiumok adományozásával ért véget.⁸⁰ Innentől azonban még hosszú út vezetett odáig, hogy állami (törvényi), majd nemzetközi (egyezményi) szinten elismerjék a szerzők jogait, és a tulajdon analógiájára kialakuljon a szerzők joga műveik hasznosításához. (A teljes történeti fejlődés akárcsak vázlatos ismertetése témám szempontjából nem indokolt, így mindössze a szellemi tulajdon és a szerző vagyoni jogainak egyes, általános történeti csomópontjaira utalok.)⁸¹ A könyvnyomtatás kezdete

---

75 Vö. YU 2011, 886–901. Vö. továbbá a vonatkozó USA-beli törvény elnevezésével: „No Electronic Theft Act” (NET) 1997 (H. R. 2265); l. CHAUDHRY–ZIMMERMAN 2009, 149–150.

76 Lessig a CD-k értékesítését hozza példának. A jogosultak és a kiadók gyakran hangoztatott érve, ami szerint nincs különbség egy lemez letöltése és ellopása között, elbukik azon az összehasonlításon, hogy egy meghatározott időszakban 2,6-szor annyi CD-t töltek le jogellenesen, mint amennyit hagyományos úton eladtak. Mégis az ebből származó üzleti bevétel csökkenése „csak” 6,7%-os volt. L. LESSIG 2005, 53–54.

77 A jelentés szövegét l. <http://www.scribd.com/doc/76424564/Up-and-Down-Author-is-Ed-Translation-Final>

78 <http://index.hu/kultur/cinematrix/ccikkek/2012/05/02/torrent/>. Lásd még NÉMETH 2012, 118–128.

79 A közérdekre hivatkozás leple alatt egyesek szerint tulajdonképpen a nagyobb piaci szereplők érdeklöbbyja bújjik meg; l pl. LITMAN 2009, 314–315. A „*copyright war*” lessigi elnevezését Litman művének kontextusában l. uo., 315–317. Lessig ugyanitt idézi Jack Valenti szavait, aki szerint a jogsértők terrorista háborút folytatnak a jogosultak ellen.

80 Dutfield és Suthersanen szerint a szerzők jogának megjelenése a nyomdai privilégiumok adományozásától számítható Európa számos országában, így pl. Franciaországban, Németországban is. DUTFIELD–SUTHERSANEN 2008, 8–9.

81 A történeti fejlődés összefoglalásáért l. PART 2006, 142–144; DUTFIELD–SUTHERSANEN 2008, 5–11.

óta, amikor egy új technológia elérhetővé vált, mindig voltak olyanok, akik azt nem rendeltetés-szerűen használták (persze, ha a rendeltetészerű használton egyszersmind jogszerű használatot is értünk). Ez felfogható a fejlődés „természetes” velejárójának is. Az új technológiának azok az igazi győztesei, akik előnyükre tudják fordítani, ki tudják aknázni azt, sok esetben szükségképpen megváltoztatva (a technikához adaptálva) a hasznosítható művekhez való viszonyulást.

Már a legelső magyar szerzői jogi kodifikációs kísérleteket övező tudományos viták során is konstans probléma volt az érdekegyensúly megteremtése.⁸² Nótári a szerzői jog történetét bemutató művében ismerteti – többek között – Szemere Bertalan és Toldy Ferenc erre vonatkozó gondolatait reformjavaslataik elemzése során.⁸³ Az említett szerzők utalnak arra az elméleti érdekkollízióra, amit tulajdonképpen minden egyes szerzői jogi szabálynak alapul kell vennie, hiszen alapjaiban határozza meg a szerzői jogi jogviszonyokat. Ez nem más, mint a szerző érdeke, szemben a befogadó közönség, a köz érdekével (persze, hogy mi a köz érdeke, az koronként, továbbá társadalmi és gazdasági viszonyok mentén változhat).⁸⁴ A viszonyrendszert tovább cizellálja, hogy a közérdek nem csupán a felhasználó pusztá műélvezetét foglalja magában – a megismerés és alkotás önmagukba visszatérő, egymást gerjesztő folyamatok. A köz érdeke pedig nem képezhető le a katarzist (de legalábbis örömet) okozó műélvezettel, ugyanis akár az újbóli alkotás motorja, akár a tudomány fejlődése, tudományos eredmények disszeminálása is lehet az az érdek, ami pl. fájlcsere hálózatot alakít ki.⁸⁵ A szerzők, műveik megalkotása során, a közös emberi kultúrincsből is merítenek, emiatt is fontos egy ésszerű (gazdasági és normatív) egyensúly megtalálása a közérdek és a szerzők érdekei között.

A szerzői oltalom előbbi megfontolás mentén történő korlátozása már az első szerzői jogi törvényünk reformja során is felmerült, Marton Sándor szavaival élve: „az emberi elme productumaiban rejlő művelődésfejlesztő erő az összességnek biztosíttassék, ami szükségképpen a szerző oltalmi igényeinek korlátozásával jár.”⁸⁶ A gondolati alkotások ugyanis „nem a semmiből teremtődnek, hanem mindig van kongruens (egyező) modelljük, mindig leválnak valahonnan tudattalanul.”⁸⁷ Gyertyánfy egyik tanulmányának címében teszi fel a kérdést: „Meddig terjedjen még a szerzői jog?”⁸⁸ – utalva ezzel a szerzői mű fogalmának, így a szerzői jognak az expanziójára, arra a folyamatra, hogy a gazdasági érdek mentén a szerzői mű klasszikus fogalmi elemeit nem mutató jelenségekre (pl. sportközvetítések vagy „esztétikus

---

82 Lásd még MEZEI 2004.

83 NÓTÁRI 2010, 35–49.

84 Lásd még PATRY 2011, 131–140. A szerző szerint az „egyensúly metafora” helyére a „tulajdon metafora” lépett, így a közérdek megnyilvánulása nem egyensúlyi tényező, csupán kivételes lehetőség. Az elmélet hibájának tartja, hogy a tulajdoni elmélet szerint a tulajdont nem a társadalom maga hozza létre (*creation of society*), hanem az csupán kötelezi a társadalom tagjait annak kikényszerítésére – ezzel a szerző tulajdonképpen a tulajdoni analógia pozitívista kritikáját adja.

85 Kesorú példaként hozza az Elseviert, ami az akadémiai szféra egyik legnagyobb kiadója, és a tudományos művekhez való hozzáférést rendkívül magas előfizetői díjak mellett biztosítja. „A megjelent tanulmányokat egyetemi, kutatóintézeti oktatók és kutatók írják, ők lektorálják egymás munkáit, majd pedig a megjelenést követően kénytelenek ezeket magas áron megvásárolni, ha mások eredményeit is szeretnék megismerni. Az elmúlt években ez a folyamat ahhoz vezetett, hogy a kutatói bojkott-mozgalom keretében létrejöttek tudományos torrent- és fájlmegosztó oldalak, kifejezetten a kutatói célközönség számára.” KESERŐ 2016, 162. Ilyen oldalként említhető pl. a tudományos körökben ismert és népszerű (mára már blokkolt) gigapedia.com vagy a még működő Library Genesis oldalak.

86 NÓTÁRI 2010, 65.

87 HERMANN 1945, 6.

88 GYERTYÁNFY 2001, 337.

sportmozgások”) is kiterjesztik a jogi védernyőt. A kiterjesztés egyik releváns okát pedig éppen a vagyoni jelleg erősödésében és a személyi jelleg elhalványulásában látja.⁸⁹ Keserű a kérdéskört a fenntarthatóság szempontjából vizsgálva és általában a szellemi tulajdonjogról írva megjegyzi:

a fenntartható fejlődés valamennyi pillérében és a fejlődés számos értelmezési síkján kiemelt jelentőséggel bírnak a szellemi tulajdonjogok. (...) Ösztönző hatásuknál fogva a szellemi tulajdonjogok érdekeltté teszik a piaci szereplőket abban, hogy időt, pénzt és energiát fordítsanak az innovációra. Ezek hiányában az innovációs folyamatok mögül hiányozna a gazdasági érdekelttség, ami a technikai fejlődés, a gazdasági növekedés és végső soron a fenntartható fejlődés akadályát jelentené.⁹⁰

Gyertyánfy konklúziója a jogi „ne tovább”: a szerzői jog maradjon az, aminek lényegénél fogva lennie kell, amihez Horatius sorait idézi: „Felbuktat a cipő, ha nagyobb a lábnál, szorít, hogyha kisebb.”⁹¹

Vagyoni gyarapodás *versus* szellemi közkinccs, az alkotó tevékenység anyagi elősegítése *versus* a szellemi produktum mind szélesebb körben való elterjedésének lehetősége. Például Bobrovsky szerint a „szellemi tulajdon” az „enyém-tied” helyett már inkább az „enyém-tied és mienk” képlettel írható le.⁹² Árnyalt és több szempontból vizsgálható probléma ez, amely mögött, mint általában a magánjogi szabályozás forrása mellett, felszínre tör a heinei gondolat parafrázisa: „a magánjog nem az önzés bibliája,”⁹³ tehát a magánérdekeket tartalmazó jogi normáknak más magánérdekekre és a közérdekekre is tekintettel kell lenni. Így volt ez a törvényi szabályozás hajnalán és így van ma is, ezért nem érezhetjük Toldy utánnomással kapcsolatos sorait anakronizmusnak, azokat akár napjainkra vonatkoztatva is írhatta volna. Szerinte az utánnomást ugyanis csak egy tényező indokolhatta, ez pedig az eredeti műpéldányok drágasága. Ennek az volt az oka, hogy a kiadók csak az eladott, eredeti példányokból fedezhették a kiadás költségeit. Véleménye szerint „a kiadók is olcsóbban tudnák adni a könyveiket, ha nem kellene az utánnomóktól tartani, hiszen több példányt lehetne kinyomtatni és megfelelő biztonsággal árusítani: amivel kevesebbe kerül egy-egy utánnommat és amennyivel egyes vásárlók nyernek, annyival többet veszítenek a jogos tulajdonosok, a kiadók és az írók.”⁹⁴ De nemcsak az egyén károsodik, hanem a köz is, mivel ez hosszú távon gátolja a tudományos fejlődést, sivárrá változtatja a kultúra táptalaját, így végső soron visszaveti a társadalmi fejlődést is. Ehhez szorosan kapcsolódó neuralgikus pont a díjazás kérdése, amire Toldy több megoldást is felvázol, kezdve az állami díjazástól az osztalék meghatározásáig.⁹⁵

Az alapvető problémák és a figyelembe veendő társadalmi érdekek ma is hasonlóak,⁹⁶ talán csak annyi különbség mutatkozik, hogy a szerzői érdek nem egységes, tagoltabbá vált. A jogdíjfizetéssel együtt nem járó fájlcsere ugyanis a már piacon lévő szerzőknek valóban anyagi érdeksérelmet okoz,⁹⁷ azonban a piacra lépni kívánó szerzők számára adott esetben előnyös is lehet, hiszen a terjesztés lehetősége ilyen módon szinte korlátlan. Az ismertség elérése az

---

89 Uo., 342.

90 KESERŰ 2016, 102 és 104.

91 GYERTYÁNFY 2001, 348. Ezzel egyező következtetés jelenik meg Lenkovicsnál (2008, 275–279).

92 BOBROVSKY 2008, 11; a közkinccsnek a szellemi tulajdon rendszerében elfoglalt helyével kapcsolatban l. uo., 22–32.

93 BÍRÓ–LENKOVICS 2002, 96.

94 Idézi NÓTÁRI 2010, 36.

95 Uo., 37.

96 PEUKERT 2009, 148–149.

97 Lásd pl. TIAN 2009, 128–129.

előbbieknél nyilván már nem kardinális kérdés, utóbbiaknak viszont eleinte erősebb érdek lehet, mint a közvetlen (esetleg rövid távú) anyagi előny. Ez – bár szempontként figyelembe veendő – önmagában nyilván nem lehet érv a nem jogszerű fájlletöltésre, hiszen a jelenleg kínálkozó üzleti modellek mellett is dönthetnek úgy a „feltörekvő” előadók, hogy önként teszik ingyenesen hozzáférhetővé alkotásaikat. Emellett a jogosulti oldalon egyéb piaci érdekeltek is megjelennek, akiknél a szerzői jog személyiségi oldala már alig jelentkezik, ők legfeljebb az alkotás gazdasági aktorai és hasznélvezői.⁹⁸ Lenkovics szerint ezért sem beszélhetünk általánosítva szellemi tulajdonról, mivel „ha az immateriális tartalmat materiális formába öntve kell is létrehozni, hasznosítani, a közvetítők, másolók, forgalmazók, felhasználók jogi státusa sohasem lehet azonos az alkotó személyiség státusával.”⁹⁹

Létezik olyan hipotézis is, hogy a kalózkodás teljes kiiktatásának ténye önmagában nem járna a jogszerű forrásból történő beszerzés növekedésével, azonban az (elsősorban szélessávú) internet-előfizetések száma csökkenne. Ebből arra a következtetésre juthatnánk, hogy a fájlmegeosztó rendszerek léte és elterjedése tulajdonképpen az internetszolgáltatók számára jelent gazdasági előnyt.¹⁰⁰ Ezt támasztja alá az is, hogy a britek ún. fokozatos válasz rendszere ellen (ami a szerzői jogi jogsértések közigazgatási eszközökkel történő visszaszorítására vállalkozik) a szolgáltatók kezdeményezésére indult aláírásgyűjtés. Mit mutat a jog által elérni kívánt érdekösszhanggal szemben a gyakorlat? Verebics szerint „az interneten elveszik a szellemi alkotások hagyományos joga, a szellemi tulajdon becsülete, kitért a gyakorlati szociálizmus.”¹⁰¹ Az érdekek ütközése nemzetközi szinten, a szellemi tulajdon koncepciójával kapcsolatban is jól tetten érhető.

1.4. A szellemi tulajdon koncepciója

A XXI. században keletkezett kihívások miatt a szellemi tulajdon elmélete újabb értelmezési kérdéseket vet fel, így érdemes röviden foglalkozni magával a fogalommal. A szellemi tulajdon elnevezés mára nemzetközi szinten is bevettnek tekinthető, mivel több nemzetközi egyezmény is használja szellemi tulajdon kifejezést, így pl. a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) alapító egyezménye, vagy a Szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló (TRIPS) egyezmény is e megközelítést helyezi előtérbe, ami az utóbbi egyezmény tárgyi hatályára tekintettel nem meglepő tény, hiszen elsősorban e javak kereskedelmi forgalmára fókuszál.¹⁰² Az Európai Unió Alapjogi Chartája is a „szellemi tulajdon” elnevezést használja.¹⁰³

Keserű a szellemi tulajdonjogot mint jogintézményt a tulajdonjog egy sajátos részterületének tekinti: „A szellemi tulajdont nemcsak az *erga omnes* jellegű strukturális azonosság (alapjogvi-

---

98 Lásd még MEZEI 2012c, 198.

99 LENKOVICS 2008, 276.

100 FILBY 2007, 22.

101 VEREBICS 1999, 16.

102 Bővebben I. GYENGE 2010, 26; LONTAI et alii 2006, 19–20. A vagyoni jelleg megalapozása több olyan elmélet mentén lehetséges, amelyeket általában a szerzői jog verifikálására alkalmaznak. Yu ezek közé sorolja pl. az „ösztönzési elméletet” (*incentive theory*), ami a védelem megadásával a szerző vagyoni és időbeli befektetéseit igyekszik ellensúlyozni. Továbbá ilyenként hozza fel a „későbbi lehetőség” elméletét (*prospect theory*), ami azzal számol, hogy bizonyos esetekben a szerzői mű megalkotásakor még nem ismert annak későbbi gazdasági hasznosíthatósága. Végül a „fejlődés elméletét” (*development theory*) említi Yu, ami szerint a jogalkotó az adott mű gazdasági hatásaira koncentrálna adja meg a védelmet. Bővebben I. YU 2004, 2–3. Ilyen továbbá Locke természetjogi megközelítése, amiről bővebben a tulajdoni jelleg megalapozásánál írok.

103 Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2007/C 303/01).

szony abszolút szerkezete) hasonlítja a klasszikus dologi tulajdonjoghoz, de annak terjedelme, tartalma is (szerkezetében egyébként a személyiségi jogokhoz is hasonlít, amelyeket a másik eredőjének is tekintenek).¹⁰⁴ A szellemi tulajdon megközelítéssel kapcsolatban általában kritikaként merül fel, hogy túlhangsúlyozza a vagyoni érdeket, eltávolítva azt az alkotó személyiségének védelmétől. (Jóllehet pl. a Berni Uniós Egyezményben a szellemi, nem pedig a tulajdoni jelleg a domináns.) További problémát jelent az is, hogy a több helyütt megjelenő fogalomhasználat ellenére a normatív fogalmak „nem teremtenek megnyugtató logikai zártságot”.¹⁰⁵

A klasszikus tulajdonjogi felfogás a birtokba vehető dolgokból (*res corporales*) indult ki. Ezzel kapcsolatban a szerzői jogban egy klasszikus és egy modernebb probléma vethető fel, amelyek elméleti eredője tulajdonképpen azonos. A klasszikus probléma, hogy különbség van maga a műpéldány és a szerzői mű között, míg előbbi testi tárgy, utóbbi azonban egy ettől elszakadó lényegiség (tulajdonképpen a *res incorporales* körébe tartozik). A XIX. század elejének német jogirodalma áthidalta a problémát, megkülönböztetve a dolog felett álló tulajdonjogot és a mű tartalmához fűződő jogot.¹⁰⁶ Manapság (és ebből ered a probléma modern vetülete) az első fordulat sem feltétlenül igaz, hiszen maga a műpéldány is lehet immateriális, a fogalom kevésbé metafizikai, mint inkább fizikai értelmében. Ugyanis a digitális technológia lehetővé tette, hogy az adott műpéldány nullák és egyesek szinte vég nélküli sokaságából épüljön fel. „Az anyagi világot felépítő atomokkal szemben ezek a digitális bitek súlytalanok és megfoghatatlankok.”¹⁰⁷ Sok esetben tehát az eredeti műpéldány sem testi tárgy,¹⁰⁸ így elképzelhető olyan eset, amelyben a szellemi alkotás teljesen elszakad magától a jogi értelemben vett, klasszikus dologfogalomtól. Van, aki úgy fogalmaz, hogy ez olyan, mintha bort árulnánk borosüveg nélkül.¹⁰⁹

A szellemi tulajdon elmélete tulajdonképpen a felvilágosodás következménye volt, egyrészt az író mint önálló szellemi alkotó eszméjének megjelenése miatt, másrészt az olvasóközönség kiszélesedése által.¹¹⁰ Ezt megelőzően a leírt gondolatokat nem tekintették a szerző önálló szellemi alkotásának, sokkal inkább úgy fogták fel, mint egyfajta isteni adományt (erre utal pl. a múzsák klasszikus szerepe az irodalomban, vagy ennek kánonjogi vetülete: „*Scientia donum dei est, unde vendi postest*”,¹¹¹ azaz a tudás ajándék Istentől, ennél fogva azt nem lehet áruba bocsátani). Ennek ékes példái az eposzokban megjelenő invokációk. Felhívhatjuk erre az irodalomból szemezgetve Homérosz *Odüsszeiáját* („Férfiúról szólj nékem, Múzsa...”), Zrínyi *Szigeti veszedelem* című művét („Szentséges királyné! Hívom irgalmadat. Adj pen-

---

104 KESERŰ 2016, 105.

105 FALUDI 2003, 9.

106 Már a római jogban Gaius különbséget tett *res corporales* és *incorporales* között. Az előbbieket „dologtulajdon” tárgyai lehettek, míg az utóbbiak a jogok tárgyai. FÖLDI–HAMZA 1996, 278; MENYHÁRD 2007, 47.

107 HOWKINS 2004, 231.

108 A XXI. század digitális környezetében a műpéldányok sok esetben fájlokban jelennek meg, egyszerre mind valónak testtelenné. A fájl nem más, mint adathalmaz, mint ilyen pedig jelen jogunk szerint nem lehet dolog. A német gyökerű dologfogalom olyan tágítása, amely bekebelezi az adatokat is, erősen vitatható (leginkább) a következmények oldaláról, hiszen a birtoklás és a tulajdon parttalan vidékeire tévednénk. Az adatnak ugyanis lehetne egyszerre több ezer felhasználója, akik egyike sem tartja kizárólagos hatalmában azt, így a birtoklás megállapíthatósága kétséges. Emellett a birtok átszállásának, a tulajdonjog keletkezésének és átruházásának kérdései is több bizonytalanságot vetnének fel, mint amennyi megoldást kínálna a praktikum számára az adatok és fájlok dologi minősége.

109 Lásd BARLOW 1996, 169–189.

110 Vö. HESSE 2002. Szerint a modernitás megelőzően a különböző kulturális gyökerekkel rendelkező civilizációk (kínai, iszlám, keresztény) egységesek voltak abban, hogy az emberi gondolatokat nem tekintették az alkotó tulajdonába tartozónak.

111 Uo., 28.

námnak erőt, úgy írhasak mint volt...”), vagy akár Dante *Isteni színjátékát* („Ó, Múza, nagy szellem, tiéd ez új dal, ó lélek, aki írod, amit láttam, nemességed elválik majd ezúttal!”). A transzcendens kapcsolatnak találkozhatunk nem isteni eredőjével is, ugyanis egyes görög filozófusok egyfajta átörökített tudásként tekintettek az artikulált szellemi termékre, amelyek képzetével (pl. Platón ideatana szerint) már születéstől fogva bír az alkotó.

Az originalitás transzcendens (többnyire isteni) determinizmusa azzal a gyakorlati következménnyel járt, hogy az „Istentől való származás” és az „Istennek tetsző” jelleg meghatározása és ezek eseti eldöntése a cenzúra eszközeként is szolgálhatott.¹¹² A nem haszonszerzési cél dogmája megjelent az alkotók díjazásának kérdésénél is.¹¹³ Ahhoz, hogy az alkotók mégis működhessenek, nagyban hozzájárult a mecénatúra léte, ami azonban a konkrét megrendeléseken keresztül sok esetben épp az alkotói szabadságot korlátozta. Ahogy Schiller a *Föld felosztása* című művében leírja, miután Zeusz a földi javakat elosztotta, a költőnek nem maradt semmi, így Zeusz megnyitotta számára az égboltot.¹¹⁴ A felvilágosodás alapvető változásokat hozott, egyrészt – mint utaltam rá – kezdtek másként elismerni az alkotó individuumát, másrészt a tiszteletdíj helyébe kezdett a nyereségből történő különböző módokon való részesedés lépni. El kellett döntenet, hogy a (manifesztálódott) gondolat isteni kegy, vagy a tulajdon része, döntenet kellett közérdek és jól meghatározható magánérdekek között.¹¹⁵

A szellemi tulajdonjog első, természetjogi megalapozását Locke végezte el, szerinte egyrészt minden ember tulajdona saját személye, másrészt a dolgok értékét az alkotó munka (a test fáradtsága, kezének munkája) alapozza meg, így aki azt létrehozza, az formálhat arra jogot.¹¹⁶ Az elmélet elterjedt a kontinensen, olyannyira, hogy például 1726-ban D’Hericourt francia jogász erre hivatkozott a bíróság előtt annak érdekében, hogy a könyvek szerzőinek örökös privilégiumait megalapozza. Ezek ugyanis olyanok, mint a föld, amit az ember saját munkájával megművelt, és ami számára gyümölcsözik.¹¹⁷ E nézethez csatlakozott német területen Lessing, majd Fichte és Kant is. Többek között azzal egészítették ki elméleteik a korábbiakat, hogy elhatárolták a mindenki által „birtokolható” gondolatokat azok egyedi és eredeti kifejezőmódjától.¹¹⁸ A szellemi tulajdon elméletének első német bírálói közül kiemelendő Hegel, aki szerint, mivel e jogok nem dolgokon állnak fenn, nem vonhatók a klasszikus tulajdonjog fogalma alá. A szellemi tulajdon elméletének talajától elrugaskodó, ahhoz képest részben vagy egészen más elvi alapokon nyugvó elméletek egész sora ismert.¹¹⁹ Példának okáért Kohler dualista elmélete szerint a szerzői jog a tulajdonjoghoz mindössze szerkezetében hasonló, vagyoni értékű jog, ami immateriális javakon áll fenn. Ettől azonban elkülöníti a szerző személyhez fűződő jogait. Kiemelendő még Gierke elmélete, aki a tulajdoni analógiát

---

112 Példaként hozható I. Erzsébet 1559-es rendelkezése, ami szerint a szövegek nyomtatásához a korona által felhatalmazott cenzorok engedélye szükségeltetett. Bővebben l. pl. ROSE 1993, 13.

113 Vö. Katona Mór egyes különös bölcsességet és szellemi képességeket igénylő foglalkozások megbízási díjával kapcsolatban tett megállapításaival: „Ezeknek díj, jutalom jár (tiszteletdíj, honorarium), ami nem éppen működésük kellő megfizetése, hanem inkább a tiszteletnek külső nyilvánítása, készségükért.” KATONA 1899, 164.

114 PART 2006, 140.

115 Lásd még MEZEI 2012a, 198.

116 SCANLAN 2005, 86.

117 HESSE 2002, 34.

118 Hesse, Fichte gondolatait idézve, „egyedi formát” ír, nem pedig „kifejezőmódot”, azonban ezzel nem a konkrét hordozóra mint megjelenési formára, hanem a kreatív és nyelvi eszközök által formába öntött gondolatra utal; l. HESSE 2002, 35.

119 LONTAI et alii 2006, 20–25.

háttérbe szorítva, a személyiségi oldalra helyezte a hangsúlyt. (A vagyoni oldalt szélsőségesen elutasító gondolkodók közül francia területen például Proudhon úgy vélte, hogy aki könyvét eladja, olyan, mint a bájait áruba bocsátó nő.)¹²⁰

A német jog végül a vagyoni és személyi jogok összekapcsolása mellett tette le a voksát, ez az – elsősorban Ulmer nevéhez köthető – monista elmélet.¹²¹ Ezzel szemben az angol szellemi tulajdon felfogás a dualista modellt követi.¹²² Azaz a szerző személyhez fűződő jogai elválnak a vagyoni jellegű jogoktól, utóbbiak a tulajdonjog mintájára minden részjogosítványukkal együtt átruházhatók. Az 1774-es Donaldson v. Beckett ügyben hozott döntésében a bíróság pl. megállapította, hogy a szerzőnek örökös joga van ahhoz a műhöz, amit alkotott, ez azonban abban a pillanatban elenyészik, amint a könyvet nyilvánosságra hozták.¹²³ Az elméletben annyi modernizáció figyelhető meg, hogy a tulajdonjog közvetett tárgyát nem csak testi dolgok képezhetik, ez azonban tulajdonképpen könnyen feloldódik a „*property*” fogalmának a német gyökerű dolog fogalomhoz (birtokba vehető testi tárgy)¹²⁴ képest tágabb jelentéstartományában. Tehát az „*intellectual property*” fogalmával párhuzamban az angol „*property*” fogalomban eleve benne foglaltatnak a szellemi javak is. Nem elképzelhetetlen ilyen expanzió a magyar jogban sem. Igaz, nem a szellemi alkotásokkal összefüggésben, de hasonló elméleti kérdést érintve, a dogmatikai probléma az üzletrész kapcsán merült fel, ami nem dolog (mert sem nem testi tárgy, sem nem értékpapír), és követelésként sem kezelhető, így egy teljesen zárt fogalmi rendszerben sem adásvétel, sem engedményezés tárgya nem lehetne. A probléma feloldásaként a bírói gyakorlat az üzletrészt *analogia legis* útján „eszmei dolognak” minősítette, és az adásvétel szabályait rendelte alkalmazni annak visszterhes átruházására.¹²⁵

Olyan jogi kultúrákban is, ahol a szerzői jog nem a szellemi tulajdon koncepciójára épül, mind a mai napig találhatók olyan felvetések, amelyek a modern problémákat a klasszikus tulajdon-elméletek átértelmezésével javasolják kezelni. Érdekessége miatt kiemelendő Lucibella vonatkozó tanulmánya, amiben amellet érvel, hogy Kantnak *Az erkölcsök metafizikájának alapvetése* című művében leírt tulajdon-koncepciója kitűnően alkalmazható a szellemi tulajdon digitális környezetben történő értelmezéséhez.¹²⁶ A koncepció elméleti kiindulópontja az, hogy a testi dolgokkal ellentétben a szellemi alkotások esetében egy nem fizikai létező birtoklásáról van szó. A következő problémát az jelenti, hogy az egyik személy általi birtoklás vagy használat nem rekeszti ki a többi e jogok gyakorlásából. Hettinger az ilyen javakat nem kizárólagos javaknak nevezi, értve ezalatt, hogy ezek egy időben több helyen is lehetnek és nem elhasználhatók.¹²⁷ A jelenséget a gyertyalánghoz lehet hasonlítani, ha ugyanis egy gyertya lángjával meggyújtunk egy másik gyertyát, ez nem oltja ki és nem is csökkenteni az eredeti lángját.¹²⁸ Bobrovsky álláspontja szerint az ubikvitás (mindenütt jelenlét) jótékony hatással van a művek mind szélesebb körben való elterjedésére, így „a szellemi tulajdoni ma-

---

120 NÓTÁRI 2010, 66.

121 DREYER–KOTTHOFF–MECKEL 2009, 6; l. még BRAEGELMANN 2009, 127–128.

122 Az angolszász szellemi tulajdon-elmélet megalapozásával kapcsolatban l. pl. ROSE 1993, 4–8 és 113–129. A fogalom használatával kapcsolatban l. SPINELLO–TAVANI 2005, 4–6. Az USA-beli fogalomhasználatl kapcsolatban l. LEMLEY 2004, 3–17.

123 GANTZ–ROCHESTER 2005, 28–29.

124 BGB 90. §, „sachen im sinne des gesetzes sind nur körperliche gegenstände”.

125 MENYHÁRD 2007, 48.

126 LUCIBELLA 2010, 35–40.

127 HETTINGER 1989, 32.

128 BRAEGELMANN 2009, 127.

gánjogok oltalmának lejárta nem halál, hanem feltámadás,” a digitalizálással új életre kel a „tulajdon palackjából kiszabadult szellem”.¹²⁹

Visszatérve Kanthoz, szerinte az erkölcsnek önlegitimálónak kell lennie, ellentétben a joggal, amely mindig függ valamilyen külső entitástól (jogalkotó), aki meghatározza, meddig terjed az egyén szabadsága, figyelembe véve mások szabadságát. Ennélfogva mindenkinek a legtöbb szabadságot kell biztosítani mindaddig, amíg ez az elosztás egyenlően megvalósítható. Ezt az állapotot azonban sokszor csak kényszer útján lehet elérni. Az elméletet Kant nemcsak a szabadság gyakorlásával kapcsolatos jogszerű magatartásokra alkalmazza, hanem kiterjeszti a tulajdonra is. A tulajdonjogviszony abszolút szerkezetéből következik, hogy mindenki más köteles tartózkodni attól, hogy elvegye, ami az enyém. A tulajdon lényegét Kant így összegzi: „Valami olyan módon illet meg jogszerűen engem (*meum iuris*), hogy ha más személy használja a beleegyezésem nélkül, az árt nekem.”¹³⁰ Lucibella szerint Kant tulajdon-fogalmába beleillik a szellemi tulajdon is. Kant ugyanis a tulajdon lényeges fogalmi elemei között megkülönböztet intellektuális és empirikus birtoklást, az előbbihez pedig nem kell a dolog feletti tényleges fizikai hatalom. (Például ha az íróasztalra teszek egy almát, azt akkor is hatalmam alatt tartom intellektuálisan, ha elhagyom a szobát.) Így az intellektuális birtoklás lehetővé teszi akár azt is, hogy nem fizikai dolgot birtokoljunk, mivel az adott dolog metafizikai értelemben is létezik. Ugyanis ha az adott dolognak nincs ilyen metafizikai, *a priori* karaktere, akkor Kant szerint egyáltalán nem állhat fenn rajta tulajdon. Mivel elutasítja az empirikus birtoklásra alapozott tulajdonelméletet, a tulajdon megalapozásához nem feltételezi a *corpus possessionist*.¹³¹

Az előbbieket a következő példa segítségével vetíthetjük a szerzői művekre. Valamely könyv által közvetített gondolatok túlmutatnak a könyv empirikus létén, és feltételezik egy olyan szellemi objektum létezését, amelyet le lehet egyszerűsíteni pusztá írott szavakkal. Lucibella szerint ez a megállapítás az összes mai műtípusra igaz és alkalmazható. A megkülönböztető (metafizikai) karakter tehát abban nyilvánul meg, hogy a leírt szavak milyen eredeti gondolatokhoz kapcsolódnak. Épp emiatt kell a szerző engedélye a másoláshoz, ugyanis bárkinél is van a műpéldány, valójában a közvetített értéket is többszörözi. Összegezve Kant elméletét, mivel alapvetően nem jogviszonyokból indul ki, hanem abból az elméleti feltevésből, hogy van egy, az erkölcsből fakadó kategorikus imperatívusz, ami miatt mindenki megadja a másoknak a lehető legtöbb szabadságot, már csak azért is, mert a racionális ember tudja, hogy neki is így jut arányosan a legtöbb. (Az esetleges anomáliák esetén pedig a jogi szabályozók egyenlítik ki az érdekeket.) Emiatt azonban a tulajdon megalapozásánál nincs szükség a fizikai értelemben vett hatalom alatt tartásra, mert mások tiszteletben tartják az általam kifejezett tulajdonosi szándékot is. (Ez a már említett intellektuális birtoklás.) Ha azonban ebből indulunk ki, elfogadjuk azt is, hogy mindenkitől függetlenül birtokolunk. Így viszont arra a következtetésre juthatunk, hogy önmagában létező (autopoietikus) tulajdon nincs. A tulajdon eszerint csakis társadalmi kontextusban értelmezhető, mivel lényege abban áll, hogy mások ne használják azt, ami az enyém. Kant elméletének a szellemi tulajdonra történő alkalmazása tehát azt jelenti, hogy a szellemi tulajdont gyakorlatilag a társadalmi kooperáció kontextusában értelmezzük (a többiek is elismerik a tartózkodást, cserébe azért, hogy én is

---

129 BOBROVSZKY 2008, 10.

130 Idézi LUCIBELLA 2010, 37.

131 Vö. BRÓSZ–PÓLAY 1986, 213–215; FÖLDI–HAMZA 1996, 302–305; NÓTÁRI 2011, 193–194; MENYHÁRD 2007, 489–490.

így viselkedem), így elszakítva azt a klasszikus, birtoklásra épülő tulajdontól, egyúttal megalapozva a szellemi alkotásokon fennálló tulajdon létjogosultságát.

A jelenleg hatályos magyar jog szerint a szerző személyi és vagyoni jogai főszabály szerint egységben szemlélendők (monista felfogás), a hazai civilisták általában véve elutasították a szellemi tulajdon dualista elméletét,¹³² ez magából a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényből (Szt.) is kitűnik.¹³³ (Ez azonban manapság oldódni látszódik, utalva itt pl. a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala elnevezésére.) Nem volt ez azonban mindig így, ugyanis csak az 1969. évi III. szerzői jogi törvény hozta el a monista szerzői jogi rendszert, szakítva a személyhez fűződő jogoktól elkülönülő, forgalomképes vagyoni jogok szemléletével.¹³⁴ Az e törvény előtti időszak szerzői jogát a szellemi tulajdon koncepciója hatotta át, emellett azonban a szerző személyhez fűződő jogait is fokozatosan elismerték.

Az első kodifikációs kísérletek idején több szerző is a szellemi tulajdon mellett foglalt állást, így például Toldy Ferenc az írói tulajdonról írt cikkeiben a szellemi alkotásokra is kiterjesztendő tulajdonjog mellett érvelt – és tette ezt annak ellenére, hogy a kor meghatározó felfogása szerint tulajdonjog csak testi tárgyakon állhatott fenn. Rádai szavait idézve: „Tulajdonban csak kívülünk s tőlünk önálló léttel bíró testi dolgok lehetvén, a tulajdonszerzés is csak küldolgokra irányulhat.”¹³⁵ Azonban pl. Szemere 1844-es törvénytervezete felülemelkedett a kor egyszerűsítő tulajdon-felfogásán, megjelenítve (bár még nem *expressis verbis*) a szerző személyhez fűződő jogait is.¹³⁶ Azért okozhatott alapvető dogmatikai nehézséget a klasszikus tulajdonjogi felfogás analógiája, mert egyrészt a szellemi tulajdon időben korlátolt volt, másrészt a szerző személyhez fűződő jogainak mind gondosabb kifejtésével, mindkét abszolút szerkezetű jogviszonyt egymásra ültetve, már nem lehetett a szükséges esetekben relativizálni.

A „szellemi tulajdon” elnevezés sem volt normatív kategória, az erre való utalás is meglehetősen diverz kifejezésekkel történt, pl. Szladits „eszmei tulajdonról” ír, elkülönítve az írói és művészi tulajdon alcsoportját a gazdasági érdekek uralma alatt álló másik alcsoporttól.¹³⁷ Hangsúlyozza, hogy az előbbiben a vagyoni érdek mellett „előtérbe tolul az ilyen alkotásokhoz fűződő személyi érdekek védelme is.”¹³⁸ Kolosváry olyannyira a személyi érdekek mellett foglalt állást, hogy szerinte a szerzői jog egyenesen a személyiségvédelem körébe tartozik, mert az eszme és a gondolat „uralmunk alatt csak annyiban áll, amennyiben tőlünk függ, hogy a lelki-világunkban kelt gondolatoknak akarunk-e kifejezést adni vagy nem?”¹³⁹ Összességében tehát megállapítható, hogy a személyi érdekeket ekkor még nem a szerzői jog, hanem a személyiségvédelem fogalmi körén belül értelmezték. Példaként hozható a Curia egyik, 1915-ös ítélete is.

A szerzőnek számos és lényeges személyi érdeke is fűződik az ő szelleme termékéhez, a mely érdekeket részben a jog is oltalomban részesít s a melyek függetlenek attól, hogy a gazdasági kihasználás

---

132 Vö. LONTAI et alii 2006, 21.

133 Vö. Szt. 9. § (2) és (3) bekezdései.

134 Lásd még NÓTÁRI 2010, 32, 41–42.

135 RÁDAI 1875, 41; a szerző ehelyütt hivatkozik Stahlra is, aki szerint „Eigentum an etwas Anderen als einer körperlichen Sache, ist juristisch Absurdum,” azaz jogilag abszurdum, hogy a tulajdonjog a testtel bíró dolgokon kívül valami máson is fennállhasson.

136 Idézi NÓTÁRI 2010, 35.

137 SZLADITS 1933, 359, 362–363. Lásd még SZLADITS 1930, 225–226.

138 Uo. Lenkovics szerint manapság is célszerűbb volna a jól bevált „eszmei javakon fennálló tulajdonszerű jogokról” beszélni. L. LENKOVICS 2008, 276.

139 KOLOSVÁRY 1927, 75.

privilegiuma kit illet. Ezek az érdekek ehhez képest nem esnek technikai értelemben vett szerzői jog körébe s ebből folyólag oltalmuknak sem a tartalma, sem az iránya, sem a határai nem azonosak a szerzői jogéival.¹⁴⁰

Végül a szellemi tulajdon dualista angolszász elméletéhez képest a magyar jog a monista szerkezetű szerzői jogi koncepciót fogadja el. Azaz a szerző személyhez fűződő jogai nem forgalomképesek, a vagyoni jogok pedig főszabály szerint nem forgalomképesek, kivételeket maga a törvény határoz meg.¹⁴¹ Így tekintettel arra, hogy a „szellemi tulajdon” elnevezés (*intellectual property*) egy angolszász gyökerű fogalmat takar, ennek a szellemi alkotások magyar rendszerére, ezen belül a szerzői jogra vetítése csak részleges lehet. Menyhárd megállapítása szerint „hazai jogunkban a szellemi alkotás ezért nem szellemi tulajdon.”¹⁴² Ficsor szerint a „szellemi tulajdon” kifejezésben a „tulajdon” elem a jogviszony szerkezetére vonatkozó analógia, míg a „szellemi” elem épp a klasszikus tulajdonjogtól való elkülönülés kifejezését szolgálja. Így a szellemi tulajdon koncepciójának elfogadása önmagában nem jelenti azt, hogy a szellemi tulajdont a dolgokon fennálló tulajdonnal azonosítanánk.¹⁴³ A szellemi tulajdon koncepciója tehát nem zárja ki a szerző személyiségének és az ehhez kapcsolódó jogoknak a figyelembevételét.¹⁴⁴

Az elmélet polgári jogi aspektusai mellett csak utalok az alkotmányjogi tulajdonkoncepció analogizálási lehetőségeire. A német és magyar alkotmánybíróság döntéseiben kifejti, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem nem kizárólag a tulajdonjogra, hanem az ezzel összefüggő más vagyoni jogok védelmére is kiterjed.¹⁴⁵ Ez azonban nem jelent egyszersmind polgári jogi értelemben vett tulajdonvédelmet is. „Az Alkotmánybíróság (AB) a 64/1993. (XII. 22.) AB

---

140 A Curia 3880/1915. számú döntését idézi MESZLÉNY é.n., 8.

141 Vö. Sztj. 9. § (3) bekezdése.

142 MENYHÁRD 2007, 22–23.

143 FICSOR 2001, 28.

144 Uo.

145 BVerfG 07.07.1971. – 1 BvR 765/66 „Kirchen- und Schulgebrauch”; BVerfG 07.07.1971. – BvR 775/66.; BVerfG 07.07.1971 – 1 BvR 276/71; l. még BRAEGELMANN 2009, 131–135. A magyar Alkotmánybíróság gyakorlatából: „Az Alkotmánybíróság elvi éllal mutat rá arra, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására vonatkozik. Az Alkotmány 9. § (1) bekezdése ezért a tulajdonvédelem körében az egyéb vagyoni jogok védelmét is biztosítja. A jogösszehasonlítás is azt mutatja, hogy több külföldi alkotmánybíróság gyakorlata a vagyoni jogosultságokat az alkotmányos tulajdonvédelem körébe vonja. Az Alkotmánybíróság ezzel is összhangban az Alkotmány tulajdonvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseit olyan alapjognak tekinti, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok az egyéb dologi jellegű vagyoni jogok védelmére is alkalmazhatnak.” 17/1992. AB határozat. A hivatkozott határozat a „kezelői jog” kapcsán fejtette ki a fentieket, azonban okszerű a következtetés, hogy a szellemi alkotások jogára is megfelelően alkalmazható megállapításokat tartalmaz. L. LONTAI et alii 2006, 11. Az 1338/B/1992. AB határozat már a szabadalommal kapcsolatban rögzíti, hogy „a szabadalom intézményének elméleti megalapozására számos elmélet ismeretes (pl. tulajdoni elmélet, jutalomelmélet, publikációs szerződés koncepciója, ösztönzési elmélet). Az Alkotmánybíróságnak nem feladata, hogy az elméleteket értékelje, a tudományos vitákban állást foglaljon.” Az Alkotmánybíróság tehát nem mondja ki, hogy a szellemi alkotások felett szellemi tulajdonjog áll fenn, azonban visszautalva a korábbi döntésre, a határozat utal rá, hogy az iparjogvédelmi jogok a vagyoni jogok révén élvezik a tulajdon alkotmányos védelmét. Szerzői jogi szempontból talán leginkább releváns a 382/B/1995. AB határozat, ami „azt vizsgálta, hogy az ún. közös jogkezelés jogkövetkezménye a szerzők vagyoni jogosultságainak egyikét, a díjazáshoz való jogot, pontosabban a díjjal való rendelkezési jogot a tulajdonhoz való alapvető jogot sértő módon korlátozza-e.” Az Alkotmánybíróság ezen határozata érdemben nem vizsgálta a szerzői jogok tulajdoni jellegét, azonban a szerző vagyoni jogaival kapcsolatban a korábbi ítélkezési gyakorlatnak megfelelően elfogadta a tulajdon intézményére történő hivatkozást. Ezt a gyakorlatot folytatja az AB későbbi határozataiban is, l. 664/B/1999. AB határozat.

határozatban kimondta, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. Az alkotmány szerinti tulajdonvédelem köre nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével.¹⁴⁶ Emellett Faludi már 2003-ban megjegyzi, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem alapja más alkotmányos jogokkal (pl. a véleménynyilvánítás szabadságával, az információs joggal) ütköztetve háttérbe szorulni látszik, a korlátozások lehetősége és mértéke szélesedni fog.¹⁴⁷

A két tulajdonfogalom analógiája azonban nem csak jogi érvekkel indokolható, érdemes az ezzel kapcsolatos közgazdaságtani megállapításokra is utalni. Példaként hozható Lemley, aki Demsetz közgazdasági tulajdon-koncepcióját felhívva, a szabad felhasználást (és magát a szerzői jogot is) a tulajdonjog pozitív és negatív gazdasági kihatásainak (externáliák) megkülönböztetésével támasztja alá.¹⁴⁸ Pozitív externáliái a testi dolgokon fennálló tulajdonjognak is vannak. Például, ha a házam elé virágokat ültetek, ennek minden előnyét képtelen vagyok megtartani, hiszen a járókelők ugyanúgy részesülhetnek az élményben, nem követelhetem a látvány ellenértékét. Ugyanígy arra az előnyre sem tarthatok igényt, ami a tulajdonomban álló, közkedvelt üzlet miatti többletforgalom a mellettem lévő kevésbé népszerű boltban. Ezekre a pozitív externáliákra tehát nem formálhatunk jogot.¹⁴⁹ Értelemszerűen más következtetésre juthatunk az elhasználható dolgok használatával kapcsolatban, hiszen itt a használat eleve költséges.

Lemley meghatároz olyan esetköröket is, ahol a pozitív externáliákat is kezelni kell, mivel valamilyen lényeges, fix költség eredményez olyan előnyt, amelyből senki nem zárható ki.¹⁵⁰ Erre példaként a közjavak hozhatók, amelyeknek van előállítási és fenntartási költsége is, a hasznokból azonban mindenki részesülhet. Éppen ezért e költségek általában „közfinanszírozottak”, azonban az emellett keletkezett haszon eloszlik. Mindezek analógiájára Lemley levezeti, hogy a szellemi tulajdonnak minden externáliája pozitív, ezt pedig az információ „elfogyaszthatatlanságára” alapozza, ráadásul szerinte a szellemi javak „közjavak”. Hovatovább az információ a fogyasztásával megtöbbszöröződik, így juttatva széles körben előnyökhöz a társadalom tagjait. Ezzel természetesen nem a szerzői jogot vonja kétségbe, hiszen az alkotás költségeit és az ésszerű profitot biztosítani kell, ellenkező esetben az alkotás létalapját és az alkotó motiváltságát veszélyeztetnénk. Lemley tehát sokkal inkább a szabad felhasználás elleni érvek közgazdaságtani bírálatát kínálja fel, megerősítve azt, hogy a szerzői jog – mint speciális szabályozó – léte szükséges, mivel a költségek és a profit, ellentétben a hagyományos áruforgalmi mechanizmusokkal, nem közvetlenül, az adott dolgok értékesítésével térül meg.

Összességében elmondható, hogy a szellemi tulajdon elméleti megalapozása a felvilágosodással megtörtént, ezután az érdekütközés és az ez által generált elméleti és gyakorlati viták áttevődtek a szellemi tulajdon ontológiai alapjáról annak (tartalmi, időbeli és térbeli) korlátozhatóságára. A jogalkotó fokozatosan oldotta annak abszolút jellegét a közérdek mind szélesebb körű kiszolgálása végett. Ez a folyamat önmagában persze nem vonta kétségbe (legfeljebb némileg erodálta) az abszolút szerkezetű tulajdonjogviszonnyal alkotott párhuzamot, hiszen időközben a tulajdonjog korlátozhatóságának is megteremtődtek a jogi alapjai és garanciái.

---

146 664/B/1999. AB határozat.

147 FALUDI 2003, 7–8.

148 LEMLEY 2004, 17–25.

149 Ha ugyanis megtiltanánk vagy költségekkel terhelnénk az olyan felhasználást, amely egyiknek hasznot hajt, a másiknak pedig semmilyen költséget nem okoz, akkor ezzel szükségtelen társadalmi költségeket okoznánk.

150 LEMLEY 2004, 23–24.

1.5. Alapjogi vonatkozások

A következőkben a téma főbb alapjogi összefüggéseit vázoló. Jelen könyv keretein belül nem célom sem az összes releváns egyezmény egymáshoz való viszonyát bemutatni, sem az egyes meghatározásokat az összes kapcsolódó emberi jog kontextusában vizsgálni, ehelyett csak egy rövid európai áttekintéssel kívánok élni.¹⁵¹ Az USA alkotmányával ellentétben Európában a szerzők jogai nem alkotmányban védett alapjogok. A legtöbb európai uniós tagállamban ezeket vagy a személyiség védelmét megalapozó rendelkezésekből, azaz az emberi méltóságból, vagy a tulajdonhoz való jog védelméből vezetik le.¹⁵²

Az 1950-ben elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) nem tartalmazza kifejezetten a szerzők jogainak védelmét, 10. cikke azonban rendelkezik a véleménynyilvánítás szabadságáról. Ezt azért is lényeges kiemelni, mert az Európai Unióról szóló szerződés értelmében az EU az EJEE-ben foglalt jogokat elismeri.¹⁵³ A véleménynyilvánítási szabadság megfogalmazásának lényeges eleme, hogy e jog magában foglalja az információk megismerésének és közlésének szabadságát is, anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna.¹⁵⁴ A 10. cikk 2. pontja azonban meghatároz bizonyos korlátokat. Egyrészt a joggyakorlás immanensnek tekinthető korlátait, vagyis hogy az előbbi szabadságok kötelezettségekkel és felelősséggel is együtt járnak, másrészt, hogy ezek a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethetők alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban.

Több figyelembe vehető jogot és érdeket is nevesít az egyezmény, témám szempontjából talán leginkább mások jó hírneve és (általában) jogainak védelme a lényeges.¹⁵⁵ Ez utóbbi viszonylag rugalmas kategória, érezhetően tág teret ad bármilyen, alapjoggal való konkurálásnak és a szükségesség, arányosság tesztjének.¹⁵⁶ Azonban mindenképpen hivatkozási alap lehet bármilyen európai digitális szerzői jogi intézkedéssel, szabályozással szemben. Az EU Alapjogi Chartájának 11. cikke gyakorlatilag megismétli az EJEE előbb tárgyalt 10. cikkének

---

151 Az összes nemzetközi egyezményt és a szerzői jog emberi jogi háttérét részletekbe menően vizsgálja GYENGE 2010.

152 MAZZIOTTI 2008, 236.

153 Az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikk (2) bekezdése: „Az Unió csatlakozik az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez. Ez a csatlakozás nem érinti az Uniónk a Szerződésekből meghatározott hatásköreit;” valamint (3) bekezdése: „Az alapvető jogok, ahogyan azokat az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok között alkotmányos hagyományaikból következnek, az uniós jogrend részét képezik mint annak általános elvei.”

154 EJEE 10.1: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon túl és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgókép vállalatok működését engedélyezéshez kössék.”

155 Hasonló megfogalmazás található az EJEE 8. cikkének 2. pontjában, ahol a magán- és családi élet tiszteltetéséhez való jog gyakorlásának korlátai között a hatósági beavatkozást „mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges” okból is megengedi. Ilyen okként fogadta el az Emberi Jogok Európai Bírósága a szerzői jogokat is. *L. Chappell v. The United Kingdom* (1989. 03. 30.) 10461/83. ügyet, amiben egy videokölcsönző üzemeltetőjének ingatlanában rendelték el házkutatást a helyi hatóságok.

156 EJEE 10.2: „E kötelezettségekkel és felelősséggel együttjáró szabadságok gyakorlása a törvényben meghatározott olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a területi sértetlenség, a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, mások jó hírneve vagy jogai védelme, a bizalmas értesülés közlésének megakadályozása, vagy a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása céljából.”

1. pontjában foglalt rendelkezéseket, a 2. pont részletező korlátozási lehetőségeit azonban nem veszi át.¹⁵⁷ A Charta 17. cikke jelentheti az ellenpólust, ami a tulajdonhoz való jog védelméről rendelkezik, a (2) szakasz *expressis verbis*, ám lakonikusan kiterjeszti azt a szellemi tulajdon védelmére is, amikor rögzíti: „a szellemi tulajdon védelmet élvez.”¹⁵⁸ Az Európai Unió Bírósága (EUB) azonban kifejti, hogy e rendelkezésből nem tűnik ki az, hogy e jog érinthetetlen, és védelmét abszolút jelleggel kellene biztosítani.¹⁵⁹

Az egyik legismertebb torrentoldal, a Pirate Bay üzemeltetésével kapcsolatban az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) is vizsgálta, hogy az belefér-e az EJEE 10. cikkében rögzített véleménynyilvánítás szabadságába. A testület kiemelte, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem korlátlan alapjog, jogszabályi úton és az arányosság elve mentén korlátozható. Az EJEB 2013 elején hozott döntése szerint a svéd hatóságok nem sértették meg a 10. cikk rendelkezéseit az eljárás megindításával, és a kiszabott büntetés (börtönbüntetés és kártérítés) sem tekinthető aránytalannak.¹⁶⁰ Ehhez kapcsolódik az – időben a Chartát megelőző – EJEE 1952-es Első kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke, ami a tulajdon védelméről rendelkezik: „minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tisztelgésben tartásához.” Az egyezményben meghatározott korlátozások gyakorlatilag egybecsengenek a Chartában megfogalmazottakkal.¹⁶¹ Ahogy azt az EJEE-t értelmező EJEB több döntésében is kifejtette, „javak” alatt nem kizárólag a fizikai javakat, hanem az immateriális javakat is érteni kell.¹⁶² Azonban az EJEB legújabb gyakorlata a döntéseket már a véleménynyilvánítás szabadságáról rendelkező 10. cikkre alapozza.¹⁶³

A képzeletbeli mérleg egyik serpenyőjében helyezhető el a szerzők azon joga, hogy az addigi alkotásaikkal összefüggő befektetéseiket a jog kizárólagos jogok biztosításával honorálja, ezzel egyidejűleg jövőbeni alkotásra késztetve őket. A másik serpenyőben pedig a felhasználók magánszférája és a feltörekvő alkotók hozzáféréseinek biztosítása helyezkedik el. Ugyanis kétségtelen, hogy a kész szellemi termék a folyamat eredménye, de egyben eredője is a későbbi

---

157 Lásd még HERR 2011, 202–204, 210–211.

158 Kétségtől mentes tartható álláspont az, hogy az (1) szakasz rendelkezéseit a szellemi tulajdonra is alkalmazni kell. Ez azért lehet jelentős, mert az (1) szakasz kiemeli „a tulajdon használatát, az általános érdek által szükségesé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.” Ez a szabad felhasználási esetkörök alapjogi háttéréül szolgálhatna, bár a használat ellentételezéséről ehelyütt nem, csak a megfosztásnál (kártalanítás formájában) rendelkezik a Charta. Vö. BRAEGELMANN 2009, 138–139.

159 L. az EUB 2012. február 16-i, C-360/10. számú, SABAM v. Netlog ügyben hozott ítéletének 41. pontját, továbbá a 2011. november 24-i, C 70/10. számú, SABAM v. BEA Video, BEA Music, and ISPA ügyben hozott döntésének 43. pontját.

160 <http://copy21.com/2013/03/hirmorzsak-3-6/>; l. még <http://kluwercopyrightblog.com/2013/03/20/echrcopyright-vs-freedom-of-expression-ii-the-pirate-bay/>

161 EJEE 1. kieg., Jegyzőkönyv 1. cikk: „Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tisztelgésben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik. Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, amelyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák.”

162 Szabadalommal kapcsolatos ügyekre l. pl. Smith Kline and French Laboratories Ltd. v. the Netherlands (1990. 10. 04.) 12633/87, British-American Tobacco Company Ltd. v. the Netherlands (1995. 11. 20.), védjeggyel kapcsolatos ügyekre l. Anheuser-Busch Inc. v. Portugal (2007. 01. 11.) 73049/01. Az egyezményben meghatározott jog kiterjesztő értelmezésével kapcsolatban l. még COBAN 2004, 149–150. Az első olyan eset pedig, ahol a bíróság a szerzői jogi védelmet a tulajdon védelmére alapozta, a Melnychuk v. Ukraine ügy volt. Az eset leírásáért és további esetekért l. GYENGE 2010, 27–28.

163 GYENGE 2010, 28.

szellemi javak létrehozásához szükséges alkotói kreativitásnak. Mindez a gyártáshoz és a terjesztéshez fűződő érdekek konfliktusaként is összegezhető. Az InfoSoc-irányelv preambulumának 22. pontja igyekszik az érdekegyensúly elvi alapjait megteremteni: „A kultúra terjesztésének ösztönzése nem valósítható meg a szigorú jogvédelem feladásával, sem pedig a hamis, illetve hamisított műpéldányok jogellenes terjesztésének eltűrésével.” A szerzői jogi védelem megléte tehát nem vitatható, az viszont érezhető túlzás és az információáramlás szabadságának aránytalan korlátozása lenne, ha a P2P-technológiát általában (és nem speciálisan a jogsértő tartalmak továbbításával kapcsolatos) sújtó intézkedést vezetnének be.

A francia „fokozatos válasz” rendszerének vizsgálata során is több alapjogi kérdés merült fel. (A rendszer részletes leírását l. a 6. fejezetben.) Az alapvetően közjogi megoldás lényege, hogy egy külön e célra létrehozott hatóság figyelmezteti a felhasználókat az elkövetett szerzői jogi jogsértések tényére és várható következményeire, majd különféle szankciók alkalmazását rendelheti el. (Az eredeti, azóta több ízben finomodott koncepció szerint a hatóság magáról az internetszolgáltatás felfüggesztéséről is dönthetett volna.) A törvénnyel kapcsolatos vita túlmutatott a nemzeti jogalkotás keretein, és az Európai Parlamentben is jelentős visszhangot váltott ki. Gyakorlatilag a francia szabályozásra reagálva született meg a később elutasított Bono-javaslat,¹⁶⁴ amit francia európai parlamenti képviselők terjesztettek be a Távközlési Csomaggal kapcsolatban.¹⁶⁵ A javaslat kinyilatkoztatta a felhasználók alapvető jogait és azt, hogy előzetes bírósági eljárás nélkül ezeket nem lehet korlátozni, mivel az az Alapjogi Charta véleménynyilvánításról és tájékozódás szabadságáról rendelkező 11. cikkébe ütközne. Ezt követően 2009 áprilisában Franciaországban elfogadták az új törvényt, a korábbiakban tervezetthez képest annyival enyhítve, hogy nemcsak az internetszolgáltatás felfüggesztésére, hanem annak korlátozására is lehetőség van. (A felfüggesztés legrövidebb idejét pedig három hónapról egy hónapra mérsékelték.)

A szabályozást folyamatos politikai vita övezte, amiben a Szenátus az európai irányelvek figyelembevételére hivatkozott, azok ugyanis meghagyják a tagállamok jogát arra, hogy megtalálják az egyensúlyt az egyes alapjogok egymás érdekében történő korlátozása során. (Jelen esetben a szellemi alkotások joga az internethozzáférést alátámasztó alapjogokkal ütközik.) A törvény mellett érvelők hivatkoztak az EJEB *Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU* esetben hozott döntésre,¹⁶⁶ amiben a Bíróság megállapította, hogy az irányelvek implementációja során a tagállamoknak kell megtalálniuk az egyensúlyt az alapjogok fair, arányos és a közösség alapvető elveivel összhangban álló érvényre juttatásában. A Szenátus értelemszerűen egyrészt arra hivatkozott, hogy a tervezett szabályozás megfelel ezeknek a kívánalmaknak, másrészt nincs olyan közösségi forrás, amely az internethozzáférés jogát alapjogként jelölné meg, emellett az arányosság elve sem sérül, mivel a korlátozást egy figyelmeztetési eljárás is megelőzi. Végül 2009 májusában az Nemzetgyűlés elfogadta a HADOPI-törvényt (*Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des Droits sur Internet*), ami az eredeti koncepció szerint megtartotta az internethozzáférés felfüggesztésének lehetőségét.

---

164 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/08/681>; az eredeti, 1380-as számú javaslatot utóbb 46. javaslatként újra benyújtották, amit az Európai Parlament elfogadott.

165 Ez kezdetben öt irányelvet foglalt magában, majd bővült további irányelvekkel és határozatokkal. Bővebben l. 2009/136/EK irányelv.

166 2008. január 29-i C-275/06. számú döntés.

Ezután az alapjogi kérdések vizsgálata visszakerült nemzeti szintre, ugyanis a törvényt az Alkotmánytanács előtt támadták meg. A testület két fő okból találta azt alkotmányellenesnek: egyrészt a törvény szerint maguknak a felhasználóknak kell intézkedniük annak érdekében, hogy biztosítsák a szerzői jogi sérelmek kiküszöbölését (pl. kódolni az internetet vagy biztonsági szoftvereket telepíteni azért, hogy a háztartás többi tagja, illetve kívülről harmadik személyek se használhassák azt jogsértések elkövetéséhez), mivel a törvény az ő felelőségüket vélelmezi.¹⁶⁷ Másrészt ennek sikertelensége esetén az internethozzáférés felfüggeszthető – ezzel kapcsolatban az Alkotmánytanács három ellenérvet hozott fel. Az ilyen jellegű korlátozás sérti az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatának 11. cikkében foglaltakat, a véleménynyilvánítás szabadságát, továbbá az önkifejezés és kommunikáció alapjogát. Ez utóbbi alapjog ugyanis magában foglalja az internethozzáféréshez való jogot is, többek között azért, mert manapság a demokratikus részvétel és a véleménynyilvánítás jogának gyakorlása is nagyrészt az interneten keresztül valósul meg. Sérti mindezek mellett a francia alkotmány 34. cikkét, az önkifejezés és véleménynyilvánítás szabadságát, ami csak szükségés esetben és arányosan korlátozható. Az internethozzáférés ilyen módon történő korlátozása nem felel meg ezeknek a követelményeknek, mivel egyrészt egy közigazgatási szerv gyakorol bírói hatáskört, másrészt a szabályozás nem differenciál a felhasználók között, hiszen a jogsértést elkövetheti a ténylegesen szerződő, de az éppen aktuális használó is. Mindezek mellett az internetszolgáltatás felfüggesztése sérti az ártatlanság vélelmének elvét is. Az Alkotmánytanács megállapításaiból következik, hogy az internethozzáféréshez való jog alapvető jog, amit a francia alkotmány biztosít.¹⁶⁸ A törvényt végül módosították, így az internetszolgáltatás felfüggesztéséről való döntés átkerült a bíróság hatáskörébe.

Ami a Bono-javaslat sorsát illeti, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról szóló 2002/21/EK irányelvbe (Keretirányelv) az előbbiben találhatóhoz hasonló alapjogvédelmi hivatkozás került.¹⁶⁹ Ez a Bono-javaslatához képest annyival kedvezőbb a felhasználók szempontjából, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájára hivatkozik, míg az előbbi az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezményre (továbbá a közösségi jog általános elvei által garantált alapvető jogokra és szabadságokra), amit az Alapjogi Chartával ellentétben minden tagállam aláírt. A vonatkozó irányelvek tehát nem mint alapjogot rögzítik az internethozzáférés jogát, mindössze ennek korlátozása kapcsán kötik ki, hogy az intézkedéseknek meg kell felelniük a szükségesség és arányosság tesztjének. Bár a vonatkozó irányelvek korlátokat állítanak fel alapvető szinten, az EU nem tiltja a francia megoldáshoz hasonló szabályozást és eszközrendszert. Sőt, egyesek szerint az ACTA-hoz való csatlakozással úgy tűnt, hogy közösségi szinten is támogatja az ehhez hasonló megoldásokat.¹⁷⁰ (Ez a feltevés azonban az ACTA elutasításával megdőlni látszik.)

Részben a francia megoldás hatására került be a három elektronikus hírközléssel kapcsolatos irányelvet módosító 2009/140/EK irányelv (Better Regulation Directive) preambuluma-

---

167 A nyilvános helyeken (netkávézók, hotelek) történő internetezéssel kapcsolatban is problémák adódhatnak, itt ugyanis nem azonosítható be a konkrét használó személye, a *hotspot*-üzemeltető büntetése pedig erősen megkérdőjelezhető. Ezen legfeljebb a részletes bejelentkezés segíthetne, ebben az esetben azonban olyan adatokat kellene megadni, amelyek szükségessége vitatható lenne egy ilyen jellegű és tartamú szolgáltatás igénybevétele kapcsán.

168 Vö. SIRINELLI 2010, 486.

169 2002/21/EK irányelv 1. cikk (3)a) bekezdése.

170 Lásd pl. <http://www.iptegrity.com/index.php/acta/569-final-acta-puts-europe-under-more-pressure-for-graduated-response>; a felvetést maga a Tanács is cáfolta a „10 Myths about ACTA” című dokumentum 6. pontjában: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/january/tradoc_148964.pdf

nak negyedik pontjába, hogy „az internet lényeges az oktatás és a szólásszabadság gyakorlása, illetve az információhoz való hozzáférés szempontjából, e jogok bármely korlátozása csak az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló európai egyezményrel összhangban történhet.”

A francia megoldáshoz hasonlóan igyekeznek bevezetni Angliában is, az ez ellen tiltakozók legfőbb érve az volt, hogy az internethozzáférés alapvető jognak minősül.¹⁷¹ A francia szabályozással kapcsolatban kifejtettek mellett ezt támasztja alá az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának különleges jelentéstevője, Frank La Rue is,¹⁷² aki elsősorban az internetszolgáltatás felfüggesztésének lehetőségét bírálja az egyes nemzeti szabályokban, ez ugyanis együtt járhat egyes emberi jogok sérelmével.¹⁷³ A jelentésében foglaltakat később maga a Bizottság is megerősítette, amikor (kötelező erővel egyébként nem bíró) határozatában kinyilatkoztatta, hogy online környezetben is biztosítani kell a véleménynyilvánítás szabadságának széles körű érvényesülését.¹⁷⁴

Az ACTA-t heves médiaérdeklődés övezte, részben ennek, részben pedig a civil- és más szervezetek által rendezett tüntetéseknek köszönhetően számos mítosz, tévképzet és kritikai ellenérv hangzott el. (Egyébiránt az Európai Bizottság röpiratban igyekezett eloszlatni az ACTA-val kapcsolatban felmerült tévképzeteket.)¹⁷⁵ Az ACTA, röviden összefoglalva, az Európai Közösség jogalkotási kereteihez képest nagyobb volumenű dokumentum, ami a szerzői jogok megsértése esetén alkalmazandó polgári jogi és büntetőjogi jogérvényesítési eszközrendszert kívánta egységesíteni. A megállapodást 2011. október 1-jén nyolc ország képviselői írták alá (Ausztrália, Kanada, Japán, a Koreai Köztársaság, Marokkó, Új-Zéland, Szingapúr és az USA). 2012. január 26-án Magyarország és másik 21 európai uniós tagállam is csatlakozott hozzá. A hatályba lépés azonban még váratott magára, ugyanis 2012 februárjában a Bizottság több tagja is támogatta Karel De Gucht, az EU kereskedelmi biztosának arra irányuló javaslatát,¹⁷⁶ hogy az EU Bírósága vizsgálja meg, a megállapodás összhangban áll-e az alapjogokkal és az uniós alapelvekkel. Ezzel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a megállapodás adatkezeléssel foglalkozó 4. cikke és az online jogsértések elleni fellépésre vonatkozó 27. cikkének 4. pontja kiemelten rögzítette, hogy a jogérvényesítési eljárások nem sérthetik a szólásszabadsághoz, a méltányos eljáráshoz, a magánszféra védelméhez és az adatvédelemhez fűződő jogokat. A megállapodás 1–2. cikkei továbbá rögzítették, hogy rendelkezései nem érintik a felek között fennálló egyéb megállapodásokat, külön nevesítve a TRIPS Egyezményt és az annak 7. és 8. cikkében lefektetett célok és alapelvek alkalmazhatóságát. (Nyilván ilyennek tekintendő az Egyezmény jogérvényesítéssel kapcsolatos 41. cikk 2. pontja is, ami a tisztességes és méltányos eljárás követelményét fogalmazza meg.) Az ACTA-ra – végkimenetelét tekintve – csak mint kodifikációs kísérletre tekinthetünk, ugyanis az Európai Parlament 2012. július 4-én elutasította a dokumentumot.¹⁷⁷

---

171 A BBC által közzétett, 26 országban 27 ezer felnőttön végzett 2010-es felmérés szerint öt emberből négy úgy véli, hogy az internethozzáférés joga alapjog.

172 <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.23.pdf>

173 Az egyes jogellenes felhasználási módok szankciójaként ugyanis a teljes internetelés megszűnik, ez a jelentés szerint aránytalan korlátozást jelent, és a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányának 19. cikk 3. pontjába ütközik.

174 Lásd még <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/07/kis-lepes-fajlcserelemek-de-nagy-lepes.html>

175 Vö. 170. lj.

176 A nyilatkozat teljes szövege itt található: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=778>

177 <http://torrentfreak.com/acta-is-dead-after-european-parliament-vote-120704/>

1.6. A P2P fájlmegosztó rendszerek működési elvei

A felelősségtani fogalmak áttekintése előtt röviden ismertetem a vizsgált új társadalmi jelenség megértéséhez szükséges technikai részleteket. Mi is az a fájlcsere? Olyan folyamat, amelyben a felhasználók (*userek*) saját gépük merevlemezén található tartalmakat tesznek elérhetővé, egyúttal mások által elérhetővé tett tartalmakat hívnak le. Kezdetekben a fájlmegosztás folyamata jellemzően egyirányú volt, a kiszolgáló-felhasználó (szerver-kliens) hierarchizált kapcsolatára épült, amiben az egyik elem szolgáltatta a tartalmat, a másik pedig elérhette azt. A fájlmegosztás – ezen belül pedig a fájlcsere – egyik (és jelenleg legmodernebb), de nem egyetlen módja az egyébként nem kizárólag csak fájlcsere-re használható P2P, ami a korábbi fájlmegosztási struktúrához képest merőben más kapcsolati mód,¹⁷⁸ ugyanis a hálózat felhasználója kiszolgáló is egyben. A „*peer*” szó egyenrangú jelentése miatt a kifejezés mindenképpen találó, hiszen a hálózat egyenrangú felek spontán kommunikációjára épít. Szükséges megjegyezni, hogy a P2P olyan architektúra, amely nem kizárólag jogellenes fájlmegosztásra használható (sőt a fájlmegosztás mellett számos további felhasználási módja is létezik), lehetőséget biztosít legális tartalmak megosztására is akár egy család tagjai között vagy egy vállalaton belül.¹⁷⁹ Azonban ez az új jelenség – mint számos más technikai újítás – elsősorban a nem rendeltetésszerű használata miatt lett közismert. Jelen könyvben, amikor a „fájlmegosztás” és „fájlcsere” kifejezéseket használom, ezek jogellenes megvalósulására utalok, az egyszerűség kedvéért külön nem emelem ki minden alkalommal, hogy jogellenes fájlcseréről van szó.

A korábbi fájlmegosztó megoldások architektúrájához képest a lényegi változást az jelenti, hogy a P2P útján történő adatáramlás költségeit nagymértékben csökkenti a nagytömegű egyéni felhasználó közötti erőforrás-allokáció. Nincs szükség olyan központi, hatalmas tárhelyre, amely az összes forgalmazott adatot tárolja, ugyanis minden kapcsolódó felhasználó maga adja hozzá a teljes rendszerhez saját kapacitását és annak tartalmát.¹⁸⁰ Emellett az „egyenlőség” arra is utalhat, hogy a folyamat szereplőinek elvben egyenlő jogai és kötelezettségei vannak.¹⁸¹ A mindössze két ilyen fél között létrejövő hálózat is P2P-nek tekintendő, de manapság tipikusabb a *peerek* szinte végeláthatatlan és folyamatosan változó halmaza. Egy adott fájl megosztásában részt vevő *peerek* összességét a BitTorrent esetében szokás bolyoknak, vagy angolul *swarm*nak nevezni. Az elnevezés ugyancsak találó, hiszen ha elképzeljük a hangyák szinte megfejthetetlen kooperációs folyamatát, a sok dolgozó apró munkájából összeálló szerves rendszert, akkor a P2P-fájlmegosztás folyamatának elképzelése is könnyebbé válik. A hasonlatnál maradván, a hangyák nagyon jól tudnak a környezethez alkalmazkodni (a fájlmegosztó rendszereket is folyamatosan alakítják a jogi, technikai környezethez), a szemléltető számára nem érzékelhető módon a hangyák felismerik egymást, és útvonalukat is meg tudják határozni (a *peerek* „szaglásának rejtélyét” a technikai megoldások adják), és nagy számuk miatt néhány hangya elvesztése mellett is a boly tovább él (a *peerek* könnyen helyettesíthetők).

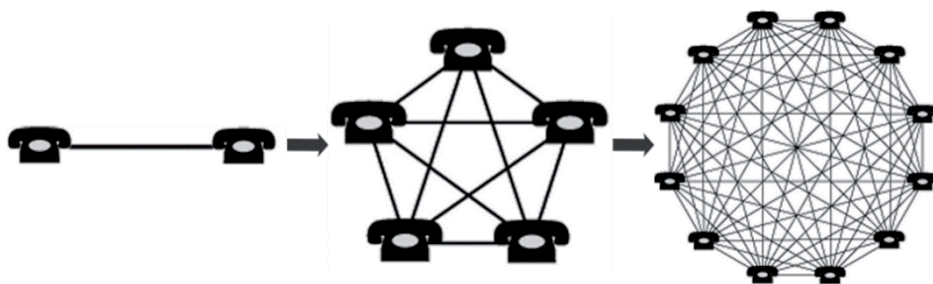
178 Emellett felvethetők még pl. a felhő-szolgáltatások, dedikált kereső alkalmazások, hyperlink-szolgáltatások.

179 Ez azonban csak bizonyos fájlmegosztási módokra és programokra tűnik igaznak, ugyanis pl. egy 2010-es ausztrál felmérés szerint a BitTorrent rendszerén megtalálható torrentfájlokból vett minták 89%-a nem jogtisztá tartalom letöltését tette lehetővé. Az Egyesült Államokban készült, a Limewire-hálózattal kapcsolatos 2010-es felmérés még ennél is megdöbbentőbb, 98,8%-os eredményt mutat. IFPI 2011, 14. A BitTorrentet használók felhasználási szokásaival kapcsolatos felmérést l. FILBY 2007, 32–39.

180 Lásd még BUFORD–YU–KEONG 2009, 12.

181 MAHLMANN–SCHINDELHAUER 2007, 7.

Nem hiába emlegetik az internetet korunk olyan hatalmas másológépeként, amely azt is elrejtí, ki és mennyit másol rajta.¹⁸² Ahogy arra már utaltam, az internetnek tulajdonítható talán egyik legfőbb előny, hogy megadja a többirányú kommunikáció lehetőségét. Erre célozva fogalmazta meg Robert Metcalfe azt a szabályt (Metcalfe-törvény), hogy egy hálózat hasznosságát a kapcsolódó csomópontok számának négyzetével írhatjuk le. Ez azzal az egyszerű logikai következménnyel jár, hogy a csomópontok számával exponenciálisan nő a felépíthető kapcsolatok száma. Tehát egy hálózat annál értékesebb, minél többen kapcsolódnak be.¹⁸³

*A Metcalfe-szabály illusztrációja*¹⁸⁴

Valójában ez a modern P2P hálózatok sikerének záloga is. A P2P rendszereken történő fájlmegosztás specifikuma (és az összes ilyen elven működő rendszer közös ismérve is egyben), hogy a felhasználók a saját személyi számítógépükre telepített, ingyenesen hozzáférhető szoftver segítségével képesek más felhasználókkal összekapcsolódni, a két végpont (*peer*) közötti kommunikáció logikája szerint a többi felhasználó által megosztott adatokat elérni, és ugyanezen logika mentén adatokat hozzáférhetővé tenni. Az adatok jelenthetnek egy szerzői művet (kép, szoftver, film, zeneszám) tartalmazó teljes fájlt, vagy adott esetben ennek rendkívül kis szeleteit.

Az ilyen jellegű átvitelnek az az oka, hogy a műpéldányok minőségileg máshogy épülnek fel, mint régen, dematerializált (digitális) formát öltenek. A digitális formátum lehetővé teszi, hogy akár egy szerzői műpéldány bináris adatsorokból, azaz nullák és egyesek sokaságából épüljön fel. Bár eleinte kérdéses volt, ezek a digitális példányok egy kategóriába kerülnek-e a tradicionális, birtokba vehető műpéldányokkal, manapság ezek jogi szempontból több vonatkozásban is egy elbírálás alá vehetők.¹⁸⁵ Így értelemszerűen a mű egészét és annak bizonyos beazonosítható részét is megilleti a védelem. A relatíve könnyű többszörözhetőség mellett a digitális formátum egyik kétségtelen előnye, hogy több esetben ezek az adott piacon elérhetőnél jobb minőségűek, avagy egyszerűen teljesebb felhasználást tesznek lehetővé (a formátumválasztás szabadsága miatt).¹⁸⁶

182 LITMAN 2006, 25.

183 HOWKINS 2004, 232.

184 Nathan Wood CC-ZERO-val ellátott, szabadon felhasználható illusztrációja.

185 GUTMAN 2003, 71–72.

186 Vö. GANTZ–ROCHESTER 2005, 17, 20–21.

Ahhoz, hogy a későbbi, vonatkozó felelősségi kérdéseket elemezhessem, kétségtelenül szükséges a technikai háttér, fogalmi bázis ismertetése. Nem céлом teljes részletességgel bemutatni és valamely, tudományosan új és minden szempontból zárt kategorizálás alá vetni a fájlmegosztó rendszereket (több, egymástól eltérő, ámde korrekt és követhető csoportosítás ismert), sokkal inkább egy, a funkcióhoz kapcsolódó, egyszerűsítő besorolást követek. A téma szempontjából a legrelevánsabb a centralizáltsági fok szerinti csoportosítás, amivel valamelyest együtt jár a generációk szerinti felosztás ismertetése is.¹⁸⁷ Bevettem megkülönböztetést a P2P-hálózatokat centralizált és decentralizált csoportokra osztani. E megkülönböztetés alapja az, hogy közreműködik-e központi szerver a tartalom indexálásában (folyamatos nyilvántartásában) és a felhasználók összekapcsolásában, és ha igen, mennyiben.¹⁸⁸ A központi szerver jelenléte és dominanciája a rendszerek fejlődésével egyre inkább csökken, aminek egyik oka éppen a fokozott jogi nyomásban keresendő, másrészt ezt egyszerű gazdasági megfontolások is indokolták, mivel a központi szerverek üzemeltetési költségeit is fedezni kellett. A decentralizált rendszerek esetében egyre inkább a felhasználók veszik át a szerverek (pl. tárolási, keresési) funkcióit. Összességében elmondható, hogy a fokozatos decentralizáció és ezzel párhuzamosan a részfeladatok folyamatos megosztása figyelhető meg.¹⁸⁹ (A decentralizálódás azonban egy ponton megbontotta az elvben egyenlő láncszemek elméletét, ugyanis úgynevezett *supernode*-okat emelt ki, amelyek biztosították a nehezebben fellelhető tartalmak elérését.)

Az első modern fájlcsereelő rendszernek a Napstert tekinthetjük. A programot Shawn Fanning fejlesztette ki 1999-ben, lényegét tekintve MP3 zenefájlok keresésére és megosztására hivatott, csevegő (*chat*) funkcióval ellátott alkalmazás volt. A Napster a centralizált és decentralizált¹⁹⁰ rendszerek között helyezkedett el, működését tekintve inkább a centralizált rendszerekhez állt közelebb, ugyanis használt központi szervert, ez azonban nem tárolt adatokat, csupán a felhasználók gépein lévő tartalmak elérési útvonalait rögzítette (azaz indexálta az adott tartalmakat).¹⁹¹ Tehát nem tartalmazott szerzői műveket vagy kapcsolódó jogi teljesítményeket, azokat viszont rajta keresztül érték el az egyes felhasználók egymás gépeiről. A Napster elterjedésével a kilencvenes évek végére a P2P alapú fájlmegosztás széles körben ismertté vált, maga a Napster azonban a jogosultak és érdekvédelmi szervezeteik által indított peres eljárás végeredményeként végül legális fájlmegosztási alternatívává vált. A centralizált rendszerek működés szempontjából vett jelentős hátránya volt viszont, hogy a centrális elem, tehát a szerver kiiktatása esetén az egész rendszer működése megakadt, és hosszabb időre veszélybe kerülhetett. Minél inkább decentralizált a rendszer, annál kevésbé zavarhatja meg annak működését egy-egy szerver „kiiktatása”, mivel értelemszerűen akár a központi szerver leállása is csak időleges akadályt jelenthet.

---

187 Teljes körű generációs tipizálásért l. MEZEI–NÉMETH 2010, 67–70. Ismert továbbá az alkalmazott algoritmus szerinti csoportosítás is, ennek elemzését az egyes fájlmegosztó szolgáltatásokkal kapcsolatban l. pl. SCHODER–FISCHBACH–SCHMITT 2005, 9–11.

188 Az indexálás módszere szerint a decentralizált rendszereket tovább csoportosíthatjuk lokális, osztott és hibrid rendszerekre. L. BUFORD–YU–KEONG 2009, 164–168.

189 MEZEI–NÉMETH 2010, 68.

190 E rendszerek működését központi szerver nélkül úgy lehetett megoldani, hogy a rendszerhez kapcsolódó egyes, jelentős sávzárlással bíró számítógépek (*supernode*-ok) ellátják az indexáló funkciókat, így könnyítve és gyorsítva a keresés folyamatát.

191 A centralizáltság fok szerinti tipológiára l. Nelson Minar: *Distributed System Topologies Part 1, Part 2*, http://openp2p.com/pub/a/p2p/2001/12/14/topologies_one.html; http://openp2p.com/pub/a/p2p/2002/01/08/p2p_topologies_pt2.html

Közvetlenül a Napster elleni eljárás után megszületett a P2P szoftverek második generációja, ami épp (a későbbiekben ismertetett Napster-perben felmerült és a felelősséget megalapozó szempontokat figyelembe véve) az előbb említett centrális elemet igyekezett kiküszöbölni, és kifejezetten a Napster felhasználóit vette célba. Az indexálást és a keresést már nem egy központi szerver végezte, azt ugyanakkor még egy „központilag” létrehozott szoftver segítette. Ilyen volt pl. a Grokster, aminek kifejlesztője és egyben üzemeltetője szintén nem kerülhetett el a felelősségre vonást, ugyanis az USA Legfelső Bírósága elmarasztaló ítéletet hozott vele szemben is. Történt ez annak ellenére, hogy az első- és másodfokon eljáró bíróságok még nem találták megalapozottnak a felelősség megállapítását, elsősorban azért, mert a Grokster nem tudta úgy ellenőrizni a felhasználók tevékenységét, mint a Napster. A felelősség megállapítása azonban egyesek szerint oda vezetett, hogy a rendszerek még kifinomultabbak lettek, és technikai képességeik a jövőben egyre inkább tökélyre fejlődnek.¹⁹² (Sőt, mint arra már utaltam, az egymást követő rendszerek működési módszerének megalapozása során figyelembe veszik a korábbi perek tanulságait.)

Számos további csoportosítás és kategória létezik még a P2P-rendszerekkel kapcsolatban. Ilyen a rendszerek fejlődési szakaszai szerint differenciáló felosztás, ami első, második és harmadik generációs hálózatokat különböztet meg. Európában jelenleg a harmadik generációs, ún. torrent alapú rendszerek a leginkább elterjedtek.¹⁹³ A manapság kiemelkedő népszerűséggel bíró, torrent alapú letöltő rendszerek eredőjét az első torrentkliens program, a Bram Cohen által fejlesztett BitTorrent képezi. Akárcsak a mai P2P-rendszerek többségénél, itt sem egy központi szerverről történik a letöltés. Ez azért is kedvező, mert a felhasználók növekvő száma nem lassítja, hanem ellenkezőleg, a fájl keresettségétől függően gyorsíthatja a letöltést. A BitTorrent alapú rendszerek működési alapja az, hogy a felhasználók a kívánt fájl más felhasználók számítógépéről töltik le oly módon, hogy az adott fájl rendkívül kis szeletenként, több felhasználó gépének merevlemezéről érik el, ezek végül teljes fájlállá állnak össze a letöltő személy gépén.

A folyamathoz szükség van egy ún. torrent fájlra, ami többnyire valamely központi szerverről érhető el (az innen történő letöltés után azonban szabadon terjeszthető). Mindenképpen le kell szögezni, hogy a torrent fájlok legfeljebb lehetővé teszik a letöltéseket, azonban önmagukban csak meta-adatokat tartalmaznak (vagyis adatokat az adatokról), szerzői jogi védelem alatt álló tartalmat közvetve sem. Ezek a fájlok azért szükségesek, mert tartalmazzák többek között a fájlmegosztásban részt vevő felhasználók elérési adatait tartalmazó *tracker* (nyomon követő és útválasztó szerver) címét,¹⁹⁴ a megosztott fájl nevéét, az adatcsomagok sorszámát és azok méretét. A *tracker* közvetít a *peerek* között, a tényleges tartalmat azonban nem tárolja. A *tracker* tehát jogilag védett tartalmakkal kapcsolatos adatcserét nem végez, viszont lehetővé teszi a felhasználók kapcsolódásait, statisztikát készít róla, rögzíti az adatfolyam szereplőinek fel- és letöltési aktivitását, és ez alapján arányokat számol.

A torrentfájl talán legfőbb előnye kis mérete, ami miatt könnyen megosztható, le-, illetve feltölthető, valamint honlapokon történő tárolása sem igényel hatalmas tárkapacitású szervert. Felelősségi szempontból azért hozott jelentős változást a torrent fájl, mert ezt nem maga

---

192 Vö. RIMMER 2007, 96.

193 Lásd bővebben MEZEI 2010, 134–144. Vö. MATEUS–PEHA 2011, 1.

194 A *tracker* közvetít a *peerek* között, a tényleges tartalmat nem tárolja. A *tracker* nem vesz részt az adatcserében, viszont statisztikát készít arról, rögzíti az adatfolyam szereplőinek fel- és letöltési aktivitását, és ez alapján arányokat számol. Az azonban kétségtelen, hogy bár az adatfolyam nem „áramlik át” a *tracker*en, ennek kiiktatása esetén a tényleges adatáramlás nem lenne lehetséges, ugyanis a felhasználók „nem találnák meg egymást.”

a szoftver keresi meg, hanem ennek megtalálása, letöltése és megnyitása a felhasználó feladata. Ehhez szükség van olyan webhelyekre (tartalmat szolgáltató, vagy keresőfunkciót üzemeltető oldalakra), amelyek e fájlokat tárolják/indexálják. Ezek lehetnek mindenki számára nyitott (*opennet*) oldalak, vagy zárt közösségeket formáló (*darknet*) oldalak; hasonló megkülönböztetés a *trackerek* esetében is bevett. Ezért leginkább a weboldalt és a *trackert* üzemeltetők felelőssége alapozható meg, több ilyen per is említhető az USA-ból (pl. a Torrentspy, az isoHunt, a Mininova és az eDonkey üzemeltetői ellen indult eljárások).¹⁹⁵ Az európai perek közül talán legismertebbek a Pirate Bay oldallal kapcsolatos svéd, és a Mininovával összefüggő holland ügyek, ezekkel (és további esetekkel) bővebben a 3. fejezetben foglalkozom.

A működési módszer tehát lényeges újítást tartalmaz: egy felhasználótól nem a teljes fájlt, annak mindössze egy apró szeletét töltik le. Ilyen apró szeletekből áll össze utóbb a teljes fájl. A felhasználó párhuzamosan tölt le szeleteket különböző számítógépekről, a letöltés során a már letöltött darabkákat pedig automatikusan megosztja. A megosztás nem feltöltést jelent, hanem – korrekt jogi terminológia szerint – a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételt. A torrent alapú letöltéssel kapcsolatban gyakran találkozhatunk a „*peer*”, „*seed*”, „*leech*” szavakkal. A már korábban, a kifejezés magyarázatánál is említett *peerek* a hálózat olyan végpontjai, amelyek képesek az – általuk futtatott torrent kliensen keresztül történő tényleges – összekapcsolódásra. A *seed* elérhetővé teszi a már letöltött teljes fájlt, kiszolgálva így a többi felhasználót.¹⁹⁶ Minél több *seedje* van az adott fájlnak, annál nagyobb a gyors és eredményes letöltés esélye. Ha az adott felhasználó még nem *seed*, csak *leech*, akkor is végez megosztást, azonban ez kisebb mértékű, leginkább azért, mert a folyamatban lévő letöltés miatt nem tudja felkínálni a fájl összes szeletét. A *leech* tágabb értelemben a letöltést, illetve a letöltőt jelöli, azonban sokszor pejoratív értelemben használják egyes letöltő személyekre, ezzel a kifejezéssel jelölve azokat a *peereket*, akik a letöltés után nem osztják meg a letöltött tartalmat (tehát nem kívánnak *seed*ként is részt venni a folyamatban), így a rendszeren „piócaként” élösködnek. (Az angol kifejezés maga is élösködőt, piócát jelent.) Megjegyzendő, hogy a kifejezések természetüknél fogva (argó nyelvhasználat) polemizált jelentéstartalommal bírnak.

Bár a harmadik generációs fájlmegosztásnak még korántsem áldozott le (főként, ha a *darknet*oldalakra gondolunk), már megfigyelhető egy negyedik generáció kialakulása. Az egyik, ennek előjeleként mutatkozó újítás az ún. mágneslinkek alkalmazása (ezt alkalmazza jelenleg a Pirate Bay is),¹⁹⁷ de az újítások közé sorolható még a DHT (Distributed Hash Table)¹⁹⁸ és a PEX (Peer Exchange) is.¹⁹⁹ Ezek technikai tartalmát ehelyütt nem ismertetve, közös jellemzőjük a *tracker* kiváltásában ragadható meg, céljuk tehát végső soron a decentralizáció folyamatának további fokozása. A kibontakozóban lévő negyedik generáció előjeleinek bővebb leírására nem vállalkozom, egyrészt mert egyelőre vitatható, hogy népszerűsége

---

195 Bővebben l. MEZEI–NÉMETH 2010, 59–67.

196 Vö. BUFORD–YU–KEONG 2009, 145.

197 A mágneslinkek alkalmazása azért lehet újabb kihívás, mert egy link pusztá megadásánál egyre közvetetlenebb mutatható csak ki a jogsértő jelleg, vagy a jogsértés elősegítésének szándéka.

198 A DHT „lehetővé teszi a *tracker* nélküli torrentek előállítását és használatát. A működéséről: A DHT-t engedélyező felhasználók között létrejön egy adatbázis, ami tárolja, hogy kinél, milyen torrent van. Azonban ez az adatbázis nincs központi szerveren. Sőt egyben sehol sincs meg, csak a többszáz ezer *peer* alkotta bolyokban léteznek, szétosztva a kliensek között, folyamatosan cserélődve. Így, elsőre, elég kétesnek tűnik a dolog, de tényleg működik.” <http://utorrent.hu/?page=4&ln=hu&cid=1&cim=DHT>

199 Bővebben l. MEZEI–NÉMETH 2010, 72–75.

eléri-e azt a mértéket, ami miatt valóban generációváltásról lehet majd beszélni, másrészt a jog ezeket az újításokat egyelőre viszonylag érintetlenül hagyta.

1.7. Felelősségtani alapvetések

Mielőtt a felelősségre vonatkozó uniós irányelveket, az egyes szerzői jogi törvények speciális szabályait, továbbá a magánjogi kódexek felhívott (és alkalmazott vagy alkalmazni ajánlott) felelősségi rendelkezéseit a folyamat egyes szereplőire vonatkoztatva, azaz felelősségi szintenként áttekintenénk, szükségesnek vélem a kártérítési felelősség alapfogalmainak bemutatását is (a fájlcserélési felelősség egyes elemeinek vizsgálata az 5. fejezetben található).

1.7.1. A felelősség fogalma és fokozatai

A „felelősség” szó a XXI. században több kontextusban is felmerül, többek között erkölcsi, politikai, gazdasági és nem utolsósorban jogi értelemben²⁰⁰ – emellett a magánjognak sem könnyű meghatározni egy egyértelmű, kizárólagos és pontos felelősség fogalmat.²⁰¹ A felelősség a polgári jogban is többértelmű kifejezés.²⁰² Marton máig érvényes megállapítása szerint a kötelelem és felelősség kölcsönösen függenek egymástól, azaz „a kötelelem felelősség (szankció) nélkül semmi, mint ahogy felelősség kötelelem nélkül tartalmatlan lenne.”²⁰³ A felelősséghez szükséges másik tényező a kötelemsértés.²⁰⁴ Asztalos szerint a felelősség fogalma alá tartozik a felróható magatartás tényállása és jogkövetkezménye (szankciója) és az ezért való helytállási kötelezettség is. Bizonytalansághoz vezethet tehát az a kérdés, hogy a felelősség fogalma átfogja-e a teljes folyamatot, azaz a jogellenes magatartást magát és az azt megelőző állapotot, továbbá az azt követő jogkövetkezményt is.²⁰⁵ (Azaz a magyar polgári jogi nyelvezet nem választja el élesen az „amitől tartózkodni köteles”, az „amiért felelős” és az „amivel tartozik” fogalmi elemeket, ellentétben pl. a német *Schuld* és *Haftung* elkülönítéssel.) Ez az állítás a korábbi Polgári Törvénykönyv (régii Ptk.)²⁰⁶ szövegezéséből is levezethető.²⁰⁷

Az ősi római jog kötelmi jogában élesen elvált egymástól a tartozás (a németben: *Schuld*) és az érte való felelősség (a németben: *Haftung*).²⁰⁸ Az adós tartozik, de a tartozásért sokszor valaki más felel, aki ugyanakkor maga nem tartozik. Ha pl. a családtag hoz létre deliktuális kötelmet (pl. kárt okoz), a családtag csak tartozik, de nem felel; a *pater familias* viszont felel, de nem tartozik. A iustinianusi jogban már a tartozás „általában magában hordja az érte

---

200 Manapság emlegetni szokták továbbá a média felelősségét, a jelen generáció felelősségét, a vállalatok társadalmi felelősségvállalását stb., amik e komplex fogalmat csak tovább árnyalják.

201 A jogi felelősség fogalmának logikai-szemantikai analízisével kapcsolatban I. FÖLDI 2004, 30–37; a magyar elnevezéssel kapcsolatban I. uo., 52–53.

202 Uo., 94–101.

203 MARTON 1993, 20.

204 Uo., 19.

205 ASZTALOS 1980, 291–293.

206 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

207 Vö. pl. Ptk. 13/A. §, 196. §, 244. §, 251. § (3), 305. § (3), 314. §, 339. § (2) bekezdése.

208 L. FÖLDI 2004, 55–58.

való felelősséget is.”²⁰⁹ A *Schuld* és a *Haftung* máig érvényesnek tekinthető fogalmát Gierke tisztázta, meghatározása szerint *Schuld* az, amikor valaki egy bizonyos szolgáltatás teljesítésére jogilag köteles (tartozás), a *Haftung* pedig olyan személy jogérvényesítő hatalmának való alávetettséget jelent (felelősség, *Verantwortlichkeit*), aki egy kötelezettség teljesítésének kikényszerítésére jogosult. Ez a felelősség tehát nem azonos a felelősség tágabb, általános, francia eredetű fogalmával. (*responsabilité*).²¹⁰

A *Schuld* és a belőle következő *Schuldverhältniss* a német Ptk., a BGB vonatkozó szakasza szerint azt jelenti, hogy a hitelező valamely szolgáltatás teljesítésére, vagy valamely magatartás abbahagyásának követelésére jogosult.²¹¹ Az adott szolgáltatást azonban csak akkor lehet követelni az illetőtől, ha a tartozásáért (*Schuld*) felelősséggel (*Haftung*) tartozik. Tipikusan a kettő együtt jár, tehát a *Schuld*ot *Haftung* követi, de bizonyos esetekben mindkettő meglehet a másik nélkül.²¹² A *Haftung* nélküli *Schuld*ra példaként hozható a zálogkötelezett vagy a sortartó kezes felelőssége. Nem hiába jelent a *Verschuldung* a vétkesség mellett eladósodást (a *verschulden* ige pedig valamely személy adóssággal történő megterhelését) is, hiszen az, aki vétkes,²¹³ az magán viseli a *Schuld*ot (azaz az adósságot, a terhet). Elképzelhető azonban, hogy valaki vétkességtől függetlenül felel, ebben az esetben *verschuldensunabhängige Haftung*ról beszélhetünk, azaz vétkesség nélküli felelősségről.

Ennek inverze is lehetséges, azaz *Schuld Haftung* nélkül, abban az esetben, amikor bár a tartozás fennáll, az valamely törvényi rendelkezés folytán csak részben követelhető. Példának okáért az örökös a hagyatéki tartozásokért – főszabály szerint – csak a hagyatéki tárgyaival felel (*cum viribus* felelősség). Ha a hagyatékban nincs semmi, akkor a tartozásokért nem lesz felelős. Tulajdonképpen ugyanez igaz a *naturalis obligatiók* vagy a felelősségkorlátozó méltányosság esetén is. Megjegyzendő, hogy a jelenkori német jogi szaknyelv a „*Haftung*ot” az előbbiekhöz képest némileg kibővült jelentéssel használja, a kártérítési jogban ugyanis a kifejezés a károkért való felelősséget jelenti, vagyis azt, hogy az illető kártérítésre kötelezhető.²¹⁴ Az angol jogra röviden kitérve megjegyzendő, hogy a *responsibility*-nél szűkebb értelemben használt *liability* – Földi megállapításai szerint – „kétségtelenül autochton angol *terminus technicus*”, amely általános értelemben a kötelelemnek való tényleges vagy potenciális alávetettséget jelenti. Az egyik legújabb hazai kártérítési jogi könyvben Fuglinszky a következőket írja: „A tágabb értelemben vett kártérítési jog három kérdésre keresi a választ. Egyrészt, hogy mikor (...) kell kártérítést fizetni, s ki a felelős személy. Az e kérdéskört vizsgáló jogterületet felelősségi jognak vagy a felelősségi tényállások jogának is nevezhetjük.”²¹⁵ (A másik két kérdés a szerző szerint az, hogy mit és hogyan kell megtérítenie a felelős személynek).

Ha a szűken vett felelősség fogalommal dolgozunk (és a felelősséget a szankció oldaláról közelítjük) általánosságban azt mondhatjuk, hogy a felelősség valamely normaszegő magatar-

209 BRÓSZ–PÓLAY 1986, 330.

210 FÖLDI–HAMZA 1996, 382.

211 A BGB 241. § (1) bekezdése: „Kraft des Schuldverhältnisses ist der Gläubiger berechtigt, von dem Schuldner eine Leistung zu fordern. Die Leistung kann auch in einem Unterlassen bestehen.”

212 A kettő viszonyával kapcsolatban l. pl. a BGB 276. § (1) bekezdését: „Der Schuldner hat Vorsatz und Fahrlässigkeit zu vertreten, wenn eine strengere oder mildere Haftung weder bestimmt noch aus dem sonstigen Inhalt des Schuldverhältnisses, insbesondere aus der Übernahme einer Garantie oder eines Beschaffungsrisikos, zu entnehmen ist.”

213 FÖLDI 2004, 58–59.

214 APATHY 2008, 11.

215 FUGLINSZKY 2015, 37.

tás miatti következmény viselésének kötelezettsége. A jogelmélet irodalmában egyes szerzők szerint a jogi felelősség értékviszonyt jelent, a jogsértés és a jogszabályban megfogalmazott társadalmi követelmények közötti viszony negatív értékelését.²¹⁶ Véleményem szerint bármilyen felelősségi alakzatról beszéljünk is, az a közös jellemző megállapítható, hogy a felelősség alól mindig van valamiféle kimentési lehetőség, mivel annak megállapítása feltételekhez kötött.²¹⁷ Ha a kimentés nem adott, akkor legfeljebb a felelősség körén kívül eső helytállási kötelezettségről beszélhetünk, nem pedig felelősségről. Példaként hozható a hibás teljesítés, ennek esetén nem szavatossági felelősséggel tartozik a kötelezett, hanem egyenértéki helytállási kötelezettség terheli.²¹⁸ Ezzel kapcsolatban Eörsi is kifejti, hogy jelentős különbség van a tartozásokért fennálló felelősség és a kárfelelősség között. Előbbi tehát tulajdonképpen nem is felelősség, hanem feltétlen helytállási kötelezettség, így az objektív felelősség körében sem helyezhető el, hiszen az is ismeri a kimentés lehetőségét.²¹⁹ Földi szerint „kifejezetten káros denaturalizáció” a felelősség fogalmának pusztá helytállási kötelezettségekre történő kiterjesztése.²²⁰

A jogban mindig hangsúlyos, hogy a felelősség normatív alapon nyugszik, és a jogérvényesítés állam által biztosított eszközeivel kérhető számon a következmény. Bár kezdetben a normatív alap ontológiai eredője a társadalmi viszonyulás (pl. rosszallás) volt, a jogi felelősségkonstruálás (jogi objektiváció eredményeként létrejövő normatív felelősség) révén a belső felelősségérzet, az egyén, illetve a közösség által támasztott követelmények és megszabott következmények nem bírnak döntő jelentőséggel. „A morál esetében a vétkesség mértéke, ahogyan az egyénnek kell cselekedni: az etikum és a jog esetében pedig ahogyan az embereknek általában (...) adott helyzetekben kell viselkedniök.”²²¹ A büntetőjog a *bűnösség fogalmával operál, ami az elkövető pszichés viszonyulása az adott társadalomra veszélyes cselekményhez, ez azonban nem tekinthető pusztán a szándékosság és gondatlanság gyűjtőfogalmának.*²²² A büntetőjog arra koncentrál, hogy az adott egyén tudatában milyen motívumok harcolnak a tett elkövetése előtt, mi az ő személyes, belső viszonyulása az adott cselekményhez, mi volt tőle elvárható. A büntetőjog (legalábbis normatív szinten) nem objektivizálja, nem értékeli a felelősséget egy általános színórmértékhez képest. Ez azonban természetesen nem jelenti azt, hogy a felelősségre vonásnak ne lennének objektív feltételei, hiszen maga a tényállásszerűség is ilyennek tekinthető.

A polgári jogban – a büntetőjogban meglévő személyi (és vagyoni) felelősséggel szemben – kizárólag vagyoni felelősségről beszélhetünk, így a felelős személy csak és kizárólag vagyoni hátrányra számíthat normaszegése miatt. (Megjegyzendő, hogy a magyar jog is lehetővé teszi az ún. adhéziós eljárást, amiben a büntetőügyben eljáró bíróság adott esetben a cselekmény-nyel összefüggő polgári jogi igényről is döntést hozhat.) A vagyoni hátrány, *mint jövőbeni*

---

216 UJVÁRINÉ 2002, 14.

217 A kimentés fogalmi körébe nem értem bele azt, amikor a felelős személy a felelősség alapjául szolgáló normatív kötelezettség fennállását vitatja el.

218 Amikor a „kötelezett azzal védekezik, hogy a szolgáltatás a teljesítéskor még hibamentes volt, nem a szavatossági kötelezettség alól menti ki magát, hanem azt állítja, hogy a jogosultnak vele szemben szavatossági igénye tulajdonképpen nem is keletkezett.” BAUER 1988, 274–275.

219 Vö. EÖRSI 1982, 840–841.

220 FÖLDI 2004, 55. A szerző példaként a pénzzel tartozó adós, a kezes, az örökös, a jogalap nélkül gazdagodó „felelősségét” hozza fel.

221 PESCHKA 1982, 428.

222 F. NAGY 2001, 213. Itt megfigyelhető továbbá az is, hogy a büntetőjog is használja a felróhatóság fogalmát, bár a polgári jogi fogalomhoz képest eltérő tartalommal.

kiadás, kalkulálható, így közgazdaságilag elemezhető. A közgazdaságtan a különböző felelősségi szabályok hatásait képes modellezni. Ha a károkozónak semmilyen más hátránya nem keletkezik a károkozásból, mint a potenciális, egyszeri, pénzben kifejezhető és leginkább: kalkulálható vagyoni kiadás, akkor mint anyagi kihatással járó döntés alávethető költség–haszon-elemzésnek. Az egyik oldalon felméri a károkozással realizálható előnyt, a másikon pedig szembeállítja azt a megszerzéséhez szükséges költségekkel (ami esetünkben a kártérítési összeg). A közgazdaságtan vonatkozó elméletei így a jogalkotás során is relevánsak és fokozott jelentőséghez juthatnak, ugyanis a jogalkotó normatív szinten reagálhat a címzettek „felelősségkalkulálására”.²²³

A felelősség jogi konstrukciója mindig igazodik ahhoz a funkcióhoz, amit a jogalkotó meghatároz. Elsődleges funkciójaként említhető a reparáció, azaz a megbomlott érdekegyensúly helyreállítása. Szolgálhatja továbbá a felelősség a közösség védelmét, nevelő funkciót láthat el, ami pedig a megelőzés (generális és speciális prevenció) előmozdítására hivatott. Ezzel kapcsolatban a máig releváns kérdés az, hogy „a polgári jogi felelősség a jog etikai befolyásolását célozza-e, vagy kockázattelépítési döntéseket ír át a jogba.”²²⁴ Marton szerint már az általános felelősségi szabály alapjaként tekintendő jogi értelemben vett vétkesség is eltér a morális vétkesség fogalmától, ugyanis abba az az esetkör is beletartozik, amikor az illető tulajdonképpen nem is tudott arról, hogy magatartása más károsodáshoz vezet (*unbewusste Fahrlässigkeit*), azonban arról „tudnia kellett volna” (mert az tőle esetleg nem is, de általában elvárható volt).²²⁵ Ez az ellentmondás szerinte kétirányú folyamatot indított el: egyesek tisztán szubjektív alapra akarták visszahelyezni a felelősséget (szubjektivisták), a másik tábor pedig az attól való nyílt elszakadást szorgalmazta (a vétkesség „elobjektívizálása” révén).²²⁶ Ez az elméleti eltérés jelenik meg a későbbiekben idézett Peschka–Eörsi-vitában is.

A felelősség fokait különbözőképpen nevezhetjük el, és több módon is rendszerezhetjük. A következőkben egy általam helyesnek ítélt rendszerezést mutatok be. Mai magánjogunk négy különböző felelősségi mércét ismer el, ez a négy – a károsulti érdek képzeletbeli primátusa felé haladva – a következő: szubjektív felelősség, objektívizált szubjektív felelősség, objektív felelősség, abszolút felelősség. A tisztán szubjektív felelősség tulajdonképpen a „tőle elvárhatóságnak” feleltethető meg, amibe beletartozik a szándékosság és a gondatlanság, ezek fokozataival. Ezt a felelősségi formát ma leginkább a büntetőjogon belül találjuk meg. Bár kivételesen kimutatható a hatályos Ptk.-ban is (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről)

---

223 „Míg a szerződési jog azokat az emberek közötti kapcsolatokat szabályozza, amelyekben a magánfelek közötti megállapodások tranzakciós költségei alacsonyak, addig a kártérítési jog olyan kapcsolatok rendezésére irányul, amelyekben a megegyezés tranzakciós költségei viszonylag magasak. A közgazdaságtan a felek megegyezésén kívül keletkező kárt külső gazdasági hatásként (externáliaként) írja le. A kártérítési jog célja közgazdaságtani szempontból az, hogy a károkozókat és a károsultakat arra ösztönözze, hogy vegyék számításba (internalizálják) az elégtelen megelőző intézkedések miatt bekövetkező károk költségeit. A kártérítési jog úgy éri el ezt a célját, hogy a károkozót arra kötelezi, hogy kompenzálja a károsultat az általa okozott károkért. Ha a károkozóknak kell viselniük az általuk előidézett károk költségeit, akkor érdekeltnek lesznek abban, hogy társadalmilag hatékony összeget fordítsanak a biztonság fokozására. Közgazdaságtani szempontból a kártérítési jog alapvető célja, hogy a kártérítési felelősség előírásával elérje: az érintettek vegyék figyelembe (internalizálják) a magas tranzakciós költségek következtében fellépő hatásokat (externáliákat)”. COOTER–ULEN 2005, 338.

224 EÖRSI 1982, 839.

225 MARTON 1942, 65, 69. A vétkességfogalom ilyen torzítása a szerző szerint nem más, mint leplezett tárgyi felelősség. Radbruch szavaival élve „*verschämte Zufallshaftung*”.

226 Uo., 65–67.

a szubjektív felelősséghez hasonlatos alakzat, nem a maga teljességében, és döntően nem is a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség kapcsán.²²⁷ Emellett természetesen általában véve is van a felelősség megállapításának egy esszenciális, szubjektív feltétele, ez pedig nem más, mint a vétőképeség. Ha a károkozó nem vétőképes, felelősségre vonása – bizonyos kivételektől eltekintve (mint pl. a méltányosság alkalmazása) – nehezen indokolható, hiszen a szankció preventív hatása a vétőképtelen személlyel összefüggésben nem érvényesülhet.

Amit én objektivizált szubjektív felelősségi alakzatnak nevezek, az tulajdonképpen a jelenlegi magánjogi rendszer felelősségi főszabálya, ami szerint akkor felelős a károkozó, ha nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.²²⁸ Bár ezt sokan szubjektív alapú felelősségnek nevezik, helyesebbnek érzem az „objektivizált” előtaggal történő használatot, mivel általában az e felelősségi főszabályt szubjektív alapúnak minősítő szerzők az elnevezés után igyekeznek hozzátenni, hogy e szubjektív felelősség már nem az egyén belső tudatára koncentráló „tisztá szubjektív felelősség”,²²⁹ sokkal inkább egy objektív mércéhez igazodó, azaz objektivizálódott felelősségi mérce. Itt tehát nem azzal a jelenséggel szembesülünk, hogy a szubjektív elvet teljesen elveti a jogalkotó, hanem azzal, hogy egy társadalmilag elfogadható zsinórmértéket határoz meg úgy, hogy a szubjektív felelősséget az adott helyzethez és az arra vonatkozó általános elvárhatósági szinthez kapcsolja.²³⁰ Ilyen zsinórmértéket már a római jog is használt, ami a *bonus et diligens pater familias*, azaz a jó és gondos családapa volt. Ilyenfajta ideához igazított zsinórmérték azonban sem nem fér össze a vétőkészség klasszikus fogalmával, sem nem praktikus, ugyanis „gumiszalagból nem lehet rőföt csinálni.”²³¹ Az azonban kétségtelen, hogy a jelenlegi rendszer gyökerei a római jogig nyúlnak vissza, egész pontosan a *lex Aquilia*ig, ami bár még kazuisztikus szabályozás révén, de megalapozta a deliktuális kötelmek tanát.²³²

Már a római jog is egyfajta objektivizált szubjektív (értem ezalatt, hogy külső zsinórmértékhez igazított) felelősségi alapot alkalmazott. Miért pont a *bonus et diligens pater familias* lehetett ez a zsinórmérték? Nem volt ez más, mint egy jogi mérce, a civil társadalom origója, a családi, magánjogi viszonyok eredője és legfőbb determinánsa, a társadalmi viszonyok alakítója. Ne higgyük, hogy a Forum Romanumon végigsétáló minden egyes családapa jó és gondos volt! Sokkal inkább egy, a társadalom igazságérzete által könnyen elfogadható, abban mélyen gyökerező viszonyítási pontról volt szó egy olyan társadalomban, amelyben a család még organikus és meghatározó szervezeti egység volt. Az angol jog hasonló zsinórmértéket használ: a *reasonable man*, azaz az ésszerűen gondolkodó és viselkedő ember mintaképét. E koncepció – bár az angolszász precedensrendszerbe szervesen illeszkedik – mára több ponton modernizációra szorul. Ennek ékes példájaként hozhatók Lord A. P. Herbert *The Reasonable Man* című művében megjelenő gondolatok.

---

227 Pl. a kontraktuális felelősség kizárásának korlátjaként (Ptk. 6:152. §); a deliktuális felelősség kizárásának korlátjaként (Ptk. 6:526. §); kártérítési felelősség ingyenes szerződéseknél (Ptk. 6:147. §).

228 Lásd Ptk. 1:4. § bekezdés; 6:519. §.

229 Pl. EÖRSI 1982, 839.

230 Véleményem szerint a tisztán szubjektív és objektivizált szubjektív felelősség közötti igazi különbség a gondatlan károkozás esetén mutatható ki, hiszen a szándékosan elkövetett jogsértés szubjektív megítélésének mércéjét „objektív” kritériumok alapján a jog felemelni nem tudja, leszállítani pedig nem célja. (Vagyis a szándékosan elkövetett jogsértés tulajdonképpen sosem képezhet egy halmazt az adott helyzetben általában elvárható magatartással.)

231 MARTON 1942, 67. Lásd még MARTON 1993, 66.

232 Bővebben l. FÖLDI–HAMZA 1996, 568–570.

A brit szokásjogot nagy igyekezettel építették fel egy mitikus figura, az ésszerűen viselkedő ember köré. (...) Lehetetlen bárhova eljutnunk, vagy akár csak egy nagyobbacska utat megtennünk a brit szokásjogot alkotó bírósági ítéletek erdejében anélkül, hogy ne fussunk össze az ésszerűen viselkedő emberrel. (...) Életének mottója »a biztonság mindenekelőtt!«. (...) Szakadatlanul figyel a saját lépteit akárhová vezetnek, és gondosan megvizsgálja az előtte fekvő terepet, mielőtt szökellne, vagy ugrana egyet. Sohasem ábrándozik, vagy merül el gondolataiban akkor, amikor egy móló széle vagy egy csapóajtó felé közeledik. (...) Fáradságot nem sajnálva utánajár minden koldus jóhiszeműségének, mielőtt alamizsnát adna neki, a kutya megszimogatása előtt gondosan érdeklődik annak előéletéről és szokásairól. (...) Az év egyetlen napján sem támasztana túlzott követeléseket a feleségével, a szomszédjaival, az ökrével vagy a szamarával szemben. (...) Sohasem káromkodik, nem köt fogadást, sohasem jön ki a sodrából, mindenben a mértékletesség híve, olyannyira, hogy még gyermekének elnászpángolása közben is az arany középutat keresi. Olyan ő, mint egy hatalmas emlékmű a bíróság épületében, amely arról próbálja hiábavalóan meggyőzni országunk polgárait, hogy az ő példájához igazítsák szertelen életvitelüket.²³³

Mielőtt az objektív felelősségre térnék át, fontos elkülönítenünk a vétkesség és a felróhatóság fogalmát. Dogmatikailag is tetszetős és szilárd alapokon nyugvó közös felelősségi egységesítés Eörsi funkcionális elképzelése, ami a vétkesség hagyományos fogalma helyére a *felróhatóság* felelősségi alapját helyezi.²³⁴ Ez a vétkesség mellett a törvény által meghatározott specifikus kárforrások esetén az ezek elleni, fokozott védekezés elmulasztását is felöleli. „A felróhatóság tehát kiterjed az egész skálára a valóságos vétkességtől a denaturált vétkeségen keresztül a fokozott veszélyforrások elleni specifikus védekezés kudarcáig; a *vis maior* határán szűnik meg, ahol a felelősség is megszűnik, és legfeljebb felelősségen kívüli kártelepítő szabályról lehet szó.”²³⁵ Ez a koncepció azért is helyeselhető, mert a vétkesség egyes fokozatainak megkülönböztetése a pönális jellegű magánjogi szankció háttérbe szorulásával már csekély jelentőséggel bír. Mivel a Ptk. a teljes kártérítés elvén áll, a kártérítési kötelezettség mértékének meghatározása során általában irreleváns a vétkesség foka. Azaz akár *negligentia* terhel valakit, akár a *dolus directus* mutatható ki a vétkesség vizsgálatakor, a teljes kárt meg kell téríteni – ez is jelzi a reparáció primátusát. Jelentősége lehet azonban a vétkesség fokának a felelősség megosztása során, azaz mindazon esetekben, ahol több személy oldalán is értékelni kell azt. Ilyen pl. a többek által közösen okozott kár esetén, a károsulti önhiba során, vagy veszélyes üzemek találkozásakor.

1.7.2. A felelősségi skála elméleti végpontjai

Témám szempontjából mindenképpen fontos vázolni, hogy a jogban miért különböztetünk meg szubjektív és objektív felelősséget. E megkülönböztetés ugyanis élénk elméleti vitákat váltott ki – az alábbiakban röviden összefoglalom a már korábban említett Peschka–Eörsi vitát. Peschka szerint a polgári jogi felelősség „birodalmának határa” ott van, ahol az ún.

---

233 COOTER–ULEN 2005, 347.

234 Lásd EÖRSI 1966, 124–128.

235 EÖRSI 1975, 331.

objektív felelősség kezdődik. Tehát az objektív és szubjektív felelősség nem a képzeletbeli felelősségi skála két csomópontja (vagy végpontja), hanem az objektív felelősség tulajdonképpen már a skálán túl helyezkedik el, így már nem is felelősség. Hiszen abban a jog etikai befolyásolásának célzata teljesen elhalványul, és a kockázattelepítési döntések válnak elsődlegessé.²³⁶ Erre reagálva Eörsi kifejti, hogy magában a szubjektív felelősségben is vannak olyan elemek, amelyek nem egyeztethetők össze a jog etikai befolyásolásának gondolkörével. „Nincs-e valami visszás a jog olyan etikai befolyásolásában, amely abban áll, hogy »az etikai vétség elkövetője« pénzzel teszi jóvá az etikai vétséget?»²³⁷ Így ezzel a megokolással az objektív felelősség nem zárható ki a polgári jogi felelősség fogalmának köréből.

Asztalos kifejti, hogy ha elfogadjuk az objektív felelősséget mint a felelősség egyik nemét, akkor ez közel kerül az objektív jogkövetkezmenyhez. Szerinte a kettő közötti *differentia specifica* az, hogy a szerződési jog objektív jogkövetkezmenyeinél (így pl. a hibás teljesítésnél) az emberi tudat a következmény beállása vonatkozásában közömbös.²³⁸ Az objektív felelősséghez szerinte mindenképpen kell tehát valamilyen szubjektív elem, ami viszont nem feltétlenül a vétkesség. Ez azonban a jogi személy felelősségénél (a jogi személynek beszámítódik az alkalmazott cselekménye) vagy a veszélyes üzemi felelősségnél – véleményem szerint – csak némiképp erőltetetten vihető végig.²³⁹ Sok esetben ugyanis még egy közvetett, „halvány” vétkességi mozzanatot sem lehet kimutatni. (Például a gépjármű kereke alól felpattanó kavics által okozott kár esetében.)

Ha korábbra tekintünk, Marton vonatkozó gondolatait idézhetjük, szerinte ugyanis „a vétkesség nem elég tág alap arra, hogy rajta a társadalom védelmét kellőképpen szolgáló felelősségi rendszer felépüljön.”²⁴⁰ A társadalmi viszonyok változásával és komplexitásával, az ipar és technológia világában a pusztán vétkességen nyugvó felelősségi rend tehát kiegészült. Marton a következő, vélsen felelősséget megalapozó, témám szempontjából releváns elméleteket hozta fel:²⁴¹

- *Aktív interesse* elve: a gazdasági érdekek mentén telepíti a felelősséget a *cuius commodum, eius periculum* (akinél a haszon, azé a veszély) elv útmutatásai szerint.²⁴²
- Megelőzési elv, méltányosság elve, kárfelosztás elve. Véleményem szerint e három elv már a felelősség alapján történő kártelepítés körén kívül helyezkedik el.
- A vétkességi elmélet (*Verschuldensprinzip*) mellett már akkor is létező veszélyeztetési elmélet (*Gefährdungsprinzip*), amelynél a felelősség szigorításának elvi alapja a tevékenység fokozottan veszélyes volta. Ilyen esetekre a jogalkotó létrehozta a veszélyeztetésen alapuló felelősséget (*Gefährdungshaftung*) – a magyar jogban ez a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősségnek felel meg (amit a gyakorlat veszélyes üzemi felelősségnek

---

236 PESCHKA 1982, 432.

237 EÖRSI 1982, 839.

238 ASZTALOS 1980, 302.

239 ASZTALOS a veszélyes üzemnél pl. (a kor polgári jogi szemléletének megfelelően) a kollektív munkáról és az abból eredő magasabb elvárhatóság törvényi átszállásáról beszél, kifejtve, hogy a „gép ember nélkül semmi.” ASZTALOS 1980, 303–304.

240 MARTON 1942, 58.

241 Uo., 78–90.

242 Uo., 78–79. MERKEL szerint: „Jedermann soll die Kosten der Geltendmachung seiner Interessen tragen”; Unger ugyancsak e felelősségi elv lényegét úgy foglalja össze, hogy „Handeln auf eigene Gefahr.” A szerzőket idézi MARTON i. m., 79.

is nevez). Miután ezzel azonban az eredmény oldaláról legitimálták a vétkességtől elszakadó felelősséget, fokozatosan tágították azt olyan esetkörökre is, amelyek működésénél a veszélyes jelleg egyáltalán nem evidencia, sokkal inkább ezen esetekben a bírói gyakorlat döntésén múlik.²⁴³ Ez azonban új tevékenység típusok esetén jelentős jogbizonytalanságot teremt. (Hasonló az elméleti probléma, mint az oksággal kapcsolatban, ahol a ténybeli és jogi fogalom elkülönül egymástól. A folyamat azonban ellentétes előjelű. Míg a ténybeli okozatosság teljes horizontját (*conditio sine qua non*) különböző elméletekkel (relevancia-elmélet, adekvát kauzalitás) lehatárolta a gyakorlat,²⁴⁴ addig a veszélyes jellegnél a ténybeli veszélyességet különböző elvek mentén beleértelmezte bizonyos tevékenység típusokba, így annak egy tágabb jogi fogalmát adta.)

Bár az objektív felelősség megjelenése élénk vitákat váltott ki, tulajdonképpen a felelősség kezdeti formái az archaikus jogokban ebbe a körbe tartoztak, hiszen itt a felelősség megálapításának döntő motívuma az eredmény volt – legfeljebb a jogellenesség hiányára lehetett hivatkozni.²⁴⁵ A római jogban, ahogy arra már az előzőekben utaltam, fokozatosan alakult ki a felelősség cizellált, szubjektív oldala. A római jog továbbélése révén Európa mérvadó jogrendszerei átvették, deklarálták a szubjektív alapokon álló felelősség elvét. Jelentős változást az ipari forradalmak hoztak, a XIX. század közepétől induló gazdasági, technológiai, társadalmi változások ugyanis ismét életre hívták az objektív felelősséget, jóllehet annak már más dogmatikai alapokon nyugvó változatát.²⁴⁶ Az objektív felelősségi alakzatok kialakulásának oka elsősorban tehát gazdasági tényezőkre vezethető vissza. A gépipar fejlődésével újabbnál újabb veszélyforrások jelentek meg, ezek pedig növelték a károk gyakoriságát. Az ilyen kárkötelmi viszonyban általában egyenlőtlen pozíciójú felek álltak egymással szemben, így egyrészt a védekezés fokozására, a gondosság növelésére, másrészt a hatékony reparáció biztosítására ilyen esetekben speciális felelősségi tényállásokat kellett alkotni. A szubjektív elem tehát elhalványult a veszélyes üzemi objektív felelősség alá vonható esetek körében és az erre épülő biztosítási viszonyal összefüggésben.²⁴⁷

Az első jogszabályi megfogalmazás Európában az 1838-as porosz vasúti törvényben, míg Magyarországon a vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről szóló 1874. évi XVIII. törvényben történt. A mindössze 12 szakaszból álló törvényünk modernnek mondható abban az értelemben, hogy logikusan összefoglalta a kimentési okokat,²⁴⁸ elvetette a felelősség kizárásának lehetőségét, valamint az elévülési időt az általánoshoz képest rövidebbre szabta. A bírói gyakorlat ezután a felelősséget további területekre terjesztette ki.²⁴⁹ 1906-ban a Curia veszélyes üzemnek minősítette az automobilközlekedést is. Egyébiránt Ausztria volt az első olyan ország, amely külön törvényt hozott az automobil okozta káro-

---

243 Ezt támasztja alá Marton okfejtése is, *uo.*, 86–87.

244 Manapság azonban ellentétes folyamat is megfigyelhető, *l. pl.* Dósa 2004, 101.

245 A jogellenesség hiányára történő hivatkozás azonban az írott jog hiánya, vagy a partikuláris jogszokások miatt sokkal nehezebb volt, mint manapság.

246 Német jogterületen a *Verschuldensprinzip* mellett megjelenik a *Gefährdungshaftung*, angolszász jogterületen a *strict liability*.

247 Megjegyezném azonban, hogy épp a biztosítási jogviszony hozta ismét előtérbe a tisztán szubjektív szempontokat, a biztosító visszkereseti joga miatt.

248 Ilyenek voltak a *vis maior*, a harmadik személy elháríthatatlan cselekménye, a károsult önhiba.

249 Veszélyes üzemként említi a Curia továbbá a hajózást, a földtermelést, a pinceásást, vasúti kocsikba áruk berakását, a villamos közúti vasutat és a gőz-siklót. RAFFAY 1909b, 465, 473.

kért való felelősségre.²⁵⁰ Fontos tudni, hogy ekkor még nem volt általános kártérítési szabály, minden esetben magándeliktumra (pontosabban magánjogi vétségre) történő hivatkozás volt szükséges. A Curia ítélezési gyakorlatából kitűnik, hogy a veszélyes üzem fogalmát az akkori üzemi balesetekért való – egyébként a vonatkozó 1893. évi XXVIII. törvény szerinti szubjektív alapú – felelősség keretein belül, *contra legem* tágította a jogalkalmazó.²⁵¹ A további történeti fejlődés ismertetésétől eltekintve megjegyzendő, hogy a mai magyar magánjog is ismeri, és normatív szinten alkalmazza az elkülönítést.²⁵²

A BGB deliktuális felelősséget tárgyaló részében (*Deliktsrecht*) ugyancsak fellelhető a vétkességen alapuló felelősség (*Verschuldenshaftung*)²⁵³ és a vétkességtől független felelősség (*verschuldensunabhängige Haftung*) elkülönítése.²⁵⁴ Azonban a BGB általános veszélyes üzemi felelősségi alakzatot (ellentétben pl. a magyar vagy francia joggal) nem határoz meg. A német jog objektív felelősségi alakzatait külön törvényekben találhatjuk. Továbbá a másért való felelősség esetköreinél is az objektív alapú felelősség jelenik meg (akárcsak a magyar vagy angol jogban).²⁵⁵ Az angol jog az 1868-as Rylands v. Fletcher eset óta szintén elismeri azt, jelenleg törvényi szinten is nevesítve egyes objektív felelősségi alakzatokat.²⁵⁶

Az objektív felelősség megjelenését és terjedését egyesek egyfajta, a büntetőjog szubjektív felelősségi alapjától történő természetes elkülönülési folyamatként értékelték. Raffay a XX. század hajnalán még lelkesen üdvözölte az új felelősségi vívmányt. „A tárgyi (objectiv) felelősség elve (vétklen felelősség), ami előbb-utóbb úgylis diadalt fog aratni a kártérítési kötelek tekintetében, s azt fogja eredményezni, hogy ha kárt okozott valaki, akár vétkesen, akár vétklenül, tartozzék azt megtéríteni, mert a magánjog, illetve a sértett alanyi jog szempontjából magatartása jogellenes volt. Így lesz majd a magánjog teljesen megtisztítva a büntetőjogi elvektől, s így jutunk közelebb a büntetőjog és a magánjog tökéletes elválasztásához.”²⁵⁷ Jelenleg talán a leginkább tartható álláspont az, hogy a két felelősségi alakzat kiegészíti, de nem zárja ki egymást. Az objektív és szubjektív felelősségi alakzatok egy képzeletbeli felelősségi egyenes két (vég)pontján helyezkednek el. Ezt az elméleti összeférést erősíti meg Grosschmid is, aki szerint az objektív felelősség az a terület, ahol a „vétkesség lehelete” alapján teszünk felelőssé embereket.²⁵⁸

A jogalkotó az objektív felelősség alkalmazási körét egyre tágítja (pl. a termékfelelősséggel, vagy az intézményi felelősséggel a tanuló, hallgatói jogviszonnnyal kapcsolatban). Emellett a bíróságok a jogfejlesztő jogértelmezés elve szerint eljárva mind a mai napig újabb és újabb tevékenységeket vonhatnak be a veszélyes üzem fogalma alá. Az objektív felelősség expanziója tehát töretlen, Súlyom szavaival élve: „A polgári jogi felelősség ma már nem tud egyszerre szolgálni két úrnak, s ezért cserbenhagyja régebbi gazdáját, a felelősséget, azaz a preventív-represszív hatást.”²⁵⁹ A polgári jogi felelősség klasszikus megoldása arra épült ugyanis, hogy

---

250 RAFFAY 1909a, 465.

251 Vö. uo., 462–466.

252 Vö. Ptk. 6:142. § és 6:519. §.

253 Lásd pl. BGB 823.§.

254 Lásd pl. BGB 833.§.

255 Lásd pl. SAMUEL 2008, 253.

256 Rylands v. Fletcher (1868) LR 3 HL 330. Lásd pl. az 1971-es Animal Actet.

257 RAFFAY 1909b, 455.

258 MARTON 1942, 97.

259 SÓLYOM 1977, 28.

egyként eleget akart tenni mind a reparációs, mind a felelősségi érdekeknek. A szocialista jogirodalomban pl. a domináns álláspont az volt, hogy a polgári jogi felelősség útján egyben nevelő hatást is el lehet érni. Még az objektív felelősségnél sem mondhatjuk azt, hogy kizárólag reparációs szempontok érvényesülnek, ezzel ugyanis azt ismernénk el, hogy bizonyos idő eltelte után a társadalmi, technikai védekező mechanizmusok kialakulnak, így a veszélyes üzemek köréből egyes tevékenységfajtákat akár ki is lehetne vonni, mivel ezek nem jelentenek többé fokozott veszélyt.²⁶⁰ Ezt támasztja alá Eörsi gondolatmenete is:

az a nézet, amely kizárólag a fokozott veszélyben, és nem a veszély kiküszöbölésének lehetőségében látja a veszélyes üzem fokozott felelősségének létjogosultságát, a fatalizmushoz áll közel. Ahol a technika a saját maga által előidézett veszélyt már jórészt leküzdte, ott a veszélyes üzem fokozott felelősségére vonatkozó szigorúbb szabályok nemcsak arra figyelmeztetnek, hogy fokozott veszély állott elő, de legalább ilyen nyomatékkel engednek arra is következtetni, hogy megvannak a hatásos védekezés lehetőségei is.²⁶¹

Ez összhangban áll azzal a gondolattal, hogy a polgári jogi felelősség célja nem kizárólag a reparáció, hanem ezen túl, vagy inkább mellette a prevenció is. Eörsi szavaival élve a felróhatóság fogalmával a jog a felelős személy magatartását „derülátóan kedvezőtlen” értékelésben részesítheti.²⁶² E megállapításokat a mai napig érvényesnek tartom.²⁶³

Végül a felelősség elméleti végpontja kapcsán említést kell tennünk az abszolút felelősségről is, amely fogalom önellentmondásos.²⁶⁴ Ha ugyanis a kár megtérítése alól nem lehet mentesülni, akkor tulajdonképpen feltétlen kárveszélyviselésről beszélünk, ami pedig éppen feltétlen volta miatt (véleményem szerint) nem lehet felelősségi kérdés. Tipikusan az atomkárokért és a bányakárokokért való felelősséget szokás abszolút felelősségként említeni. Ez azonban nem helytálló, a kimentés ugyanis itt is lehetséges elháríthatatlan, külső okra történő hivatkozással.²⁶⁵ Annál azonban valóban szigorúbb annyiban, hogy ezen okok körét a sza-

---

260 A veszélyes üzem fogalmi köre ekkor sem szűkülne, hiszen újabb veszélyforrások alakulnának ki.

261 EÖRSI 1958, 100, 101.

262 EÖRSI 2002, 178. Vö. EÖRSI 1966, 125.

263 Azonban, mivel mind a nevelő, mind a büntető célzat végső soron a prevenciót is szolgálja, óvatosnak kell lenni azzal, hogy a nevelő funkció leple alatt ne engedjünk indokolatlanul nagy teret a represszióknak. Elméletileg a tisztán represszív szankció kivételesnek számít a magánjog szövetén belül. (Példaként hozható a közérdekű bírság intézménye személyhez fűződő jogok megsértése esetén, vagy a szerződések jogában az érvénytelenség egyes eseteiben megítélhető állam javára történő marasztalás.) Vö. pl. VÉKÁS 2008, 168–169. Mint azt látni fogjuk, a könyv által vizsgált témakörben a kártérítés erősen represszív, pönális jelleget kezd öltetni.

264 Vö. ASZTALOS 1980, 304.

265 Ha dogmatikai szempontból elemezzük az abszolút felelősség elnevezést, rögvest megfogalmazhatjuk a következő kérdést: Ha elfogadjuk, hogy létezik abszolút felelősség, akkor relatív felelősség is létezik? Véleményem szerint a felelősség megállapításának feltételei vannak, így valamely, feltételektől függetlenül fennálló felelősségi alakzat fogalmilag kizárt. (Ilyen értelemben tehát a felelősség relatív.) Ennek némileg ellentmond a 800/B/1993. AB határozat indokolásának II./4. pontja: a felelősségi rendszerben „a véten károkozó általában a kártérítési kötelezettség alól mentesül, ha azonban veszélyes üzeme működtetésével okoz kárt, szabadulása csak kivételes, az abszolút felelősség körében pedig szinte sohasem mentesülhet.” A fentiekből az tűnhet ki, hogy az AB ismeri és elfogadja az abszolút felelősség fogalmát, ha azonban elemezzük a mondatot, megfigyelhetjük, hogy maga a határozat szövege mutat rá arra, hogy a fogalom megtévesztő. A „felelősség” elnevezés mindaddig helytálló, amíg mentesülésre lehetőség van, a megfogalmazás szerint azonban „szinte sosem mentesülhet” a károkozó, nincs kizárva tehát annak lehetősége, hogy mégis mentesüljön (és nemcsak méltányossági alapon, hanem a jogszabály-meghatározott kimentési okra hivatkozással), így azonban a felelősség a határozat szerint sem abszolút.

bályozás szűkíti.²⁶⁶ Ellenben a törvény nyitva hagyja az utat a bírói mérlegelésnek, ugyanis lehetővé teszi a mentesülést, ha a kár részben vagy egészben a károsult súlyosan gondatlan, vagy kifejezetten a kár előidézésére irányuló, szándékos és elháríthatatlan cselekvésének vagy mulasztásának a következménye.²⁶⁷

Mindezek ismeretében beláthatjuk, hogy itt tulajdonképpen a veszélyes üzemi felelősséghez képest szigorúbb objektív felelősségről van szó. Ha csak a károsulti érdek primátusát nézzük, a bányakárok megtérítésére vonatkozó szabály fogalmilag közelebb állna az ún. abszolút felelősséghez, mivel mentesülésre bizonyos, jól meghatározott káresemények vonatkozásában nincs lehetőség. Azonban a fentiekre tekintettel továbbra sem tartom szerencsésnek az „abszolút felelősség” elnevezést, megjegyezve, hogy a bányakárok megtérítése nem is vonható a kártérítési felelősség fogalmi körébe, hiszen kártalanításról rendelkezik a jogszabály. Jogos károkozásnál pedig értelmetlen vizsgálni a felelősséget, kivéve, ha a jogszabályi keretek túllépése ad okot ilyen vizsgálatra, ekkor azonban ismét visszatérünk a kártérítés területére.²⁶⁸ A kártalanítási kötelezettség léte és alkalmazási köre pedig nem felelősségi, hanem kártelepítési kérdés. A felelősség kapcsán az „abszolút” szó legfeljebb olyan kontextusban tartható, hogy a teljes kártérítés elve miatt a vagyoni helytállási, kártérítési kötelezettség a bekövetkezett kár mértékéig főszabály szerint abszolút (nem korlátozódik pl. a károkozó bizonyos vagyontárgyaira, illetve nem csak a kár egy részét kell megtéríteni.)

Az fent ismertetettek fényében jelen könyvben minden olyan jogkövetkezményt a felelősség körén belül vizsgállok, amelynél a kimentés lehetősége adott,²⁶⁹ beleértve ebbe a kártérítési felelősséget. Kitérek emellett egyes, a felelősséghez szorosan kapcsolódó helytállási kötelezettségekre is. Vizsgálódásaim elsődleges területét azonban a kártérítési felelősség alkotja.

1.7.3. A kártelepítés általános kérdései

A károk viselésének jogilag meghatározott rendjét kártelepítésnek nevezzük; azt jelenti, hogy különböző elvek mentén meghatározzuk, ki viselje a beállott károkat. Míg a felelősség hajnalán a tulajdonos kárveszélyviselése (*casus nocet domino* vagy *casum sentit dominus*) volt az általánosan szabály, azaz a kárt többnyire (legalábbis a mainál nagyobb arányban) maga a tulajdonos viselte, mára a kártelepítés egyéb módozatai mellett ez már csak szubszidiárius lehetőség. A tulajdonos visel ugyanis minden olyan kárt, aminek megtérítésére senkit nem lehet kötelezni, amit nem tud másra áthárítani.²⁷⁰ A kárveszélyviselés nem azonos a feltétlen kárviseléssel, hiszen a tulajdonos – ha lehetősége van rá – átháríthatja a kárt. Az abszolút szerkezetű dologi jogi jogviszony jellegéből és a tulajdonjog alkotmányos alapjaiból is következik, hogy más tulajdonjogát mindenkinek el kell ismernie, tartózkodnia kell annak megsértésétől, illetve tűrnie kell annak gyakorlását. A gazdasági fejlődés egyre inkább indokolttá tette, hogy a kár minél szélesebb körben átháríthatóvá váljon olyanokra, akik a társadalmi együtt-

---

266 Például az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény 49. § (1) bekezdése ilyenként határozza meg a fegyveres összeütközést, a háborút, a fegyveres felkelést, valamint a rendkívüli méretű természeti katasztrófát. Érdekesség, hogy a mentesülési okok tartalmát – az utolsót kivéve – nemzetközi közjogi fogalmak töltik ki.

267 Uo., 48. § (2) bekezdés.

268 A bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 37. § (1)–(7) bekezdés.

269 A kimentés pedig nem azon alapul, hogy az adott normatív kötelezettség nem áll fenn.

270 Ez az ún. *casum sentit dominus*, avagy *casus nocet domino* elve. Lásd Ptk. 5:22. §.

élés normatív szabályait megszegve, megsértik más vagyoni érdekeit. (Így téve kalkulálhatóvá a kárriskókat.) Csak az egyik, de nem az egyetlen ilyen elv a felelősségi alapú kártelepítés, aminek lehetséges következménye a kártérítés.

A kártérítés mellett vagy helyett klasszikus megoldásnak számít az is, hogy jól meghatározható károk bekövetkezésének jelentős kockázata esetén az érintettek veszélyközösséget hoznak létre, vagy köztük normatív rendelkezés folytán veszélyközösség jön létre (nyílt kárelosztás). Ez azért tekinthető jelentős jogi megoldásnak, mert a kollektíva kevésbé érzékeny mind a teljesítési képesség, mind a teljesítési készség szempontjából, így az ilyen módon történő kárelosztás, ha nem is feltétlenül egalitárius, mindenképpen nivelláló funkciót láthat el. Gondolhatunk itt a közös veszély elhárítása érdekében okozott károk megtérítésének szabályaira,²⁷¹ vagy a biztosítás előképeinek is tekinthető temetkezési egyesületekre. Tulajdonképpen ezen elv mentén (nyílt kárelosztás) fejlődtek ki a biztosítók, amik lényegüket tekintve csak annyiban speciálisak előképeikhez képest, hogy itt a kockázat kezelése már üzleti alapon történik, így a kockázat „árát” is a közösség tagjainak kell megfizetni.

Ismert továbbá olyan megoldás is (rejtett kárelosztás), amelynél a kár elosztása – az előbbiekhez képest – közvetettebb módon történik. (Például a hibás termék gyártója, akit a hibás termék által okozott károkért objektív felelősség terhelhet, a károk megtérítésének kockázatát beépíti a termék árába, ezáltal úgy képez veszélyközösséget, hogy az érintettek adott esetben nem is tudnak erről, vagy legalábbis nem kifejezetten a veszélyközösségbe lépés szándékával kötnek szerződést.) Ehelyütt utalnék az objektív felelősségre, ugyanis ennek térnyerése egyre szélesebb körben tette indokolttá mind a nyílt, mind a rejtett kárelosztást. Ennek kontraktuális lenyomata a felelősségbiztosítás elterjedésében figyelhető meg (normatív módon pedig a kötelező felelősségbiztosításnál jelenik meg). Ezek által a polgári jogban az objektív felelősség könnyebben válhatott elfogadottá, mint pl. a közigazgatási jog szankciórendszerében, hiszen az ebből eredő károk pl. a biztosítási modellel gazdaságilag kalkulálhatók. Járhat-e ez olyan veszéllyel, hogy az objektív felelősség preventív, nevelő funkcióját teljesen elhagyva, pusztán „technikai” normává silányul? Nem, a biztosítás teljesen nem kényelmesítheti el az érintetteket, nem teheti felelőtlené a biztosítottat, hiszen egyrészt a visszkereseti joggal visszacsatolja a szubjektív, vétkességi elemet a jogviszonyba, másrészt kedvezményekkel (díjkedvezmények, *bonus-malus* rendszer) gondos magatartásra ösztönöz. Továbbá a kártelepítés elveinek meghatározása során a jogalkotónak azt is vizsgálni kell, hogy kinek van inkább módja arra, hogy az adott kárriskókat csökkentse, az ellene való jövőbeni védekezést kialakíthassa. Így nem csupán a felelősség elvén alapuló kárviseléssel, hanem az egyéb elvek mentén történő kártelepítéssel is elérhető preventív hatás.

---

271 Ennek római jogi előképe a *lex Rhodia de iactu mercium* volt. Lásd pl. FÖLDI–HAMZA 1996, 529.

2. A felhasználók felelőssége

2.1. Az elsődleges szerzői jogi jogsértésekről általában

Ahhoz, hogy a fájlmegosztási folyamat összes résztvevőjének felelősségét megérthessük és megalapozhassuk, szükséges egy elsődleges jogsértő magatartás. (Ilyen értelemben a felhasználóktól különböző résztvevők jogsértése csak másodlagos lehet, utalva annak egyszerűs mind származtatott jellegére.) Jóllehet az elsődleges és másodlagos jogsértések (*primary and secondary infringements*) ilyen értelmű normatív elkülönítése leginkább az USA-ban elfogadott, az Egyesült Királyság vonatkozó törvényének (az 1988-as Copyright, Designs and Patents Act, CDPA) 2. fejezetéből is kitűnik egy ilyenfajta elkülönítés (*acts restricted by copyright and secondary infringement of copyright*). Tehát a törvény különbséget tesz az elsődleges (*primary*) és másodlagos (*secondary*) *infringement* között, úgy hogy a „*primary*” kifejezést kifejezetten nem használja. A másodlagos jogsértések azonban a brit jogban nem feltétlenül az USA jogában bevett, származtatott jogsértésekre utalnak. (Ehelyütt nevesíti ugyanis a CDPA a jogsértő másolat importálását, a jogsértő másolat megszerzését és annak árusítását, továbbá a jogsértő másolat készítését lehetővé tevő szolgáltatás nyújtását, valamint az engedély nélküli sugárzást.)²⁷²

A felhasználókkal szembeni igényérvényesítés kezdetben főként az Egyesült Államokra volt jellemző. Az USA-ban többek között a Recording Industry Association of America (RIAA) próbálkozott polgári igények érvényesítésével. Több mint 35 ezer keresetet adtak be magánszemélyek ellen 2003 óta, a legtöbb eljárás még folyamatban van. Az ítélettel zárult perek többségében a bíróság nagy összegű kártérítéseket állapított meg.²⁷³ A felhasználók felelősségének megállapítására tett törekvéseket szintén jól példázza, hogy az IFPI több ezer eljárást indít évente a világ különböző országaiban.²⁷⁴ Az igényérvényesítési láz pedig már Európát sem kerüli el, ugyanis ezekből az eljárásokból ezernél is több indult európai magánszemélyekkel szemben (ezek nagy része azonban egyezséggel végződött).²⁷⁵

A vonatkozó kimutatások és kutatások szerint azonban ezeknek a pereknek nincs jelentős elrettentő hatása, mert adatokkal igazolható, hogy egyes országokban az érintett időszakban ténylegesen nőtt a letöltők száma.²⁷⁶ A szerzői jogi érdekképviseleti szervek egyéni felhasználó-

---

272 CDPA 16–26. szakaszok.

273 Internetes fogyasztói blogokban terjedt az az információ, hogy a RIAA internetes oldalt hozott létre, amelyen egy bizonyos összeg befizetése esetén a jogsértő személyek ügyeit nem vitték bíróság elé. A nehézséget ezekben az esetekben azonban nem a bizonyítás jelentette, sokkal inkább egy értelmezési kérdés. Ugyanis az USA szabályozása szerint a szerzői jogsértést a terjesztés (*to distribute*) jelenti. Vö. 17 U.S.C. 106(3) szakasz. Kérdéses, hogy ha a művet elérhetővé teszik (*to make available*), ez megvalósítja-e a terjesztést. L. STERK 2011, 496. A bíróság előtt a legfőbb kérdés az volt, hogy önmagában a megosztás, annak bizonyítása nélkül, hogy letöltés is történt, elegendő-e a jogsértés megállapításához. Az ítéletek az adott tárgykörben nem tisztázták a kérdést, a bíróságok gyakorlata ingadozó, többségükből azonban az a következtetés vonható le, hogy a letöltés mindig jogsértő, a megosztás azonban letöltés nélkül nem. Uo., 499–506.

274 CLARK 2009, 213.

275 Lásd bővebben <http://www.edri.org/edriagram/number3.8/P2P>

276 CLARK 2009, 214; l. továbbá egy 2012. májusi Egyesült Királyságban végzett felmérés eredményeit, amiben kimutatták, hogy a felhasználók a következő 12 hónapban előreláthatóan 30%-kal több tartalmat szándékoznak letölteni. <http://torrentfreak.com/30-of-uk-file-sharers-intend-to-pirate-more-in-the-next-12-months-120503/>

lók elleni egységes fellépése még várat magára. Feltételezhető azonban, hogy a hosszú távú megoldást nem az ellenük indított tömeges perek jelentik majd, ez ugyanis egyrészt a piaci stratégia szempontjából meglehetősen kontraproduktív. Másrészt a fájlmegosztást lehetővé tevőket perelni sokkal inkább költséghatékony megoldás több szempontból is (kevesebb eljárás, nagyobb végrehajtható kártérítési összegek). Ennek azonban hosszú távon lehetnek komoly társadalmi következményei, értve ez alatt pl. olyan, nehezen kiszámítható veszteségeket, mint a jövőbeni innováció (legalábbis e területen történő) visszaesése.²⁷⁷

A felhasználókkal szembeni igényérvényesítés egységes európai *policy*járól egyelőre nem beszélhetünk. Sokak szerint csak az ACTA aláírása lett volna ebbe az irányba mutató kezdeményezés. Ez azonban önmagában tévhit, ugyanis az egyénnel szembeni igényérvényesítést már a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló 2004/48/EK irányelv (Jogérvényesítési irányelv)²⁷⁸ is elősegítette azzal, hogy meghatározta az igényérvényesítés minimumszabályait. Példaként hozható az irányelv általános kötelezettségekről szóló 3. cikke,²⁷⁹ vagy a 8. cikke, aminek alapján a nemzeti bíróságtól kérhető az adott szolgáltató kötelezése a felhasználók adatainak kiadására, vagy akár a kártérítésről és a költségek megtérítéséről rendelkező 13. cikk.²⁸⁰

A következőkben a magyar, német és angol jog felhasználókkal szembeni igényérvényesítést lehetővé tevő rendelkezéseit és gyakorlatát vizsgálom, ám, tekintettel a magyarral közös jogi gyökerekre is, a német joggyakorlat elemzése ebből a szempontból némileg fajsúlyosabb lesz. Egyrészt azért, mert a német polgári jog kétségtelen hatást gyakorolt a magyarra, másrészt a kontinentális gyakorlatban talán Németországban lelhető fel a legtöbb, témánk szempontjából releváns döntés. Ahogy arra Mezei az osztrák és a magyar jog vizsgálata során utal, e két ország gyakorlatával kapcsolatban „adatok híján” nehéz megállapításokat tenni.²⁸¹ Saját kutatásaim is azt igazolták, hogy Magyarországon inkább büntetőügyekben születtek ítéletek, kártérítési felelősséget érintő polgári jogi ítéletekkel elvétve találkozhatunk. (A német pereket is sok esetben a büntetőügyekben megállapított felelősségre és az ott beszerzett és megismert bizonyítékokra alapozzák.) Mezei megállapításai szerint Európában inkább a masszív (10 ezer fájlnál többet megosztó) felhasználókkal szemben indulnak perek,²⁸² azonban több olyan esetet is találtam, ahol alig néhány fájl megosztása miatt indítottak eljárást, és ezekben alacsonyabb kártérítési összegeket ítélt meg. Vannak olyan országok, amelyek nem akarják az USA, Németország vagy Anglia példáját követni, nem akarnak utat nyitni annak, hogy egyedi felhasználókkal szemben lehessen pereket indítani, egyes országokban pedig

---

277 Vö. LEMLEY–REESE 2004, 145.

278 Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről. Hivatalos Lap L 157/45, 2004.4.30. 17/2. 32–39.

279 „A tagállamok rendelkeznek azon intézkedésekről, eljárásokról és jogorvoslatokról, amelyek az ezen irányelv által szabályozott szellemi tulajdonjogok érvényesítésének biztosításához szükségesek. Ezen intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak méltányosnak és igazságosnak kell lenniük, és nem lehetnek indokolatlanul bonyolultak és költségesek, és nem eredményezhetnek ésszerűtlen határidőket és indokolatlan késedelmeket.” Jogérvényesítési irányelv 3. cikk.

280 Eszerint „A tagállamok biztosítják, hogy az illetékes bíróságok a sértett fél kérelmére elrendeljék, hogy a jogsértő, aki tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértést valósít meg, a jogosult számára a jogsértés folytán elszenvedett tényleges kárnak megfelelő kártérítést fizessen.”

281 MEZEI 2010, 193.

282 Uo.; továbbá MEZEI 2012a, 132.

(pl. Hollandia,²⁸³ Svájc vagy Portugália)²⁸⁴ a letöltés beletartozik a törvényi kivételek körébe. Emellett az InfoSoc-irányelv magáncélú többszörözésre vonatkozó kitételének (mint szabad felhasználási esetkör) implementálása is diverz nemzeti szabályozásokat eredményezett, így a fájlmegosztás jogi minősítése országonként eltérő.²⁸⁵

2.2. Magáncélú másolás mint jogellenességet kizáró ok

A kilencvenes években az internet elterjedésével alapvető szerzői jogi szabályokat kellett interpretálni az új, elektronikus környezetben. Felmerült, hogy vagy a klasszikusan materiális javak (birtokba vehető dolog) formájában megjelenő műpéldányokra épülő szabályanyaghoz képest kell új szabályokat meghatározni, vagy jogalkalmazói, esetleg normatív analógia alkalmazása válik szükségessé. A választ a WIPO 1996-os szerzői jogi egyezményei adták meg, amik szerint az addigi szabályokat az új formára is alkalmazni kell.²⁸⁶

A problémakör egyik gyújtópontja és központi kérdése a magáncélú másolás megítélése, aminek jogpolitikai indoka részben a magánszféra tiszteletben tartása (és ebben a körben a másolatkészítés megengedhetősége), kompenzálva ezt a szerzőknek közvetve fizetendő méltányos jogdíjakkal. A legtöbb európai ország elismeri a jogintézményt, mindössze Írország és sokáig Anglia nem tette ezt, 2015-ben azonban Anglia is bevezette a magáncélú többszörözés intézményét.²⁸⁷ Az 1999-es magyar szerzői jogi törvényről megállapítható, hogy különbséget tesz a magáncélú és az egyéb kedvezményezett kör számára biztosított, törvényi engedélyen alapuló többszörözési esetkörök között. Ennek egyik fő célja az volt, hogy a jogalkotó szűkebb normatív korlátok közé terelhesse a magáncélú többszörözést, precízebben meghatározassa annak körét, tekintetbe véve a technológiai vívmányokat.²⁸⁸ Továbbá a magyar szerzői jog kifejezetten elismeri a „digitális formában elektronikus eszközön, valamint számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítását” mint a többszörözés egyik lehetséges változatát [18. § (2) bek.]. Ehhez kapcsolódóan a törvény előírja, hogy a többszörözési engedély csak kifejezett kikötés esetén vonatkozik a fenti többszörözési módokra [47. § (2) bek.).

A magáncélú másolás kivételének legfrissebb, közösségi kereteit az InfoSoc-irányelv adja. A 2. cikk a következőképpen határozza meg a többszörözés fogalmát. „A tagállamok biz-

---

283 A pusztán letöltéssel kapcsolatban (tehát amikor az nem jár együtt lehívásra hozzáférhetővé tétellel) 2004-ben egy holland bíróság megállapította, hogy nem jogsértő cselekmény. MAZZIOTTI 2008, 144. Továbbá Hollandiában épp a közelmúltban tettek kísérletet az ilyen jellegű letöltések jogellenességének megállapítására. Azonban az az érv kerekedett felül, hogy a letöltések ilyen jellegű korlátozása a szabad és nyílt internet ellen hatna, meggátolná az információk szabad áramlását. Olyan aggodalmak is felmerültek, hogy ha a letöltés jogellenesnek minősülne, a jogosultak az egyedi felhasználók ellen indítanának pereket, <http://torrentfreak.com/dutch-parliament-downloading-movies-and-music-will-stay-legal-111224/>

284 <http://copy21.com/2013/01/edri-gram-10-19-10-24/>

285 A Tanács, a Parlament és a Gazdasági és Szociális Bizottság jelentése a 2001/29/EK irányelv alkalmazásáról, 4. http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/copyright-info/application-report_en.pdf

286 WCT 1. cikk (4) bekezdéséhez fűzött közös nyilatkozat: „A Berni Egyezmény 9. cikke által szabályozott többszörözési jog és az általa megengedett kivételek teljes körben alkalmazandók a digitális környezetben is, különösen a művek digitális formában történő felhasználására. Valamely védelem alatt álló mű elektronikus hordozón történő, digitális formában megvalósuló tárolása a Berni Egyezmény 9. cikke értelmében vett többszörözésnek minősül.” L. még a WPPT 7., 11., 16. cikkeit.

287 <http://copy21.com/2015/07/hirmorzsak-5-13/>

288 GYENGE 2010, 199.

tosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes, vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben, vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát.” A megfogalmazásból is kitűnik, hogy az irányelv nem tesz különbséget hagyományos értelemben vett és digitális többszörözés között. A szabályokat így egységesen, mindkét esetkorre alkalmazni kell. Fogalmi különbségtétel azonban megfigyelhető, ugyanis a preambulum 38. és 44. pontja megkülönbözteti az analóg és a digitális többszörözést. A 38. pont szerint: „a digitális magáncélú többszörözés valószínűleg jóval nagyobb mértékben terjed el, és gazdasági jelentősége is nagyobb lesz. A digitális és az analóg magáncélú többszörözés közötti különbségeket ezért kellőképpen figyelembe kell venni, és bizonyos vonatkozásokban különbséget kell tenni köztük.” Ezzel összhangban a 44. pont rögzíti: az irányelvben meghatározott „kivételek és korlátozások tagállami szabályozásának tükröznie kell különösen azt a fokozott gazdasági hatást, amelyet e kivételek és korlátozások az új elektronikus környezetben előidézhetnek. Ennélfogva egyes kivételek és korlátozások terjedelmét a védelem alatt álló művek és más teljesítmények egyes újszerű felhasználásai tekintetében akár szűkebben is meg lehet határozni.”

A magáncélú másolás tagállamok által alkalmazható kivételének generális szabályát az irányelv 5. cikk (2) szakasz b) pontja rögzíti. Erre akkor van lehetőség, ha valamely hordozóra, természetes személy által magáncélra, kereskedelmi célt sem közvetve, sem közvetlenül nem szolgáló többszörözés történik, feltéve, hogy a jogosultak méltányos díjazásban részesülnek. (Ennek meghatározásánál figyelembe kell venni, hogy az érintett művel vagy más védelem alatt álló teljesítménnyel kapcsolatban alkalmaztak-e a 6. cikkben meghatározott műszaki intézkedést.) Mivel a méltányos díjazás rendszere és az ellentételezési szabályok az Unión belül diverz képet mutatnak, egyesek szerint a magáncélú többszörözés ilyen egységesítése adott esetben negatívan befolyásolhatja a belső piac működését.²⁸⁹ Ez cáfolható egyrészt azzal, hogy az engedélyköteles többszörözés alóli kivételek szabálya az irányelv keretein belül viszonylag rugalmas, azt a nemzeti szabályok tovább szigoríthatják. (Például az előállított másolatok számának meghatározásával, vagy amint azt később kifejtem, a jogszerű forrás követelményének különböző meghatározásaival.) Másrészt a méltányos díjigény meghatározásánál figyelembe kell venni az adott eset sajátos körülményeit, amit nyilvánvalóan befolyásol a pontos tagállami szabályozás, joggyakorlat és egyéb körülmények (pl. a műszaki intézkedések alkalmazásának mértéke).²⁹⁰ Így bár elképzelhető a belső piacra gyakorolt negatív hatás, az normatív szinten, véleményem szerint, nem küszöbölhető ki, mivel egységes díjfizetési rendszer csak a kivételek teljes egységesítésével lenne lehetséges, ami viszont szintúgy negatív hatást jelenthetne a belső piac működésére.

A magáncélú többszörözés esetleges fogalmi szigorítását éppen a fájlcsere tömegessé válása indokolta. Ennek egyik lehetséges megoldása a jogszerű forrás követelményének normatív előírása lenne, azaz hogy a többszöröző cselekménye csak akkor nem lépi túl a törvényi engedély kereteit, ha a másoláshoz alapul szolgáló műpéldányt jogszerű forrásból szerezte be. Ilyen előírást *expressis verbis* sem az InfoSoc-irányelv, sem más nemzetközi dokumentum nem

---

289 MILASSIN 2006, 135.

290 Az InfoSoc-irányelv 35. preambulum-bekezdése: „A kivételek vagy korlátozások egyes eseteiben a jogosultaknak méltányos díjazás jár, hogy ezáltal a védelemben részesülő műveik és egyéb teljesítményeik felhasználása ellenében megfelelő ellentételezésben részesüljenek. E méltányos díjazás formájának, részletszabályainak és lehetséges mértékének megállapításánál figyelembe kell venni minden egyes eset sajátos körülményeit.”

tartalmaz. Az InfoSoc-irányelv vonatkozó szakasza rendelkezik a jogszerű hozzáférés követelményéről,²⁹¹ ez a járulékos vagy közbenső többszörözést értelmező 33. szakasszal összevetve, explicit módon alkalmas lehet a jogszerű forrás követelményének megalapozására. Ennél azonban kézenfekvőbb és dogmatikailag megalapozottabb megoldásnak bizonyult a Berni Uniós Egyezmény 9. cikk 2. bekezdésében található ún. háromlépcsős tesztből kiolvasni a jogszerű forrás követelményét.²⁹² A teszt első feltétele az, hogy a törvényben meghatározott esetkör kivételes jellegű legyen, csak különleges esetekre vonatkozzon, vagyis pontosan meghatározott és speciális törvényi engedélyen alapuló legyen (esetünkben valamilyen szabad felhasználási esetkör). Továbbá a szabad felhasználás gyakorlása ne ütközzön a mű rendes felhasználásába,²⁹³ és ne korlátozza ésszerűtlenül a jogosult törvényes érdekeit. A teszt harmadik lépcsőjéből egyesek szerint az is következik, hogy mindazon tagállamokban, ahol a jogalkotó a törvényi engedélyt megadta, ott valamilyen fair kompenzációról is rendelkeznie kell.²⁹⁴

Az általam vizsgált országok közül csak a német jog vette át kifejezetten a jogszerű forrás követelményét.²⁹⁵ (Franciaországban található még hasonló szabályozás, ott a másolat nem nyilvános elhelyezkedése a döntő szempont, így a jogszerű másolatkészítést csak az eredeti, tehát első felhasználó végezheti.)²⁹⁶ Már a jelenlegit megelőző német szabályozás kapcsán is vitatott volt, hogy a művek magáncélú másolása csak akkor megengedett-e, ha mintaként egy jogszerűen előállított műpéldány szolgál.²⁹⁷ Németországban többen azon az állásponton voltak, hogy a P2P-fájlmegosztás jogilag megengedett. Ezért a törvény 2003-as módosításával a „jogszerű forrás követelménye” *expressis verbis* bekerült a törvénybe. A szövegezés szerint a magáncélú másolatkészítés akkor nem megengedhető, ha ehhez egy nyilvánvalóan jogellenesen előállított (*eine offensichtlich rechtswidrig hergestellte*) vagy ilyen módon a nyilvánosság számára elérhetővé tett (öffentlich zugänglich gemachte) műpéldányt használnak fel.

A megfogalmazás azonban további értelmezési kérdéseket vet fel. Mitől lesz valami nyilvánvalóan jogellenes? Egyesek szerint ez a lemezkiadó cégek pürrhoszi győzelmének tekinthető,²⁹⁸ mivel a konkrét megfogalmazás előtt a törvényszöveg jelenthette azt, hogy szükséges a jogszerű forrás, most viszont a szövegezés szerint csak akkor nem alkalmazható a magáncélú másolatkészítés törvényi engedélye, ha nyilvánvalóan jogellenes a műpéldány. Természetesen az is vitatható, hogy a P2P-technológia eleve megalapozza-e a nyilvánvaló jogellenességet. A törvény 95.b §-a azonban mindezek mellett erősen árnyalja, sőt korlátozza a magáncélú

---

291 InfoSoc-irányelv 6. szakasz (4) bekezdése.

292 Bővebben l. SZJSZT 17/2006. számú szakvélemény.

293 Lásd pl. LONTAI et alii 2006, 90–91.

294 MAZZIOTTI 2008, 151.

295 UrhG 53.§ (1) bekezdés: „Zulässig sind einzelne Vervielfältigungen eines Werkes durch eine natürliche Person zum privaten Gebrauch auf beliebigen Trägern, sofern sie weder unmittelbar noch mittelbar Erwerbszwecken dienen, soweit nicht zur Vervielfältigung eine offensichtlich rechtswidrig hergestellte oder öffentlich zugänglich gemachte Vorlage verwendet wird.”

296 Franciaországban a jogszerű letöltést és a jogellenes „megosztást” szintén elválasztják egymástól. Több esetben úgy ítélték meg a francia bíróságok, hogy a letöltés (amit egyébként helyeselhetően a többszörözés fogalma alá soroltak) magáncélból történt, emiatt a francia szerzői jogi törvény által biztosított kivétel alá esik. Más esetben azonban, ahol az illető P2P-szoftver használatával végezte a letöltést (így automatikusan megosztás is történt), a bíróság úgy döntött, hogy a jogosultnak mind a többszörözéshez való joga, mind a lehívásra hozzáférhetővé tétel joga sérült. A vonatkozó eseteket l. MAZZIOTTI 2008, 145.

297 HOEREN 2007, 282.

298 Uo.

többszörözés lehetőségét. Ha ugyanis a jogosult technikai intézkedéseket (pl. másolásvédelmet) alkalmaz, akkor a szabad felhasználás előbbi esetköre kizárt, így az 53. § „fogatlan tigrissé” változik.²⁹⁹ A magáncélú többszörözéssel kapcsolatban mennyiségi korlátot is felállított a bíróság, ami szerint ebbe (egy műből) legfeljebb 7 műpéldány előállítására férhet bele.³⁰⁰

Végül a jogszerű forrás követelményéről kellett döntenie az EUB-nak az ACI Adam Stichting de Thuiskopie ügyben 2014. április 10-én. A holland jogesetben a jogszerű forrás követelménye az üreshordozó-díj megfizetése kapcsán került elő, ugyanis az érdekelt gyártók azzal érveltek, hogy a jogellenes forrásból származó tartalmak rögzítése esetén e tényre tekintettel ne kelljen üreshordozó-díjat fizetni.³⁰¹ A felvetés tulajdonképpen logikus, hiszen e méltányos díjigény a magáncélú másolatkészítés jogszabályi engedélyét ellentételezi, vagyis a jogellenes felhasználási cselekményeket nem.³⁰² A rendkívül liberális holland szabályozás nem tartalmazta a jogszerű forrás követelményét, így lehetővé tette a magáncélú másolatkészítést nem jogszerű forrásból is. A Bíróság rögzítette, hogy az InfoSoc-irányelv 5. cikkében foglalt szabad felhasználási esetköröket mindig megszorítóan kell értelmezni, ez következik a háromlépcsős tesztből is. A Bíróság megállapítása szerint ellentétes az uniós joggal az „alapjárás tárgyát képezőhöz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely nem tesz különbséget azon esetek között, amelyekben a magáncélú többszörözésre jogszerű forrásból, illetve amelyekben jogellenes forrásból került sor.”³⁰³

Az általam is osztott szakmai nézetek szerint a jogszerű forrás követelménye alapelvekből is levezethető. Így pl. a *fraus omnia corrumpit* (a csalárdság mindent érvénytelenít) elvéből.³⁰⁴ Azaz, mivel a cselekmény alapja eleve egy jogsértés (hiszen a forrás nem jogszerű), az ebből következő cselekmény sem lehet jogszerű. Bár a magyar szerzői jogi törvény nem írja elő kifejezetten a jogszerű forrás követelményét, ezt pl. a Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) – 17/2006. számú szakértői véleményében – a háromlépcsős tesztből levezeti. A Testület megjegyzi, hogy a jogellenes forrás megengedhetőségének elfogadása a háromlépcsős teszt első lépcsőfokán fennakadna, ugyanis a magáncélú többszörözés „különleges” voltát terjedelmileg az általánosság irányába tolná el.³⁰⁵ Bár 2008-ban készült olyan magyar törvényjavaslat, amely szerint ezt *expressis verbis* elő kellene írni, ilyen kifejezett tilalom végül nem vált a törvény részévé.

A javaslat a többszöröző tudatállapotát tekintette volna döntő szempontnak, vagyis az lett volna mérvadó, hogy az illető tudott vagy elvárható magatartás tanúsítása mellett tudnia kellett volna a forrás nem jogszerű jellegéről.³⁰⁶ A módosító javaslatokban megjelenő elsődleges ellenérv az volt, hogy az adott helyzetben elvárható magatartás esetről esetre történő mérlegelése

---

299 Uo., 283.

300 GUTMAN 2003, 52.

301 <http://copy21.com/2014/04/magancelra-csak-legalis-forrasbol-tofts-le/>

302 Ezzel kapcsolatban l. még az EUB Padawan-ügyben tett megállapításait: „nem felel meg az irányelvnek egy olyan rendszer, amelyben a díjfizetési kötelezettséget különbségtétel nélkül alkalmazzák azokra az esetekre is, amikben a szóban forgó berendezéseket nem természetes személy szerzi be, nyilvánvalóan a magáncélú másolástól eltérő célra.” HAJDÚ 2014, 33.

303 <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=150786&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=HU&cid=348280>

304 MAZZIOTTI 2008, 147.

305 Lásd még GYENGE 2007, 214–218. Továbbá a magáncélú többszörözés kérdéseiről a P2P-rendszerekben l. MEZEI 2010, 161–208.

306 GYENGE 2010, 213–214.

aránytalan terhet róna az igazságszolgáltatásra. Teljesen egyetértek Gyenge álláspontjával, aki szerint ez a kifogás nyilvánvalóan nem megalapozott.³⁰⁷ Az adott helyzetben elvárható magatartás elve és annak kártérítési jogi exkulpációs lehetőségként történő meghatározása eddig is azt jelentette, hogy a generálklauzulát a bíróságnak legtöbbször a köznapi értelmezésen túlmutató szakmai szabályok, tudományos és technikai ismeretek szűrőjén át kellett értelmezni. Ha szakértő igénybevétele indokolt, ez nem jelent mást, mint a polgári peres eljárás normális működését, ahol a bíró a hiányzó szakértelem pótlására szakértőt vesz igénybe.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület 07/08/1. számú szakértői véleményében – visszautalva a fentebb említett 17/2006. számúra – a következőket állapította meg a forrás jogszerűségével kapcsolatban: „a magáncélú másolásra vonatkozó szabad felhasználásról nem lehet szó akkor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik.” (Ugyanakkor a szakértői vélemény rámutatott arra is, hogy az illegális forrásból történő magáncélú másolás léte nem indokolja a magáncélú másolás fejében járó díjigény csökkentését, hanem csak azt, hogy amikor az illegális forrásból történő magáncélú másolásért kártérítési igényt érvényesítenek, a díjigény alapján járó díj kifizetését figyelembe vegyék a kártérítés összegének megállapításánál.)

Azonban a kérdés kártérítési felelősségi vonatkozásait vizsgálva megjegyzendő, hogy a javasolt megoldás (azaz a jogszerűség tudati állapothoz kötése) tulajdonképpen a felróhatósági elem jogellenesség kritériumán belüli vizsgálatát követeli meg normatív alapon. (Bár ez a bírói gyakorlatban, más jellegű kártérítési perek esetében is gyakran jelentkező probléma.)³⁰⁸ Véleményem szerint e megoldás nem tekinthető szerencsésnek, még úgy sem, hogy a többszörözés jogszerűsége vagy jogellenessége feletti döntés nem kizárólag kártérítési, hanem díjigénnyel kapcsolatos kérdéseket is érint. Mivel mind a jogellenesség, mind a felróhatóság vélelmezett, a vélelem pedig megdönthető, a károkozónak mindkettővel kapcsolatban van lehetősége ellenbizonyításra, azaz bizonyíthatja, hogy van jogellenességet kizáró ok, vagy exkulpálhat annak bizonyításával, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Így tulajdonképpen arra jutunk, hogy a jogszerű forrás követelményének objektív meghatározása esetén a polgári jog általános felelősségi szabályai szerint a károkozónak ugyancsak lenne lehetősége mentesülésre annak bizonyításával, hogy az okozott kár nem volt felróható. Ebben az esetben a bíróságnak ugyanúgy meg kellene határoznia az elvárható magatartás jelen esetben alkalmazandó mércéjét. Emiatt a jogszerű forrás követelményének objektív vagy szubjektív volta közötti vita tulajdonképpen a szerzői jogi jogellenességről és így a jogdíjigénnyel, utóbbi meghatározása ugyanis a jogszerű többszörözésekre tekintettel történik.

Szinger és Tóth véleménye szerint a szerzői jogi felelősség objektív természetű, annak megállapításához a jogsértő felhasználás tényén felül egyéb feltétel fennállta nem szükséges.³⁰⁹ Az állítás igaz, ha a szerzői jogi felelősséget és a szerzői jogi jogsértéssel összefüggő kártérítési felelősséget fogalmilag konzekvensen különartjuk. A szerzői jogi jogkövetkezmények beállta ugyanis valóban nem függ felróhatóságtól (bár mint előbb ismertettem, a magáncélú többszörözésnél csaknem szubjektív elemek is determináns tényezővé váltak), a szerzői jogsértéshez kapcsolódó kártérítési felelősség azonban nem lesz objektív. Egyrészt maga az Szjt.

---

307 Uo., 214.

308 Lásd pl. PETRIK 2002, 28–29.

309 SZINGER–TÓTH 2004, 66, 234.

hívja fel kártérítési kérdések esetén a Ptk.-ban foglalt szabályokat,³¹⁰ másrészt más jogszabály sem rendel objektív felelősségi tényállást az adott esetekre. Lehetséges lenne persze a fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe vonni bizonyos magatartásokat, vagy mindössze a felróhatóságon belül megemelni az elvárhatóság szintjét. (Utóbbi lehetőséget egyes országok alkalmazzák, ez azonban nem vezet objektív felelősséghez, legfeljebb a szubjektív felelősség objektívizálását veti fel.)³¹¹

2.3. Fájlcseré vagy fájlmegosztás?

A „fájlcseré” és „fájlmegosztás” kifejezések gyakran használt fogalmak, jogi szempontból azonban mindkettő pontatlan és félrevezető.³¹² Ugyanis szó sincs a védett műveket, illetve szomszédos jogi teljesítményeket tartalmazó fájlok cseréjéről,³¹³ hiszen az ilyen fájlok az azokat – a többi felhasználó számára – hozzáférhetővé tevő személyek számítógépén maradnak. A klasszikus polgári jogi csere esetén a műpéldányok száma nem változik (mindössze kölcsönös tulajdonátruházás történik), abban az esetben viszont, amire félrevezető módon a „fájlcseré” kifejezés utal, az érintett művek és teljesítmények óriási mértékű többszörözéséről és az erre a célra való hozzáférhetővé tételéről mint szerzői jogi szempontból releváns – a művek és teljesítmények rendes felhasználása és a jogosultak jogos érdekei szempontjából fontos – cselekményekről van szó. Ezért nem mosható össze ezzel az az eset, ha pl. valamely ismerősünknek kölcsönbe (pontosabban haszonkölcsönbe) adunk egy könyvet vagy CD-t. A „csere” kifejezés azért sem találó, mert nem történik sem egyirányú, sem kölcsönös tulajdonátruházás, már csak azért sem, mert az adat nem minősül dolognak. Hasonló okokból szintén pontatlan a fájlok megosztására való utalás.³¹⁴ A „fájlcseré” elnevezés a folyamat egészét tekintve képszerű kifejezés, viszont jogilag félrevezető, a „fájlmegosztás” pedig, amennyiben az a fájl hozzáférhetővé tételét kívánja kifejezni, azért félrevezető, mert kizárólag a folyamat egy részére koncentrálna, elterelve a figyelmet annak dinamikus voltáról, azaz arról, hogy a (letöltés útján megvalósuló) többszörözés tipikusan együtt jár a megosztással (lehívásra hozzáférhetővé tételrel): torrent alapú rendszerek esetén már a teljes fájl letöltése előtt elindul a fájl egyes szeleteinek visszaosztása.

A szerzői művek többszörözése a köznapi nyelvhasználat szerint megvalósulhat akár fel-, akár letöltéssel. A legmodernebb fájlcseré esetében azonban nem következik be mindkettő, ha a feltöltés alatt egy fájl adott tárhelyre történő másolását értjük. A *peerek* és a *seedek* a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszik a tartalmat,³¹⁵ ezen belül lehívásra teszik hozzáférhetővé. Ez teszi lehetővé azt, hogy más *peerek* ezt letöltsék (lehívják), azaz a fájl részéről

---

310 Szt. 3. §-a és 94. § (2) bekezdése.

311 Vö. BLAIR–COTTER 2005, 102–104.

312 SZJSZT 07/08/1. számú szakvélemény, 2.

313 Vö. LIEBOWITZ 2006, 4.

314 SZJSZT 07/08/1. számú szakvélemény, 2.

315 „[A] nyilvánosság tagjainak nem kell mindenképpen egy helyen egyszerre jelen lennie (ezt állapította meg a magyar bíróság például a kábeltelevíziós továbbközvetítések esetén), hanem elegendő, hogy a közönség egyes tagjai saját otthonukban, saját televízió készülékükön külön-külön hozzáférhessenek a sugárzott műsorokhoz. Ezt az elvet követi, illetve fejleszti tovább a lehívásra hozzáférhetővé tételre vonatkozó szabályozás, amelynek megfelelően az egyidejűség sem követelmény a nyilvánosság megvalósulása szempontjából.” SZJSZT 07/08/1. 13. Tehát elegendő a hozzáférés lehetősége is. BH 1991.147.

másolatot készítsenek, így végül többszörözve az eredeti művet, vagy annak a már megváltozott integritású (tömörített, vágott, bővített, átalakított) másolatát.³¹⁶ (Emiatt itt egyes esetekben felvehető a mű integritásához való jog sérelme is.) Az SZJSZT 07/08/01. számú véleménye szerint az is jogsértést követ el, aki maga nem tesz hozzáférhetővé tartalmát, hanem csak letölti azt. (Ez a háromlépcsős teszttel és a jogellenes forrással kapcsolatban fentebb már kifejtettek miatt logikus.) Ez az esetkör azonban a harmadik generációs fájlmeosztó rendszereknél nagymértékben hipotetikus, mivel a két mozzanat együtt jár.

Annak, hogy a meosztás vagyoni előny szerzése érdekében történik-e, azért lehetne jelentősége, mert innentől kezdve az adott cselekmény már biztos nem tartozhat a szabad felhasználás esetkörébe, nem lehet az Sztj. 35. § (1) bekezdése szerinti magáncélú másolatkészítés, mivel ennek feltétele az lenne, hogy még közvetve sem szolgálhat jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt. Ez azonban esetünkben kevésbé releváns, hiszen a rendszer logikája szerint a tényleges tartalmat meosztó személyeknél nem képződik semmiféle közvetlen gazdasági előny.

A magyar jogban a többszörözéshez és a (lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló) nyilvánosságához közvetítéshez az Sztj. vonatkozó szakaszai³¹⁷ alapján a szerzői jogi jogosultak engedélyére lenne szükség. Kivétel képeznek azok az esetek, amikben az adott cselekmény valamely szabad felhasználási esetkör alá vonható.³¹⁸ A fájlletöltéssel kapcsolatban legtöbbször a magáncélú többszörözést hozzák fel a jogszerűséget megalapozó szabad felhasználási egyik kategóriájaként. Ez nyilván csak a letöltés mozzanatát tehetné jogszerűvé, sőt bizonyos esetekben azt sem, mivel pl. a magyar jog könyvek esetében az elektronikus többszörözésre nem ad engedélyt, a szoftver és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázis esetében pedig a magáncélú többszörözés annak módjától függetlenül tilos.³¹⁹

Bevonható-e a letöltés a magáncélú másolatkészítés fogalmi körébe? Kiindulópontként vizsgálандó az Sztj. 33. §-a, amely a szabad felhasználás általános szabályai között kimondja:

A felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek, és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

A törvény ebben a tekintetben tiltja a kiterjesztő értelmezést. Az Sztj.-ben meghatározott szabály összecseng a háromlépcsős teszttel, a magyar polgári jog azonban ehhez hozzáadja a tisztesség többletkövetelményét is. Ezek a szakaszok gyakorlatilag a polgári jogból jól ismert rendeltetészerű joggyakorlás elvének és a joggal való visszaélés tilalmának a szabad felhasználásra vonatkoztatott megfogalmazásai, és véleményem szerint is következik belőlük, hogy a letöltés nem vonható be a magáncélú többszörözés fogalmi körébe, ha a többszörözés a nyilvánosságához közvetítés céljából történik, avagy – ahogy már utaltam rá – a letöltés közben, a rendszer működésének jellege folytán automatikusan meosztás is bekövetkezik.³²⁰

---

316 SZJSZT 07/08/1. számú szakvélemény, 4.

317 Sztj. 16–17. §, Sztj. 26. § (7)–(8) bekezdések.

318 Sztj. 26. § (8) bekezdés.

319 Az Sztj. 35. § (2) bekezdése szerint: „Teljes könyv, továbbá a folyóirat vagy a napilap egésze magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható.” Lásd még Sztj. 35. § (1) bekezdése.

320 A hivatkozott szabály magában foglalja a TRIPS Egyezmény 13. cikkén, továbbá a Berni Unió Egyezmény 9. cikk 2. bekezdésén alapuló ún. háromlépcsős teszt szabályait.

Ez nem jelenti azt, hogy magáról a letöltőről is feltétlenül letöltenek, de a lehetőség adott (tehát a nyilvánossághoz közvetítés megvalósul), így nem választható el a többszörözési mozzanat a lehívásra hozzáférhetővé tételtől. Ennélfogva az ilyen módszerrel történő többszörözés nem lehet magáncélú.³²¹

A német jog szerint is megengedhető az adott mű magáncélú felhasználása körében (*privater Gebrauch*) annak ilyen célra történő többszörözése.³²² Ezen belül a digitális és analóg másolatkészítés között normatív szinten nincs különbségtétel,³²³ az üzletszerű másolatkészítés nyilván kizárt, és a jelenleg uralkodó felfogás szerint csak magánszemélyek élvezik a magáncélú másolatkészítés törvényi kivételét. Az Egyesült Királyságban is elismerik a szabad felhasználás egyes esetköreit,³²⁴ azonban az InfoSoc-irányelvben foglaltakhoz hasonló, a német és magyar jogban megjelenő általános magáncélú többszörözési esetkört a CDPA nem szabályoz.³²⁵ (Ez azonban nem jelenti azt, hogy bizonyos, jól körülhatárolt esetekben nem minősül szabad felhasználásnak a másolatkészítés.)³²⁶ Így a többszörözés,³²⁷ a lehívásra hozzáférhetővé tétel³²⁸ (ha az adott esetben egyéb törvényi engedély nem hivatkozható)³²⁹ engedélyköteles esetkörök, és megsértésük kártérítési felelősséget alapozhat meg.

A folyamat másik oldalát vizsgálva megállapítható, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel (*making available*) ugyancsak a szerzők és a szomszédos jogi jogosultak kizárólagos joga.³³⁰ Ennélfogva engedélyezhetik vagy megtilthatják az elektronikus csatornákon keresztül történő különféle felhasználási cselekményeket. Kizárólagos joguk van arra, hogy „műveiket vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.” Ez a magyar, a német és az angol jogban is a lehívásra hozzáférhetővé tétel törvényi kategóriájának felel meg.³³¹ A WIPO szerződéseiben történő rögzítés előtt ezt a jogot egyrészt a terjesztés jogából (*distribution*) és a nyilvános elő-

---

321 Szinger és Tóth a fenti állásponttal egyezően megjegyzik, hogy a megosztó személy ilyen esetekben egyben tartalomszolgáltatónak is minősül a magyar jog alapján. SZINGER–TÓTH 2004, 235.

322 UrhG 53.§ (1) bekezdés.

323 HOEREN 2007, 281–283.

324 Azokat az USA-ban bevett „*fair use*” (tisztességes használat) helyett a „*fair dealing*” (tisztességes eljárás) elnevezéssel illetik. L. GREENHALGH–ROGERS 2010, 48.

325 L. A Tanács, a Parlament és a Gazdasági és Szociális Bizottság jelentése a 2001/29/EK irányelv alkalmazásáról (285. lj.) 4.

326 Vö. pl. CDPA 70. szakasz: „Recording for purposes of time-shifting”; CDPA 56. szakasz: „Transfers of copies of works in electronic form”; CDPA 50.A szakasz: „Back up copies”.

327 CDPA 17. szakasz.

328 CDPA 20. szakasz.

329 L. CDPA 28–76 szakaszok.

330 A WCT 8. cikke: „az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveiknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.” A WPPT 10. cikke: „Az előadóművészek kizárólagos joga, hogy engedélyezzék a hangfelvételeken rögzített előadásaiknak vezeték útján vagy vezeték nélkül a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.” A WPPT 14. cikke: „A hangfelvétel-előállítók kizárólagos joga, hogy engedélyezzék hangfelvételeiknek vezeték útján vagy vezeték nélkül a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.”

331 Sztj. 26.§ (8) bekezdés; UrhG 19a §; CDPA 20(2) szakasz.

adáshoz való jogból (*performance*), másrészt a nyilvánossághoz közvetítésből (*communication to the public*) lehetett levezetni.³³²

Faludi és Gyenge kifejtik, hogy a fájlmegosztó személyek közül a hálózatra folyamatosan nem kapcsolódók cselekménye az Sztj. 26. § (8) bekezdése szerinti nyilvánossághoz közvetítés egyéb módjának felel meg, ha a lehívásra hozzáférhetővé tétel kapcsán elfogadjuk, hogy a folyamatos rendelkezésre tartás fogalmi feltétel. Ez a mozzanat lenne ugyanis szükséges ahhoz, hogy a letöltő személy az általa választott helyen és időben férhessen hozzá az adott tartalomhoz.³³³ A szerzők által kifejtett gondolatmenet – véleményem szerint – a jelenkori P2P-hálózatok esetében nem alkalmazható, ugyanis az abból levont következtetés logikai alkalmazásával arra juthatnánk, hogy tulajdonképpen egyik hálózatban részt vevő személy sem valósítja meg a lehívásra hozzáférhetővé tételt. Ez a következőkkel támasztható alá.

Adott megosztó kilépése miatt a fájl (tipikusan) továbbra is elérhető és tetszés szerint le hívható marad más felhasználótól. Megfordítva az érvelést, a torrent alapú fájlcsere működéséből eredően nem önmagában egy személy folyamatos rendelkezésre tartása teszi lehetővé a lehívást. Ha tehát elfogadnánk, hogy az időlegesen a bolyból leváló felhasználók tevékenysége nem le hívásra hozzáférhetővé tétel, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy a bolyban folyamatosan részt vevő személyek tevékenysége sem ez, hiszen a felhasználó nem (és ha akarná, sem) csak egyes felhasználókról hív le adatokat. Véleményem szerint helyesebb az adott személy cselekményének megítélése során a szabadon megválasztható hozzáférést nem az egyéni, hanem a boly tagjai által összességében megvalósuló rendelkezésre tartás folyamatosága alapján megítélni. Ezt az is alátámaszthatja, hogy a le hívásra hozzáférhetővé tétel akkor is megvalósul, ha ténylegesen senki nem hív le adatokat, de ennek lehetősége fennáll. Ellenkező érvelés ahhoz a nehezen megválaszolható kérdéshez vezethetne, hogy milyen időbeli, területi rendelkezésre tartás szükséges a le hívás lehetőségének megítéléséhez. Mindez azonban gyakorlati különbözőséghez nem vezetne, mivel mindkét felhasználási mód engedélyköteles.³³⁴

2.4. Alkalmazható jogkövetkezmények

Az egyénekkal szemben támasztott igények közül röviden meg kell említeni a jogsértő magatartás abbahagyására irányuló kérelmet, a jogsértő állapot megszüntetésére irányuló kérelmet és végül magát a kártérítési igényt. Ezek alkalmazására mindhárom országban lehetőség van,³³⁵ és természetesen a folyamat többi szereplőjével szemben is (esetükben azonban tipikusan ideiglenes intézkedést rendel el a bíróság). A jogsértés abbahagyásának elrendeléséhez a felrőhatóságot nem kell bizonyítani, ez tehát objektív szankció. Németországban a bírósági jogérvényesítés előtt kötelező út az ún. *Abmahnung* (megintés) intézménye,³³⁶ ami egy, a jogosult vagy annak képviselője által

---

332 SCHLESINGER 2009, 46.

333 FALUDI–GYENGE 2011, 79–80.

334 Uo., 80. Bár a szerzők a két cselekmény közötti elméleti elhatárolást megteszik, ezzel szemben ők maguk is a „közkeletűbben használt” le hívásra hozzáférhetővé tétel kategóriáját használják.

335 Sztj. 94–94/B §: „Polgári jogi jogkövetkezmények”, UrhG 97. §: „Anspruch auf Unterlassung und Schadenersatz”, CDPA 96–97 szakaszok: „Rights and remedies of copyright owner.”

336 UrhG 97a § (1): „Der Verletzte soll den Verletzer vor Einleitung eines gerichtlichen Verfahrens auf Unterlassung abmahnen und ihm Gelegenheit geben, den Streit durch Abgabe einer mit einer angemessenen Vertragsstrafe bewehrten Unterlassungsverpflichtung beizulegen. Soweit die Abmahnung berechtigt ist, kann der Ersatz der erforderlichen Aufwendungen verlangt werden.”

küldött felszólítás (amelynek csatolmánya általában egy abbahagyási nyilatkozat) – erre reagálva az adott személy aláírhatja az abbahagyási nyilatkozatot (*strafbewehrte Unterlassungserklärung*), amit meghatározott összegű kötbér biztosít. Így ha az illető ezután újra elköveti a jogsértést, akkor a további polgári jogi igények mellett a kötbért is meg kell fizetnie. Emellett más kötelezettségeket is keletkeztet, úgymint pl. egyes tájékoztatási kötelezettségeket, valamint az ügyvédi költségek megfizetését. Így az abbahagyás mellett más jellegű kötelezettségeket is vállal az aláíró, mivel a dokumentum a költségekkel kapcsolatban egyfajta tartozáselismerő nyilatkozatként is funkcionál.

Megkell azonban jegyezni, hogy a nyilatkozattal (*Unterlassungs- und Verpflichtungserklärung*) kapcsolatban viszonylag nagy mozgástere van a felszólított személynek, ugyanis nem köteles a kiküldött formát aláírni. Egy esetleges későbbi jogsértéssel tehát a felszólított nemcsak egy abszolút szerkezetű (szerzői jogi) jogviszonyt, hanem egy relatív szerkezetű (kötelmi, szerződéses) jogviszonyt is megsért. Az abbahagyásra irányuló igény mindazokkal szemben előterjeszhető, akik magatartása – az adekvát kauzalitás elveinek megfelelően – a jogsértéssel okozati összefüggést mutat.³³⁷ A német jogban lehetőség van arra is, hogy a jogosult egy megfelelő összeg megfizetése ellenében az igényérvényesítéstől elálljon, és a jogsértő személy magatartása a jogszerű használat keretei között folytatódhasson.³³⁸

A jogsértő állapot megszüntetésére irányuló kérelem szintén nem függ a felróhatóságtól. Irányulhat magára a jogsértő állapot megszüntetésére, de a jogsértő műpéldányok (*ultima ratio* jelleggel történő) megsemmisítésére vagy átadására is. Digitális adathordozók esetében csak a végleges törlés követelhető, magának az adathordóznak a megsemmisítése értelemszerűen nem.³³⁹ (Már amennyiben ez lehetséges, mert pl. újra nem írható CD-k esetében a törlés és újrahasonosítás technikailag kizárt.)³⁴⁰ A magyar, a német és az angol jogrendszerben is lehetséges mind a vagyoni, mind a személyi jogok megsértése esetén kártérítési igényt érvényesíteni (az ezzel kapcsolatos részletek az 5. fejezetben találhatók).

2.5. Az igényérvényesítés előszobája, az IP-cím és ami mögötte van

Az előbbieket alapján megállapítható, hogy a felhasználókkal szembeni igényérvényesítés anyagi jogi szempontból megalapozható. A kérdés már csak az, hogy van-e értelme ezt az utat választani. Amint arra már utaltam, az egyénnel szembeni tömeges igényérvényesítésről a három vizsgált ország közül Magyarországon egyelőre nem beszélhetünk. Ezzel szemben Németországban és Angliában ez bevett gyakorlatnak mutatkozik, az alábbiakban ennek okait igyekszem megvilágítani. Ahhoz, hogy megérthessük, miért indul jelentős számú per a felhasználókkal szemben Németországban, röviden vissza kell térnünk az *Abmahnung* intézményére.

---

337 GUTMAN 2003, 128.

338 UrhG 101.§ (1) bekezdés; vö. Sztj. 94.§ (c) pontj.

339 GUTMAN 2003, 128.

340 Az osztrák jog szerint az igény közvetlenül az adott dolog tulajdonosával szemben is előterjeszhető, a német jog szerint a jogsértő személy ellen is, aki magatartásával közrehatott az okozásban, kivéve értelemszerűen a megsemmisítésre irányuló igényt, mivel ennek érvényesítése csak a tulajdonossal szemben lehetséges. Itt utalnék rá, hogy az osztrák jog megoldása szerint némileg problémás a tárhelyszolgáltató oldalakkal szembeni igényérvényesíthetőség, mivel ők nem minősülnek sem tulajdonosnak, sem birtokosnak. Azonban Gutman szerint megengedhető a velük szembeni igényérvényesítés is, mivel tulajdonjogszerű hatalmat gyakorolnak a tárhelyek felett, és leginkább ők tudják a jogsértő állapotot megszüntetni. L. GUTMAN 2003, 129.

Ez a felszólítás permegelőző funkciójában hasonlatos a magyar jogban ismert fizetési meghagyás intézményéhez, de joghatását tekintve, annál kevesebb. Kibocsátására azonban nem a közjegyzők jogosultak, hanem közvetlenül a jogaiban sértett fél (vagy annak képviselője) intézi a jogsértőhöz. (Több tehát, mint egy egyszerű felszólítás, de mindenképpen kevesebb, mint egy fizetési meghagyás vagy egy bírósági határozat.) Emellett a tartozáselismerés és az egyezség jegyeit is magán viseli. Amint már említettem, a felszólításra reagálhat úgy a felszólított személy, hogy elismeri a felelősségét, és kötbért (*Vertragsstrafe*) fizet, ellenkező esetben megnyílik a polgári per lehetősége. Mindegyik felszólításban közös, hogy valamilyen magatartásra reagál, és utolsó lépésnek tekinthető a bíróság előtti igényérvényesítést megelőzően.

Az *Abmahnung* intézménye kezdetben egyfajta visszaélési hullámmot indított el Németországban.³⁴¹ Ennek oka az volt, hogy ezzel a módszerrel a kártérítésnek megfelelő összeget a költségekbe bújtatták, aminek validálása így a kártérítési követelés megalapozásával szemben sokkal könnyebb volt,³⁴² mivel ha a követelést vitatják, a kártérítési igény megalapozásához bizonyítani kellene, hogy pontosan ki követte el a jogsértést és milyen mértékű a kár, továbbá felmerül még a felróhatóság kérdése is. Ha azonban bebizonyosodik, hogy az előfizető (akinek a személye könnyebben beazonosítható, mint a károkozóé) internetelésének felhasználásával követték el az adott jogsértést, ő kötelezhető lesz a költségek viselésére – nem kártérítési követelésként, hanem a felszólítás költségeinek „átterhelése” miatt. (Bőbben lásd a 4.3. pont alatt.) Mivel e kiskapu miatt az adott felszólítással összefüggésben kiemelkedően magas ügyvédi díjakat számláztak a jogsértőknek, 2008-ban módosítani kellett a német szerzői jogi törvény vonatkozó szakaszát. A megváltozott rendelkezések szerint az első figyelmeztetés ügyvédi költségei – abban az esetben, ha a fájlcsere nem éri el a kereskedelmi mértéket (*geschäftlicher Verkehr*) 100 eurót meghaladó mértékben nem követelhetők.³⁴³

A kereskedelmi mérték azonban újfent értelmezést igényelt. Erre felhívható a törvény hasonló jelentésű (*gewerbliches Ausmaß*) fordulata, ami – bár nem teljesen egyező esetkör – elméleti kiindulópontként szolgálhat.³⁴⁴ Mivel a fenti szabályozás egyfajta kettős mérce alkalmazását irányozza elő a fájlcserelők között, érdemes röviden vizsgálni, hogy határozza meg a bírói gyakorlat a kereskedelmi mértéket. A német szerzői jogi törvény (UrhG) vonatkozó 101. §-a szerint a jogosult olyan harmadik személytől, aki nem működött közre a jogsértésben, felvilágosítást kérhet (*Anspruch auf Auskunft*) a tényleges használó személyével kapcsolatban, ha utóbbi „kereskedelmi mértékben” követett el jogsértést. Ezt akár a jogsértések száma, akár azok súlya alapján meg lehet állapítani.³⁴⁵

---

341 NEISSE–HEINTSCH 2009, 6.

342 Lásd még OLG Brandenburg. 03.02.2009 – 2 O 110/08.

343 UrhG 97a § (2): „Der Ersatz der erforderlichen Aufwendungen für die Inanspruchnahme anwaltlicher Dienstleistungen für die erstmalige Abmahnung beschränkt sich in einfach gelagerten Fällen mit einer nur unerheblichen Rechtsverletzung außerhalb des geschäftlichen Verkehrs auf 100 Euro.”

344 A „*gewerbliches Ausmaß*” fogalmát az UrhG 101.§-a hozta be, ami az IP-címek kiadásáról rendelkezik. A bírósági gyakorlattal kapcsolatban I. pl. OLG Zweibrücken, 27.10.2008. – 3 W 184/08. Ebben az ítéletben egy még csak három hónapja a piacon lévő, ám nem túl jó piaci mutatókkal bíró számítógépes játék egyszeri le- és/vagy feltöltése esetében a bíróság megállapította, hogy ez nem meríti ki a kereskedelmi mértéket, ugyanis ehhez valamilyen gazdasági vagy kereskedelmi előny elérésének szándéka szükséges. (Különösen akkor, ha az adott programmal kapcsolatban ismeretes volt, hogy azt a gyártó nem látta el másolásvédelemmel, megkönnyítve így az illegális másolatok készítését). Emellett a bíróság megállapította, hogy nemcsak a jogsértések számát, hanem a jogsértések súlyát is figyelembe kell venni.

345 „Das gewerbliche Ausmaß kann sich sowohl aus der Anzahl der Rechtsverletzungen als auch aus der Schwere der Rechtsverletzung ergeben.” UrhG 101.§ (1) bekezdés.

De mindenképpen szükséges, hogy valamilyen gazdasági előny megszerzésére irányuljon a magatartás. Ezzel kizárhatók azok a végfelhasználók, akik jóhiszeműen jártak el. Például az a személy, aki olyan zeneszámot tölt le, amelyet legális úton csak ellentételezés fejében tehetne meg, nem minősül jóhiszeműnek.³⁴⁶ A bíróságoknak tehát nem csupán a feltöltések számát kell nézni, hanem azt is, hogy milyen terjedelmű fájlokat oszt meg az illető (pl. egy egész mozifilmet vagy zenei albumot). Továbbá azt is figyelembe kell venni a mérték vizsgálata során, hogy az adott jogsértésre hány további jogsértés alapul.³⁴⁷ Emellett a bíróság szerint meg kell állapítani (véleményem szerint leginkább vélelmezni) a kereskedelmi mértéket akkor is, ha az adott tartalmat közvetlenül annak első közzététele utána tették jogellenesen elérhetővé.³⁴⁸

A kezdeti visszaélésektől eltekintve a felszólítások hatékonysága szignifikáns, egy 2011-es felmérés szerint Németországban a felhasználók 81%-a vélekedik úgy, hogy ha ő kapna figyelmeztetést, abbahagyná a jogsértő magatartást.³⁴⁹

Angliában hasonló folyamatokkal találkozhatunk, bár itt elsősorban a nagyobb mennyiségben megosztókat vették célba a jogosultak által megbízott irodák.³⁵⁰ Fájlcseré-ügyekben a Davenport Lyon ügyvédi iroda kezdte a felszólítási eljárásokat, ám a rossz sajtó miatt hamar felhagyott azok folytatásával. Ezután az ACS:Law ügyvédi iroda foglalkozott egyénekek szembeni igényérvényesítéssel – e tevékenységét 2009 óta látta el, több tízezer (!) figyelmeztető levelet küldtek ki 2010-ben.³⁵¹ A séma itt is hasonló volt, mint Németországban: több ezer fontos jóvátétel megfizetése ellenében eltekintettek a bírósági eljárásoktól.³⁵² A cég végül 2011-ben, köszönhetően a tisztességtelen eljárási módszereinek, kénytelen volt felhagyni tevékenységével, ugyanis túlzó követelések miatt (*speculative invoicing*) végül megbírságolták a céget, az alapítónak és egyik társának engedélyét pedig két évre felfüggesztették.³⁵³

Az egyik, közelmúltban lezárult ügy tanulságai szerint azonban a korábbi gyakorlat, bár újabb szereplőkkel, folytatódni látszik.³⁵⁴ A Golden Eye (International) Ltd. és 13 másik felperes pornóipari vállalat adatközlésre kötelező végzés kibocsátását kérték a Telefonica UK Limited (O2) ellen,³⁵⁵ mivel annak előfizetői, állításuk szerint, P2P alapú fájlmegosztó rendszereken ke-

---

346 LG Darmstadt, 09.10.2008. – 9 Qs 490/09.

347 OLG Köln 09.02.2009. – 6 W 182/08.

348 „Dass eine Rechtsverletzung in gewerblichem Ausmaß jedenfalls dann vorliegt, wenn ein Musikalbum unmittelbar nach seiner Veröffentlichung widerrechtlich im Internet öffentlich zugänglich gemacht wird (...) eine Rechtsverletzung »in gewerblichem Ausmaß« unter anderem dann vorliegen, wenn eine besonders umfangreiche Datei kurz nach ihrer Veröffentlichung im Internet angeboten wird.” OLG Köln 09.02.2009. – 6 W 182/08. II. Abs.10.

349 IFPI 2012, 3.

350 Lásd pl. Polydor Ltd. & Others v. Brown & Others (2005. 11. 28.) EWHC 3191.

351 http://www.theregister.co.uk/2009/05/12/davenport_lyons_acs_law/

352 Több ízben felmerült, hogy az ACS:Law és a vele együttműködő ISP-k (pl. a British Telecom) megsértették az adatvédelmi jogszabályokat, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-11434809>

353 <http://torrentfreak.com/acslaw-anti-piracy-lawyer-suspended-for-2-years-120116/>

354 Az ügyben körülbelül 9000 felhasználó IP-címét azonosították, akik engedély nélkül jutottak hozzá pornográf tartalmakhoz.

355 Az ügy egyik érdekessége, hogy maga az O2 nem tagadta meg az adatközlést, az ugyanis készséggel megállapodott a felperesekkel abban, hogy nevenként és címenként 2,2 fontért és összességében 2500 fontos (költségekre vonatkozó) biztosítékért kiadja a kért adatokat. Az ügybe azonban beavatkozóként belépett az előfizetők érdekeit képviselő Consumer Focus, innentől pedig valójában a később kiküldendő felszólítások tartalma került az ügy középpontjába. A megjelölt követelések nagy része ugyanis valójában bújtatott kárigény volt, amit az irodák ügyvédi költségnek álcáztak.

resztül szerzői jogi jogsértéseket követtek el. A Golden Eye és társai azért kívánták megszerezni az általuk azonosított IP-címekhez³⁵⁶ tartozó személyes adatokat, hogy később felszólító leveleket küldhessenek ki, amikben meghatározott elégtétel fizetése ellenében eltekintenek a későbbi igényérvényesítéstől.³⁵⁷ A bíróság csak úgy hagyta jóvá a jövőre nézve a fenti gyakorlatot, hogy a kiküldendő leveleket ellenőrizni kívánja. Az ügyben felvetett érvek arra engednek következtetni, hogy a felszólításokban meghatározott fix összegek vélhetően csökkenni fognak, mivel ezekkel kapcsolatban a bíróság kifejtette, hogy nem megalapozottak. A bíróság megállapította továbbá, hogy az összeget egyénenként kellene meghatározni, és biztosítani kell az ellenbizonyítás lehetőségét – a biankó felszólításokat ezzel tulajdonképpen kizárta.³⁵⁸

Végül az igényérvényesítéshez szükséges adatok köréről és azok beszerezhetőségéről kell szót ejtenünk, ugyanis ezek megszerzése, illetve gyűjtése is akadályokba ütközhet.³⁵⁹ Az adatok beszerzésének első állomása az IP-címek begyűjtése. A *peereket* a legtöbb torrentkliens eleve kilistázza, azonban a több fájlra kiterjedő, folyamatos gyűjtés már logisztikát igénylő feladat. Utóbbi történhet különböző kémprogramokkal³⁶⁰ vagy egyéb internetes szolgáltatásokkal, de egyes, megbízott cégek általi gyűjtés sem ritka. Az összegyűjtött (és különféle bizonyítási eszközök révén a jogsértéssel összefüggésbe hozott) IP-címek alapján az internetszolgáltatók be tudják azonosítani az érintett felhasználókat, így azok személyes adatai megállapíthatóvá válnak. Megtehetik ezt az ISP-k? Esetleg kötelesek megtenni? Bár a szolgáltatókkal szembeni általános nyomon követési, kivizsgálási kötelezettség bevezetése kizárt, az Eker-irányelv 15. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi a közigazgatási hatóságok irányába történő közlés kötelezettségét. (Mint a következőkben ismertetett jogesetekből kiderül, nem ellentétes az uniós joganyaggal olyan nemzeti szabályozás sem, amely a polgári peres eljárás megindítása érdekében ilyen jellegű adatok harmadik személyekkel való közlésének kötelezettségét írja elő.)

A német jogban a szükséges adatok beszerzésének alapvetően két hivatalos útja van. Az egyik az ügyészségi adatkérés (*staatsanwaltliche Auskunftsverlangen*), a másik pedig egy bírósági határozaton alapuló adatkérés (*Richterbeschluss*).³⁶¹ Az Egyesült Királyságban a felhasználók adatainak kikérésével kapcsolatos, meghatározó precedens az 1974-es *Norwich Pharmacal v. Customs and Excise Commissioners* ügyben született döntés. Ebben a Lordok Háza megállapította, hogy aki, akárcsak véletlenül, érintett a jogsértésben, köteles a sérelmet

---

356 Ez az adott számítógép egyedi hálózati azonosítója.

357 A pornográf alkotásokkal kapcsolatos USA-ban is alkalmazott gyakorlat tehát Európában is ismert, vélhetően azért találják ezt praktikus eszköznek, mert a művek jellege miatt többen inkább befizetik a kért összegeket, mint hogy ilyen ügyben vállalják a pereskedést.

358 Az összeg meghatározásával kapcsolatban l. az esettel kapcsolatos bírósági irat 131–138. pontjait: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2012/723.html#para131>

359 A <http://www.youhavedownloaded.com/> üzemeltetői olyan oldalt hoztak létre, amelyen bárki megnézheti az általa vagy mások által használt IP-címhez tartozó letöltéseket. A rendszer azonban nem ad teljeskörű felvilágosítást, ugyanis a privát torrent *trackerek* adatáramlását nem tudja nyomon követni, továbbá a dinamikus IP-címekhez tartozó letöltéseket nem listázza, és deklarálta csak tájékoztató jellegű.

360 A svájci szövetségi bíróság 2010. szeptember 8-i döntésében jogellenesnek minősítette egy, az IP-címeket gyűjtő szoftver alkalmazását. Ehhez hasonló programokat az Egyesült Államokban is használnak IP-címek gyűjtésére, sőt a francia adatvédelmi hatóság (CNIL) felhatalmazott négy társaságot az IP-címek gyűjtésére, amiket utóbb speciális közigazgatási eljárásokban lehet felhasználni (l. a VII. részben ismertetett HADOPI előtt folyó eljárásokat), <http://www.edri.org/edriagram/number8.18/collecting-ip-addresses-illegal-switzerland>. Az adatgyűjtő alkalmazások sokszor fals pozitív eredményekre vezetnek, l. pl. http://dmca.cs.washington.edu/dmca_hotsec08.pdf

361 NEISSE–HEINTSCH 2009, 8.

szenvedett fél részére információkat szolgáltatni a jogsértő személlyel kapcsolatban. A bíróság eseti mérlegelés alapján dönt, hogy a kért információ kiadható-e. A kapcsolódó brit ügyekben a bíróságok úgy ítélték meg, hogy az adatvédelmi szabályok olyanok, amelyeket törvényi felhatalmazás alapján bizonyos esetekben (tulajdonképpen a szükségességi arányossági teszt segítségével) áttörhetnek.³⁶²

Indokolása miatt érdekességként megemlítenéd a Római Kerületi Bíróság Techland and Peppermint Jam Records v. Wind Telecomunicazioni ügyben hozott 2007-es döntése.³⁶³ Ebben az ügyben a Bíróság arra a megállapításra jutott, hogy csak kivételes körülmények között van lehetősége beavatkozni a felhasználók magánszférájába, és megismerni azok bizalmas közléseit. Ezeket a kivételes körülményeket a 2002/58/EK (Elektronikus hírközlési adatvédelmi) irányelv 15. szakasz (1) bekezdése sorolja fel, és nem tartalmazza lehetőségként az egyének jogainak polgári peres úton való védelmét mint kivételes körülményt.

A kollektív, csaknem ipari méretű adatgyűjtés azonban értelemszerűen adatvédelmi aggályokat is felvet. A francia adatvédelmi hivatal jelentése szerint a felhasználók P2P-tevékenységének automatizált monitorozása nem engedhető meg abból a célból, hogy a megszerzett információkkal utóbb tömeges adatgyűjtést végezzenek, ez ugyanis alapjogi szempontból nem állná ki a szükségesség próbáját a kalózkodás elleni harcban.³⁶⁴ (A francia fokozatos válasz rendszerének kiépítése során a jogalkotó ezt a véleményt nem vette figyelembe.)

Hollandában 2005-ben a BREIN Foundation and Others v. UPC Nederland BV ügyben a bíróság úgy döntött, hogy az internetszolgáltatók nem adhatják ki az információkat akkor, ha a kérelmet egy IP-címetek tömegesen gyűjtő jogkezelő cég terjesztette elő.³⁶⁵ (Az elutasítás indoka érdekes volt, ugyanis az adatok kiadása az utrechti bíróság szerint társadalmi kötelezettséget sértett volna a szolgáltató részéről.) Később a holland legfelső bíróság helybenhagyta a BREIN-ügyben hozott alsóbb fokú döntést, meghatározva a vonatkozó kötelezettséggel kapcsolatos négylépcsős tesztet.³⁶⁶ Az adatok kiadása a következő feltételek együttes teljesülésekor lehetséges: 1) szükséges, hogy az információ minden bizonnyal ártalmas és jogellenes legyen (értve ez alatt, hogy összefüggésbe lehessen hozni valamilyen jogsértéssel); 2) valamely harmadik személynek jogos érdeke fűződjön az információ kiadásához; 3) megállapítható legyen, hogy a sérelmet szenvedett fél számára nem áll rendelkezésre egyéb eszköz az információ megszerzésére; 4) a kérdéses érdekeket (tehát az adatokat kérő személy, a szolgáltató, valamint az oldalüzemeltető érdekeit) össze kell mérni, és ezek közül az adatokat kérő személy érdekeinek kell dominálni.³⁶⁷

Az azonban Európa-szerte jellemző, hogy a jogosultak büntetőeljárás kezdeményezésével igyekeznek megszerezni a szükséges adatokat azért, hogy utóbb polgári peres eljárást indíthassanak – ez egyrészt egyszerűbb, másrészt a büntetőeljárások könnyebben veszik az adatvé-

---

362 CLARK 2009, 219.

363 Az eset főbb megállapításait l. MAZZIOTTI 2008, 249.

364 CLARK 2009, 219.

365 BREIN Foundation and Others v. UPC Nederland BV; SCHLESINGER 2009, 218. Az ügyben azt – a tulajdonképpen bizonyítási kérdést – is kiemelte a bíróság, hogy a jogkezelő által alkalmazott MediaSentry nevezetű program nem volt elég kifinomult a felhasználók személyének és jogsértéseinek korrekt meghatározásához. A MediaSentry alkalmazásának problémáival kapcsolatban l. BRIDY 2009, 591–594.

366 CLARK 2009, 218.

367 A holland döntés azért is jelentős, mert kifejtette, hogy az internetszolgáltató tevékenységével együtt jár egyfajta gondossági kötelezettség, tehát az Eker-irányelv nem jelent teljes immunitást az ISP-k számára.

delmi szabályokkal való konkurálás okozta akadályokat, továbbá tulajdonképpen a jogosult számára ingyenes eszköznek tekinthetők.³⁶⁸

Egyes nemzeti döntések exemplifikatív említése után szükséges a közösségi szinten hozott döntéseket is vizsgálni. A szolgáltató által kiadható adatok körét jelentős mértékben korlátozta az EUB a *Promusicae v. Telefónica de Espana* ügyben 2008. január 29-én hozott ítélete.³⁶⁹ Az ügy alapját jelentő jogvitában a spanyol távközlési cég nem volt hajlandó teljesíteni a jogkezelő szervezetnek a Telefónica egyes felhasználóinak személyes és felhasználással kapcsolatos adataira vonatkozó igénylési kérelmét. A Bíróság rögzítette, hogy a fájlcsereelő rendszereken elkövetett szerzői jogsértések esetén az internetszolgáltató nem köteles kiadni igényérvényesítés céljából azon személyek IP-címét, internetre való csatlakozásuk napját és időpontját, akiknek internethozzáférést biztosít. A Bíróság a hivatkozott előzetes döntéshozatali eljárás keretében részletesen vizsgálta az adatszolgáltatási kötelezettségre vonatkozó uniós normákat, és arra a következtetésre jutott, hogy azok alapján nem kötelező a tagállamok számára, hogy a szerzői jog hatékony védelmének biztosítása céljából előírják a személyes adatok közlésének kötelezettségét.

Tehát ilyen jellegű közösségi kötelezettség nincs, azonban egy későbbi, az *LSG GmbH v. Tele2* esetben hozott végzésében a Bíróság finomította korábbi döntését.³⁷⁰ Az *LSG* osztrák közös jogkezelőként egyes felhasználók azonosítását kérte a *Tele2* internetszolgáltatótól. A szolgáltató a kérést megtagadta arra hivatkozva, hogy nem minősül közvetítő szolgáltatónak,³⁷¹ továbbá érvelése szerint „a szerzői jogi tájékoztatásra vonatkozó jog és a személyes adatok tárolására és továbbítására vonatkozó adatvédelmi korlátok közötti feszültséget a közösségi irányelvek az adatvédelem javára oldották fel.”³⁷² Az Európai Unió Bírósága megállapította, hogy nem ellentétes a közösség vonatkozó adatvédelmi szabályaival,³⁷³ hogy az adott tagállam ilyen kötelezettség megállapítását lehetővé tegye. Az ezzel kapcsolatos szabályok meghatározása során azonban a vonatkozó irányelvek átültetését és értelmezését úgy kell elvégezni, hogy az alapvető jogok egyensúlya biztosítottassék.

Megjegyzendő, hogy az EUB – az internetszolgáltatók általános szűrési kötelezettségének megengedhetőségét vizsgáló – *Sabam v. Tiscali (Scarlet)* ügyben hozott 2011-es döntésében a felhasználók IP-címeit védett személyes adatokként határozta meg, mivel azok lehetővé teszik az említett felhasználók pontos azonosítását.³⁷⁴ A döntés azonban az IP-címek fenti esetekben meghatározott kiadhatóságát nem érinti, az IP-címek személyes adat jellege az adott ügyben az általános és előzetes monitorozási kötelezettség egyik akadályát képezte. Az egyik legutóbbi ezzel kapcsolatos döntés a svéd *Bonnier Audio AB* és társai v. *Perfect*

---

368 Lásd bővebben <http://www.edri.org/book/export/html/1267>

369 A Bíróság 2008. január 29-i, C-275/06. számú, *Productores de Música de Espana (Promusicae) v. Telefónica de Espana SAU* ügyben hozott ítélete.

370 A Bíróság 2009. február 19-i, C-557/07. számú, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH v. Tele2 Telecommunication GmbH* ügyben hozott végzése. Lásd még *FALUDI-GYENGE* 2011, 84–87. A szerzők megállapítják, hogy az adatvédelmi szempontok alkalmazása attól függően alakul, hogy a felhasználók tevékenységét a magánközlés fogalmi körébe vonjuk-e. Ha ezt nem tesszük, akkor megállapítható a felhasználók tartalomszolgáltatói minősége.

371 A nemzeti bíróságok megállapították, hogy a *Tele2* az öUrhg 81. cikke értelmében közvetítő szolgáltatónak minősül.

372 L. az ítélet 20. pontját.

373 2002/58/EK irányelv 15. cikk első bekezdése.

374 Az EUB 2011. november 24-i ítélete a C 70/10. számú, *Sabam v. Tiscali (Scarlet)* ügyben, 51. pont. Az ügygel bővebben az internetszolgáltató felelősségét tárgyaló VI. részben foglalkozom.

Communication Sweden AB közötti ügyben hozott 2012-es ítélet.³⁷⁵ Ebben a több jogkezelőt tömörítő Antipiratbyrån csoport azt kérte az ePhone internetszolgáltatótól, hogy egyes felhasználók azonosítását végezze el. Az elsőfokú bíróság adatközlésre kötelező végzését az ePhone megtámadta. Az ügy egészen a svéd legfelső bíróságig jutott, ami előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az EUB-hoz. A kérdés arra irányult, hogy kötelezheti-e a nemzeti bíróság az ISP-eket arra, hogy a jogkezelők által megjelölt, szerzői jogi jogsértésekkel összefüggésbe hozott felhasználók személyes adatait kiadják. A bíróság a vonatkozó irányelvek rendelkezéseit és a svéd szerzői jogi törvényt (ami az adatközlésre kötelezést megengedte, összhangban a Jogérvényesítési irányelv 8. cikkével) vetette össze.

A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a Promusicae-ügyben 2008-ban hozott ítélet, valamint az LSG v. Tele2 ügyben hozott 2009-es döntés ellenére kétségek merültek fel a tekintetben, hogy az uniós joggal ellentétes-e a nemzeti szerzői jogról szóló törvény vonatkozó szakaszának alkalmazása. A nívumot az jelentette, hogy a két korábbi ügyben még nem hivatkoztak a közben megalkotott 2006/24/EK irányelvre.³⁷⁶ Az ügy érdekességét tovább növelte az a tény, hogy az érintett tagállam még nem implementálta az irányelvet, annak ellenére, hogy a nemzeti jogba való átültetésre nyitva álló határidő lejárt. A bíróság rámutatott, hogy a nemzeti jogszabály és az irányelv céljai különbözők, ugyanis az előbbi a polgári eljárás keretében történő adattovábbításra vonatkozik, míg az utóbbi a büntetőeljárással összefüggő adatmegőrzési kötelezettségekre. Emiatt nincs jelentősége annak, hogy az adott tagállam nem ültette át az irányelv rendelkezéseit. Így a bíróság fenntartotta a Promusicae-ügyben tett és LSG-ügyben kiegészített megállapításait.

Az Európai Unió Bírósága szerint tehát a svéd nemzeti jog alapján az ISP-k kötelezhetők az előfizetők személyi adatainak kiadására szerzői jogi perekben is.³⁷⁷ Az előzetes döntés katalizálja a peres eljárásokat, az ügy folyamánként a svéd legfelső bíróság ugyanis 2012. december 22-én úgy határozott, hogy az internetszolgáltató (ePhone) köteles kiadni egy közel 200 hangoskönyvet megosztó magánszemély adatait. Érdemi kimenetét tekintve hasonló döntés született 2013. január 3-án a szintén svéd Swetorrents-ügyben.³⁷⁸

Végül, de nem utolsó sorban nézzük a magyarországi lehetőségeket az IP-címek mögötti adatok kiadhatóságával kapcsolatban. Bár – ahogy már korábban utaltam rá – itthon nem igazán van gyakorlata a felhasználókkal szembeni polgári pereknek, kutatásaim során azért egy viszonylag friss, 2015-ös fájlcserével összefüggő, Fővárosi Ítéltábláig eljutó ügyet,³⁷⁹ valamint egy, a Kúriáig is eljutó ügyet is találtam.³⁸⁰ Mivel viszonylag ritka, hogy itthon a polgári ítélezésben fájlcseré-ügyre bukkanjunk, ráadásul az fellebbvitelig is eljusson, vizsgáljuk meg a tényállást és a jogi érvelést is részletesen. Az első ügyben a pert szerzői jogsértés megállapítása iránt indították (véltetően a marasztalásra irányuló kérelemre később került volna sor). A felperes filmek gyártásával és forgalmazásával foglalkozó (egyébként külföldi székhelyű) cég

---

375 Az EUB 2012. április 19-i, C-461/10. számú, svéd Bonnier Audio AB and Others v. Perfect Communication Sweden AB ügyben hozott döntése.

376 2006/24/EK irányelv a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtása, illetve a nyilvános hírközlő hálózatok szolgáltatása keretében előállított vagy feldolgozott adatok megőrzéséről és a 2002/58/EK irányelv módosításáról.

377 <http://torrentfreak.com/isps-have-to-identify-alleged-pirates-eu-court-rules-120419/>

378 <http://copy21.com/2013/01/lezarult-az-ephonebonnier-es-a-swetorrents-ugy/>

379 A Fővárosi Ítéltábla 8. Pf.21.699/2014/2. számú határozata.

380 Pfv.IV.20.133/2016. szám.

volt, ami azt tapasztalta, hogy magyar internet-felhasználók a gyártó és forgalmazó engedélye nélkül jogosulatlanul használják fel a filmjeit az interneten „fájlcserezők útján” oly módon, hogy a jogsértők filmeket töltenek le, és lehetővé teszik, hogy mások az általuk letöltött filmeket az eszközükről letöltsék. A felperes megbízta az M. P. GmbH augsburgi céget, ami egy speciális technológia alkalmazásával a felperes által megjelölt filmeket le tudta tölteni az általa meghatározott IP-címekről.

A felperes az Szjt. 94/A. §-a alapján a keresetlevél benyújtását megelőzően ideiglenes intézkedés elrendelését kérte az alperessel szemben, és a kérelmezett adatszolgáltatásra kötelezését kérte a megadott IP-címekhez tartozó személyekről nevük és címük közlésével. Kérelmét az Szjt. 94. § (4) bekezdés c) pontjára alapozta, mivel állítása szerint az alperes kereskedelmi mértékben nyújt szolgáltatást a jogsértés elkövetéséhez, tekintve, hogy az internet-szolgáltatás az alperes egyik fő bevételi forrása. Az elsőfokú bíróság ideiglenes intézkedésével kötelezte a kérelmezettet arra, hogy 15 napon belül szolgáltatson adatot arra nézve, hogy a kérelem mellékleteként csatolt táblázatban megjelölt IP-címek a táblázatban megjelölt időpontokban kikhez tartoztak, a természetes személyek nevének és címének megadásával. A kérelmezett az ideiglenes intézkedés végrehajtására kötelező végzésnek eleget tett, a kért adatokat a kérelmező részére megküldte.

A felperes ezt követően keresetlevelet nyújtott be a bíróságon, amiben a letöltéssel és „megosztással” kapcsolatos adatszolgáltatásra kérte az alperes kötelezését. Előadta, hogy az alperes egyik fő tevékenysége és bevételi forrása az, hogy kereskedelmi mértékben internet-szolgáltatást nyújt a jogsértésben résztvevők számára, ezért az adatok kiadására kötelezhető. Kérte, hogy az ideiglenes intézkedés következtében kiadott adatokat jogosan megtarthassa, és kérte annak megállapítását is, hogy az alperes a már korábban megjelölt IP-címeken kívül, azonos tényállás mellett, a jövőben is köteles legyen adatot szolgáltatni az IP-címek felhasználóiról. Az alperes vitatta, hogy telekommunikációs, informatikai és kábeltelevíziós szolgáltató vállalatként nyilvánosságra hozatalt végez. Vitatta a kereskedelmi mértékű jogsértés tényét és a M. P. cég eljárását is. (Arra is hivatkozott, hogy informatikai szolgáltatása engedélyen alapul és hatóságilag felügyelt.)

Az elsőfokú bíróság a keresetet alaptalannak találta. Határozatát az Szjt. vonatkozó,³⁸¹ valamint az Ekertv. (közvetítő szolgáltatók típusait meghatározó) 2. §-ának l) pontjára, 13–15. §-aira,³⁸² valamint az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (Eht.) 159/A. §-ára alapította.³⁸³ A bíróság megállapította továbbá, hogy a felperes megbízása alapján eljáró M. P. GmbH megbízhatóan rögzítette azokat az IP-címeket, amikről a letöltések megtörténtek. A letöltők internetszolgáltatója az alperes, aki részükre internetet biztosít, ilyen módon a terjesztésben részt vesz, ezért vele szemben az adatok kiadására vonatkozó igény érvényesítése jogszerű lehetne. Utalt rá, hogy az adatszolgáltatás iránti igény olyan objektív igény, amely a magyar jogrendszerbe a TRIPS Egyezmény alapján került be, és azt a Jogérvényesítési-irányelv tovább alakította.

A bíróság kifejtette, hogy az alperes a jogsértéshez szolgáltatást nyújtó, közreműködő harmadik személyek, az ún. közvetítő szolgáltatók csoportjába tartozik, mivel internet-hozzáfé-

---

381 Szjt. 94. §-ának (1), (4)–(6) bekezdései.

382 A törvény értesítési és eltávolítási eljárásra, valamint adatvédelemre vonatkozó rendelkezései.

383 Az Eht. hivatkozott szakasza meghatározza, hogy az elektronikus hírközlő hálózat üzemeltetője, illetve az elektronikus hírközlés szolgáltatója – az adatkérésre külön törvény(!) szerint jogosult nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság, valamint nemzetbiztonsági szolgálat törvényben meghatározott feladatai ellátásának biztosítása céljából, a kérelmükre történő adatszolgáltatás érdekében – az előfizető mely adatait köteles megőrizni.

rést, tárhelyet, gyorsító-tárolást vagy keresőszolgáltatást nyújt a jogsértőnek, ezáltal az elektronikus úton elkövetett jogsértés közreműködője lehet közvetítő szolgáltatóként. Álláspontja szerint az alperes mint az Ekertv. 2. § 1) pontja szerinti közvetítő szolgáltató kereskedelmi mértékben nyújt szolgáltatást a jogsértés elkövetéséhez, ezért adatszolgáltatási kötelezettség terheli, tekintettel arra, hogy az Ekertv. 13–15. §-aiban előírt felelősségkorlátozás csak a közvetítő szolgáltatók anyagi felelősség alóli mentesülését teszi lehetővé. A közvetítő szolgáltatóktól kérhető adatok köre azonban korlátozott a polgári jogérvényesítésben, mivel az adatvédelmi jogszabályok korlátozzák a közvetítő szolgáltatók által a szolgáltatásokat igénybe vevőkről kiadható adatok körét, amennyiben azok természetes személyek.

Abban az esetben, amikor a jogsértő csak magánjellegű közlés keretében sért szerzői jogot, és nem minősül elektronikus hírközlési szolgáltatónak, az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a közvetítő szolgáltató nem köteles polgári eljárásban kiadni a személy nevét, címét és az azonosításhoz szükséges adatait. Ez alól a büntetőeljárás az Eht. 159/A. §-a alapján kivételt képez, mert ez esetben fennáll a szolgáltatók adatközlési kötelezettsége. A magyar jog e rendelkezése összhangban áll az EUB hasonló ügyekben hozott döntéseivel, ugyanakkor a bíróság megjegyzi, hogy nem kizárt olyan tagállami szabályozás sem, amelyben az adatközlési kötelezettség a polgári eljárásban és magánjellegű közlés esetén is fennáll. A tagállamok ugyanis saját kompetenciájuk alapján dönthetnek olyan kötelezettség megteremtéséről, amelyben előírják a szerzői jog védelme biztosítása érdekében a személyes adatok kiadásának a kötelezettségét polgári eljárás keretében is.

A felperes fellebbezése folytán az ügy eljutott a Fővárosi Ítéltáblához, ami megállapította, hogy az elsőfokú bíróság érdemben helyes ítéletet hozott, jogi indokait a Fővárosi Bíróság osztotta. Tekintettel a felperes fellebbezésében foglaltakra, bizonyos megállapításokra különös hangsúlyt helyezett. Kiemelte, hogy az ismertetett jogszabályok alapján az elsőfokú bíróság helyesen vonta le azt a következtetést, hogy az Szjt. 94. § (4) bekezdésében írtak szerint a kérelmező támaszthat adatszolgáltatási igényt a jogsértésben közreműködő internetszolgáltatóval szemben, akár önállóan, a jogsértő személy perben állása nélkül is, mert a kérelmezett mint közvetítő szolgáltató kereskedelmi mértékben nyújtja a szolgáltatását a jogsértés elkövetéséhez. A felperes fellebbezésben arról igyekezett meggyőzni a bíróságot, hogy az IP-címek mögötti személyes adatok kiadására is kötelezhető az alperes, amivel az Ítéltábla nem értett egyet, megállapította ugyanis, hogy a személyes adatok kiadására polgári eljárásban a közvetítő internetszolgáltató az Ekertv. tiltó rendelkezése folytán nem kötelezhető.³⁸⁴

Az Ítéltábla végül utalt a Promusicae-ügyben hozott EUB-döntésre és annak megállapításaira, és megerősítette, hogy az uniós jog azt követeli meg a tagállamoktól, hogy az irányelvek átültetése során azok olyan értelmezésére támaszkodjanak, amely lehetővé teszi az uniós jogrend által védett különböző alapjogok igazságos egyensúlyának biztosítását (arányosság), míg a tagállamok a saját kompetenciájuk alapján dönthetnek olyan kötelezettség megteremtéséről, amelyben előírják a szerzői jog védelme biztosítása érdekében a személyes adatok kiadásának kötelezettségét polgári eljárás keretében is. A magyar jogrendszerben ilyen szabályozás nem született, az alperes mint közvetítő szolgáltató a kért adatszolgáltatásra az ismertetett jogszabályok tükrében nem kötelezhető.

---

³⁸⁴ Az Ekertv. 13/A. §-ának (6) bekezdése a törvény által meghatározott személyes adatokkal kapcsolatosan rögzíti, hogy azok „nem kapcsolhatók össze az igénybe vevő azonosító adataival, és az igénybe vevő hozzájárulása nélkül nem adhatók át harmadik személy számára.”

A Kúria egy nagyon hasonló alapüggyel kapcsolatos 2016-os felülvizsgálati eljárásában szintén az ISP-k adatszolgáltatásai kötelezettségével kapcsolatos kérdéseket vizsgálta.³⁸⁵ A felperes az Szt. 94. § (4) bek. d) pontja alapján kérte,³⁸⁶ hogy az alperes (ISP) szolgáltatson (név és cím) adatot a vele szerződéses viszonyban álló előfizetőkről a felperes által megadott IP-címek alapján.

A felperes keresetét arra alapította, hogy az IP-címek mögött lévő személyek azzal, hogy az interneten filmeket töltöttek le, és ezzel lehetővé tették mások számára az általuk letöltött filmek letöltését, a műveket többszörözték, az alperes pedig kereskedelmi mértékben nyújtja e személyeknek mint szerződéses ügyfeleinek a jogsértés elkövetéséhez az internetszolgáltatást.³⁸⁷

A jogerős ítélet a keresetet elutasította, a Kúria pedig hatályában fenntartotta azt. A Kúria határozatában (egyetértve a másodfokú bíróság álláspontjával) megállapította, hogy az Ektv. 13/A. § (6) bekezdése nem teszi lehetővé a szerződéses ügyfelek személyes adatainak kiadását az érintettek hozzájárulása nélkül. „E rendelkezéshez képest az Szt. jogsértés elkövetése esetén alkalmazandó objektív szankciói speciális rendelkezésként nem minősíthetők. Az alperes általános szerződési feltételei sem teszik megállapíthatóvá az alperessel szerződéses jogviszonyban álló személyek hozzájárulásának meglétét.”³⁸⁸ A felperes hivatkozott továbbá az elektronikus hírközlésről szóló Eht. 157. § (10) bekezdésére,³⁸⁹ amely „külön törvény szerint jogosult” szervek (így a bíróságok) számára „törvényben meghatározott feladatai(k) ellátása céljából” és kérelemre kötelezővé teszi az elektronikus hírközlési szolgáltató számára az adatok átadását. A Kúria szerint azonban az Szt. fent hivatkozott szakasza ilyen külön törvényi rendelkezésként nem értelmezhető. A Kúria az infotörvény vonatkozó rendelkezései alapján megállapította,³⁹⁰ hogy „az adott esetben a szerzői jogi igény érvényesítésének érdekében a személyes adatok védelméhez fűződő jog korlátozása nem” lenne arányos eszköz.³⁹¹

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy az egyéni felhasználók felelőssége a legtöbb ország jogrendszerében könnyen megalapozható lenne, hiszen a szerzői jogi megítélés viszonylag egységes, köszönhetően a nemzetközi egyezményeknek. A problémát inkább a kártérítés mértékének meghatározása körüli elméleti és gyakorlati problémák, a bizonyítás nehézségei és a polgári perek elhúzódásának együttese adja, mindezek ugyanis az egyénnel szembeni igényérvényesítés gátját jelenthetik. Magyarországon pedig egyelőre polgári perben az IP-címek mögötti adatok kiadhatósága jelenti a felhasználókkal szembeni igényérvényesítés gátját. Véltetően ezek miatt is ennyire közkedvelt az eredetileg permegelőző funkciót betöltő felszólítások szélesebb igényérvényesítő funkciója. Ennek ellenére továbbra

---

385 Pfv.IV.20.133/2016. szám.

386 A jogszabály megjelölt bekezdése arra is lehetőséget ad, hogy adatszolgáltatás iránti igény az elsődleges jogsértő mellett azzal szemben is támasztható, aki kereskedelmi mértékben nyújtott szolgáltatását a jogsértés elkövetéséhez, vagy – ilyen személy állítása szerint – közreműködött a jogsértéssel érintett szolgáltatások nyújtásában.

387 <http://lb.hu/hu/sajto/tajekoztato-pfviv201332016-szamu-szerzoi-joggal-kapcsolatos-ugyben>

388 Uo.

389 „Az elektronikus hírközlési szolgáltató – az adatkérésre külön törvény szerint jogosult nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság, valamint nemzetbiztonsági szolgálat törvényben meghatározott feladatai ellátásának biztosítása céljából – kérelemre köteles átadni vagy hozzáférhetővé tenni a (2) bekezdés alapján az elektronikus hírközlési szolgáltatónál rendelkezésre álló adatokat.”

390 2011. évi CXII. törvény 6. § (1) és (5) bekezdései.

391 <http://lb.hu/hu/sajto/tajekoztato-pfviv201332016-szamu-szerzoi-joggal-kapcsolatos-ugyben>

is az tűnik valószínűnek, hogy a jövő útját nem az egyéni felhasználókkal szemben indított perek jelentik, ugyanis ha a szerzők tényleges anyagi veszteségét legalább részben leképező kártérítési összegeket ítélnék meg a bíróságok, ezeket a felhasználók egész egyszerűen nem tudják megfizetni,³⁹² továbbá a jogosultakat képviselő szervezetek fenyegetése hosszú távon nem teremt egészséges piaci légkört, ennek üzenete pedig akár tudatos ellenállásra is készítheti a felhasználókat.

---

392 Lásd az 5. fejezetben hivatkozott Jammie Thomas-Rassettel és a közelmúltban zárult Joel Tenenbaummal szembeni kártérítési perekben megítélt kártérítési összegeket.

3. A közreműködők felelőssége

3.1. A közreműködők felelőségéről általában

A könyv ezen részében a felhasználók által elkövetett „elsődleges” jogsértésekben valamilyen módon közreműködő vagy legalábbis közreható szereplőkre és azok kötelezettségeire térek ki. Ezen a fogalmi szinten a szoftvert rendelkezésre bocsátó személyek (programozók, fejlesztők), a tartalomszolgáltatók és a vezeték nélküli hálózatokat üzemeltető személyek felelősségét vizsgálom. Ezen alanyi kör leírására olyan közös elnevezést igyekeztem találni, amely a polgári jogi dogmatikára tekintettel sem elfogadhatatlan, és szerzői jogi szempontból is a lehető legszélesebb alanyi kört öleli fel, így a széles körben használt „közreműködők” elnevezést alkalmaztam.³⁹³ Meg kell jegyezni, hogy az Egyesült Államokban e tárgykörben alkalmazott egyik felelősségi alakzatot is hasonlóan nevezik – *contributory liability*. Azonban Európában és Magyarországon a fent felsorolt személyek nagy részét – tekintettel szolgáltatásuk jellegére – „közvetítő szolgáltató” elnevezéssel szoktuk illetni. A jogszabályi szinten meghatározott közvetítő szolgáltatások esetében maga az ezen szolgáltatásokat is definiáló speciális jogszabály ad mentesülési lehetőséget. [Mivel ez az USA-ban az ún. *safe harbour* (menedékhely) szabályra hivatkozással lehetséges, gyakran hívjuk ezen esetköröket összefoglaló elnevezéssel *safe harbour*nak].³⁹⁴

A szerzői jogilag védett műveknek a magánszemélyek széles köre által történő többszörözését és terjesztését lehetővé tévő technológia jogi megítélése lényeges kérdés, ami azonban korábbra nyúlik vissza, mint ahogy a fájlmegosztás mint fogalom egyáltalán megjelent volna (gondoljunk itt pl. a videomagnóra). A vonatkozó eseteket azonban a későbbi perekben rendszeresen citálták, így nem öncélú anakronizmus ezekre is visszatekinteni. Az alapkérdés ezekben az esetekben az volt, hogy jogilag felelőssé tehető-e az új, tömeges és többnyire a magánlakás keretei közé áthelyeződő szerzői jogi jogsértéseket is lehetővé tévő technológia, újítás fejlesztője, az új termék gyártója. Avagy absztrakt módon megfogalmazva: megfékezhető-e a műszaki fejlődés azért, mert azzal együtt jár az *abusus* (rendeltetés ellenes használat) is? A jog válasza nemleges volt. Ahogy különös veszéllyel járó tevékenységgel (pl. egyes veszélyes üzemek, így a vasút vagy az autók megjelenése) együtt járó megnövekedett kárveszély sem az ilyen jellegű tevékenység teljes jogi bojkottját hozta magával, hanem legfeljebb a tevékenység végzésére vonatkozó jogi szabályokat (közjogi szabályok) és a tevékenység következményeként megjelenő károkért való felelősség jogi szabályait (objektív felelősség, továbbá a felelősségi elvet mellőző nyílt kárelosztást) szigorították.

Bár jelen könyv elsősorban az európai szerzői jogi és felelősségi szabályozással foglalkozik, a közreműködők felelőségének megértéséhez szükséges röviden kitérnünk az Egyesült Államok joggyakorlatára, ott ugyanis a fájlcsere-léssel kapcsolatos perek korábban jelentkeztek, mint kontinensünkön. Általánosan ismert, szerzői jogi szempontból meghatározó döntés volt

393 A hazai ítélkezési gyakorlatban megjelenik a „közreműködők” elnevezés az – egyébként az Ekertv.-ben definiált – közvetítő szolgáltatókkal kapcsolatban. L. A Fővárosi Ítéltábla 8. Pf.21.699/2014/2. számú határozatát.

394 Bővebben l. TIAN 2009, 176–189.

az USA-ban az 1984-es Sony Corp. v. Universal Studios ügyben született ítélet.³⁹⁵ A per a Sony Betamax magnójának gyártása miatt indult, ez volt az első tömegtermékként jelentkező videorecorder (másolásra is alkalmas videomagnó). Ebben az ügyben felmerült, hogy az otthoni másolatok készítésének jogát a szerzői jogi jogosult kizárólagos engedélyezési jogává tegyék, ez az elképzelés azonban elbukott, és a gyártók felelősségét sem állapították meg. Érdekességként megjegyzendő, hogy a Motion Picture Association of America (MPAA) elnöke, Jack Valenti a következő, meglehetősen túlzó hasonlattal illette az új eszközt: „Azt mondhatom önöknek, hogy a videorecorder olyan az amerikai producerek és közönség számára mint a bostoni fojtogató volt az otthon egyedül lévő nőnek.”³⁹⁶ Szintén ő nevezte a videomagnót olyan „szalagféregnek”, amely befúrja magát a szerzői jog szívébe és velejébe.³⁹⁷

A jogsértéseket lehetővé tevő technológiával kapcsolatos felelősség kérdésének fájlcserére vetített vizsgálata során elmondható, hogy a harmadik generációs fájlcserélő szolgáltatások megjelenése előtt nem különült el élesen a fájlcserélést lehetővé tevő szoftver fejlesztője és a szolgáltatás üzemeltetője. A BitTorrent alapú rendszerektől azonban ilyen elkülönülés épp a decentralizált jelleg miatt már megfigyelhető, hiszen más az, aki kifejlesztette az eredeti kliensprogramot, és más az, aki az adott weboldalon torrent fájlokat tesz elérhetővé (ráadásul a *trackert* üzemeltetők sem feltétlenül csak egy oldalhoz kapcsolódnak). A fejlesztő és a tartalomszolgáltató felelőssége a centralizált rendszerekben tehát nem különült el, emiatt is szükségeszerű először azt a kérdést vizsgálni, hogy vajon egy legális célokra is felhasználható eszköz jogellenes használata esetén fennállhat-e az gyártó felelőssége. Dixon szerint a gyártók az alábbi főbb érvekkel igyekeztek elhárítani felelőségüket a vonatkozó perekben.³⁹⁸

- Frankenstein-érv. „Létrehoztam egy tomboló szörnyeteget, amit már nem tudok uralmam alatt tartani.” (Ilyen védekezési argumentációt utasított el a bíróság pl. a később ismertetett Sharman-ügyben.)
- Einstein-érv: „Ez a rendszer annyira bonyolult, hogy sem a bíróság, sem én magam, aki létrehozta az alkalmazást, nem érti azt a maga teljességében.” (Ehhez hasonló érvelést szintén a Sharman-ügyben utasított el a bíróság.)
- „Túl az Óperencián” érv:³⁹⁹ „A rendszert Hollandiában, Dániában és Észtországban hozták létre, Vanuatuból származik, és a világ minden pontján üzemel. Emiatt nem lehet a működését megakadályozni.” (Ez az érv sem elfogadható, hiszen az adott ország bírósága nemzeti kereteken belül képes jogi eszközökkel meggátolni a hozzáférést.)
- A jogszerű felhasználás lehetősége (elsődlegessége) melletti érv: a szolgáltatás számos más jogszerű felhasználási célra is alkalmas. (Bár Dixon nem az alább ismertetett Betamax-ügyre utal, de az elv alapjául tulajdonképpen az szolgált. Mérőföldkőnek számító ügy, aminek érvelését szinte az összes fájlmegosztással kapcsolatos ügyben felhasználták.)

A következőkben elemzett felelősségi lépcsőfokon elhelyezhető személyek és szervezetek felelőségét szokás másodlagos (*secondary*), közvetett (*indirect*) vagy származtatott (*derived*) felelőségnek is nevezni. Az elnevezés indoka az, hogy esetünkben a felelőség megállapí-

---

395 Sony Corp. v. Universal Studios, 464 U.S. 417.

396 Idézi FILBY 2007, 3: „I say to you that the VCR is to the American film producer and the American public as the Boston strangler is to the woman home alone.”

397 Idézi LESSIG 2005, 58.

398 DIXON 2009, 40–41.

399 Dixon eredeti szóösszetétele: „The Land-of-Far-Far-Away defence”.

tásának elméleti alapja az egyéni felhasználók jogsértése. Az USA-ban indított, a *secondary liability* elméletére épülő, nagyszámú perrel szemben Európában a közreható személyek ilyen volumenű perléséről egyelőre nem lehet beszélni. Az Egyesült Államokban a közrehatók felelősségét a közreműködői felelősség (*contributory liability*) és a helyettes (vagy mögöttes) szerzői jogi jogsértés (*vicarious copyright infringement*) fogalmakkal lehet megalapozni. Az amerikai jogrendszerben e felelősségi alakzatok nem nevezhetők újnak, azok már jóval a P2P-fájlmegosztás előtt megjelentek.

A közreműködői felelősség kapcsán indult perekben általában azt vizsgálták a bíróságok, hogy az adott személynek vagy szervezetnek tudomása volt-e a jogsértésről, és ahhoz érdemben hozzájárult-e, vagy esetleg annak elkövetésére ösztönzött. Ezt már jóval a P2P-rendszerek megjelenése előtt, 1971-ben is alkalmazta a bíróság, utóbb pedig az első nagy fájlcsereléssel összefüggő, Napsterrel kapcsolatos ügyben is hivatkoztak rá.⁴⁰⁰

A „helyettes” jogsértés megállapításának feltétele az, hogy a közvetítő ellenőrizhesse a jogsértő magatartást, és kereskedelmi haszna (közvetlen vagyoni előnye) is származzon belőle. A közvetlen vagyoni előny fogalmát fokozatosan tágították annak érdekében, hogy a megosztó oldalakra mind szélesebb körben lehessen alkalmazni azt. A Napster-ügyben felmerült, hogy ennek megállapításához a jövőbeni előnyszerzés is elegendő lehetett volna.⁴⁰¹ Épp erre válaszul decentralizálták a rendszereket, emiatt a későbbiekben a fenti indokok már nem merülhettek fel, így csak az első esetkörre hivatkozva (az érdemi hozzájárulás bizonyításával) sikerült megállapítani a felelősséget. (Egyébként e felelősségi alakzat alkalmazása is korábban vezethető vissza, ugyanis már egy 1963-as jogesetben is alkalmazták.)⁴⁰²

A már hivatkozott Betamax-ügyben is felhívták a fentiekben felsorolt felelősségi alakzatokat. Az Egyesült Államok Legfelső Bírósága azonban az ún. *staple article of commerce* teszt alkalmazásával kizárta a Sony felelősségét. Ez lényegében azt jelentette, hogy a készüléket, eszközt vagy programot általános használat céljából értékesítik, és az alkalmas a nem jogsértő használatra is.⁴⁰³ Évtizedekkel később ez a döntés vált a P2P útján történő szerzői jogi jogsértések megítélésének kiindulópontjává.⁴⁰⁴ Az első ilyen a már többször említett 2001-es Napster-ügy volt. Itt is felmerült a Betamax-érv, azonban a bizonyítási eljárás feltárta, hogy legalább a forgalmazott fájlok 87%-a, de nem kizárt, hogy akár 99%-a szerzői jogi védelem alatt állt.⁴⁰⁵

---

400 „With knowledge of the infringing activity, induces, causes, or materially contributes to the infringing conduct.” *Gershwin Publ'g Corp. v. Columbia Artist Mgmt. Inc.* (1971); *A&M Records Inc. v. Napster Inc.* (2001). Az eseteket hivatkozta és a fenti definíciót idézi DOGAN 2005, 171.

401 LEMLEY–REESE 2004, 122–124; a szerzők szerint a Napster-ügyben nem volt direkt vagyoni érdek, mivel a program teljesen ingyenes volt. A bíróság azonban arra tekintettel, hogy a „Napster valószínűleg azért tesz lépéseket a felhasználók számának növelésére, hogy a jövőben díjat szedjen be tőlük,” megalapozottnak látta az előbbi feltétel teljesülését. A fogalmi kiterjesztés első megjelenését l. *Fonovisa Inc. v. Cherry Auction Inc.* 76 F.3d 259. (1996).

402 „Vicarious liability is imposed against parties who have a right and ability to control direct infringers' behavior, and who receive a direct financial benefit from the infringement.” *Shapiro, Bernstein & Co. v. H. L. Green Co.* (1963); l. DOGAN 2005, 171.

403 A teszt szerint a felelősség akkor állapítható meg, ha vásárlók általi közvetlen jogsértés is, továbbá a gyártó tudott ezekről a jogsértésekről és azokhoz nagymértékben hozzájárult (*materially contributed*). L. *Sony Corp. of America v. Universal City Studios, Inc.*, 464 U.S. 417 (1984); l. még MEZEI 2010, 202.

404 Lásd még MEZEI 2010, 145–149, 201–204.

405 LEMLEY–REESE 2004, 136.

Ez utóbbi ügyben megállapították a fájlletöltést elősegítő oldal felelősségét. E döntésben azonban az is lényeges szerepet játszott, hogy a Napster közvetlen gazdasági előnyre tett szert a rendszer üzemeltetése által, és megvolt a lehetőség arra, hogy felügyelje a rajta keresztül zajló tevékenységet, hiszen – ahogy fentebb már utaltam rá – a Napster rendszere nagyrészt centralizált volt. Ezért a Napster elsődleges jogsértőnek minősülhetett, nem csak közrehatónak, azaz ebben az esetben nem a felhasználók tevékenysége volt az elsődleges jogellenes magatartás, hanem maga a jogsértést lehetővé tevő szolgáltató magatartása is, mivel a jogsértések elkövetéséhez saját maga nagymértékben hozzájárult. A Napster érvelése ennek pont az ellentettje volt: úgy próbálták a maguk javára fordítani az előzőekben felsorolt érveket, hogy ha nem a felhasználók az elsődleges jogsértők, akkor az ő másodlagos felelősségük sem állhat fenn. A Napster ellen indított európai perekben a közvetett felelősség megállapítása nem jöhetett szóba (mivel ezt ilyen formában nem ismerte a legtöbb európai jogrendszer). A német Napster-perben azonban a bíróság önálló alapokra helyezte a szolgáltató felelősségét – a jogsértő tartalomhoz való hozzáférés biztosítása szerintük a nyilvánosságához közvetítés kizárólagos jogát sértette.⁴⁰⁶

A *contributory liability* belül ismert az ún. *inducement liability* is, ami a lehetővé tévő és jogsértésre alkalmas eszköz rendelkezésre bocsátása miatt alapozható meg. Ezt használták fel a Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc. v. Grokster Ltd. ügyben is.⁴⁰⁷ Ebben az esetben a bíróság, félretéve a Betamax-ügy vezérelveit, megállapította a felelősséget, ugyanis ahhoz képest többlétevényállási elemeket talált. A Betamax-ügyben a jogellenes felhasználásról tudott a Sony, azonban a pusztán tudás nem elég a felelősség megalapozásához. A Grokster esetében azonban fennállt a jogsértés okozásának szándéka is.⁴⁰⁸ A bírák kifejtették, hogy „ha valaki olyan céllal terjeszt valamely eszközt, hogy ezzel a jogsértő használatot elősegítse (amint ez meg is jelent az adott cég nyilatkozataiban és a jogsértéseket megerősítő más lépéseiben), felelős az ennek eredményeként véghezvitt, harmadik személyek által elkövetett cselekedetekért is.”⁴⁰⁹ A vonatkozó dokumentumokból az „elősegítési célzat” megállapítható volt, ugyanis a Napster leállása után a Grokster megpróbálta „beterelni” a felhasználókat a saját szolgáltatásába. Így a bíróság az ún. *intentional inducement*re hivatkozva állapította meg a felelősséget. Szintén az *inducement theory*t használta fel a bíróság az isoHunt, a Torrentbox és a Podtropolis torrentfájlok indexáló oldalak felelősségének megállapításakor.⁴¹⁰

Az USA felelősségi modelljeinek részletes elemzése nélkül is látszik, hogy az tulajdonképpen nem speciálisan amerikai, hanem európai (igaz, nem kontinentális) gyökerekkel bír, mivel a *secondary liability* a *common law* klasszikus fogalmi alapjait használta fel a fájlmegosztással kapcsolatos felelősségi kérdések kezelésére.⁴¹¹ Ezzel szemben – érdekes módon – az ír, kanadai, ausztrál és új-zélandi felelősségi modelleket egy másik úton, az Egyesült Királyság 1911-es Copyright Act „jóváhagyási” (*authorisation*) elmélete szerint alapozták meg. Ennek lényege abban áll, hogy az illető maga nem vett részt a jogsértő magatartás kifejtésében, de

---

406 MEZEI-NÉMETH 2010, 54–55.

407 MGM Studios, Inc. v. Grokster Ltd., 545 U.S. 913 (2005).

408 Bővebben l. RIMMER 2007, 96–105.

409 „One who distributes a device with the object of promoting its use to infringe copyright, as shown by clear expression or other affirmative steps taken to foster infringement, is liable for the resulting acts of infringement by third parties.” Idézi SMITH 2007, 92.

410 <http://copy21.com/2013/04/hirmorzsak-3-7/>

411 CLARK 2009, 209.

más személy jogsértését megkönnyítette, helyeselte vagy jóváhagyta. Tehát a felelősség alapja itt egy önálló magatartás, a tényleges jogsértéshez való olyan viszonyulás, amely a jogsértő személyek tudati beállítódását befolyásolhatja. Megállapíthatjuk, hogy tartalmilag hasonló magatartásokról (aktív cselekvésről vagy mulasztásról) van szó, amiket a jogsértő magatartáshoz való viszonyulás tesz jogellenessé.

3.2. A közreműködők felelőssége Európában

3.2.1. Közösségi szabályozás, európai esetek

A közreműködők felelősségének megítélése esetenként és rendszerenként is máshogy alakulhat, bár az Egyesült Államokban a bírói döntések nyomán ennek elméleti megalapozása kimutatható, az európai szinten valamiféle egységes, közreható személyekre vonatkozó felelősségi sémáról egyelőre nem beszélhetünk.⁴¹² Mivel az adott szolgáltatók nem gyakorolnak közvetlen felügyeletet az adatfolyam felett, nyilvánosságához közvetítést, lehívásra hozzáférhetővé tételt nem valósítanak meg. A jogosultak is inkább preventív eszközökkel operálnak (pl. értesítési és eltávolítási eljárás). Speciális másodlagos felelősségi alakzat hiányában a közreműködői felelősséget valamely elsődleges szerzői jogsértésre lehetne alapozni, vélhetően kevés sikerrel, mivel ilyet nem követnek el.⁴¹³ Továbbá meg lehetne állapítani a felelősséget azon az alapon, hogy az adott oldal nem tesz eleget az Eker-irányelvben foglalt preventív kötelezettségnek, avagy azon az alapon, hogy az Eker-irányelvben meghatározott felelősséget megalapozó kivételek azért nem vonatkoznak rá, mert szándékosan együttműködik a jogsértésben. (Az irányelv 44. preambulum-bekezdésének elemzését l. lejjebb).

Elvileg természetesen lehetőség volna e személyek felelősségét a felróhatóság általános szabályából levezetni. Vagyis megállapítható lehetne, hogy az adott helyzetben általában elvárható, hogy valamely károkozó magatartást megelőzzünk. Elképzelhető lenne az is, hogy a bíróságok erre alapozva megerősíthetnék a kliensprogramok fejlesztőinek kötelezettségeit arra nézve, hogy technikai akadályok közbeékelésével gátolják a jogsértő tartalmak hozzáférhetővé tételét, a bírói gyakorlat azonban nem ebbe az irányba mutat. Az általános felelősségi szabályok alkalmazása mérlegelés tárgyát képezné (persze most is szükséges esetről esetre mérlegelnie a bíróságnak, de több a normatív kapaszkodó), a jogalkotónak túl általános szabálytól kellene közelítenie a speciális ténybeli helyzet felé.

Az Infosoc (27. preambulum-bekezdése) és az Eker-irányelv (12–14. cikkeiben) meghatároz négy tevékenységcsoportot, amelyek esetében tulajdonképpen az okozásban való ténybeli közrehatás megállapítható, de jogi értelemben vagy nem áll fenn a kauzális összefüggés, vagy normatív szinten mondja ki a jogalkotó ezekben az esetekben a jogellenességet kizáró okot.⁴¹⁴ A mentesülési okokkal kapcsolatban két kérdés merül fel. Az egyik, hogy a P2P-szolgáltatások

---

412 Bővebben l. SCHLESINGER 2009, 52–68; MEZEI 2010, 149.

413 Vö. MEZEI–NÉMETH 2010, 66.

414 DIXON a négy kategória helyett hármat határoz meg oly módon, hogy a „mere conduitot” és a „cachinget” egy kategóriaként tárgyalja. L. DIXON 2009, 21–22.

információs társadalomban nyújtott szolgáltatásnak minősülnek-e,⁴¹⁵ mivel ha nem, akkor nem vonatkozik rájuk az irányelv. Továbbá, hogy az Eker-irányelv 12–14. szakaszai alkalmazhatók-e? Ez a kérdés gyakorlatilag eseti jelleggel, az adott P2P-szolgáltatással kapcsolatban dönthető el.

- 1) A közvetítést lehetővé tevő fizikai berendezések pusztá rendelkezésre bocsátása (*mere provision of physical facilities*)⁴¹⁶ nem minősül közvetítésnek, így a közvetítéssel kapcsolatos felelősség sem terjedhet ki rá.⁴¹⁷ Ez a szakasz többek között az ISP-k és a különféle technikai eszközök gyártóinak felelősségét zárja ki.
- 2) „Egyszerű továbbítás” (*mere conduit*) esetében a szolgáltató legfeljebb ideiglenes és eszközjellegű (automatikus, közbenső és átmeneti) tárolást végez annak érdekében, hogy az információk továbbítását és az ezekhez való hozzáférést biztosíthassa.⁴¹⁸ A felelősség alóli mentesülés kapcsán meghatározott konjunktív feltételek negatív bizonyítását várja el az irányelv.⁴¹⁹ Ezek fennállása esetén a szolgáltató kikerül az egyszerű továbbítás fogalmi köréből, tehát ha
  - a) nem a szolgáltató kezdeményezi az adatátvitelt;
  - b) nem ő választja ki az adatátvitel címzettjét, és
  - c) nem választja meg vagy nem módosítja a továbbított információt.
- 3) A „gyorsítótárban történő rögzítés” (*caching*) egyezik az egyszerű továbbításhoz szükséges ideiglenes és eszközjellegű tárolás fogalmával, mindössze a céljuk különbözik.⁴²⁰ A mentesülés itt is technikai jellegű körülmények bizonyításával lehetséges.⁴²¹ Emellett

---

415 Az információs (elektronikus kereskedelmi) szolgáltatások körének meghatározására az irányelv értelmezésében l. FALUDI 2002, 34–40, http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200210/az_elektronikus.html

416 Gyakorlatilag a WCT 8. cikke tekinti ezt a tevékenységet olyanak, amely a Berni Egyezmény alapján nem minősül „kommunikációnak”.

417 „A közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító fizikai eszközök rendelkezésre bocsátása önmagában nem minősül az ezen irányelv értelmében vett közvetítésnek.” InfoSoc-irányelv 27. preambulumbekzdése.

418 AZ Eker-irányelv 12. cikk (1) bekezdése szerint „ha az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információnak hírközlő hálózaton keresztül történő továbbításából vagy a hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosításából áll, a tagállamok biztosítják, hogy a szolgáltatót ne terhelje felelősség a továbbított információért, azzal a feltétellel, hogy nem a szolgáltató: a) kezdeményezi az adatátvitelt; b) választja ki az adatátvitel címzettjét; és c) választja meg vagy módosítja a továbbított információt.” A 12. cikk (2) bekezdése meghatározza, hogy az „adatátvitel és hozzáférés biztosítása magában foglalja a továbbított információ automatikus, közbenső és átmeneti tárolását annyiban, amennyiben ez az adatátvitel hírközlő hálózaton történő végrehajtásának a kizárólagos céljával történik, és feltéve, hogy az információt nem tárolják az adatátvitelhez ésszerűen szükségesnél hosszabb ideig.” Vö. pl. az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (Ekertv.) 2. § la) pontja.

419 Eker-irányelv 12. cikk (1) bekezdés; vö. Ekertv. 8. § (1) bekezdés.

420 Az irányelv 13. cikk (1) bekezdése szerint: „azzal a kizárólagos céllal történik a tárolás, hogy az információ későbbi továbbítását a szolgáltatás más igénybe vevői számára azok kérésére hatékonyabbá tegye.” Vö. Ekertv. 2. § lb) pontj.

421 Az Ekertv. 9. §-a szerint a) a szolgáltató nem változtatja meg az információt; b) a tárolt információhoz való hozzáférés megfelel az információ hozzáféréssel kapcsolatban támasztott feltételeknek; c) a közbenső tárolóban az információ frissítése megfelel a széleskörűen elismert és alkalmazott információfrissítési gyakorlatnak; d) a közbenső tárolás nem zavarja meg az információ felhasználásával kapcsolatos adatok kinyerésére szolgáló, széleskörűen elismert és alkalmazott technológia jogszerű használatát; és e) a szolgáltató haladéktalanul eltávolítja az általa tárolt információt, vagy nem biztosítja az ahhoz való hozzáférést, amint tudomást szerzett arról, hogy az információt az adatátvitel eredeti kiindulási pontján a hálózatról eltávolították, vagy az ahhoz való hozzáférés biztosítását megszüntették, illetve, hogy a bíróság vagy más hatóság az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását elrendelte.”

megjelenik azonban az értesítési és eltávolítási (*notice and takedown*) eljárással összefüggő mentesülési ok. Amelyik szolgáltató ennek nem tesz eleget, az felelősséggel tartozik.

- 4) A „tárhelyszolgáltatás” (*hosting*) az utolsó, némileg összetettebb mentesülési szabályokat alkalmazó kategória. A tárhelyszolgáltatók felelőssége nem állapítható meg mindaddig, ameddig a jogsértő tartalom elérését blokkolják, vagy adott esetben eltávolítják azt. Itt tehát a felelősség, ha megállapításra kerül, egy specifikus normaelőírason alapul, ami beállítja az adott helyzetben elvárható magatartás konkrét mértékét. A felelősség alóli mentesülés itt már kevésbé technikai jellegű. A szolgáltató vagy azt bizonyítja, hogy nem volt tudomása a jogsértésekről és az ezekre utaló körülményekről, vagy amint ilyenről tudomást szerzett, intézkedik az eltávolításról vagy a hozzáférés megszüntetéséről.⁴²²

Lényeges kitévelt tartalmaz az Eker-irányelv 44. preambulum-bekezdése, ami szerint „az a szolgáltató, aki, illetőleg ami szolgáltatásának egyik igénybe vevőjével jogellenes cselekedetek elkövetése céljából szándékosan együttműködik, túllép az »egyszerű továbbítás« és a »gyorsítótárban történő rögzítés (*caching*)« tevékenységein, és ennek eredményeképpen nem vonatkozhat rá az e tevékenységekre megállapított felelősség alóli mentesség.” Emiatt nem kizárt a centralizált fájlmeosztó rendszereket üzemeltetők felelősségének megalapozása,⁴²³ a decentralizált rendszerek esetén ennek bizonyítása azonban nehezebbnek tűnik. A döntő elem a „szándékos együttműködés” kimutatása lesz, azt ugyanis más fogalmakkal egybevetve kell vizsgálni. Az irányelv mindhárom utóbbi kivétellel kapcsolatban leszögezi, hogy a meghatározott szabályok nem érintik „a bíróságok és közigazgatási hatóságok arra vonatkozó lehetőségét, hogy a tagállamok jogrendszereivel összhangban a szolgáltatót a jogsértés megszüntetésére vagy megelőzésére kötelezzék.”⁴²⁴ Ennek nem teljesítése esetén pedig akár már a kártérítési felelősség is megalapozhatóvá válik.

A fentiekben felüli, egyéb szolgáltatásokra vonatkozó szabályokat nem rendezett az irányelv, így a keresőszolgáltatásról (*location tool service*) és a linkelésről (*linking*) az egyes tagállamok jogosultak rendelkezni.⁴²⁵ A magyar jog – megfelelően átültetve a fent ismertetett szolgáltatói tevékenységtípusokat – pl. kifejezetten rendelkezik a keresőszolgáltatásokról is, aminek esetében a felelősség alóli mentesülés megegyezik a tárhelyszolgáltatóra vonatkozó szabályokkal.⁴²⁶

A polgári jogi felelősség szempontjából érdekes kérdés, hogy az Eker-irányelvben meghatározott felelősségi rendszer objektív, vagy szubjektív felelősségnek tekintendő. Faludi az elekt-

---

422 Az irányelv 14. cikk (1) bekezdése: „Ha az információs társadalommal összefüggő olyan szolgáltatásról van szó, amely a szolgáltatás igénybe vevője által küldött információ tárolásából áll, a tagállamok biztosítják, hogy a szolgáltatót ne terhelje felelősség a szolgáltatás igénybe vevőjének kérésére tárolt információért, azzal a feltétellel, hogy a) a szolgáltatónak nincsen tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, és – ami a kárigényeket illeti – nincsen tudomása olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek nyilvánvalóan jogellenes tevékenységre vagy információra utalnának; vagy b) a szolgáltató, amint ilyenről tudomást szerzett, haladéktalanul intézkedik az információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.” Vö. Ekertv. 2. § lc) pontja. A mentesüléssel kapcsolatban: Ekertv. 10. § a) és b) pontjai.

423 Vö. MILASSIN 2006, 176.

424 Eker-irányelv 12. cikk (3) bekezdés, 13. cikk (2) bekezdés, 14. cikk (3) bekezdés.

425 MEZEI–NÉMETH 2010, 74–75. A szerzők ugyanitt megjegyzik, hogy a német jog az irányelvvel egyező szabályozást, míg a magyar és az osztrák jog többlétszabályozást tartalmaz. Az előbbi rendelkezik a keresőszolgáltatásról is, míg az utóbbi ezen felül a linkelésre is tartalmaz előírásokat.

426 Az Ekertv. 2. § l (d) pontja szerint az végez ilyet, aki „információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás).” A mentesüléssel kapcsolatban l. Ekertv. 11. § a) és b) pontjok.

ronikus kereskedelmi szolgáltatók objektív polgári jogi felelősségéről ír, megjegyezve, hogy a felelősségkorlátozás „csak az egyébként vértlen szolgáltató javára szól.”⁴²⁷ Ha az esetköröket egyenként elemezzük, megállapítható, hogy az „egyszerű továbbítással” és „gyorsítótárban történő rögzítéssel” kapcsolatban meghatározott felelősségkorlátozó (ez esetben kizáró) tények valóban objektív természetűek. A tárhelyszolgáltatásnál azonban már megjelenik a szubjektív elem is, ugyanis ha a tárhelyszolgáltatónak nincs tudomása a jogellenes tevékenységről vagy információról, vagy (kárigény esetén) olyan tényekről, körülményekről, amelyek az előbbiekre utalnának, akkor felelőssége nem áll fenn.

Bár apró fogalmi distinkció, a jogsértővel szándékosan együttműködő szolgáltatók esetében nem a korlátozások kizárásáról van szó, tehát nem az objektív kimentési okok szubjektív alapú elvetéséről. Az ugyanis dogmatikai ellentmondás lenne, hogy valamely tevékenységi körrel kapcsolatban a jog objektív felelősséget állapít meg, majd kimentés esetén ugyan ezen tevékenységet szubjektív alapon ítéli meg. Erről itt sincs szó, a szándékosan együttműködő szolgáltató tevékenysége ugyanis már (ahogy azt az Eker-irányelv preambuluma 44. pontja is rögzíti) túllép az objektív felelősséggel érintett tevékenységeken.

Nyitott kérdés, hogy megállapítható-e a jogsértőben (mindössze) gondatlan magatartásával együttműködő, de az Eker-irányelv korlátozásaira érdemben hivatkozni tudó szolgáltató felelőssége. Azaz az irányelv felelősségkorlátozó rendelkezései magukban foglalják-e az elvárható magatartásokat, vagy azok körén kívül lehet-e még helye az „adott helyzetben általában elvárhatóságnak”? Véleményem szerint igen, mivel a szándékos együttműködés esetében is megállapítottuk, hogy a felelősség tulajdonképpen nem az Eker-irányelvben meghatározott tevékenységen alapul. Így azok körén kívül (!) a szerzői jog által felhívott polgári jogi felelősségi szabályok, így a (szándékosságot és gondatlanságot is magába olvasztó) felróhatóságon alapuló kártérítés továbbra is adott marad.

A fájlmegosztó oldalak üzemeltetőivel (mint tárhelyszolgáltatókkal) szemben az InfoSoc-irányelv 8. § (3) bekezdére lehet hivatkozni, eszerint „a tagállamok biztosítják, hogy a jogosultak kérelmezhessek az ideiglenes intézkedést olyan közvetítő szolgáltatókkal szemben, akiknek a szolgáltatásait harmadik személy szerzői jog vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe.” Az ideiglenes intézkedés elrendelését a Jogérvényesítési irányelv 9. cikke is lehetővé teszi.⁴²⁸ Így ezekben az esetekben kérhető a bíróságtól, hogy (akár) ideiglenes intézkedés keretében tiltsa el a jogsértő személyt a jogellenes magatartástól, azaz bizonyos oldalak ideiglenes leállítása is követelhető.⁴²⁹ Ilyen kötelezettség meghatározásához nem szükséges az internetszolgáltató felróható közrehatása vagy felelősségének meghatározása, ez objektív alapú kötelezettségként fogható fel.

Ezt támasztja alá az InfoSoc-irányelv 59. preambuluma-bekezdése is, ami szerint „a digitális környezetben különösen a közvetítő szolgáltatók által nyújtott szolgáltatásokat használhatják

---

427 FALUDI 2002, 34–40, http://www.sztneh.gov.hu/kiadv/ipsz/200210/az_elektronikus.html. Faludi ugyanitt megjegyzi, hogy „a felelősségkorlátozás a szerzői jog által védett tartalom szemszögéből nem homogén.” Egyes, az Eker-irányelvben szabályozott esetkörök ugyanis szerzői jogi szempontból nem minősülnek felhasználásnak. Azokban az esetkörökben, ahol szerzői jogilag felhasználásnak minősülnek és az Eker-irányelv hatálya alá esnek, a felelősséget csak az Eker-irányelvben foglalt korlátozásokat figyelembe véve lehet megállapítani.

428 Az alkalmazható intézkedésekkel kapcsolatban l. még a Jogérvényesítési irányelv 9–12. cikkeit.

429 Vö. az Sztj. 94. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezéssel, ami szerint azzal szemben, akinek „szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették, követelhető a jogsértés vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyása, és az a további jogsértéstől való eltiltás.”

fel harmadik személyek jogsértő tevékenységhez. Sok esetben ezek a szolgáltatók vannak leginkább abban a helyzetben, hogy a jogsértésnek véget vethessenek. Az egyéb, rendelkezésre álló szankciók és jogorvoslati lehetőségek mellett a jogosultaknak tehát meg kell adni a lehetőséget, hogy kérelmezhessék az ideiglenes intézkedést olyan közvetítő szolgáltatókkal szemben, akik valamely harmadik fél jogsértését egy védelem alatt álló mű vagy más teljesítmény tekintetében hálózaton közvetítik.”

Ilyen intézkedésekre több európai országból is hozható példa, így többek között Finnországban, Németországban, Angliában, Szlovéniában, Svédországban, Belgiumban és Hollandiában éltek ezzel a lehetőséggel a jogosultak.⁴³⁰ Mindezek mellett a Jogérvényesítési irányelv 8. cikke szerint felhívható a tájékoztatáshoz való jog annak érdekében, hogy egyes megosztási cselekményekről a jogosultak információkat szerezhessenek, már amennyiben az adott oldal üzemeltetője rendelkezik egyáltalán „a szellemi tulajdont sértő áruk vagy szolgáltatások” eredetével és terjesztési hálózatával kapcsolatban információkkal. Összességében elmondható, hogy a jogosultak és érdekképviselői szervezeteik szívesebben veszik igénybe az Eker- és a Jogérvényesítési irányelvek által egységesített preventív jogi eszközöket, mint hogy hosszú, költséges és országonként eltérő, bizonytalan eredményekkel kecsegtető perekbe bocsátkoznának.⁴³¹

Az irányelvek rendelkezéseit a felrőhatóság fogalmi körén belül értékelve, a következők állapíthatók meg. Az értesítési és eltávolítási eljárással kapcsolatban a tárhelyszolgáltató, amennyiben az ezzel kapcsolatos intézkedési kötelezettségeinek nem tesz eleget, felelőssé tehető. Ugyanis nincs jogilag elfogadható lehetősége ez ellen tiltakozni, nem kifogásolhatja, hogy az adott tartalom jogsértő-e. Továbbá, ha az eljárással összefüggésben a tárhelyszolgáltató tudomást szerez a jogsértésről, innentől nem hivatkozhat arra az Eker-irányelv szerinti mentesülési okra, hogy nem tudott a jogellenes cselekményre vonatkozó tényekről és körülményekről. Arról az irányelv nem rendelkezik, hogy az értesítési és eltávolítási eljárás körén kívül milyen eszközökkel és mi alapján lehetne megállapítani, hogy tudomást szerzett-e a jogsértésről az adott szolgáltató. (A nemzeti jogalkotás azonban speciális szűrési-monitorozási kötelezettségeket írhat elő.) A tárhelyszolgáltató továbbá nem felelős az érintett információ eltávolításának vagy az ahhoz való hozzáférés nem biztosításának eredményes végrehajtásáért, amennyiben az eltávolítás vagy a hozzáférés nem biztosítása során a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően és jóhiszeműen járt el.⁴³²

Ha a tartalomszolgáltató a tartalom jogellenességét vitatja, lehetősége van kifogással élni, ezt azonban tipikusan nem teszi.⁴³³ Többek között azért nem, mert a kifogásban indokolni is kell, hogy véleménye szerint miért nem volt jogsértő az adott tartalom. A kifogás átvétele után a tárhelyszolgáltatónak vissza kell állítani a tartalmat,⁴³⁴ a jogosult pedig bírósági úton érvényesítheti igényét. (A tárhelyszolgáltató ebben az esetben a bíróság ideiglenes intézkedéséről történő döntése után köteles újra eltávolítani a tartalmat.)⁴³⁵ Innentől pedig értelemszerűen már a bíróság jogerős döntése lesz a meghatározó. Szinger és Tóth felhívja a figyelmet arra, hogy ha a tárhelyszolgáltató eleget tesz a törvényi kötelezettségeinek, és a tartalomszolgáltató

---

430 MAZZIOTTI 2008, 165.

431 MEZEI 2010, 158.

432 Vö. Ekertv. 13. § (12) pont.

433 L. SZINGER–TÓTH 2004, 238.

434 Kivéve, ha az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását bíróság vagy hatóság rendelte el. Lásd pl. Ekertv. 13. § (7) bekezdés.

435 Lásd pl. Ekertv. 13. § (9) bekezdés.

sem kifogásolja az eltávolítást, a jogosult senkivel szemben sem tud kárigényt érvényesíteni.⁴³⁶ Bodó megjegyzi, hogy a jogosultak igyekeznek az értesítési és eltávolítási eljárással kapcsolatos kötelezettség olyan bírósági értelmezését elfogadtatni, amely szerint a közvetítőknek kötelessége a megjelölt tartalmak jövőbeli eltávolítása is.⁴³⁷

Az újabb fájlmegosztási megoldások jellegéből adódóan a szoftver fejlesztőjének felelőssége relatíve vagy teljes mértékben elkülönül azon oldal üzemeltetőjének felelősségétől, amelyen a jogsértő tartalom eléréséhez szükséges fájlok vagy más információk találhatóak (tárhelyszolgáltató felelőssége). Ezért lényeges vizsgálni a jogsértést lehetővé tevő szoftverrel kapcsolatos felelősség európai megalapozhatóságát is. A vonatkozó uniós irányelvekben megjelenő szabályok nem vonatkoznak a szoftver fejlesztőjének felelősségére, ha a fejlesztésen és közzétételén kívül más tevékenységet nem végez. A manapság népszerű decentralizált rendszerek esetében nem is igazán merülhetne fel a felelősség, mivel a szoftver üzemeltetői nem tudják nyomon követni a felhasználók tevékenységét (hiszen a *trackert* általában nem ők üzemeltetik). Az is elképzelhető lenne, hogy a szoftverek fejlesztői pusztán azért legyenek felelősök, mert oly módon teszik lehetővé a fájlcserét, hogy nem zárják ki a jogellenes felhasználás technikai feltételeit. Azaz miért nem olyan szoftvert gyártanak, amivel egész egyszerűen nem lehet ilyen jogsértéseket elkövetni? Ez aránytalan gyártási és fejlesztési kockázatot jelenthetne (versenyhátrány), sőt sok esetben az innováció visszaszorítását eredményezhetné. Bár pl. Franciaország szerzői jogi törvénye egyértelműen kimondja, hogy megállapítható annak a személynek a felelőssége, aki szándékosan olyan programot hoz forgalomba, amelyet nyilvánvalóan arra a célra szánnak, hogy azzal engedély nélkül tegyenek közzé védett alkotásokat.⁴³⁸

Egyesek szerint megalapozható az InfoSoc-irányelv 8. szakasz (3) bekezdésében foglalt ideiglenes intézkedés szoftver-szolgáltatóval szembeni alkalmazhatósága is az irányelv már idézett 59. preambulumbekkezdése alapján. Mazziotti véleménye szerint pl. ezt a rendelkezést a szoftver fejlesztőjére és terjesztőjére is alkalmazni lehet, még akkor is, ha e tevékenységgel az illetők ténylegesen nem is működnek közre a közvetlen jogsértésekben.⁴³⁹ Az értelmező rendelkezés ugyanis arra alapítja a közvetítő szolgáltatók felelősségét, hogy leginkább ők vannak abban a helyzetben, hogy intézkedéseikkel megvédjék egyes harmadik személyek jogait. Ez az indokolás a szoftver fejlesztőjére, terjesztőjére is helytállónak fogadható el.

A holland Kazaa-ügyben az is felmerült, hogy egyfajta (*due care*-ből levezetett) általános kármegelőzési kötelezettségből eredeztessék a szoftver fejlesztőjének felelősségét. A holland kerületi bíróság 2001-ben a Kazaa v. Buma/Stemra ügyben hozott ítéletében rámutatott arra, hogy a Kazaa szerzői jogi jogsértést követett el, mivel az általuk létrehozott program és hálózat segítségével lehetővé tette felhasználói számára különféle zeneszámok letöltését.⁴⁴⁰ 2002-ben a fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezte az alsóbb bíróság döntését, elfogadva azt az érvelést, hogy a Kazaa nem kontrollálhatta a felhasználók között zajló adatcsereit. Hivatkozási alap volt továbbá az is, hogy a szoftvert jogszerűnek minősülő felhasználási célokra is lehet alkalmazni. A legfelső bíróság 2003-ban – helybenhagyva a fellebbviteli bíróság döntését – megállapította, hogy a program készítői nem tehetők felelőssé, és nem kötelesek valamely

---

436 SZINGER–TÓTH 2004, 239.

437 BODÓ 2011, 168.

438 SIRINELLI 2010, 483.

439 MAZZIOTTI 2008, 172–173.

440 A holland legfelső bíróság döntése: AN7253C02/186HR (19. 12. 2003), <http://www.muddlawoffices.com/RIAA/cases/Netherlands.pdf>

általános és megelőző szűrési mechanizmust alkalmazni olyan cselekmények vonatkozásában, amelyek gyakorlását a program teszi lehetővé. Továbbá más személyek jogsértésének megkönnyítése (*facilitation of infringement*) önmagában még nem minősül jogellenesnek. Az adott esetben sem közvetlen, sem közvetett felelősséget nem állapított meg tehát a bíróság.

Ezzel szemben Mazziotti szerint a kapcsolódó esetek és a *due care* alapelve mentén akár az is követelhető, hogy a bíróság a szoftver fejlesztőjét bizonyos módosításokra kötelezze.⁴⁴¹ Ez véleményem szerint elég esetleges eszköz lenne, ugyanis a legtöbb ilyen program – így épp a „piacvezető” BitTorrent-protokoll – nyílt forráskódú, így a kliensprogramok kis hozzáértéssel könnyen módosíthatók, utólag számos azonosíthatatlan személy változtathat rajtuk, az eredetileg közzétett szoftver pedig adott esetben csak később egészül ki kifejezetten jogsértések elkövetését lehetővé tevő funkciókkal.

A lehetővé tevő technika kifejlesztőjének felelőssége mellett a másik kardinális pont az oldalak üzemeltetőinek felelőssége. Ennek megalapozására változatos jogi megoldásokat találhatunk Európa-szerte. Az egyik legnagyobb port kavaró, torrentoldallal szembeni per Svédországban indult. A Pirate Bay egy nyílt torrentoldal, 2003-ban jött létre, torrentfájlok tárolását és keresését tette lehetővé, szolgáltatásait a világ minden részéről igénybe vették, bevételei a közzétett hirdetésekől származtak. A büntetőeljárás (állítólagos amerikai nyomásra) 2008-ban indult ellene, az eljárás végén az ügyvel kapcsolatos polgári jogi igényekről is döntöttek. Az alperesek az Eker-irányelvben foglalt egyszerű továbbítás mentesülési kategóriájára hivatkoztak, sikertelenül, ugyanis a bíróság úgy ítélte meg, hogy tevékenységük a tárhelyszolgáltatás kategóriába esik, továbbá a jogsértésekről tudomással bírtak.⁴⁴²

A másodfokú bíróság a három elmarasztalt személyt egyetemlegesen körülbelül 5 millió eurónak megfelelő összeg megfizetésére kötelezte.⁴⁴³ 2009-ben az oldal elkezdte alkalmazni az ún. mágneslinkeket, amivel szükségtelessé vált az általuk üzemeltetett *tracker* működtetése. A tárgyalások során többször felmerült az az érv, hogy az oldal nem tárolt jogsértő tartalmakat, mindössze a keresés lehetőségét adta meg. Az ítéletet többen vitatták, Mathias Klang, svéd szerzői jogász szerint pl. „ha a Pirate Bay megkönnyíti a szerzői jogsértéseket, akkor mit tesz a Google vagy a Flickr, amelyek szintén segítenek megtalálni szerzői jogi védelem alatt álló képeket és szövegeket? A Flickr ráadásul nemcsak a keresésben, hanem a tárolásban is segítséget nyújt.”⁴⁴⁴ (Meg kell azonban jegyezni, hogy a példaként felhozottak funkciójukat tekintve lényegesen eltérnek a torrentoldalaktól.)

Említést érdemel egy másik, szintén nemzetközi népszerűsége szert tevő oldal, a Mininova ellen 2008-ban indított holland per. Az oldal, akárcsak a Pirate Bay, torrentfájlok tárolását és keresését tette lehetővé, és ebből a tevékenységéből, akárcsak az előző esetben, kimutatható haszna származott. Bár az értesítési és eltávolítási kérelmeknek rendszeresen eleget tett, a jogsértő tartalmak időről időre újból felkerültek az oldalra. Érdekesség, hogy a felelősséget itt nem a szerzői jogok megsértésére alapozták, hanem közvetlenül az Eker-irányelv eljárási szabályaira, ugyanis a bíróság megállapította, hogy az oldal által az értesítési és eltávolítási eljárással kapcsolatban alkalmazott módszer nem volt elég hatékony. Az eljáró holland bíróság elrendelte, hogy az oldalnak biztosítania kell azt, hogy a felhasználók nem töltenek fel

---

441 MAZZIOTTI 2008, 175.

442 Az ügy leírásáért l. pl. MUNKÁCSI 2009, 215–221. Lásd még SZABÓ 2010, 141–146.

443 <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2010/11/guilty-verdict.html>

444 Idézi RIMMER 2007, 120.

további olyan torrentfájlokat, amelyekkel kapcsolatban szerzői jogsértés lehetősége merülhet fel. Az ügy végül egyezséggel zárult, amelyben a Mininova vállalta, hogy megfizet a közös jogkezelő (BREIN) számára egy bizonyos (nyilvánosságra nem hozott nagyságú) összeget.⁴⁴⁵

A 2007-es holland *Stichting BREIN v. Leaseweb BV* ügyben az alperes internetszolgáltató tárhelyszolgáltatást nyújtott olyan személyeknek, akik ennek felhasználásával torrentoldalt üzemeltettek.⁴⁴⁶ A bíróság megállapította, hogy az oldal megkönnyíti a szerzői és szomszédos jogok megsértését: az oldal üzemeltetőinek magatartása jogellenes volt, mivel nem felelt meg a kellő gondosság (*due care*) követelményének, azaz a bíróság az oldal üzemeltetőjének felelősségét az elvárható magatartás elvéhez hasonló *due care* követelményéből vezette le. Vagyis az adott oldal üzemeltetőjének felelőssége nem azért állt meg, mert a felhasználók jogsértéseinek elkövetésében segédkezett, hanem saját tevékenysége körében terhelte mulasztás, felelőssége tehát nem másodlagos volt. Azzal ugyanis, hogy az észlelt jogsértéseket és azok elkövetésének lehetőségét nem jelezte a jogosultak felé, az általános gondossági kötelezettséget sértette meg.

Nem P2P alapú fájlmegosztás kapcsán, de lényeges és jövőbe mutató megállapításokat tartalmaz az EUB *SABAM v. Netlog* ügyben hozott 2012-es döntése, amiben a tárhelyszolgáltatók általános megelőzési kötelezettségét vizsgálták.⁴⁴⁷ A Netlog közösségi portál (az európai Facebookként is szokták emlegetni), amin egyes felhasználók jogsértő tartalmakat posztoltak. Az elsőfokú belga bíróság fordult előzetes döntéshozatali eljárás keretében az EUB-hoz a következő kérdéseket megfogalmazva. Az Eker-irányelv, az InfoSoc-irányelv és a Jogérvényesítési irányelv lehetővé teszik a nemzeti bíróságok számára, hogy eltilthassák a jogsértő magatartástól azokat a közvetítőket, akiknek szolgáltatásait harmadik személy a szerzői vagy szomszédos jogok megsértése céljából veszi igénybe. Ebből a rendelkezésből következik-e, hogy a tagállamok olyan szabályozást hozhatnak létre, amely alapján adott nemzeti bíróság

arra kötelezze a tárhelyszolgáltatót, hogy a teljes ügyfélköre vonatkozásában *in abstracto* és megelőző jelleggel, a saját költségére és időbeli korlátozás nélkül az e szervereken tárolt információ túlnyomó része vonatkozásában szűrőrendszert hozzon létre annak érdekében, hogy azonosítsa a szerverein található azon zeneműveket, filmeket vagy audiovizuális alkotásokat tartalmazó elektronikus fájlokat, amelyeken a SABAM – állítása szerint – jogokkal rendelkezik, majd megakadályozza ezen fájlok cseréjét?⁴⁴⁸

A bíróság felhívta az Eker-irányelv 15. cikkének (1) bekezdését, ami az információk általános nyomon követésével kapcsolatos kötelezettséget zárja ki.⁴⁴⁹ A bíróság továbbá hivatkozott az Alapjogi Charta szellemi tulajdonjogról rendelkező 17. cikkére és arra, hogy ez a jog nem korlátozhatatlan. Az előzetes döntéshozatal tárgyává tett általános szűrési kötelezettség a tárhely-szolgáltatók oldalán a vállalkozás szabadságának aránytalan sérelmét eredményezné, emellett egy ilyen szűrőrendszer sértheti a felhasználók alapvető jogait is. Az Európai Unió

---

445 <http://blog.mininova.org/articles/2010/12/10/brein-mininova-settlement-reached-lawsuit-ended/>

446 D.Ct. Amsterdam. (21. 06. 2007) 369220/KG ZA 07-850 AB/MV, Amsterdam Ct. (03. 07. 2008.) 106.007.074/01KG.

447 Az EUB 2012. február 16-i ítélete a C-360/10. számú ügyben.

448 Lásd a fent idézett ítélet 25. pontját.

449 Ilyen kötelezettség a bíróság döntése értelmében ellentétben állna a Jogérvényesítési irányelv 3. cikkével, ami szerint a szellemi tulajdonjogok érvényesítésének biztosításához szükséges intézkedéseknek (többek között) méltányosnak és arányosnak kell lenniük, továbbá nem okozhatnak aránytalan költségeket.

Bírósága konklúziója szerint tehát egy ilyen jellegű általános és preventív szűrőrendszer alkalmazására való kötelezés ellentétes a fent nevezett irányelvekkel (az ítélet 51–52. pontjai).

3.2.2. A felelőség magyar szabályanyaga

Ahogy azt már fentebb megjegyeztem, a magyar jog az Ekertv.-ben megfelelően átültetette a szolgáltatói tevékenységtípusokat. Az Ekertv. szerint szolgáltató „az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet” [2. § k) pont] A közvetítő szolgáltató kategórián belül több alkategóriát ismer a törvény [2. § 1(a)–(e) pontok], így az egyszerű adatátvitelt és hozzáférés-biztosítást, a gyorsítótárolást, a tárhelyszolgáltatást, valamint a keresőszolgáltatást végző szolgáltatókat, továbbá egy 2016. július 17-től hatályos módosítás folytán megjelent az alkalmazásszolgáltató kategóriája is [2. § 1(e) és m) pontok]. Az Eker-irányelvvel szemben a magyar szabályozás bővebb, ugyanis kifejezetten rendelkezik a keresőszolgáltatásokról is, amik esetében a felelőség alóli mentesülés megegyezik a tárhelyszolgáltatóra vonatkozó szabályokkal,⁴⁵⁰ valamint az alkalmazásszolgáltatókról, amik esetében a felelőség alóli mentesülés egyező az egyszerű továbbítást végző szolgáltatókra vonatkozó szabállyal.⁴⁵¹

A magyar jogban nem ismertek a lehetővé tevő technikát biztosítók felelőségére vonatkozó jogesetek, erre vonatkozó speciális kárfelelőségi szabályt sem találhatunk. Meg kell azonban jegyezni, hogy az Ekertv. fent már ismertetett 2016-os módosítása folytán megjelent az alkalmazásszolgáltató kategóriája, ami magában foglalja a szoftvert biztosító személyeket is.⁴⁵² Ez a kategória még nagyon friss, továbbá a mentesülési lehetőség is nagyon széles, így joggyakorlattal egyelőre nem találkozhattunk. Így egyelőre legfeljebb a fájlcserélő oldalakat üzemeltetők felelőségének szabályanyagát vizsgálhatjuk, bár egyelőre erre vonatkozó polgári bírósági döntés sincs. A fájlcserélő rendszer működését biztosító szolgáltatók polgári jogi felelősége három szempont mentén vehető fel.⁴⁵³

Először is, szorosan vett szerzői jogi szempontból: a felhasználók a rendszert üzemeltetők szolgáltatását veszik igénybe a fájlmegosztás során a jogsértő magatartás elkövetéséhez.⁴⁵⁴

---

450 Az Ekertv. 2. § l(d) pontja szerint az végez ilyet, aki „információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás).” A mentesüléssel kapcsolatban l. az Ekertv. 11. § a) és b) pontjait.

451 A 2. § l(a) alpontjában, valamint m) pontjában meghatározott közvetítő szolgáltató akkor nem felel a továbbított információért, ha a) nem a szolgáltató kezdeményezi az információ továbbítását; b) nem a szolgáltató választja meg a továbbítás címzettjét; és c) a továbbított információt nem a szolgáltató választja ki, illetve azt nem változtatja meg.

452 Az Ekertv. 2. § m) pontja szerint ugyanis: „Alkalmazásszolgáltató: az a természetes, illetve jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezet, aki, vagy ami elektronikus hírközlő hálózat felhasználásával valamilyen szoftverhez vagy hardverhez való hozzáférést, szoftveres alkalmazást, valamint kapcsolódó szolgáltatásokat biztosít specifikus szoftveren vagy webes felületen több felhasználó számára, időben korlátozott vagy korlátlan módon, havi vagy használat alapú ellenszolgáltatás fejében, vagy ingyenes formában.”

453 A SZJSZT vonatkozó véleménye az akkoriban rendkívül népszerű Direct Connect alapú fájlmegosztó szolgáltatásokat vette alapul a rendszert üzemeltetők felelőségének vizsgálatakor, így ezeket „hub-üzemeltetőknek” nevezi. SZJSZT 07/08/1. számú szakvélemény, 5. A Testület felelőséggel kapcsolatos megállapításai – véleményem szerint – megfelelően alkalmazhatók a torrentoldalak és a *trackert* üzemeltetők felelőségére is.

454 A WIPO Copyright Treaty („*making available*” jogot elismerő) 8. cikkének nem kizárt olyan értelmezése, hogy a rendszert üzemeltetők is jogsértést követnek el (*contributory infringement*), pl. Universal Music Australia Pty Ltd. v. Sharman License Holdings Ltd. További eseteket és rövid leírásukat l. SCHLESINGER 2009, 52–68. Viszont a magyar szabályozáshoz nagyban hasonlító német modellt a P2P-rendszereket „keresőszolgáltatásként” kezeli. L. KÖSTER–JÜRGENS 2003, 10.

Az Szjt. az objektív jogkövetkezmények alkalmazása mellett lehetővé teszi a Ptk. kárfelelősségi szabályainak alkalmazását a jogsértésben közreműködő személyek felelősségének megapozására, tekintettel az Szjt. 94. § (2) és (3) bekezdésére, amely szerint: „A szerzői jog megsértése esetén a szerző a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet. Az e törvényben szabályozott személyhez fűződő joga megsértése esetén a szerző a polgári jog általános szabályai szerint sérelemdíjat is követelhet.” Jóllehet a törvény szövege (szemben az objektív szankciókkal) nem rögzíti külön, hogy a jogosult kártérítési igényt azzal a személlyel szemben is támaszthatja, akinek szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették.

Mindezek alapján a Ptk. személyiségvédelmi szankciórendszere (beleértve a sérelemdíjra vonatkozó szabályokat) és kártérítési szabályai is rendelkezésre állhatnak. A kártérítési igény tehát jelenleg a Ptk. 2:53.§-án vagy a 6:519.§-án alapulhatna, így az adott helyzetben általában elvárható magatartás mércéjét vélhetően a tevékenység specifikumaira és a vonatkozó egyéb jogszabályi előírásokra tekintettel határozná meg a bíróság. A Ptk. 6:524. §-a (többek közös károkozása) lehetővé teszi az okozásban közreható, de adott esetben a másik károkozóval (károkozók) akarategységben nem álló (ugyanis ez nem törvényi feltétel) személyek marasztalását az egyetemlegesség szabályainak alkalmazásával. Sőt ugyanezen szakasz (4) bekezdése szerint a bizonytalan okozás esetén is megállapítható többek közös károkozása: „A többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni abban az esetben is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna, vagy nem állapítható meg, hogy a kárt melyik magatartás okozta.”

Ha elfogadjuk, hogy az oldal-üzemeltető magatartása „csak” lehetővé teszi az egyének károkozását, de azok elhatározására semmilyen befolyással nem bír, akkor nem lehetne alkalmazni a Ptk. többek közös károkozására vonatkozó egyetemlegességi szabályát, viszont a két cselekmény önálló megítélése lehetséges lenne, vagyis az oldalt üzemeltető személy felelhet a 6:519.§ alapján, az okozatosság vizsgálatakor pedig az okozat (azaz a kár) összekapcsolódna a felhasználók jogsértése által bekövetkező kárral. Tehát a marasztalás ekkor is lehetséges lenne a Ptk. alapján, viszont egyetemlegesség nem állna fenn, ami a károsultra nézve kevésbé lenne kedvező, mint a közös károkozás megállapíthatósága esetén. (A többek közös károkozására vonatkozó szabályokról bővebben az 5. fejezetben írok.)

A szubjektív mellett objektív jogkövetkezmények alkalmazása is adott. Az Szjt. 94. § (3) bekezdése értelmében a jogosult követelheti a jogsértés vagy a jogsértéssel fenyegető cselekmény abbahagyását, és a további jogsértéstől való eltiltást akár az oldal üzemeltetőjével szemben is („azzal a személlyel szemben is támaszthatja, akinek szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették”). Az Szjt. szerint, ha a jogsértéshez kereskedelmi mértékben (értsd: a szolgáltatás jellegéből és mennyiségéből nyilvánvaló, hogy a szolgáltatás közvetlenül, vagy közvetetten kereskedelmi vagy más gazdasági előny szerzését szolgálta) nyújt valaki szolgáltatást, akkor a 94. § (4) bekezdés szerint kötelezhető a jogsértéssel kapcsolatos adatszolgáltatásra is. Szerzői jogsértés esetén az Szjt. 94. §-ának (8) bekezdése értelmében a fájlcsere-lő rendszert irányító számítógépek mint a jogsértés eszközei lefoglalhatók, feltéve, hogy a jogsértésről azok tulajdonosa tudott, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna róla. Itt nyilván kérdés lehet a tudati állapot bizonyítása, másrészt a szerverek tényleges fizikai helye okozhat problémákat (pl. külföldi szerverparkok vagy bérelt szerverek). A felsorolt szankciókat (eltiltás, abbahagyásra kötelezés, adatszolgáltatásra kötelezés, lefoglalás) a bíróság a jogosult kérelmére ideiglenes intézkedés keretében, már az ítélet meghozatala, sőt akár a kereset benyújtása előtt is elrendelheti.

Bár az Szjt. maga nem határozza meg kifejezetten az oldal üzemeltetőjének polgári jogi felelősségét, azt az Ekertv. értelmezése alapján is meg lehet alapozni. Az oldal üzemeltetője ugyanis olyan, az információs társadalomban megjelenő szolgáltatást nyújt, amely az Ekertv. 2. §-ának ld) pontja értelmében vett kereső szolgáltatáshoz áll a legközelebb. Így az oldal üzemeltetőjének felelőssége az Ekertv. 7. § (2) és (4) bekezdése, valamint 11. §-a alapján a fájlcsereben részt vevők által okozott jogsértéssel kapcsolatban megállapítható, kivéve, ha bizonyítani tudja, hogy nem tudott a jogsértésről, vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti. Megállapítható a felelősség akkor is, ha a jogosult értesítése folytán történő tudomásszerzését követően az Ekertv. 13. §-ában meghatározott értesítés ellenére, az ott meghatározott módon és határidők szerint nem intézkedik az elérési információ eltávolításáról vagy a hozzáférés megtiltásáról.⁴⁵⁵

Röviden ki kell térnünk az értesítési és eltávolítási eljárásból eredő kötelezettségekre. Az eljárás részletes szabályait az Ekertv. 13. §-ban találhatjuk. Amint azt már kifejtettem, az értesítési és eltávolítási eljárás teljesítése a közvetítő szolgáltató felelősségének megállapítási szempontjából döntő jelentőségű, emellett a jogsértő állapot megszüntetésének gyors és hatékony eszköze, amit azonban a törvény csak a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok (így a szerzői jogok) és (2014. január 1-je óta) a kiskorúak személyiségi jogainak megsértése esetén biztosít. Ez persze nem zárja ki azt, hogy a törvény felelősségi szabályaira hivatkozással a jogosult értesítést vagy akár felszólítást küldjön a közvetítő szolgáltatónak, ami megalapozhatja a tudomásszerzést, így a felelősséget is,⁴⁵⁶ mindössze ezen esetekben a 13. §-ban szabályozott formalizált eljárás szabályainak alkalmazására nincs lehetőség.

Az eljárás lényege, hogy a jogosult teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt értesítésével felhívhatja az Ekertv. szerinti közvetítő szolgáltatókat arra, hogy a jogsértő tartalmú információt távolítsák el.⁴⁵⁷ A közvetítő szolgáltató az értesítés átvételétől számított 12 órán belül eltávolítja az információt, vagy a hozzáférést nem biztosítja, és feltünteti, hogy ez kinek az értesítése alapján történt. Az intézkedésről 3 munkanapon belül értesíti az igénybe vevőt (azaz a tartalomszolgáltatót). Az ismételt (ugyanazon jogosult ugyanazon jogának sérelme miatti) értesítés esetén köteles megtagadni az eltávolítást (kivéve, ha azt bíróság vagy hatóság rendelte el). Az érintett igénybevevő a tájékoztatás átvételétől számított 8 munkanapon belül teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokiratban kifogással élhet a szolgáltatónál, ebben az esetben a szolgáltató köteles visszaállítani a hozzáférést, és erről (a kifogás megküldésével) a jogosultat értesíteni (kivéve, ha az intézkedést bíróság vagy hatóság rendelte el). Ha az igénybe vevő nem terjeszt elő kifogást, vagy elismeri a jogsértést, az eltávolítás hatályban marad. Az eltávolítás továbbá akkor is hatályban marad, ha a jogosult igényt más úton (abbahagyás és eltiltásra vonatkozó ideiglenes intézkedés iránti kérelem, büntetőfeljelentés) is érvényesíti.⁴⁵⁸ A törvény lehetőséget biztosít arra is, hogy a jogosult és a szolgáltató az értesítési és eltávolítási eljárás részletes szabályozása céljából szerződést kössenek egymással (amiben azonban a törvény szabályaitól nem térhetnek el).

---

455 Bővebben I. BÉRCZES–GYENGE 2005, 54–56; MEZEI 2010, 150–151, valamint SZINGER–TÓTH 2004, 237–240.

456 Vö. az Ekertv. 10. § b) pontjával, ami szerint, ha a tárhelyszolgáltató tudomást szerzett a jogellenes magatartásról vagy arról, hogy az információ bárkinek a jogát vagy jogos érdekét sérti, haladéktalanul köteles intézkedni az információ eltávolításáról, vagy a hozzáférést meg kell szüntetnie. Ellenkező esetben felel az igénybevevő által biztosított információért.

457 Az értesítés minimális tartalmi elemeit az Ekertv. 13. § (2) bekezdése határozza meg.

458 Ekertv. 13. § (9) bekezdés.

Az eljárás gyakorlatával kapcsolatban megjegyzendő, hogy bár a tartalomszolgáltatók – a tartalom jogellenességének vitatása esetén – kifogással élhetnének, ezt tipikusan nem teszik.⁴⁵⁹ Többek között azért nem, mert a kifogásban indokolni is kell, hogy véleményük szerint miért nem jogsértő az adott tartalom. Ahogy már korábban említettem, Szinger és Tóth szerint, ha a tárhelyszolgáltató eleget tesz a törvényi kötelezettségeinek, és a tartalomszolgáltató sem kifogásolja az eltávolítást, a jogosult senkivel szemben nem tud kárigényt érvényesíteni.⁴⁶⁰ Emellett az eljárás a joggal való visszaélésre is lehetőséget ad, hiszen a jogosult egy fiktív szerzői jogi jogsértésre hivatkozással indított eljárásban eltávolíttathat szinte bármilyen tartalmat, vagy egy teljesen másnemű tényleges jogsértés esetén legalábbis könnyen megismerheti (a kifogást ugyanis megkapja) a tartalomszolgáltató személyét.

Kitértünk az Ekertv., az Szjt. és a Ptk. alkalmazható szabályaira, kérdés lehet azonban ezek egymáshoz való viszonya. Ahogy már említettünk, az Szjt. kártérítési és sérelemdíjjal kapcsolatos kérdésekben felhívja a Ptk.-t. De vajon alkalmazható-e az Szjt. akkor, ha a tevékenység az Ekertv. hatálya alá tartozik (és a felelősség is rendezett)? Az Ekertv. több szempontból is *lex specialis*-nek tekinthető, e jellegét (és ezáltal az Szjt. alkalmazásának kizárását) fogadta el a Kúria a fentebb már elemzett azon ügyben, ahol az IP-címek mögötti személyes adatok kiadását (az adat közlésére vonatkozó kötelezést) kérte a jogosult. Ezzel ellentétes álláspontot is találhatunk azonban (amiben a felelősség nem állna meg az Ekertv. alapján, de a Ptk. alapján igen, és ez utóbbit alkalmazzák) – az ezzel kapcsolatos jogesetet a következő pontban elemzem.

3.2.3. A közvetítő szolgáltató felelőssége az Alkotmánybíróság gyakorlatában

Bár a következő jogeset, tényállása szerint, nem torrentoldalak üzemeltetésével kapcsolatos, jogi megállapításai témánk szempontjából relevánsak. Az Alkotmánybíróság ugyanis a 19/2014. (V. 30.) számú határozatában foglalkozott az internetes kommentekért való közvetítői felelősség kérdésével, ráadásul már az egyedi ügyben hozott érdemi bírósági döntéssel szembeni, tehát új típusú panasz (Abtv. 27. §) alapján megindult eljárásban. A tényállás szerint az indítványozó, a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) állásfoglalást bocsátott ki és tett közzé honlapján egy ingatlanforgalmazással foglalkozó gazdasági társaság (az alapügy felperese) hirdetési gyakorlatáról. A közlemény rögzítette, hogy több felhasználói panasz is érkezett a felperes honlapjainak szerződési gyakorlatával összefüggésben, amit az MTE megvizsgált és tisztességtelennek minősített. Az MTE kinyilvánította továbbá, hogy „akkor is ilyenek tartja a felperes gazdasági társaság rosszhiszemű és a felhasználók megtevesztésén alapuló gyakorlatát, ha a gyakorlat jogellenességét bíróság nem állapítja meg.” Az állásfoglalást több internetes sajtótermék, portál (így az Index is) is utánközölte. A felperes úgy vélte, hogy a cikk és az ahhoz kapcsolódó kommentek megsértették a személyiségi jogait (ezen belül is a jóhírnév védelméhez való jogát).

Az MTE előadta, hogy az Ekertv. 2. § lc) pontja szerinti közvetítő szolgáltatónak (tárhelyszolgáltatónak) minősül, ezért a hozzászólásokért nem tartozik felelősséggel. Ezzel kapcsolatban hivatkoztak a törvény monitorozási, szűrési, előzetes ellenőrzési kötelezettségét kizáró 7. § (3) bekezdésére, ami szerint: „A közvetítő szolgáltató nem köteles

---

459 L. SZINGER–TÓTH 2004, 238.

460 Uo., 239.

ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak.” Az alapügyben a Fővárosi Bíróság megállapította, hogy az MTE saját tartalma vonatkozásában (ami etikátlannak minősítette a felperes honlapjának szerződési gyakorlatát) nem áll fenn a felelőssége, mert az nem lépi túl a véleménynyilvánítás alkotmányosan megengedett határait. Azonban a saját tartalomhoz kapcsolódó kommentekkel összefüggésben máshogy vélekedett. Azok megítélése szerint ugyanis azok az „olvasói levelekkel esnek egy tekintet alá, szerkesztett tartalomnak minősülnek, ezért tartalmukért az alperes jogi felelősséggel tartozik.”

A Fővárosi Ítéletábra részben eltérő indokolással helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. Ítéletének indokolásában lényegi eltérés volt azonban, hogy a kommenteket nem minősítette olyan olvasói levélnek, amelyek közlése csak előzetes szerkesztői szűrés után történhet. Ennek ellenére – megítélése szerint – a honlap üzemeltetőjének felelőssége fennáll a kommentekért, mivel ezek magánjellegű megnyilvánulások, így azok nem tartoznak az Ekertv. hatálya alá, amiből (szerintük) az következett, hogy a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó (felelősséget kizáró) és Ptk.-hoz képest kedvezőbb szabályok nem alkalmazhatók. Mindezek alapján az oldal üzemeltetőjénél is megalapozottnak találta (valótlán tény híresztelése miatt) a jóhírnév megsértését, azaz nem másodlagos (közreműködő), hanem elsődleges jogsértőnek tekintette a bíróság az oldal üzemeltetőjét. A Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként hatályában fenntartotta a jogerős ítélet támadott rendelkezését, megítélése szerint ugyanis amiatt, hogy az internetes oldalon a hozzászólásokat nem ellenőrzi, számolniuk kell azzal, hogy azok között jogsértő közlés is szerepel. A Kúria álláspontja szerint annak, hogy az indítványozó nem köti a kommentelést előzetes moderáláshoz, illetve hogy a sérelmes hozzászólást haladéktalanul eltávolította, csak a kártérítési igény, illetve a felróhatóság alóli kimentés kérdése körében van jelentősége.

Az Alkotmánybíróságnak amellett, hogy jelen kontextusban (azaz az interneten megjelenő tartalmakkal összefüggésben is) vizsgálnia kellett a véleménynyilvánítás szabadsága és a személyiségi jogok viszonyát, tulajdonképpen választ kellett adnia arra, hogy a kommentek milyen jellegű közlésnek minősülnek, továbbá a vegyes jellegű tartalomszolgáltatás (saját és idegen tartalom hozzáférhetővé tétele) milyen speciális felelősségi kérdéseket vehet fel. Az Alkotmánybíróság (többek között) az Ekertv. szabályainak részletes ismertetése után az alábbi következtetésekre jutott. Véleményem szerint helyesen állapította meg, hogy az Ekertv.-ben meghatározott szolgáltatástípusok nem feltétlenül válnak el élesen egymástól, azaz elképzelhető, hogy valaki egyúttal szolgáltató és közvetítő szolgáltató is legyen és/vagy a közvetítő szolgáltatáson belül több esetkörbe is beletartozzon a tevékenysége.

A Kúria megállapításaival szemben az AB helyesen úgy ítélte meg, hogy a kommenteket nem lehet magánközlésnek minősíteni („a komment valóban magánvélemény, de ettől még a nyilvánosságnak szánt közlés”). A testület helyesen állapította meg azt is, hogy vannak moderált és nem moderált kommentek. A nem moderált kommentek esetében a jogsértő személy beazonosítása szinte lehetetlen („a tulajdonképpeni jogsértő (...) ismeretlen, és legtöbbször utóbb sem azonosítható), emiatt a felelősség az internetes oldal működtetőjét terheli. Ezt az AB lényegében az alapjog-korlátozás arányosságából vezette le (véleményem szerint vitatható analógiát felépítve a sajtóorgánum felelősségével). Lényeges még, hogy az AB megállapításai szerint

jelentős különbség van az internetes oldal üzemeltetője által szerkesztett, és ekként tartalmi egységet alkotó (tartalom)szolgáltatás és az úgynevezett Web 2.0, vagyis a közösségi oldalak és a tisztán véleményoldalak között (például Facebook, blogszféra stb.) (...) Ezek éppen szerkesztetlen, spontán közösségi oldalak – az internet-felhasználók is ekként tekintenek rájuk.

Így ezen oldalakra az AB kifejezett rendelkezése folytán e határozat és annak megállapításai nem vonatkoznak.

Véleményem szerint a felelősség megalapozásával az AB adós maradt. A behajthatatlanság vagy a jogérvényesítés sikertelenségének kockázata nem eredményezhet automatikusan felelősséget, csak ha a jogszabály erre tekintettel felelősséget állapít meg. Jó példa erre az objektív felelősség, ahol csekély hiba kis idő alatt is hatalmas kárt okozhat. Ezekben az esetekben azonban maga a jogalkotó végzi el a jogérvényesítési kockázat értékelését azzal, hogy erre tekintettel speciális, szigorúbb felelősségi szabályokat alkot. A bíró pedig ezek után eldöntheti, hogy az adott károkozó magatartást a speciális felelősségi alakzat alapján értékeli-e (pl. veszélyes üzemnek minősíti). Ha azonban az Ekertv. – mint *lex specialis* – ad objektív felelősségi szabályokat, akkor nem helyénvaló azok alól kivonni az adott jogsértő magatartást, és visszahelyezkedni a Ptk. alá. Ez azonban a kárfelelősség kérdése, viszont – megítélésem szerint – az objektív helytállási kötelezettségeket tekintve, az Ekertv. alkalmazásának mellőzésére ugyancsak nincs valós indok, hiszen a nem kárfelelősségi objektív szankciók közül a jogsértés megelőzésére vagy abbahagyásra kötelezés az Ekertv. alapján is megáll a közvetítő szolgáltatóval szemben (és csak ezek, vagyis a *lex specialis* jelleg ismét kimutatható). Ennek valójában az az oka, hogy e szankciók a felelősségtől fogalmilag különartható helytállási kötelezettség kategóriájába esnek, amik – és az Ekertv. szerint csak ezek – a felelősség alóli mentesüléstől függetlenül alkalmazhatók.⁴⁶¹

Vagyis véleményem szerint abban tévedtek az eljáró bíróságok és az AB is, hogy okszerűtlenül vonták ki a szolgáltató tevékenységét az Ekertv. hatálya alól, és nem a másodlagos jogsértés megvalósulását vizsgálták, hanem elsődleges jogsértésnek minősítették az oldal üzemeltetőjének „mulasztását”. Holott e mulasztás éppen az Ekertv. általános monitorozási tevékenységet kizáró szabályai miatt nem alapozható meg. Továbbá a felelősség fogalmán belül (a jogsértés tényére támaszkodva) alapozták meg a helytállási kötelezettségek indokoltságát is (holott ezek közül kettőt az Ekertv. a felelősségtől függetlenül elismer), így nem világos, hogy az AB megállapításai a kárfelelősséggel kapcsolatban is helyt foghatnának-e. A határozat szerint „ebben a kérdésben az AB esetenként, a kártérítés megállapító ítélet elleni alkotmányjogi panasz alapján foglalhat állást.”

Ami az alapjog-korlátozás arányosságát illeti, egyet tudok érteni Stumpf István különvéleményében foglaltakkal,⁴⁶² ami szerint volt olyan, az adott cél (személyiségi jogok védelme) elérésére alkalmas enyhébb korlátozás, amellyel az arányosság megítélése során érdemben nem számolt az AB, ez pedig (az Ekertv. által is nevesített) értesítési és eltávolítási eljárás. Ezt támasztja alá pl. a Pécsi Ítéltábla (Stumpf által is hivatkozott) döntése,⁴⁶³ ami szerint „nem várható el a honlap üzemeltetőjétől, hogy folyamatosan figyelemmel kíséresse az összes

---

461 Vö. Ekertv. 7. § (5) bekezdés.

462 19/2014 (V. 30.) AB határozat, 79–93.

463 Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.776/2012/5.

hozzászólást, bejegyzést – különösen nagyobb tartalomszolgáltatók esetében.⁴⁶⁴ Az viszont mindenképpen elvárható, hogy ha tudomására jut, hogy jogsértő tartalom került az általa üzemeltetett honlapra, azt távolítsa el mihamarabb.” (Az eltávolítás esetünkben ugyebár megtörtént.)

Az Alkotmánybíróság döntésének kétségtelen következménye, hogy az üzemeltetési kockázat ezzel az értelmezéssel a kommenteket is tartalmazó oldalak esetében megnőtt. Nem szabad elhallgatni azonban azt sem, hogy az Alkotmánybíróság döntése utólagos igazolást kapott azzal, hogy az EJEB Nagykamarája 2015. júniusi döntésében hasonló tényállás mellett szintén megalapozhatónak tartotta az oldal üzemeltetőjének felelősségét.⁴⁶⁵ Lényegi különbség azonban, hogy a Delfi-ügyben szereplő szolgáltató kifejezett hírportál volt (naponta több mint 330 cikket tett közzé), ami a bíróság érvelése szerint gazdasági tevékenységének minél jobb kiteljesítése érdekében nyitotta meg a kommentelés lehetőségét, ráadásul anonim kommentelők számára is.

Az MTE és az Index még 2013 márciusában szintén az EJEB-hez fordult. Bár a Delfi-ügyben hozott döntés (elsősorban) az Index számára nem sok jóval kecsegtetett, végül mind az MTE, mind az Index számára kedvező döntés született 2016. február 2-án.⁴⁶⁶ Az EJEB az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikke (véleménynyilvánítás szabadsága) megsértését vizsgálta. Pontosabban azt, hogy annak korlátozása megfelelt-e az Egyezmény 10. cikk 2. pontjában foglalt követelményeknek (így pl. van-e törvényben meghatározott ok, szükséges-e a korlátozás egy demokratikus társadalomban), jelen esetben a 8. cikkel (magán- és családi élethez való jog) összevetve. A Bíróság – korábbi ítélkezési gyakorlatát fenntartva – hangsúlyozta, hogy az üzleti élet szereplőivel szemben magasabb szintű az elvárhatóság az e tevékenységből eredő veszélyek elhárításával kapcsolatban (az ítélet 49. pontja).

Az EJEB megítélése szerint a Kúria nem fejtette ki megfelelően, miért nem tartotta alkalmazhatónak a közvetítő szolgáltatókra vonatkozó mentesülési szabályok alkalmazását (az ítélet 50. pontja). A Delfi-üggyel való lényegi összevetés az ítélet 63–64. pontjaiban jelenik meg. A Delfi üzletszerű gazdasági tevékenység keretében tette közzé a kommenteket, míg jelen esetben az MTE vonatkozásában ez nem valósult meg, így a két ügy eleve nem azonos. Fontos, hogy az Index esetében viszont nem a gazdasági érdek hiánya miatt, hanem azért nem állt meg a felelősség, mert a tartalom nem minősült olyannak, amelyre tekintettel a véleményszabadság korlátozása megalapozott lenne. Azért sem, mert bár a kommentek támadó jelleggel bírtak és vulgárisak voltak, súlyosan jogellenes tartalommal nem rendelkeztek, ugyanis nyilvánvalóan nem valósult meg gyűlöletbeszéd vagy erőszakra való felbujtás az EJEB álláspontja szerint.

Az EJEB döntésében kitért arra is, hogy a hazai bíróságok különösebb igazolás nélkül elfogadták annak tényét, hogy a tartalom valóban sértette az adott gazdasági társaság jóhírnevét. Itt a Bíróság visszautalt egy korábbi döntésére, ami szerint jogi személy nem hivatkozhat olyan személyiségi jog megsértésére, amely jellegénél fogva csak természetes személyt illelhet meg. A jóhírnév sérelmére vonatkozó hivatkozást ez azonban nem zárja ki, viszont a bíróság

---

464 Az AB döntését megelőzően több vitatott bírósági döntés is napvilágot látott. Körülbelül 2010 óta megfigyelhető olyan ítélkezési gyakorlat, amely elfogadta a tartalomszolgáltató felelősségét függetlenül az Ekertv. kimentési szabályaitól. Lásd még NÁDORI 2012.

465 Delfi AS v. Estonia, no. 64569/09, 2015. június 16-i ítélet.

466 Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt. v. Hungary, no. 22947/13, 2016. február 2-i ítélet.

megjegyz, hogy az eltérő tartalommal bír természetes személyek és jogi személyek esetében, a természetes személyeket megillető jóhírnév megsértésének ugyanis visszahatása lehet az illető emberi méltóságára, jogi személyek esetében ez fogalmilag kizárt (az ítélet 66. pontja). Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jogi személyek esetében a jóhírnév ne élvezne védelmet, de ebben az esetben más a védelem tárgya (pl. a gazdasági sikeresség, a tagok és a dolgozók érdekei, valamint a szélesebb értelemben vett gazdasági érdek).

Összegezve tehát: a Delfi-ügyben a bíróság úgy találta, hogy az értesítési és eltávolítási eljárás a legtöbb esetben megfelelő eszköz a gyors és hatékony intézkedésre (az összes érintett érdekét figyelembe véve). Azonban azokban az esetekben, ahol a harmadik személytől származó tartalom súlyosan jogsértő (a bíróság megfogalmazása szerint gyűlöletet kelt vagy közvetlen fenyegetést tartalmaz), ott az államok jogosultak felelősségi szabályokat alkalmazni arra az esetre, ha a portálok nem távolítják el haladéktalanul a nyilvánvalóan jogellenes kommenteket. Ez pedig még akkor is igaz, ha a sértett fél vagy harmadik személy erről őket nem értesíti. Azonban jelen ügyben az EJEB szerint a kommentek nem bírtak ilyen tartalommal (az ítélet 91. pontja). Míg az MTE esetében tehát a gazdasági érdek hiánya is megalapozhatta volna a felelősség alóli mentesülést (gazdasági teljesítőképesség szempontjából nem várható el, hogy szűrje a kommenteket), addig az Index esetében a kommentek tartalmára tekintettel zárható ki a felelősség. (Az tehát elképzelhető, hogy az Indexhez hasonló portál felelőssége továbbra is felmerüljön olyan kommentek esetében, amelyek a bíróság által megjelölt súlyosan jogsértő tartalommal bírnak.)

Kétségtelen, hogy az ilyen és ehhez hasonló döntések és azok polgári jogi felelősséggel kapcsolatos jogi megállapításai relevánsak lehetnek abban az esetben, ha az adott jogsértő tartalom nem egy komment, hanem valamilyen szerzői jogot sértő, vagy a jogsértést elősegítő tartalom (pl. torrent fájl), amit szintén nem az oldal üzemeltetője (mint tartalomszolgáltató) tett közzé, viszont felületén lehetővé tette az ilyen tartalom felhasználók által történő közzétételét.

3.2.4. A felelősség megalapozásának német koncepciója

A nagy amerikai ügyek mellett meghatározó és máig hivatkozott európai ügyeket is találhatunk. Az amerikai Betamax-ügyhöz hasonló volt az 1955-ös német Grundig–Reporter-ügy. Ennek történeti előzménye, hogy a Grundig bevezetett a német piacra egy új, hangfelvétel készítésére is alkalmas magnót, amely lehetővé tette a már előállított hangfelvételek többszörözését is. A készülék reklámjában a cég kifejezetten felhívta a fogyasztók figyelmét arra, hogy a készülék (pl. a rádióból) zenék rögzítésére is alkalmas. Az érintett jogosultak közös jogkezelője, a Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA) azt követelte a Grundigtól, hogy hívja fel a fogyasztók figyelmét jogszabályi kötelezettségeik betartására. Bár a bíróság megállapította, hogy a magáncélú másolatkészítés körébe nem vonható be a hangfelvétel magnószalaggal történő átjátszása (azaz az ilyen technikai eszközökkel történő másolatkészítés), így a fogyasztókkal szemben az alkotók érdekeit helyezte előtérbe, azt is nyilvánvalóvá tette, hogy az egyes felhasználókkal szemben aligha érvényesíthető ez az igény (ez persze a cselekmények jogi minősítését nem változtatja meg).⁴⁶⁷

---

⁴⁶⁷ A szövetségi legfelső bíróság a magánlakás sérthetlenségéhez való jogból következtetett erre. Lásd még BVerfG, 07.07.1971 – 1 BvR 775/66.

A gyártó felelősségével kapcsolatos megállapításaiban a bíróság kifejtette, hogy a gyártó és a felhasználó magatartása között adekvát oksági összefüggés mutatható ki. Vagyis a gyártók tudták, vagy tudniuk kellett volna, hogy az általuk gyártott eszköz normál használata szerzői jogi jogsértést valósít meg.⁴⁶⁸ Továbbá a felhasználók által elkövetett jogsértésekből maga a gyártó cég profitált.

A döntést követően a gyártók figyelmeztették a felhasználókat, ez azonban nem vezetett eredményre, így a Grundig–Reporter-döntés után több más esetben is foglalkozott a Szövetségi Legfelső Bíróság a másolatkészítésre alkalmas egyéb készülékek gyártásával és terjesztésével kapcsolatos jogi kérdésekkel.⁴⁶⁹ A helyzetet az 1965-ös Urhebergesetz rendezte, mivel bevezette a kötelező jogdíjfizetési rendszerét. Ezt először a felvételkedítésére alkalmas eszközökre alkalmazva, majd 1985-től kiterjesztette az üres hordozókra is, annak érdekében, hogy a fizetési kötelezettséget arányosabban ossza el a gyártók és a fogyasztók között.⁴⁷⁰ (A gyártók igyekeztek alkotmányos jogaik sérelmére hivatkozással megtámadni a jogdíjfizetési rendszert, ez a kísérlet azonban nem járt sikerrel, a német alkotmánybíróság az 1971-es Tonbandvervielfältigung-döntésében az akkor hatályos 1965-ös UrhG díjfizetésre kötelező rendelkezését olyannak találta, amely nem sérti a kötelezettek alapvető jogait.⁴⁷¹ A döntés megerősítette a magáncélú többszörözés jogszerűségét és a másolat készítését elősegítő eszközökre történő jogdíj kivetésének jogalapját.⁴⁷²

A szerzői jogi *Störerhaftung* (háborítói felelősség) alkalmazhatóságának kérdése merült fel az 1998-as ún. Möbelklassiker-ügyben⁴⁷³ (a *Störerhaftung* intézményét a 4.3. pontban részletesen ismertetem). A tényállás szerint egy napilap kiadóját azért perelték be, mert több lapszámában is olyan bútorhirdetést jelentetett meg, amelyben a hirdető cég a bútorokat klasszikus, egyenesen Olaszországból érkező bútorokként tüntette fel, azonban az elhelyezett képek között a felperes bútorainak képei szerepeltek. A lapkiadó szerint a jogsértés nem volt nyilvánvaló, így azt ők nem ismerhették fel. (Az eset végeredményeként a két cég bútorait elkülönítő hirdetést kellett megjeleníteniük.) A bíróság szerint az adott lapkiadó ellenőrzési kötelezettsége (*Prüfungspflicht*) mindaddig csak a nyilvánvaló és durva jogsértésekre terjedt ki, ameddig a felperes őt a konkrét jogsértésre nem figyelmeztette, ezek után azonban felelősége megállapíthatóvá válik.

A Möbelklassiker-ügyben tehát vizsgálták a jogsértésekre vonatkozó ellenőrzési kötelezettség jellegét és terjedelmét, ez azonban még nem fájlmegosztó oldalakkal kapcsolatos ügy volt, utóbb azonban szükségszerűvé vált az előbbi kötelezettséget az internet viszonyrendszerén belül is értelmezni és alkalmazni. A Szövetségi Legfelső Bíróság több döntésében is vizsgálta

---

468 HAZUCHA 2009, 7.

469 BGH, 18.05.1955 – I ZR 8/54: „Tonbandgeräte”; BGH, 22.01.1960 – I ZR 41/58: „Werbung für Tonbandgeräte”; BGH, 26.06.1963 – Ib ZR 127/62: „Tonbandgeräte-Händler”; BGH, 29.05.1964 – Ib ZR 4/63: „Personalausweise”.

470 RUZICKA 2011, 8.

471 BVerfG 07.07.1971. – BvR 775/66. „Ist nach der Art eines Werkes zu erwarten, daß es durch Aufnahme von Funksendungen auf Bild- oder Tonträger oder durch Übertragung von einem Bild- oder Tonträger auf einen anderen zum persönlichen Gebrauch vervielfältigt wird, so hat der Urheber des Werkes gegen den Hersteller von Geräten, die zur Vornahme solcher Vervielfältigungen geeignet sind, einen Anspruch auf Zahlung einer Vergütung für die durch die Veräußerung der Geräte geschaffene Möglichkeit, solche Vervielfältigungen vorzunehmen.” <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv031255.html>

472 BRAEGELMANN 2009, 130.

473 BGH 15.10.1998 – I ZR 120/96.

pl. az internetes áruházak felelősségét a harmadik személyek által elkövetett jogsértésekkel kapcsolatban.⁴⁷⁴ Egy 2010-es döntésében a Bíróság kifejtette, hogy mivel a vonatkozó Eker-irányelv 15. cikke nem határoz meg általános ellenőrzési kötelezettséget az internetes forgalom vonatkozásában, a belső jog által körvonalazott gondossági kötelezettséget (*Sorgfaltspflicht*) kell az ilyen és ehhez hasonló esetekben felhívni.⁴⁷⁵ (Ezt maga az Eker-irányelv is alátámasztja.)⁴⁷⁶ A kérdés tehát összefoglalva az volt, hogy elvárható-e a belső jog általános szabályai alapján az adott cégtől, hogy valamilyen jogellenes magatartást észleljen és megátoljon.

A bíróság a Telemediengesetz (TMG)⁴⁷⁷ 8–10. szakaszait vizsgálva megállapította, hogy az adott szolgáltatónak nincs általános felügyeleti és ellenőrzési, továbbá utánkövetési kötelezettsége (*Überwachungs- und Nachforschungsmaßnahmen*). Jogilag nem követelhető meg tehát olyan szűrési mechanizmus, amely túlmutat az elvárható szűrési tevékenységen, ez ugyanis a bevett üzleti modelljüket veszélyeztetné, vagy tevékenységük gyakorlását aránytalanul megnehezítené. A bíróság kifejtette, hogy olyan szolgáltató, aki lehetővé teszi harmadik személyek részére, hogy azok eladási ajánlatokat tegyenek közzé azonosító nélkül egy teljesen automatizált rendszeren keresztül, nem köteles arra, hogy minden egyes ajánlatot vizuális vizsgálatnak vessen alá azért, hogy megítélhesse, hogy az abban foglalt termékek mennyiben különböznek az eredetiektől.⁴⁷⁸

Ezzel szemben például az Oberlandesgericht (OLG) Hamburg egy 2011-es döntésében kifejtette, hogy az internetes aukciós oldalakat fokozott felelősség terheli a sajátos reklámokkal kapcsolatban.⁴⁷⁹ (Ilyen volt az adott ügyben az Ebay felelőssége a Google *adwords*ökért. Az adott esetben egy Tripp Trap fantázianevű etetőszék mását építették meg és árulták az Ebayen, a hirdetések pedig közvetlenül az Ebayre feltöltött jogsértő termékekre mutattak.) Természetesen, míg egy internetes aukciós portál nem jogsértések elkövetésének céljából jön létre, addig egyes torrentoldalak esetében ez könnyen igazolható felvetés. A jogsértő tartalom szűrésének és kimutatásának kötelezettsége esetükben ráadásul könnyebben megalapozható, így az adott oldal felelőssé tehető az elkövetett jogsértésekért.

A német jogban sincs speciális másodlagos felelősségi alakzat, azonban a felelősség megállapítása lehetséges az általános felelősségi szabályokra hivatkozással. Elsődleges szerzői jogi felelősséget állapított meg pl. a bíróság a német Napster-perben, megállapításai szerint a jogsértő tartalomhoz való hozzáférés lehetőségének megteremtésével az adott szolgáltató a nyilvánosságához közvetítés kizárólagos jogát sértette.⁴⁸⁰ A másik alkalmazott alakzat ezekben az

---

474 Lásd még BGH Urt. vom 11.03.2004. – I ZR 304/01; BGH Urt. vom 19.04.2007. – I ZR 35/04; BGH Urt. vom 12.07.2007. – I ZR 18/04.

475 BGH Urt. vom 22.07.2010. – I ZR 139/08.

476 Ezt maga az Eker-irányelv is alátámasztja bevezető rendelkezéseinek 48. pontjában: „Ez az irányelv nem érinti a tagállamoknak azt a lehetőségét, hogy megköveteljék azoktól a szolgáltatóktól, akik, illetve amik a szolgáltatásuk igénybe vevői által rendelkezésre bocsátott adat számára szolgáltatnak tárhelyet, hogy a tőlük ésszerűen elvárható, a nemzeti jogszabályokban meghatározott gondossággal járjanak el egyes jogellenes tevékenységek felderítése és megelőzése érdekében.”

477 Telemediengesetz 26. 12. 2007 (BGBl. I S. 179).

478 Lásd még BGH Urteil vom 30.04.2008 – I ZR 73/05 – az internetes árveréssel kapcsolatos harmadik döntés. A bíróság kifejtette, hogy az oldal üzemeltetője a védjeggyel kapcsolatos jogsértésben sem elkövető, sem okozó, sem pedig közreműködő nem lesz, ha az ajánlatok tartalmazzák a „hasonló” (ähnlich) vagy a „mint” (wie) szavakat.

479 OLG Hamburg 04.11.2011. – 5 U 45/07.

480 MEZEI 2010, 150.

esetekben a dologi jogi eredetű *Störerhaftung*, ennek fogalmi köntöse alatt tulajdonképpen egy széles körben alkalmazható másodlagos felelősséget munkált ki a gyakorlat az 1960-as évektől, amit azonban a szövetségi legfelső bíróság 1999-es évekbeli döntése lényegesen szűkített.⁴⁸¹ Mindezek mellett a felelősség megalapozásánál figyelembe kell venni 2007-ig a Teledienstgesetz⁴⁸² Eker-irányelv vonatkozó cikkeit (12–14.) átültető 9–11. szakaszait, ezután pedig az ezt hatályon kívül helyező TMG 7–10. szakaszait (értve ez alatt a meghatározott kivételek alkalmazásának kizárhatósági esetköreit.)⁴⁸³

A *Störerhaftung*ra alapozta az OLG Hamburg az első olyan döntést (Cybersky-eset), amelyben a fájlmegosztó szoftver szolgáltatójának felelősségét állapította meg.⁴⁸⁴ A Bíróság megállapításai szerint, ha valaki olyan szoftvert készít, amellyel a felhasználók szerzői jogi jogsértéseket tudnak elkövetni, ezért nem minden esetben felelős. Ha azonban kifejezetten ilyen felhasználási célok lehetőségének feltüntetésével ajánlja a programot, akkor meg kell tennie a megfelelő óvintézkedéseket, hogy megakadályozza a jogsértéseket. Ebben az esetben a P2P-technológiára alapuló program azt is lehetővé tette, hogy a felhasználók fizetős televíziós adásokat foghassanak, szűrő mechanizmust pedig nem vezetett be arra nézve, hogy a fizetős csatornák megosztását kiküszöbölje. Megállapította a felelősséget azért is, mert a jogellenes felhasználás lehetősége nemcsak ismert volt, hanem kifejezetten erre a célra hozták létre az adott programot, és ilyen célra is ajánlották azt. A szoftver fejlesztője felelősségének megalapozásakor tehát a döntő szempont az volt, hogy az kifejezetten ilyen célra hozta-e létre az adott programot (és az aktív „*inducement*” elem, azaz a jogsértésre való készítés is megállapítható legyen).

A döntést a Möbelklassiker-eset megállapításaival összehasonlítva azt mondhatjuk, hogy ha a jogsértések elősegítése is kimutatható, akkor a másodlagos felelősség fennállhat, ha azonban csak „semleges” technológiát szolgáltat az illető (ami nem kifejezetten jogsértések elkövetésére készített), akkor a jogsértésekről való tudomásszerzésig nem állhat fenn a felelőssége. A német másodlagos felelősséget az amerikai Betamax-esettel összevetve elmondható, hogy amíg az amerikai esetben a meghatározó szempont az volt, hogy az adott eszköz használható-e jogszerű célokra is, vagy sem, addig a német jog mércéje más. Itt ugyanis az a döntő elem, hogy az eszköz tervezése során a jogellenes felhasználási cél megállapítható legyen. (Tehát ha kifejezetten ilyen célra alkották, akkor biztosan megáll a felelősség.) Így bár a jogszerű felhasználás lehetősége önmagában a felelősség kizárásához nem elegendő, azt az alkalmazható intézkedések arányosságánál figyelembe vették. Egyes esetekben ugyanis a készülékek árusítását is megtiltották a bíróságok. Ilyen volt pl. a Bundesgerichtshof (BGH) döntése a Cybersky-esetben, amiben a Bíróság az adott (jogsértések elkövetéséhez használt és ilyen célra ajánlott) program forgalomba kerülésének megakadályozása céljából megelőző intézkedéseket is alkalmazott.⁴⁸⁵ Egy általános jellegű tilalom azonban – szerintük már – aránytalan korlátozást jelentene, ezt pedig már éppen a jogszerű felhasználásra hivatkozva állapították meg.⁴⁸⁶

---

481 SPINDLER–LEISTNER 2006, 794.

482 Gesetz über die Nutzung von Telediensten (TDG) 22.07.1997.

483 A lehetővé tévő technológiára nem vonatkoznak a meghatározott mentesülési lehetőségek, így az ő felelőségük elvileg megalapozható lenne.

484 OLG Hamburg 08.02.2006. 5 U 78/05 „Cybersky”.

485 BGH 15.01.2009. – I ZR 57/07.

486 SPINDLER–LEISTNER 2006, 799.

A közreható és közreműködő személyek felelősségére vonatkozó esetek vizsgálatával arra a következtetésre juthatunk, hogy a bíróságok igyekeznek kimutatni vagy valamilyen gazdasági előnyt (gazdasági érdeket), és ebből levezetni különféle kötelezettségeket (érdek-elv), vagy arra alapozzák a döntéseket, hogy az adott személynek, szervezetnek volt-e a leginkább arra jogszerű lehetősége, hogy megelőzze a jogsértéseket (célszerűségi elv).

3.2.5. A felelősség megalapozása Angliában

Az amerikai szabályozással kapcsolatban már említett „*vicarious liability*” fogalmát a brit jog is ismeri (jóllehet ebben a körben nem alkalmazza), ez tulajdonképpen a másért való felelősség esetköreit foglalja magában.⁴⁸⁷ A „*contribution*” fogalma is ismert a brit jogban, a „*contributory negligence*” fogalma alatt azonban a károsult felróható közrehatását értik.⁴⁸⁸ A brit jog valamely személy másvalaki károkozásában való közreműködését a többiek közös károkozásának (*joint tortfeasor*) szabályán belül tárgyalja.⁴⁸⁹ Az angol jogban – szemben a némettel – a másodlagos felelősség megalapozásakor nem általános felelősségi szabályokból indulnak ki, hanem maga a törvény tartalmazza annak esetköreit, ezek azonban (mint már említettem), nem az elsődleges jogsértésből származtatott (derivált) felelősségi esetkörök.⁴⁹⁰

A Copyright, Designs and Patents Act⁴⁹¹ szerint a nyilvános szórakoztatóhelyek üzemeltetőjének felelősségével és a jogsértéshez szükséges berendezés szolgáltatójának felelősségével kapcsolatban meghatározott tudati szint megfelelő lehet egy új szabályozás modelljeként.⁴⁹² Az észszerű alapokon álló következtetésre (*reasonable grounds*) alapozott tudati szint megítélése azonban vélhetően nehezebbé tenné a kimentést.⁴⁹³ A szabályokat ebben az esetben is az Eker-irányelv mentesülést lehetővé tevő szabályaira tekintettel kellene meghatározni.

A felelősséget a „jóváhagyás” fogalma mentén lehetne a legkönnyebben elképzelni, ennek ugyanis esetjogi kimunkálása mellett törvényi alapja is van.⁴⁹⁴ Ez nagyon széles körben foglal

---

487 Lásd pl. SAMUEL 2008, 257–284; CANE 1997, 46–47. A felelősség alapjának ezekben az esetekben gyakran hivatkozzák a „*qui facit per alium, facit per se*” (aki más által cselekszik, olyan, mintha ő maga cselekedne) és a „*respondeat superior*” (a feljebbvaló felelős) elvét, azonban a felelősség megalapozásánál egyéb jogpolitikai megfontolások (pl. károsulti érdek védelme, igényérvényesítés) is szerepet játszanak. L. FLEMING 1983, 338–339; LEMLEY–REESE 2004, 122; FÖLDI 2004, 21–22.

488 Vö. SAMUEL 2008, 405–406; CANE 1997, 59, 120.

489 Vö. CANE 1997, 110–111, 129; HARPWOOD 2000.

490 L. CDPA 48 fej., 24–26 szakaszok.

491 Uo., 48. fej.

492 L. CDPA 25. és 26(2)(b) szakaszok.

493 Alkalmazni lehetne még az információkat hozzáférhetővé tevőkre (tehát az oldal- és szolgáltatásüzemeltetőkre) a CDPA 298 (2)(b) szakaszait. Ehhez kapcsolódóan a British Copyright Council (BCC) az alábbi szövegjavaslatot tette közzé: „Copyright in a work is infringed by any person who supplies any service, including the publisher or otherwise promoting by means of communications of any information, which is calculated to enable or assist persons to locate and access or obtain an electronic copy of work the transmission or copying of which would infringe the copyright in the work.” http://www.britishcopyright.org/pdfs/policy/2006_030.pdf

494 L. UK Copyright Act (1956) 74. fejezet, 1(2) bekezdés: „In accordance with the preceding subsection, but subject to the following provisions of this Act, the copyright in a work is infringed by any person who, not being the owner of the copyright, and without the licence of the owner thereof, does, or authorises another person to do, any of the said acts in relation to the work in the United Kingdom or in any other country to which the relevant provision of this Act extends.”

magába különféle magatartásokat a bátorítástól kezdve a mulasztásban megnyilvánuló jogsértésekig; nem feltétlenül explicit és minden irányból lehatárolt fogalomról van szó, sokkal inkább egy fogalmi hálóról, ami alá bevonhatók a felelősség eseti megállapításai (közös károkozás vagy valamilyen szintű közrehatás: rábírás, támogatás, elősegítés stb.)⁴⁹⁵ Itt felhozható az 1988-as CBS Songs v. Amstrad-ügy,⁴⁹⁶ ami azonban nem digitális környezetben foglalkozott ezzel a kérdéskörrel. Az Amstrad hifi-berendezéseket gyártott, amelyek a nagy sebességű és dupla kazettás lejátszás révén felgyorsították a másolatok készítését. A felhasználóknak azonban megvolt a lehetősége, hogy önálló döntésük alapján cselekedjenek, amit semmilyen módon nem befolyásolt a gyártó, így nem mozdította elő jogsértések elkövetését sem, legalábbis a bíróság megállapításai szerint. Arra nézvést pedig nem volt kötelezettsége, hogy megakadályozza a jogsértést. Továbbá a kereskedők sem adtak engedélyt szerzői jogilag védett tartalom másolására, és nem is követhették az eladás után a felhasználók tevékenységét.⁴⁹⁷ Mindezek fényében a gyártó felelősségét a bíróság nem állapította meg. Anglia Betamax-döntése tulajdonképpen az Amstrad-eset volt, ami minden későbbi, hasonló ügy kiindulópontjaként hivatkozható.

Azzal kapcsolatban azonban megoszlanak a vélemények, hogy az Amstrad-ügy megállapításai alkalmazhatók-e a fájlcserevel kapcsolatos esetkörökre.⁴⁹⁸ (Ez nyilván részben az angol esetjog sajátos problémája is, azaz hogy egy alapul fekvő eset a technológia időközbeni fejlődése miatt mennyire analóg egy későbbi esettel, tehát a korábbi mennyiben tekinthető precedens értékűnek.) Ha igen, akkor is felmerül a kérdés, hogy születhet-e olyan, egységes elvi alapokon álló precedens, amely képes megfelelni az időközben majd vélhetően többször módosuló, továbbfejlődő technológia által támaszott értelmezési és szubszumpciós kihívásoknak?⁴⁹⁹ Egyelőre tehát nincs felelősséget megállapító konkrét döntés. A British Copyright Council (BCC) véleménye szerint azért nem lehet megállapítani a felelősséget sem a P2P-rendszert üzemeltetővel, sem a szoftvertszolgáltatóval, sem pedig az ISP-vel szemben, mert a felperesnek azt kellene bizonyítani, hogy ezek felhatalmazták az egyéni felhasználókat a jogsértésre (ez a már említett autorizációs elmélet).⁵⁰⁰

---

495 Vö. DIXON 2009, 36. Dixon is utal rá, hogy a felelősség megállapítása egyes esetekben ráadásul ezen elvek együttes alkalmazásával történik.

496 CBS Songs Ltd. v. Amstrad Consumer Electronics (1988) AC 1013.

497 DIXON 2009, 17.

498 Paul Bicknell szerint digitális környezetben az ügy megállapításai nem alkalmazhatók, [http://www.lawdit.co.uk/reading_room/room/view_article.asp?name=../articles/11-may-\(1\)authorisation.htm](http://www.lawdit.co.uk/reading_room/room/view_article.asp?name=../articles/11-may-(1)authorisation.htm). Ezzel szemben Clark úgy véli, hogy az ügyben hozott megállapítások nem zárják ki egy esetleges angol esetben a felelősség megállapítását. L. CLARK 2009, 211.

499 Ezért a BCC dinamikus normatív szabályozást tartana optimálisnak. L. BCC 2006. A Tanács egyik megoldása a *secondary liability* alkalmazása lenne normatív alapon, egy normaszöveg-tervezettel is előálltak a vélemény 4. oldalán: „Where copyright is infringed by the transmission of a work in electronic form, any person who facilitated the transmission by either (a) supplying software, or any substantial element of software used, or (b) supplying a service to the infringer which identified the specific source or sources from which the infringer could obtain the work is also liable for the infringement if he did not believe on reasonable grounds that the software or service supplied would not be used to infringe copyright.”

500 Uo. Érdekességként megemlítendő, hogy az autorizációs elméletet a holland Kazaa-perben is felhasználták, ezen belül azt vizsgálta a bíróság, hogy tett-e, és ha igen, milyen lépéseket tett a szolgáltató, amelyekből a jogsértések támogatására lehet következtetni. Ezt bővítették némi gazdasági érveléssel is, ami szerint az üzemeltetőnek érdekében állt, hogy növelje a zenemegosztások számát. Továbbá – bár hatalmában állt volna – nem tett érdemi lépéseket annak érdekében, hogy megelőzze, vagy legalábbis csökkentse a jogellenes megosztásokat. (Azt, hogy a honlapjuk tartalmazott figyelmeztetést, és a felhasználási feltételek között szerepelt a jogellenes felhasználás tilalma, nem tekintette a bíróság elégendőnek.) L. RIMMER 2007, 107.

Felvethető az a kérdés is, hogy áttemelhetne-e megoldásokat a brit jog a kiágazott *common law* megoldásokból (akár az ausztrál, akár az USA megoldásokra gondolunk): Elvileg lehetséges lenne a 2005-ös Universal Music Australia v. Sharman License Holdings ügy jóváhagyás-elméletére utalva megalapozni a felelőséget, hasonlóképpen, ahogy azt az ausztrál bíróság tette.⁵⁰¹ Azonban itt az Amstrad-ügyétől némileg eltérő a koncepció. Az elméletet ugyanis eredetileg arra az esetkörüre használták, amikor az elsődleges jogsértőnek előnye származik valamely más személy általi beleegyezésből, jóváhagyásból vagy bátorításból.⁵⁰² A vonatkozó esetjog szerint a pusztán tudomásszerzés más személy jogsértéséről nem alapozza meg ezt. Szükséges elem tehát, hogy a felhatalmazó személy valamilyen módon képes legyen befolyásolni a jogsértő magatartást.

Az ausztrál fogalom átvétele továbbá azért lehetne veszélyes, mert az angol joggal ellentétben ennek az ausztrál jogban megteremtették a normatív alapját. Továbbá az Amstrad-ügyben a Lordok Háza kifejtette, hogy „egy cselekményt nem hagy valaki jóvá akkor (a fogalom itt vizsgált értelme szerint), ha csupán lehetővé teszi vagy esetlegesen hozzájárul ahhoz, vagy netalán felbátorít annak elkövetésére, de nem bizonyított, hogy van olyan joga, amellyel jóváhagyhatná ezt a cselekményt.”⁵⁰³ Ilyen jog alatt ezekben az ügyekben a jogsértő fölötti befolyást, „hatalmat” kell érteni. Az ausztrál Copyright Act 36. § (1A) bekezdése azonban meghatározza, milyen szempontokat kell figyelembe venni a „jóváhagyás” megállapításához.⁵⁰⁴ Vizsgálni kell, bír-e valaki más személy felett olyan befolyással, amellyel megelőzhetné a jogsértést, kapcsolatuk természetét, továbbá azt, hogy a befolyással bíró személy tett-e észszerűen elvárható megelőző lépéseket.

Lehetséges lenne a felelősség megalapozása (egyébként az Amstrad-esetben is felhozott, de az indokolásban fel nem használt, viszont a jövőre nézve ki nem zárható) klasszikusnak tekinthető *tort law* intézmények mentén is, pl. hogy egy (a felhasználók által elkövetett), elsődleges jogsértéshez kapcsolódó károkozást (ún. *joint torfeasance*) állapítsanak meg, vagy valamely más, ehhez kapcsolódó közreható felelősségi alakzatot. (Ez gyakorlatilag a Grokster-ügyben is felhasznált *inducement theory*hoz hasonló megoldást vinne a brit jogba.) Ennek azonban ellentmond a bíróság Amstrad-ügyben tett azon megállapítása, ami szerint az általános jelleggel történő rábírási (*inducement*) nem alapozza meg a felelőséget valamely konkrét jogsértéssel való kapcsolat nélkül.⁵⁰⁵ Ez továbbá azt feltételezné, hogy a közvetítők felelősségénél elsődleges jogsértőket is perbe vonjanak (*primary infringers*), az egyének perlése azonban a BCC szerint egyes jogosultaknak és jogkezelőknek (nyilván elsősorban üzletpolitikai okok miatt) nem érdeke és nem is célja.⁵⁰⁶

---

501 Universal Music Australia Pty Ltd. v. Sharman License Holdings Ltd, [2005] FCA 1242.

502 CLARK 2009, 210.

503 BCC 2206.

504 Australian Copyright Act 36(1A) szakasz: „In determining, for the purposes of subsection (1), whether or not a person has authorised the doing in Australia of any act comprised in the copyright in a work, without the licence of the owner of the copyright, the matters that must be taken into account include the following: a) the extent (if any) of the person’s power to prevent the doing of the act concerned; b) the nature of any relationship existing between the person and the person who did the act concerned; c) whether the person took any reasonable steps to prevent or avoid the doing of the act, including whether the person complied with any relevant industry codes of practice.”

505 Lásd még SMITH 2007, 93.

506 BCC 2006.

3.2.6. A közreható felelősség jövőbeni alkalmazhatósága

Összességében elmondható, hogy az elméletek és különböző felelősségi koncepciók között nagy átfedések mutatkoznak. Természetesen a jogi megoldások formálisan mindenképpen különböznek az eltérő jogi hagyományok és többek között a felelősségi generálklauzulák miatt, de a lényegi eredmény tulajdonképpen ugyanaz: sok *ad hoc* megoldás, versenyfutás a technológiával, a felelősségi elméletek átértelmezésének folyamatos igénye. Nehéz tehát időálló általános felelősségi szabályokat és elméleteket alkotni, mivel ezeket nagyban a technológiai megoldásokra adott jogi reflexiók határozzák meg, ettől nem függetlenedhetnek teljesen. A legtöbb esetben levezethető, hogy az illető személy, szervezet támogatta, megkönnyítette a jogsértést, vagy arról tudomással bírt, esetleg abból valamilyen módon haszna származott, vagy ellenőrizhette a felhasználók tevékenységét. Az alperesi álláspontok között rendszerint szerepel az, hogy tényleges, minden részletre kiterjedő ellenőrzés nem lehetséges, továbbá a – Betamax-ügyben kifejtettekre hivatkozva – a felhasználás jogszerű célokra is történhet. (Emiatt a szoftver terjesztőjének felelősségét nem lehetne vélelmezni.)

Dixon megállapításai szerint találhatók olyan közös fogalmi kritériumok, amelyek bizonyítása elengedhetetlen valamely harmadik személy felelősségének megállapításához, bármely jogrendszerrel is legyen szó.⁵⁰⁷

- Szükséges valamilyen releváns jogi kapcsolat a harmadik személyek és a felhasználók között, amit általában az ellenőrzés lehetőségén, vagy a kauzális összefüggésen belül vizsgálnak a bíróságok.
- A harmadik személy közreműködésének mértéke is vizsgálendő, jóllehet ezt gyakorlatilag az okozati összefüggés kritériumán belül maradván is lehetséges értékelni.
- Lényeges elem továbbá az, hogy a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett volna a jogsértésekről (jóhiszeműség *versus* rosszhiszeműség). Ebből értelemszerűen következik, hogy a jogsértéseknek be kell következniük.
- Vizsgálható továbbá még a tényleges szándék (tehát nem a pusztán tudati állapot, hanem az ehhez történő viszonyulás), a realizált vagyoni előny (ami általában a felelősség mértékét befolyásolhatja, de bizonyos esetekben felelősséget megalapozó tényezővé léphet elő).
- Az ellenőrzés lehetősége mellett a megelőzés és az elhárítás képességének és konkrét lehetőségének is fenn kell állnia.
- További fontos elem az elvárható magatartás követelményének megsértése (aminek tartalmát azonban a legtöbb esetben konkrét jogi előírások adják), vagyis a felróhatóság. A felelősség megalapozásánál közrejátszhatnak továbbá a költség-haszon elemzések megállapításai is. (Mi várható el a gazdasági teherbíró képességet is figyelembe véve?)

A fent felsorolt feltételek természetesen nem egyszerre és nem mindegyik ügyben jelennek meg azonos hangsúllyal.

A jövőre és egész Európára tekintve, egyelőre nyitott kérdés, hogy megalapozható lenne-e a harmadik generációs fájlmegosztó rendszerek legnépszerűbbjének számító BitTorrent és az ehhez hasonló torrentrendszerek üzemeltetőinek felelőssége (a szoftvert biztosító személyektől a kereső, indexáló és tartalomszolgáltató oldalakig) az ismertetett elméletek alapján.

A Napster és a Grokster ugyanis centralizált jellegüknel fogva más kategóriát alkottak, mivel ezeknél a decentralizáltsági fok még nem érte el azt a szintet, hogy az adott programok fejlesztőinek felelősségét mindössze a program kifejlesztésével kapcsolatban vizsgálják, ennél ugyanis lényegesen komplexebb tevékenységet végeztek. Egy esetleges, a BitTorrent fejlesztőjének felelősségét vizsgáló per minden bizonnyal újabb mérföldkő lenne. A program fejlesztői vélhetően sikeresen hivatkozhatnának a Betamax-ügyben is felhozott *staple article of commerce* tesztre, ami szerint az adott programot általános használat céljából értékesítik, és az alkalmas mindenféle, így nem jogsértő használatra is.

Véleményem szerint a közreható felelősség alakzatai (*vicarious és contributory liability*) nem állnának meg egy ilyen mértékben decentralizált rendszer fejlesztőjének felelősségével kapcsolatban. Elgondolkodtató azonban, hogy a Grokster-ügyben tovább tágították a másodlagos felelősség megalapozásához vezető cselekmények körét, tulajdonképpen a felbátorításra is kiterjesztve azt. A bíróság kimunkálta az *inducement theoryt* (a jogsértés elősegítésének elméletét, amit a jogsértésekkel összefüggő, azokat támogató felróható kijelentések, vagy más, erre utaló magatartások alapozhatnak meg)⁵⁰⁸ és a *material contribution* fogalmát (az illető tisztában van a jogsértő tartalommal, ennek elérését azonban – bár képes lenne – nem akadályozza meg). Elképzelhető lenne, hogy az *inducement liabilityt* a jövőben addig tágítják, ameddig a BitTorrentre is alkalmazható lesz.

Nem jogi, hanem gazdasági tényező, hogy a program atyja, Bram Cohen már 2005-ben megállapodott az MPAA elnökével arról, hogy együttműködnek a filmek terjesztésének megakadályozásában. Ezt követte a Warner Brothersszel kötött megállapodás, aminek értelmében a vállalat saját tartalmai megosztására használhatja a technológiát.⁵⁰⁹ Ez vélhetően bölcs stratégiai lépés volt a fejlesztő részéről, hiszen a jogszerű használat lehetősége nem egy periférikus, elméleti eshetőség, hanem konkrét tényekkel is alátámasztható. Lényeges tényező továbbá, hogy a program nyílt forráskódú (*open source*), ez azt jelenti, hogy annak működési elvét bárki megismerheti, így végtelen számú hasonló alkalmazás hozható létre. Emellett megállapítható az is, hogy a vonatkozó perekben a felelősséget sosem pusztán a kliensprogram tervezése, kifejlesztése alapozta meg – mindig kellett valamely többlételemű elem (pl. a már többször emlegetett *inducement*), ellenkező esetben a jogalkalmazás tulajdonképpen sértette volna az információs szabadságjogokat. A másik megoldást – a torrentfájlokat tároló oldalakkal szembeni objektív alapú jogi lépéseket – jelenleg is alkalmazzák, ez azonban folyamatos harcot jelent, mert nem lehet egy perben elvetni a technológia jövőbeni alkalmazhatóságát. A közreható személyek felelősségével kapcsolatban tehát elmondható, hogy különböző megoldások figyelhetők meg az egyes európai uniós tagállamokban, azonban valamilyen egységes, másodlagos felelősségi koncepció létrehozására egyelőre nincs terv és

---

508 „One who distributes a device with the object of promoting its use to infringe copyright, as shown by clear expression or other other affirmative steps taken to foster infringement, is liable for the resulting acts of infringement by third parties”; „Mere knowledge of infringing potential or of actual infringing uses would not be enough here to subject a distributor (of the device) to liability. Nor would ordinary acts incident to product distribution, such as offering customers technical support or product updates, support liability in themselves. The inducement rule, instead, premises liability on purposeful, culpable expression and conduct, and thus does nothing to compromise legitimate commerce or discourage innovation having a lawful promise.” L. Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc. v. Grokster Ltd., 545 U.S. (2005).

509 RIMMER 2007, 114–115.

szándék.⁵¹⁰ Nem mellékes az sem, hogy a technológia folyamatosan fejlődik, a negyedik generációs torrentek elterjedése azt a jelentős változást hozhatja magával, hogy a felhasználók új kliensek segítségével közvetlenül egymás gépén kereshetnek, így adott esetben fel sem merülhet egyes közrehatók, így pl. az oldalak üzemeltetőinek felelőssége.⁵¹¹

3.3. Dologi jogi eredetű igények szerzői jogi alkalmazhatósága

A következőkben külön vizsgálom a német *Störerhaftung* fogalmát, főként azért, mert ennek kapcsán egy klasszikus polgári jogi (eredetileg dologi jogi) intézmény kreatív alkalmazásával találkozhatunk,⁵¹² ami adott esetben felelősségegységesítést is lehetővé tehetne. Azt sem tartom elképzelhetetlennek, hogy a magyar polgári jogban – akár hasonló megoldással – visszanyúljunk alapvető rendelkezésekhez (akár alapelvekhez is), amelyekkel meg tudnánk alapozni az előfizetőktől elvárt magatartásokat. Széles körben alkalmazzák a német bíróságok e felelősségi alakzatot azoknál az interneten történő szerzői jogi jogsértéseknél, amelyeknél a konkrét jogsértő más személy internetkapcsolatát veszi igénybe, és a jogsértő személy nem (vagy csak nehezen), az előfizető személye azonban könnyebben beazonosítható.

3.3.1. A dologi jogi eredet

Ha a jogintézmény klasszikus megjelenését nézzük, kezdetben nem a felelősségnek az okozók körén túlra történő kiterjesztése, hanem a tulajdon védelme volt az elsődleges cél, azaz nem a *reparációs* mező (a vagyoni hátrány kiküszöbölése) kiterjesztése, hanem tulajdonképpen a *prevenció* (megelőzés). Ennek tükrében nem kellene, hogy releváns legyen a háborító akaratlagossága, és annak lehetősége sem, hogy ténylegesen befolyásolhatta-e (tipikusan ellenőrzéssel) a jogsértést. Ezt támasztja alá a német Szövetségi Legfelső Bíróság *Störerhaftung* kapcsolatos (a későbbi sorozatos pereket megelőző) korai döntéseiben is.⁵¹³

A BGB 1004. § (és a birtokháborításról rendelkező 862. §) által szabályozott esetkör a tulajdonvédelem rendszerében meghatározza a tulajdon háborítatlansága iránti igényt, ami a jogsértő magatartástól történő eltiltásra és a jogsértő állapot megszüntetésére is irányulhat.⁵¹⁴ Ez tulajdonképpen megfelel a római jogban is ismert *actio negatoria in rem* intézményének, amit az ellen kérhetett a tulajdonos, aki őt a dolog teljes élvezetében korlátozta vagy háborította.⁵¹⁵

---

510 OHLY 2009, 234.

511 Bővebben l. MEZEI–NÉMETH 2010, 71–75.

512 Egyébiránt ezt a felelősséget internetes közegben először az internetes piacterekkel összefüggésben alkalmazta a német judikatúra, kifejtve azok szűrési kötelezettségét. L. BGH, 11.03.2004. – I. ZR 304/01.

513 BGH, 15.01.1957 – I ZR 56/55; BGH, 03.02.1976 – VI ZR 23/72. Megjegyzendő, hogy ezek a döntések nem szerzői jogi, hanem versenyjogi jogsértések kapcsán vetették fel a *Störerhaftung*ot.

514 BGB 1004. § (1) „Wird das Eigentum in anderer Weise als durch Entziehung oder Vorenthaltung des Besitzes beeinträchtigt, so kann der Eigentümer von dem Störer die Beseitigung der Beeinträchtigung verlangen. Sind weitere Beeinträchtigungen zu besorgen, so kann der Eigentümer auf Unterlassung klagen.” (2) Der Anspruch ist ausgeschlossen, wenn der Eigentümer zur Duldung verpflichtet ist.” Lásd még WILHELM 2010, 559–561.

515 BRÓSZ–PÓLAY 1986, 260, 264; FÖLDI–HAMZA 1996, 355, 360; NÓTÁRI 2011, 216. Lásd még pl. NIZSALOVSZKY 1928, 232–233; KOLOSVÁRY 1927, 150, a szerző „részleges tulajdonjogi sérelemnek” nevezi az ilyen jellegű beavatkozásokat, a kereset céljánál pedig a károk megtérítését is megjelöli.

Az előbb ismertetett tulajdonvédelmi eszköznek a magyar jogban a jelenleg hatályos Ptk.-ban a „tulajdonjog háborítatlansága iránti igény” felel meg,⁵¹⁶ ami szerint a tulajdonos követelheti a (tulajdonjogának gyakorlását akadályozó, korlátozó, veszélyeztető) jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését.⁵¹⁷ A tulajdoni igénynek ez a megnyilvánulási formája objektív jogkövetkezményekre irányul. Ezekről Grosschmid még az *a posteriori* kötelmi jelleget is megtagadta.⁵¹⁸ Ezzel egybehangzó Szladits álláspontja, aki szerint ezek az igények tartalmukat tekintve valóban hasonlóak a kötelmi követelésekhez, eredetük azonban különbözik.⁵¹⁹ Ennélfogva a hagyományos felelősségi felfogás szerint a háborító felelőssége tulajdonképpen nem is felelősség, hanem objektív alapú helytállási kötelezettség.⁵²⁰ Azonban, ha a háborítás már kárt is okoz, akkor a cselekmény a jogellenes károkozás kategóriájába hajolhat át.

A fent vázolt, német jogban is meglévő szabályokat ki kellett terjeszteni a szellemi alkotások védelmére is, mivel a német dogmatika szerint a szerzői jogok nem minősülnek tulajdonjognak. Ez abból következik, hogy a BGB 90. § a dolog fogalmának meghatározását a testi tárgyak körére szűkíti. E szakasz azonban nem zárja ki, hogy a dolgokon fennálló tulajdonjog mellett létezzen szellemi tulajdon is. Továbbá az UrhG mögöttes szabálya a BGB, vagyis ha nincs speciális törvényi rendelkezés, akkor a BGB vonatkozó szabályai alkalmazhatók. A német alkotmánybíróság döntései értelmében a szellemi alkotásokkal kapcsolatban alkalmazhatók a német alkotmány (Grundgesetz) 14. szakasza által biztosított tulajdonvédelem eszközök.⁵²¹ [Ez a szakasz kizárólag a szerző vagyoni érdekvédelmének alapja, a személyi jogok alkotmányos alapjait a Grundgesetz 1. és 2. szakaszaiban találhatjuk. Megjegyzendő, hogy a Grundgesetz 14. cikkének (2) bekezdése rendelkezik arról is, hogy a tulajdon nemcsak jogosít, hanem kötelez is. Annak egyszersmind a köz javát is kell szolgálnia.⁵²² Ebből vezethető le, hogy a jogalkotás során a közérdekre és az alkotók egyéni érdekeire is tekintettel, érdekegyensúly megteremtésére kell törekedni.]

3.3.2. A háborító személy felelőssége

Miért volt szükség Németországban ilyen kreatív és a klasszikus polgári jogi dogmatikát projektáló megoldásra? Németország azon uniós tagállamok közé tartozik, amik nem ültették át a tételes jogba az InfoSoc-irányelv 8. cikk (3) bekezdését, ami lehetővé teszi a jogosultak részére a blokkolás vagy más ideiglenes intézkedés alkalmazását. Helyette tehát a német bíróságok azt a nemes feladatot kapták, hogy a *Störerhaftung* joggyakorlatát kimunkálják. A Szövetségi Legfelső Bíróság a német hangfelvétel-előállítók és az ismert közös jogkezelő szervezet, a GEMA ügyeiben kimondta, hogy blokkolásra kötelezésnek helye van, ameny-

---

516 Ptk. 5:36. § (1) bekezdése: „A tulajdonos követelheti a jogellenes beavatkozás vagy behatás megszüntetését és a jogalap nélküli birtokostól a dolog kiadását.”

517 LENKOVICS 2001, 201–202.

518 Idézi ASZTALOS 1966, 283.

519 SZLADITS 1930, 212.

520 Vö. MARKENSIS–UNBERATH 2002, 27–28. A francia és svájci jog ebben az esetben megengedi, hogy a tulajdonos a károk megtérítését is követelje. A következőkben ismertetem, hogy a német jogban sem ismeretlen bizonyos esetekben (bár nem kártérítés jogcímén) az okozott vagyoni hátrány megtérítése.

521 Például BVerfG 07.07.1971. – 1 BvR 765/66: „Kirchen- und Schulgebrauch”; BVerfG 07.07.1971. – BvR 775/66; BVerfG 07.07.1971 – 1 BvR 276/71; l. még BRAEGELMANN 2009, 131–135.

522 „Eigentum verpflichtet. Sein Gebrauch soll zugleich dem Wohle der Allgemeinheit dienen.”

nyiben a jogosultak megtettek minden szükséges, bíróságon kívüli lépést a szolgáltatókkal szemben, ám ezek nem vezettek eredményre.⁵²³

A *Störerhaftung* tehát valamely jogsértő harmadik személy magatartásáért való felelősség, aminek alapja bizonyos ellenőrzési kötelezettségek megszegése.⁵²⁴ Hartmann rendszerezése szerint a *Störerhaftung* megállapításának feltételei az alábbiak:⁵²⁵

- 1) Bár a háborító személy önállóan felel, felelősségének előfeltétele egy harmadik személy jogsértése.
- 2) Szükséges, hogy a háborítónak mind ténybeli, mind jogi értelemben véve lehetősége legyen elhárítani a jogsértést. (Ez tulajdonképpen a római jogban is ismert *ultra posse nemo obligatur*, azaz senki sem köteles a képességeit meghaladó teljesítésre elvéből következik.)
- 3) A háborító magatartása jogellenes legyen, azaz ne legyen a másik félnek tűrés kötelezettsége a háborítással szemben.
- 4) A háborító szegje meg ellenőrzési kötelezettségeit (azaz mulassza el azok teljesítését). Tulajdonképpen ez utóbbi a felelősség megállapításának központi kérdése.⁵²⁶

Ahogy már említettem, a *Störerhaftung* alkalmazása a szerzői jogi jogsértések esetén nem törvényi analógián alapul, a jogalkalmazás felhasználta a korábban már versenyjogi jogsértések esetén szintén analóg módon alkalmazott felelősséget a szerző vagyoni érdekeinek védelmére, kiegészítve azt a harmadik személyeket terhelő ellenőrzési kötelezettséggel.⁵²⁷ Az ellenőrzési kötelezettség kimutatása a tényállás vizsgálatakor szükséges, ellenkező esetben olyan vélelemre lenne szükség, amely szerint a harmadik személynek általános ellenőrzési kötelezettsége van. A megállapításához szükséges, hogy a háborító valamilyen módon a közvetlen jogsértő személy cselekményében akaratlagosan és az adekvát kauzalitás szerint megalapozottan (*willentlich und adäquat kausal*) részt vegyen.⁵²⁸ Ez magában foglalja a közreműködést és a támogatást is. Lényeges, hogy a háborítónak legyen jogilag értékelhető lehetősége a jogsértő cselekmény megakadályozására. A felrőhatóság nem feltétel, mivel objektív alapú kötelezettségről van szó. A *willentlich* elemet külső körülmények vizsgálatából vezetik vissza, az nem az okozott kárral kapcsolatos tudati viszonyulást jelöli. Ebből az is következik, hogy a közvetlen jogsértő és a háborító cselekménye nem lesz közös okozás. A két felelősségi alakzat ugyanis olyan értelemben független egymástól, hogy a tényleges jogsértő (teljes) felelősségre vonása esetén is elvileg felvethető a háborító felelőssége.

A felelősség megállapítása kapcsán tehát közömbös, hogy a háborító oldalán kimutatható-e felrőhatóság is, ez már csak egy esetleges kártérítési igénnyel kapcsolatban bír jelentőséggel. (Ha azonban Hartmann rendszerének 4. pontjára tekintünk, a szerzői jogi *Störerhaftung*ba

---

523 Azt, hogy mik tartoznak bele a minden szükséges intézkedés kategóriájába, l. <http://copy21.com/2016/05/blokkolt-hirmorzsak-6-5/>

524 Vitatható azonban, hogy a más személy magatartásával összefüggő háborítói felelősség „másért való felelősség lesz-e”, ugyanis a bekövetkezett károkért a *Störer* ezen az alapon nem felelhet, így kártérítési szempontból a derivatív jelleg nem érvényesül. A másért való felelősséggel kapcsolatban l. FÖLDI 2004, 94–101.

525 HARTMANN 2009, 50.

526 Uo. A legtöbb kritika azt éri, hogy milyen alapon állnak fenn e kötelezettségek. (Ráadásul a témám szempontjából elemzett esetekben a bíróságok egyfajta preventív, *pro-aktive Kontrollpflichtet* állapítanak meg.)

527 Lásd pl. BGH, 17.05.2001 – I ZR 251/99.

528 HARTMANN 2009, 48.

az ellenőrzési kötelezettség megállapításával kapcsolatban visszalopózik a felróhatósági elem.) Ugyanígy – a jogviszony abszolút szerkezetére tekintettel – irreleváns, hogy az illető, akinek dolgát eszközként használva elkövetik a károkozó magatartást, jogviszonyban van-e és ha igen, milyenben a tényleges károkozóval. A tulajdoni igény ugyanis, restitutív jellegére is tekintettel, bárkivel szemben alkalmazható, aki kiküszöbölheti a háborítást (és akinek erre egyúttal jogilag releváns kötelezettsége is van). Ennek feltétele – véleményem szerint – pusztán a kauzális összefüggés megléte.

További kérdésként vethető még fel, hogy az abbahagyásra irányuló igény milyen viszonyban áll a kártérítési igénnyel. Azaz mindenképpen követelnie kell-e a tulajdonosnak a restitúciót, vagy ez (pontosabban ennek sikertelensége) nem előfeltétele a kártérítési igénynek? Asztalos magyar jogra vonatkozó, de itt is felhívható véleménye szerint a reparatív szankció előfeltétele az állam részleges elpusztulása, az objektív alapú igény így megelőzi a szubjektív alapút.⁵²⁹ Látszólagos ellentmondást kelt a sorrendiség megkövetelése akkor, ha még folyik a háborító magatartás, de már kár is keletkezett. Ebben az esetben azonban Asztalos szerint az állam részleges sérelme valósul meg, amire nézve már fogalmilag kizárt az abbahagyás, eltiltás, a további épségben maradt (megőrizhető integritású részekre nézve) viszont lehetséges. (Ilyen esetekben a német gyakorlat többször megengedte a károk dologi jogi alapon történő megtérítését. Ezzel kapcsolatban bővebben l. a később ismertetett német gyakorlatot.) Tehát a reparatív (kártérítési) és a restitutív (abbahagyásra irányuló) igény parallel érvényesülhet, ez azonban a még meglévő integritás fogalmi lehatárolása miatt mégsem mond ellent Asztalos megállapításának. A sorrendiség viszont nem állja meg a helyét – véleményem szerint – a fenti tulajdonvédelmi eszközök szellemi tulajdonra történő interpretálása esetén, mivel itt nem konkrét tulajdoni tárgyról, nem testi tárgyról és ezek integritásáról, hanem az ezekhez képest absztraktabb (vagyoni jogok összességéből következő) vagyoni érdek sérelméről van szó. Ennélfogva a jogsértés előtti helyzet nem restituálható, a vagyoni integritás pillanatok alatt sérül.

A háborító személy jogsértő cselekménytől való eltiltása tulajdonképpen arra irányul, hogy a tényleges károkozó személy károkozó magatartása megszűnjön. E megoldás tartható mindaddig, amíg a háborító kötelezettsége és a károkozó felelőssége nem mosódik össze. A háborító nem kötelezhető kártérítésre, mivel nem ő a károkozó, a károkozót pedig nem lehet abbahagyásra kötelezni (ha a károkozás egyáltalán folyamatos), mivel az ő személyére a vonatkozó esetekben tipikusan nem derül fény. Így a jog megoldása egy funkcionális megfontolástól vezérelt, a károkozó magatartást elméleti síkon kiküszöbölő, objektív alapú kötelezés arra nézve, hogy a háborító hárítsa el a közvetlen jogsértéseket. Mivel a háborító személynél általános károkozási vélelmet nem határoz meg a jog, nem hárítja át a tényleges károkozó meghatározásának kockázatát a károsultról a háborító személyre. (Ha ugyanis vélelmeznénk, hogy a háborító a károkozó, akkor neki kellene ennek ellenkezőjét bizonyítani.) Viszont a károkkal kapcsolatos védekezési kötelezettséget a védekezés lehetőségének lokalizálásával (azaz meghatározva, hogy ki képes leginkább védekezni a jogsértés ellen) a jog a háborítóra hárítja. Egyesek szerint így a *Störerhaftung* gumiszabállyá válik, ami praktikusán igényérvényesítési lehetőséget ad a károsultnak abban az esetben, ha a közvetlen jogsértő személyét vagy annak felróhatóságát nem tudja bizonyítani.⁵³⁰

---

529 ASZTALOS 1966, 288.

530 GRAF 2009, 197.

A német Szövetségi Legfelső Bíróság a Sommer unseres Lebens esetben pl.⁵³¹ – amiben az adott előfizető (magánszemély) vezeték nélküli hálózatot üzemeltetett, és ehhez mások is hozzáférhettek – megállapítja, hogy az előfizető csak akkor tartozik kártérítési felelősséggel, ha ő maga követte el a jogsértést, azaz a károkozó minőség (*Täterschaft*) megállapítható, ez azonban nem vélelmezhető.⁵³² Fontos továbbá kiemelni, hogy amennyiben a jogellenes magatartást a háborító nem szünteti meg, fennállhat a kártérítési felelőssége, ugyanis – az abbahagyásra kötelezéstől kezdve – a zavaró magatartás *actus contrarius*ával tartozik, így kártérítési felelőssége ennek (tehát saját magatartásának) elmulasztása miatt áll fenn.⁵³³

A német jogban továbbá az átértelmezett *Störerhaftung* restitutív funkciója mellett megjelenik a prevenció is, ugyanis károsodás veszélye esetén (tehát tényleges károsodás nélkül) is kérhető az adott magatartástól történő eltiltás. (Ez elméletileg kiterjeszhető a fájlmegosztásra is.) Ennek alkalmazhatósága azonban pl. a vezeték nélküli hálózatot (*wireless local area network*, WLAN) üzemeltetők esetében valószínűtlennek tűnik, ugyanis az előfizetőnek fel kellene ismernie azt, hogy az internetkapcsolatát egy későbbi jogsértés elkövetéséhez fogják felhasználni.⁵³⁴

3.3.3. Dologi felelősség versus kártérítési felelősség

A *Störerhaftung* egyik kiemelkedő kritikusa Köhler, szerinte ez a felelősségi alakzat felesleges, mivel azt a gyakorlatban a BGB 830. §-ával (a károkozásban résztvevő személyek felelősségéről rendelkező résszel) lehetne helyettesíteni.⁵³⁵ Ezt ugyanis szerinte a károkozó felelősségen túl analóg módon valamely magatartástól való tartózkodásra (és az ezért való felelősségre) is megfelelően lehet alkalmazni, kiterjesztve a közvetlen okozók és a közreható személyek fogalmát az ellenőrzési kötelezettség megszegőire. Köhler arra is felhívja a figyelmet, hogy a *Störerhaftung* fogalmi tágítása dogmatikailag nem a leghelyesebb. Ezzel szemben Hartmann úgy véli, hogy az ellenőrzési kötelezettség (a szerinte) rugalmasabb *Störerhaftung* fogalmába könnyebben beleillik, mint az annál sokkal merevebb (és törvényileg valóban jobban körülhatárolt) közreható személyekre vonatkozó szabályokba.⁵³⁶ Megjegyzendő, hogy a német legfelső bíróság elkülönítette a többek közös károkozása esetén alkalmazandó kártérítési felelősséget a *Störerhaftung*ra alapozott abbahagyási kötelezettségtől.⁵³⁷

Gräbig több olyan bírói döntésre is utal, amelyben a bíróság eltért a *Störerhaftung*tól, és károkozó felelősséget állapított meg, megjegyzi azonban azt is, hogy ezek a döntések jogi-

---

531 BGH 12.05.2010. – I ZR 121/08.

532 Ebből jól kitűnik a *Verhaltens-* és az *Erfolgsunrecht* közötti különbség, előbbi alá eső cselekményeknél a jogellenességet a kifejtett magatartás alapozza meg, míg utóbbiaknál az eredmény.

533 Vö. HARTMANN 2009, 39.

534 Vö. uo., 51–52.

535 Bővebben l. uo., 59–60.

536 Uo., 59–61. A szerző ugyanitt kifejti, hogy bár a kártérítési kötelezettség valóban megalapozható lenne az illetővel szemben, ha a közreható felelősség megállapításának feltételei fennállnak, abbahagyásra kötelezni nem lehet. Ennek az az oka, hogy a BGB 830. §-ának gyakorlata a károkozásban közreműködésnél szándékosságot vár el, ha az viszont nem áll fenn, akkor kizárt a felelősség. A szándékosságot azonban úgy kell értelmezni, hogy az megállapítható, ha a közreható tudott az elsődleges jogsértő magatartásának jogellenességéről. Az azonban, ha nem tudott róla, de kellő körülmények mellett tudnia kellett volna, nem tartozik ebbe a körbe, hiszen már a gondatlanság fogalmán belül értelmezendő.

537 BGH 18.10.2001 – I ZR 22/99.

lag legalábbis aggályosak.⁵³⁸ A *Störerhaftung*tól elkülönülő felelősségi alap létjogosultságának megokolásakor a bíróságok több ízben utalnak vissza a Halzband-ügyre.⁵³⁹ Az elsősorban versenyjogi relevanciával bíró ügyben a jogsértő személy más felhasználó számlájának használatával követett el jogsértéseket az egyik népszerű internetes piactéren (az Ebuyen). A jogsértő az idegen számlaszámhoz azért tudott hozzájutni, mert a szükséges biztonsági intézkedéseknek a számlatulajdonos nem tett eleget. Utóbbi felelősségét nem a háborító felelősségére, hanem a veszély elleni védekezési kötelezettség általános kártérítési szabályára alapozzák.

A Gräbig által felhívott egyik ilyen esetben a Youtube videomegosztó portál felelősségét állapította meg az LG Hamburg.⁵⁴⁰ Az ügy tényállása szerint dalainak a portálon történő közzététele miatt a híres angol énekesnő, Sarah Brightman beperelte a Youtube-ot és a Google-t.⁵⁴¹ A döntés szerint a Youtube úgy felel a szerzői jogot sértő videókért, mintha azokat saját tartalomként tette volna közzé, mivel ezeknél a videóknál az oldal megjeleníti a logót, továbbá tartalomtól függően összefűzi ezeket különböző tartalmakkal vagy reklámokkal. A bíróság tehát megállapította, hogy a Youtube-ot nem lehet véleménynyilvánító portálként kezelni, hanem olyanként kell, amely tartalmat jelenít meg. Ezért nem hivatkozhat a Youtube az Eker-irányelv (tartalomszolgáltatókra vonatkozó) 14. szakaszára vagy ennek a TMG 10. §-ában megjelenő szabályozására (*Speicherung von Informationen*). Továbbá a bíróság eltiltotta a Youtube-ot az énekesnő dalainak terjesztésétől.⁵⁴² A *Störerhaftung*tól való eltérés figyelhető meg még a Landgericht Berlin Admin-C felelősségével foglalkozó ítéletében, ahol az adott szolgáltatótól a felhasználók nem kívánt leveleket (*spameket*) kaptak.⁵⁴³

Az OLG Hamburg más esetekben azonban az üzemeltető károkozó felelősségének megállapítását elutasította. A sevenload.de oldal üzemeltetői ellen indított perben pl. a bíróság úgy találta, hogy a felhasználók által feltöltött videók nem válnak saját tartalommal.⁵⁴⁴ Bár sem károkozásban, sem a károkozásban való közreműködésben nem találták a portált felelősnek, a *Störerhaftung* alapján megalapozták a felelősségét. Összességében a német legfelső bíróság gyakorlatát is figyelembe véve megállapítható, hogy a *Störerhaftung*ra alapozott döntéshozatal a német bírói gyakorlat fenntartja.

A harmadik személyekért fennálló közvetett felelősség teljes rendszerére tekintve Gräbig szerint ez egyrészt megalapozható a Halzband-döntés elvei mentén. Emellett a szerzői jogban továbbra is erős a *Störerhaftung* jelenléte, azonban a bíróság több esetben erről a károkozót központba állító szemléletre váltott (*Täterschaft, Teilnahme*).⁵⁴⁵ Mivel a szerzői jog jogosultja nehezen tudja bizonyítani, hogy ki volt a tényleges jogsértést elkövető személy, inkább az objektív alapú kötelezettségek megsértése miatt, harmadik személlyel szemben érvényesít igényt. (Ez a harmadik személy pedig az ellenőrzési és eltávolítási kötelezettség megszegése

---

538 GRÄBIG 2011, 506–507.

539 BGH 11.03.2009 – I ZR 114/06.

540 LG Hamburg, 03.09.2010. – 308 O 27/09.

541 A Youtube-bal szemben több per is indult Európában. Spanyolországban rá nézve kedvező döntés született (Telecinco v. Youtube), míg pl. Olaszországban (Mediaset v. Youtube) elmarasztalta a bíróság. Bővebben l. SMITH 2011, 1575–1587.

542 Kártérítésre csak a harmadrendű alperest (a Youtube-ot) kötelezte a bíróság, az elsőrendűvel (Google) szemben – mivel a felperes csak jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére irányuló igényt terjesztett elő – kártérítést nem állapított meg. A Youtube ellen megítélt kártérítés mértékének meghatározása során a tényleges lehívások számát vették figyelembe.

543 LG Berlin, 26.09.2005. – 16 O 718/05.

544 L. OLG Hamburg, 29.09.2010 - 5 U 9/09.

545 GRÄBIG 2011, 504–509.

miatt felelhet.) Persze, ha ezek oldalán szándékosság vagy gondatlanság megállapítható, akkor az a kártérítési felelősségüket is megalapozhatja. Ehhez jön a szellemi alkotások jogában egyfajta vétkességtől független eredményfelelősség, ami a más személyért való felelősség fogalmi körébe vonható.⁵⁴⁶ Ebben az esetben a vállalkozás, illetve szolgáltató mint az okozásban részt vevő személy (*Nebentäter*) felelhet az adott jogsértésért. Ennek azonban speciális törvényi alapja van, és nem a BGB-n alapul. A szabály jogpolitikai eredője az a felfogás, hogy egy adott tevékenység gazdasági előnyeit az azt gyakorló élvezi, ezért az ezzel kapcsolatos kockázatokból is részesülnie kell.

A következő, Gräbig-féle összefoglaló táblázatban a felelősség megalapozásának lehetséges módjait mutatom be.⁵⁴⁷

A felelős személy	Közös károkozó (Mittäter) 830. § (1)	Résztvevő (Teilnehmer) 830. § (2)	Többes okozó (Nebentäter) 840. § (1)	Háborító (Störer) 1004. § (1)
BGB szakasz				
A felelősség alapja	Közös okozás	Részvétel (felbujtás, segítés)	Eredményfelelősség az UrhG 99.§ és a Halzband-ítélet alapján Forgalmi kötelezettségek (Verkehrspflichten) megszegése (→ gondatlanság)	Az ellenőrzési kötelezettségek (Prüfungspflichten) megszegése
A felelősség tartalma		Abbahagyás, kártérítés stb., de a felelősség megállapítása szempontjából a TMG alkalmazandó elsődlegesen		Abbahagyás

A BGB ismeri és elkülöníti a *Mittäter* és a *Nebentäter* fogalmát,⁵⁴⁸ mivel a két okozási kategóriát a magyar kártérítési jog nem nevesíti,⁵⁴⁹ tartalma alapján az előbbit közös (együttes) károkozásnak, az utóbbit pedig többes okozásnak (értve ez alatt a nem akarategységben elkövetett cselekményeket) nevezhetjük. (Hangsúlyozva, hogy ez szükségképpen elkülönítés, ugyanis a „többek közös károkozása” kifejezést a magyar polgári jog általános jelleggel használja minden olyan káreseményre, amelyet többen közösen okoztak vagy többen vettek abban részt).⁵⁵⁰ A *Mittäter*re vonatkozó BGB-rendelkezések szerint, ha többen együttesen elkövetett

546 UrhG. 99. §.

547 GRÄBIG 2011, 509. Ezek internetes környezetben való értelmezésével kapcsolatban l. a német legfelső bíróság két meghatározó döntését: BGH 11.03.2004. – I ZR 304/0; BGH 19.04.2007. – I ZR 35/04.

548 HARKE 2011, 446–449.

549 Lásd pl. EÖRSI 1966, 162–164; MARTON 1942, 19–21.

550 A Ptk. 6:524. § (4) pontja szerint: „A többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni abban az esetben is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna, vagy nem állapítható meg, hogy a kárt melyik magatartás okozta.”

magatartásukkal kárt okoznak, mindegyik felelős lesz az okozott kárért, még hozzá egyetemlegesen (azaz mindegyiktől követelhető a teljes kár), feltételezve ehhez a szándékos, tudatos közös együttműködést, ami a hozzájárulás kölcsönös beszámításához vezet.⁵⁵¹ Ugyanezt a szabályt kell alkalmazni abban az esetben is, ha nem derül fény arra, hogy több résztvevő közül ki okozta a kárt. Ugyanígy felel az, aki rábír a károkozásra, vagy ahhoz segítséget nyújt.⁵⁵²

*Nebentäter*ről akkor beszélhetünk, ha a kárért több személy egymás mellett (egymástól függetlenül) felelős, felelősségükre az egyetemleges kötelezettségre (*Gesamtschuldner*) vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.⁵⁵³ Ebben az esetben az illető személyek tehát egymás tevékenységéről nem tudva hatnak közre egy káresemény bekövetkezésében, megállapításához így ebben az esetben elég az összekapcsolódó okozás általi közösen kiváltott távoli eredmény. Tehát nem kell olyan közvetett eredményt bizonyítani, ami önmagában zárna az oksági láncot a jogsértéssel. (A BGB általános felelősségi szabályai szerint akkor számítják hozzá a közvetett okozó tevékenységét a jogsértéshez, ha az valamilyen kötelező jogi előírást megsértett. Ez a kötelezettség azonban lehet egy általános jogi előírás is, tehát nem szükséges, hogy ez speciális kötelezettség legyen.) Az LG München pl. olyan esetben alapozta erre az alakra a károkozók felelősségét, amelyben az egyik személy a szerverén jogsértő tartalmat helyezett el, míg a másik személy ezt beágyazta a saját weboldalába.⁵⁵⁴ A vonatkozó szabályok szerint mindegyiktől követelhető volt a teljes kár.

A BGB a 421. §-ban határozza meg a többek közös károkozása esetén alkalmazandó egyetemlegességi szabályt (*Gesamtschuldner*).⁵⁵⁵ Ez a magyar joghoz hasonlóan kimondja, hogy a károkozók közül bármelyiktől lehet követelni az egész tartozást, de csak egyszer (majd pedig aki fizet, annak a többiekkel szemben regressz igénye lesz). Különbséget az jelent, hogy a BGB normatív szinten mondja ki (a magyar joggyakorlatban is élő szabályt), hogy a jogosult akár úgy is dönthet, hogy minden egyes károkozóval szemben igényt érvényesít, és választása szerint meghatározza, melyikkel szemben mekkora összeget. A teljes összeg teljesítéséig azonban az összes károkozó kötelezett marad.

Tovább bonyolítja a felelősségi rendszert, hogy a jogi nyelvben megjelenik a *Mitstörer* nem normatív kategóriája is arra az esetre alkalmazva, amikor több *Störer* személye is megállapítható. Az elnevezés a *Mittäter* fogalom miatt megtévesztő lehet, ott ugyanis elvárt a tudatos és akaratlagos közreműködés. Ilyennek a *Störer* esetében nem kell az elsődleges okozó magatartásával kapcsolatban fennállni. Így csak azokban az esetekben lehetne konzekvensen alkalmazni a „*Mitstörer*” elnevezést, ahol több háborító tudatosan és akaratlagosan együttműködik.⁵⁵⁶

Felmerül továbbá a kérdés, hogy lehetséges-e a háborító személyt kártérítésre kötelezni. Ahogy azt már a *Störerhaftung* elvi alapjainál kifejtettem, ha a háborító az abbahagyásra

---

551 GRÄBIG 2011, 504.

552 BGB 830. § (1) bekezdés: „Haben mehrere durch eine gemeinschaftlich begangene unerlaubte Handlung einen Schaden verursacht, so ist jeder für den Schaden verantwortlich. Das Gleiche gilt, wenn sich nicht ermitteln lässt, wer von mehreren Beteiligten den Schaden durch seine Handlung verursacht hat.(2) Anstifter und Gehilfen stehen Mittätern gleich.”

553 BGB 840. § (1) bekezdés: „Sind für den aus einer unerlaubten Handlung entstehenden Schaden mehrere nebeneinander verantwortlich, so haften sie als Gesamtschuldner.”

554 Bóvben I. LG München, 10.01.2007. – 21 O 20028/05.

555 BGB 421. §: „Schulden mehrere eine Leistung in der Weise, dass jeder die ganze Leistung zu bewirken verpflichtet, der Gläubiger aber die Leistung nur einmal zu fordern berechtigt ist (Gesamtschuldner), so kann der Gläubiger die Leistung nach seinem Belieben von jedem der Schuldner ganz oder zu einem Teil fordern. Bis zur Bewirkung der ganzen Leistung bleiben sämtliche Schuldner verpflichtet.”

556 HARTMANN 2009, 32.

való kötelezésnek nem tesz eleget, felelőssége kártérítési felelősségbe fordulhat át. Ezen esetkör mellett is található azonban a német joggyakorlatban olyan esetek, amelyek szerint a háborító személyt bizonyos károk megtérítésére (is) kötelezik, azonban mindezt úgy teszik a bíróságok, hogy a kártérítési felelősséget nem állapítják meg. A kiindulópont az, hogy a zavarás valamely jog (klasszikusan a tulajdonjog) jogellenes korlátozásaként fogható fel. A kérdés az, hogy az ilyen korlátozások felfoghatóak-e kárként. A vonatkozó joggyakorlat szerint az 1004. § alapján korlátozásnak minősíthető a dolog hátrányos megváltoztatása is.⁵⁵⁷ Ebben az esetben a visszaállítás költségei követelhetők lesznek. Az azonban nem volna tartható, hogy felróhatóság nélkül is felelőssé lehessen tenni az illetőt. A BGB általános felelősségi klauzúla (823. §) alapján természetesen van jogi értelemben is kár az adott dolog bekövetkezett fogyatkozása (értékcsökkenése) esetén (*damnum emergens*). A tulajdoni igény keretében (az 1004. § alapján) elszámolható károk megtérítésével kapcsolatban azonban nem a kár fogalmi elemeire, hanem a fennálló háborító (és egyben károsító) állapotra koncentrálnak a joggyakorlat. Ezek ugyanis az előzőhöz képes olyan speciális esetekben állapíthatók meg, amikor folyamatosan fennálló, be nem fejeződött károsodás elhárításáról van szó (pl. amikor a lehulló kövek vagy átfolyások miatt az adott falon repedés indul meg és fokozatosan növekszik).⁵⁵⁸ A német bírói gyakorlat mindezt úgy oldja meg, hogy nem a károk megtérítéséről rendelkezik, hanem a jogsértő állapot megszüntetéséhez szükséges költségek viseléséről. Kétségtelen, hogy a dogmatikai elhatárolás esetleges.⁵⁵⁹

3.3.4. Védekezési és ellenőrzési kötelezettségek

A *Störerhaftung* elvi alapjainak megértéséhez vizsgálni kell még a háborító felelősségének egyik lényeges (ha nem a leglényegesebb) elemét, az ellenőrzési kötelezettségeket (*Prüfungspflichten*). Ezek fennállását – a bizonyítás általános szabályai szerint – a felperesnek kell bizonyítani. E kötelezettségeket tulajdonképpen a kártérítési jogban megjelenő – alább ismertetésre kerülő – forgalmi kötelezettségek (*Verkehrspflichten*) analógiájára munkálták ki, sőt a *Störerhaftung* interneten elkövetett cselekmények kapcsán történő átértelmezésével, egyesek szerint az ellenőrzési kötelezettség a veszély elleni védekezési kötelezettségeken belüli egyik alkategóriaként fogható fel.⁵⁶⁰ Ezzel tulajdonképpen arra a következtetésre juthatunk, hogy az internet különböző felhasználási módjai mindig rejtnek magukban veszélyeket, mondhatni, ez a világháló lényegéből adódóan szükségszerű. (Az azonban okszerűtlen következtetés lenne, hogy az internetet önmagában veszélyforrásként fogadjuk el. Ugyanis a veszély forrása min-

---

557 BGH, 04.02.2005 – v. ZR 142/04.

558 L. WILHELM 2010, 562. A szerző további példákat is hoz a bírói gyakorlatból: ha az olajszállító jármű felborul, és az olaj elkezd a földbe szivárogni, akkor a BGB 1004. §-a alapján állapítható meg a felelősség, ha azonban olyan sav ömlik a földre, amely egyszeri károsodást okozva elpárolog, a kár bekövetkezettnek tekintendő, és a 823.§-t kell alkalmazni.

559 Erre példaként hozható az az eset, amikor egy hegyoldalon kiütött tűz áterjedt a vasúti töltésre. A tűz elleni védekezés költségeit, továbbá a helyreállítási költségeket annak kellett viselni, akinek területéről a tűz áterjedt (függetlenül attól, hogy ez nem volt neki felróható), mivel a tüzet a bíróság folyamatos károsító állapotként értékelte, és megállapította, hogy nemcsak a veszélyforrás megszüntetése követelhető, de természetbeni helyreállítás (*Naturalrestitution*) is. Az esetet ismerteti WILHELM 2010, 562–563.

560 HARTMANN 2009, 65, 70. Lásd még BGH 12.07.2007. – I ZR 18/04 – az eBayen megjelenő fiatalokra veszélyes tartalomról.

den esetben valamely emberi magatartás vagy magatartások, nem pedig egy azoktól független külső ok.) Ennélfogva egyes vélekedések szerint a jog nem várhatja el minden esetben, hogy az interneten megjelenő, ellenőrzési pontként („kapuőrként”) szolgáló szereplők a veszélyt teljesen megszüntessék, hiszen ez aránytalan terheket róna rájuk, emellett a felelősség elvén nyugvó kártelepítés aránytalanul nagy területet hódítana el a klasszikus kárviselési szabály (*casus nocet domino, casum sentit dominus*) alkalmazása elől.⁵⁶¹ Bár az utóbbi klasszikus szabály kárveszélyviselési „főszabályi jellegét” a több irányból rétegzett kártelepítési rendszer valóban lassan „kivétel-érzetűvé” változtatja, egy új társadalmi viszonyra történő reflexió esetenként érdemes a hagyományos dogmatikai alapokról kiindulni.

Alapvető különbség, hogy a *Verkehrspflichten* a deliktuális felelősség körében (a BGB 823. §-a szerint) alakult ki, míg a *Prüfungspflichten* alapja maga a szemben álló tulajdoni igény. Előbbi esetében a saját magatartásáért felel az illető, utóbbit pedig (ezen felül) más jogsértő magatartásának megalapozására használták fel. A két kötelezettség elvi alapja azonban közös: a veszély elhárítására irányuló, adott helyzetben általában elvárható magatartás. Továbbá a jogpolitikai eredő is hasonló volt: a felelősség kiterjesztése a közvetlen okozón kívüli személyekre. Így e két kötelezettség felfogható a veszély elkerülésére irányuló kötelezettség két altípusának is.

Az ellenőrzési kötelezettség kifejtése a *Störerhaftung* esetében tehát azért volt szükséges, mert nem volt arra nézve előírás vagy gyakorlat, hogy a közvetlen károkozó személy magatartását be kellene számítani a háborítónak, emellett objektív eredményfelelősséget sem lehetett megállapítani a háborító magatartásával összefüggésben. Az ellenőrzési kötelezettségek megalapozásával azonban utóbbi tulajdonképpen a saját (veszélyt lehetővé tevő) magatartásáért felel.⁵⁶² Ugyanezt a kérdést más oldalról vizsgálva, megkülönböztethetünk olyan háborítást, amely a háborító magatartásának vagy valamilyen konkrét cselekményének következménye (*Handlungsstörer*) és olyat, amely valamilyen állapot következménye (*Zustandsstörer*). Az előbbi esetében maga a háborító tekintendő okozónak, az utóbbiban az ő birtokában lévő dolog állapota a közvetlen ok. Ennek mentén felelőssége akkor is megállapítható, ha valamely más személy közvetlen okozását az ő dolga tette lehetővé.

A forgalmi kötelezettségek doktrínáját a német bíróságok és jogtudósok alkották meg. „A jelentése abban foglalható össze, hogy valaki a tevékenységével vagy tulajdonával a hétköznapi életben olyan potenciális veszélyforrást keletkeztet, amely nagy valószínűséggel érinti mások jogait vagy törvényes érdekeit. (A mulasztással okozott károk esetén éppolyan fontos ez a tan, mint a hosszú okozati láncsal járó károkozó magatartások esetén.) Ez tehát valamilyen veszélyforrás elleni védekezési kötelezettséget jelent,⁵⁶³ elmulasztása kártérítési kötelezettséget alapozhat meg (a BGB 823. §-a alapján). A konkrét veszély nem szükséges elem, elég a veszély lehetősége, azonban az ezzel kapcsolatos előrelátást a felróhatóság körén belül kell megítélni (tehát nem keletkezik objektív vagy abszolút veszélyelkerülési kötelezettség). A doktrína először egy 1903-as bírósági döntésben jelent meg, az ebben tett megállapítások szerint az, aki földjét a köz számára hozzáférhetővé teszi, köteles ezt úgy tenni, hogy senkit se

---

561 A következtetést némileg árnyalja, ha a fokozott felelősség meghatározása során annak ösztönző lehetőségeit, továbbá a profitérdeket is figyelembe vesszük. Mindezek tükrében a terhek aránytalanságának megállapítása gazdasági kérdés (is) lesz.

562 HARTMANN 2009, 72–74.

563 LAGONI 2007, 214.

veszélyeztessen ezáltal.⁵⁶⁴ (Példának okáért valamely sportesemény szervezője felelős a nézők biztonságáért, így egy jégkorong mérkőzés esetén felelőssé tehető a szervező, ha nem védi fallal a nézőket a kicsapódó korongtól.)⁵⁶⁵ Értelemszerűen esetről esetre változik az, hogy a felelősséget az általános felróhatósági szabályra (823. §), vagy a föld vagy épület birtokosának felelősségére (836–838. §) alapozzák.⁵⁶⁶

A felelős ezekben az esetekben tehát az lesz, aki megteremti a veszéllyel való érintkezés lehetőségét (*eröffnet einen Verkehr*). Ez merül fel pl. akkor, amikor valaki hozzáférést enged a saját épületéhez. Ennek analógiájára megalapozható annak felelőssége, aki saját internkapcsolatához másnak hozzáférést enged. Szintén ilyen kötelezettsége van annak, aki valamilyen terméket gyárt, és veszélyes állapotban engedi ki azt a forgalomba. Ennek analógiájára megalapozható lenne a veszélyes szoftver fejlesztőjének felelőssége. De nemcsak a veszélyes termék gyártójának van ilyen kötelezettsége, hanem annak is, aki utóbb megakadályozhatja a károsodást, ez pedig a weboldal üzemeltetőinek felelősségét vethetné fel.

Természetesen a követelménynek van egy gazdasági szűrőn keresztül értelmezett elvárhatósági maximuma, észszerűtlen ráfordítások ugyanis nem várhatók el.⁵⁶⁷ Alapvetően az adott körülményeket mérlegelve kell megítélni, hogy volt-e az illetőnek ilyen kötelezettsége, vagy sem. Ez a kötelezettség először a Reichsgericht döntésében (*Milzbrandfall*) fogalmazódott meg.⁵⁶⁸ Az adott ügyben az állatorvos – mivel a marha lépfenében szenvedett – az elatztatás mellett döntött, ám nem adott a mészárosnak megfelelő információt a fertőzésveszélyről. Bár nincs általános kötelezettség arra nézve, hogy védeni kell más személy egészségét, hacsak erre valamilyen jogviszony alapján nem köteles az illető, azonban mindenki, aki olyan tevékenységet fejt ki, amelyhez meghatározott veszélyek kapcsolódnak, és szolgáltatásai a nyilvánosság számára hozzáférhetők, felelősséggel tartozik.⁵⁶⁹

A fogalmi kötelezettség tehát megalapozható, ha valamilyen jól meghatározható veszéllyel jár az adott tevékenység harmadik személyek irányába. Ez tulajdonképpen az általános gondossági kötelezettség (*Sorgfaltspflicht*) speciális veszélynemekre történő kiterjesztéseként is értelmezhető.⁵⁷⁰ Ennek megszegése a BGB 823. § (1) bekezdésének alkalmazását vonhatja maga után,⁵⁷¹ ha a tanúsítandó magatartás technikailag lehetséges, és gazdasági szempontból is elvárható az illető személytől. (Utóbbi alatt – mint már említettem – a felróhatóság fogalmának a „gazdaságossági” vizsgálatát kell érteni.) Hasonló ez a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség alóli mentesülési okoknál megjelenő elháríthatatlanság kérdéséhez,

---

564 MARKENSIS–UNBERATH 2002, 86–87. Más források szerint az első eset 1902-ből származik, amikor egy kidőlt fa miatt állapította meg a bíróság a felelősséget. Itt tulajdonképpen még csak e kötelezettségek előképéről van szó. L. HARTMANN 2009, 66.

565 BGH, 29.11.1983 – VI ZR 137/82.

566 MARKENSIS–UNBERATH 2002, 88.

567 Vö. HARTMANN 2009, 69.

568 RG 19.09.1921, 102 RGZ 372.

569 E kötelezettséget később több tevékenységre is kiterjesztették, arra kellett azonban ügyelni, hogy nincs valamely általános koncepció arra nézve, hogy az összes szakmai vagy különleges szakértelmet igénylő tevékenység bevonzható-e a *Verkehrspflicht* fogalmi körébe. Annak ellenére, hogy több jogtudós is egyfajta „*Berufshaftung*” megléte mellett érvel (különböző jogalapokon), a bíróságok egyelőre nem fogadták el ezt a kategóriát. L. LAGONI 2007, 217. 570 HARKE 2011, 439.

571 Egyesek szerint a BGB 823. § (2) bekezdésére is lehetne alapozni a felelősséget, az uralkodó nézőpont azonban az 1. szakaszra történő hagyatkozást tartja megalapozottabbnak. L. HARTMANN 2009, 67. A (2) bekezdés ugyanis a deliktális felelősségen kívüli védelmi kötelezettségekre is kiterjeszti a felelősséget.

hiszen irracionális költségek árán tulajdonképpen több veszélyforrás kiküszöbölhető lenne, azonban az elháríthatatlanságot ott is a gazdasági racionalitás alapján kell értelmezni. (Például a vonat kerekéről lepattanó szikra által okozott kár is elhárítható lenne, ha az összes vasúti sín mellett megfelelő magasságú védőfal futna. Ez azonban túlzott gazdasági terhet jelentene a potenciális veszéllyel összevetve). Bár a védekezési kötelezettségek (*Verkehrspflichten*) a fokozott veszéllyel járó tevékenységért fennálló felelősséggel (*Gefährdungshaftung*) szemben nem az objektív felelősség fogalma alá tartoznak, az analógia megalapozott, ugyanis az előbbi több dogmatikai elemet is átvett az utóbbitól.⁵⁷²

3.3.5. A felelősség alkalmazása vezeték nélküli helyi hálózatok esetében

Németországban talán a legtöbb *Störerhaftung*ra alapozott eset a WLAN-üzemeltetők felelősségével kapcsolatban merül fel. A vizsgált esetekben az üzemeltetett hálózat magán jellegű (pl. egy otthoni hálózat), tehát nem bárki által hozzáférhető, szabad hozzáférést tesz lehetővé (pl. egy szállodáé). Az ilyen magánhálózatok mára kétségtelenül elterjedtek és nélkülözhetetlenné váltak. Lényegük éppen a drót nélküli jellegükből adódik, ami lehetővé teszi, hogy több gép – akár egy időben és egyszerre több helyről – a hálózat fizikai hatókörén belül szabadon kapcsolódhasson az internethez a hálózat létrehozójának (és egyben üzemeltetőjének) internethozzáférésein keresztül. A kapcsolódó jogi kérdések máig vitatottak. A fő kérdést az jelenti, hogy felelhet-e, és ha igen, mi alapján a WLAN üzemeltetője akkor, ha a jogsértést az ő hálózatán keresztül követték el. A probléma hátterét az a technikai megoldás adja, hogy az internetszolgáltatóval csak a hálózat üzemeltetője (mint előfizető) kerül szerződéses kapcsolatba, a külvilág számára követhető módon csak az ő adatai jelennek meg, hiszen az ő IP-címe lesz beazonosítható. Elvárható-e a hálózat titkosítása, vagy annak különböző számítástechnikai módszerekkel történő megakadályozása, hogy a magánhálózathoz más (illetéktelen) személyek szabadon csatlakozhassanak? Ha igen, akkor fennáll-e a felelősség abban az esetben is, ha az előfizető megtett mindent, ami az adott helyzetben általában elvárható, titkosította a hálózatot a tudomány és technika állása szerinti intézkedéseket megtéve, azonban azokat kijátszva, valaki mégis az ő internetszolgáltatását vette igénybe, és szerzői jogi jogsértéseket követett el? Milyen alapokon nyugszik és mennyire objektív a felelősség? Megjegyzendő, hogy Magyarországon a vizsgált kérdésre egyelőre nincs joggyakorlat. (Az Szt. szerint „a jogsértés vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását” attól is lehet követelni, „akinek szolgáltatását a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették”).⁵⁷³

A már korábban említett 2010-es *Sommer unseres Lebens* ügyben a Bundesgerichtshof is foglalkozott a vezeték nélküli hálózat üzemeltetőjének felelősségével.⁵⁷⁴ A német szövetségi legfelső bíróság megállapításai szerint a nem megfelelően biztosított (vagyis védett) WLAN üzemeltetője felelős az ezen a hálózaton elkövetett szerzői jogi jogsértések által okozott kárért. A felperes a *Sommer unseres Lebens* című zenemű szerzői jogi jogosultja volt, amit elérhetővé tettek egy internetes fájlmegosztó rendszeren keresztül. Az alperes személy azonban a kérdéses időpontban (tehát amikor az IP-címét a jogsértés elkövetésével kapcsolatban beazonosí-

572 Erre történő utalást l. HARKE 2011, 439, 22. lj.

573 Szt. 94. § (3) bekezdés.

574 BGH, 12.5.2010 – I ZR 121/08.

tották) éppen szabadságon volt. A bíróság kifejtette, hogy az alperesnek sem okozói (*Täter*), sem közrehatói (*Teilnehmer*) felelőssége nem áll fenn. Azonban, minthogy ő az előfizető, vagyis a csatlakozási pont birtokosa (*Anschlussinhaber*), az ő kötelezettsége megbizonyosodni arról, hogy hálózata az erre alkalmas biztonsági megoldások által védett-e. Vagyis neki kell gondoskodni arról, hogy jogosulatlan személyek ne férhessenek hozzá a hálózathoz, és ne követhessenek el rajta keresztül szerzői jogi jogsértéseket. A bíróság megállapításai szerint az azonban nem várható el a WLAN-t üzemeltető magánszemélytől, hogy a hálózat biztonságát folyamatosan a technika mindenkori állásához igazítsa, és ennek érdekében újabb és újabb anyagi kiadásokat vállaljon. Az ő felelőssége tehát annyi, hogy az üzemeltetéshez szükséges berendezés (*router*)⁵⁷⁵ telepítésekor a piacon szokásos (tehát az adott helyzetben általában elvárható) védelmet biztosítsa a hálózat számára.

Ennek a kötelezettségének a kérdéses esetben az alperes nem tett eleget, mivel elmulasztott megadni egy személyes jellegű, megfelelően hosszú és biztonságos kódot. Azzal kapcsolatban, hogy ennek megadása elvárható-e, a bíróság kifejtette, hogy ez már 2006 óta szokásosnak tekinthető, és elvárható az átlag egyéni felhasználóktól is (az elvárhatóság tudati oldala), továbbá ez nem okoz többletköltséget (az elvárhatóság gazdasági oldala), és az ilyen hálózatokat üzemeltető felhasználók jól felfogott érdekét szolgálja. A bíróság a felelősséget jelen esetben a *Störerhaftung*ra alapította. Ez azonban kártérítési kötelezettséget nem keletkeztetett, mivel egyrészt közvetlen okozás nem történt az alperes részéről, másrészt a közreható felelősség sem állt meg, mivel a bíróság szerint hiányzott a jogsértésre irányuló szándék. Így az alperest „csak” a zavarás abbahagyására és a költségek megtérítésére kötelezték.

Az elvárható magatartással kapcsolatos nagyon érdekes megállapításokat tartalmaz az osztrák szövetségi legfelső bíróság egyik döntése.⁵⁷⁶ Ebben egy kiskorú (17 éves) lány apját azért perelték be, mert a lány zeneszámokat kínált fel a LimeWire elnevezésű P2P-kliensen keresztül, mindezt az apja tudta nélkül. (Egyébiránt abban az időpontban, amikor az IP-cím az adott felhasználóhoz tartozott, szám szerint 1828 fájl, ezek közül 1627 zeneszámot kínáltak fel letöltésre.) A közös jogkezelő szervezet a jogsértő magatartás abbahagyását és kártérítést követelt az apától. A bíróság azzal támasztotta alá a szülő mentesülését, hogy a szülők körében (az életkorra is célozva) nem általánosan ismert az ilyen jellegű programok használata, így az sem várható el tőlük, hogy ezeket felismerjék és letöröljék. Az indokolás lényegi eleme tehát az volt, hogy az internetes fájlcsere hálózatok működésének ismerete általában nem várható el a felnőtt személyektől. Az alperesnek nem kellett tudnia arról, hogy a fájlok honnan származtak (bár ez a fájlok nagy mennyisége miatt furcsa indok), továbbá nem volt olyan jogi kötelezettsége, hogy a lánya internetes ténykedését felügyelje.

A releváns bírói gyakorlatot vizsgálva megfigyelhető, hogy van egyfajta (nem törvényen alapuló, így természeténél fogva) megdönthető vélelem, ami szerint közvetlen okozónak kell tekinteni a károkozásban azt a személyt, akihez a lehívásra hozzáférhetővé tétel időpontjában az IP-cím tartozik. Ha ezt a vélelmet az adott személy meg tudja dönteni, akkor még mindig felelhet a *Störerhaftung* alapján. A megdöntés azonban nem jelent kétséget kizáró bizonyítást, mindössze kétségbevonást. Ennek oka az, hogy ez a vélelem nem normatív alapú, sokkal inkább ténybeli (*tatsächliche Vermutung, praesumptio homini vel facti*).⁵⁷⁷ Az előfizető fele-

---

575 A hálózaton történő adatáramlást biztosító (ún. útválasztó) eszköz.

576 OGH Österreich 22.01.2008. – 4 Ob 194/07v.

577 VARGA 2002, 237–238.

lősségét vélemezte a bíróság pl. abban az esetben, ahol egy pornófilm internetes fájlcsereelő rendszeren történő megosztása miatt 1000 eurós kártérítést állapított meg.⁵⁷⁸ Eszerint az a személy, akihez a lehívásra hozzáférhetővé tétel időpontjában az IP-cím tartozott, ellenkező bizonyításig úgy tekintendő, mintha ő követte volna el a jogsértést. Ugyanilyen ténybeli vélelemmel foglalkozott az LG Köln is.⁵⁷⁹ Az ügy specifikumát és a vélelem alkalmazhatósági kérdését az jelentette, hogy az internet-előfizetés két személyhez tartozott. A bíróság kifejtette, hogy a vélelmet minden olyan körülmény lerontja, amelyből az állapítható meg, hogy valaki másnak is volt hozzáférése az internetkapcsolathoz (különösképpen, ha ezekkel kapcsolatban *Täterschaft* merül fel).

A vezeték nélküli hálózatokat üzemeltető előfizető felelőssége nem a Szövetségi Legfelső Bíróság 2010-es Sommer unseres Lebens esetben merült fel először – korábban több tartományi bíróság is foglalkozott már a kérdéssel, számos esetben megalapozva a felelősséget,⁵⁸⁰ számos esetben elvetve azt.⁵⁸¹ Az ítélezési gyakorlat tehát rendkívül diverz. Az alperesi oldal legtipikusabb hivatkozása, amivel a vélelem alapját kétségbe kívánja vonni, hogy az adott háztartásban többen élnek együtt, és nem lehet megállapítani, pontosan ki követte el a jogsértést.⁵⁸² (A konkrét jogsértő bizonyítása pedig a károsult kötelezettsége lenne.) Egyes esetekben a bíróság valóban kifejtette, hogy egyrészt nem lehet megállapítani, hogy a család tagjai közül pontosan ki töltötte le a szerzői jogi oltalom alá eső anyagot, továbbá azt, hogy az előfizetőnek nincs általános felügyeleti kötelezettsége a többi családtag tevékenységével kapcsolatban.⁵⁸³ (Bár a szülő és vétőképtelen gyermeke relációjában ezt több esetben megalapozta a bíróság.) Ez azonban a preventív ellenőrzési kötelezettségre vonatkozó megállapítás, ami egészen addig igaz, amíg a fájlcsereelés tényéről az előfizető nem szerez tudomást. Innentől azonban figyelmeztetési és ellenőrzési kötelezettsége is van az illetőnek, egyes döntések szerint ráadásul a felnőtt családtagokkal szemben is.⁵⁸⁴

Az LG Köln kifejtette, hogy az internet harmadik személynek történő átengedése (különösen, ha az kiskorú) a lehetséges jogsértés miatt tevéleges ellenőrzési kötelezettséget (*Handlungspflicht*) von maga után.⁵⁸⁵ Így a szülőnek nemcsak az lett volna a kötelezettsége, hogy gyermekét kifejezetten eltiltsa attól, hogy zenét töltsön le fájlmegosztó szoftverek segítségével, hanem ezen felül intézkednie kellett volna annak érdekében, hogy meggátolja a lehetséges engedély nélküli letöltéseket. (Például beállíthatott volna a gyermek számára

---

578 LG Hamburg 18.03.2011. – 310 O 367/10.

579 LG Köln 21.04.2011 – 6 W 58/11.

580 Lásd pl. LG Hamburg 25.01. 2006. – 308. O 58/06; LG Hamburg 26.07.2006. – 308 O 407/06; OLG Düsseldorf 27.12.2007. – I-20 W 157/07.

581 Ahogyan az LG Köln az *Access-Provider Störer*ként történő felelősségre vonásával kapcsolatban, mert az csak relatíve csekély mértékben hatott közre a jogsértésnél. A jogsértés kapcsán nem fejtett ki tevéleges magatartást és nem is volt ilyenről tudomása. Arra vonatkozó ellenőrzési kötelezettséget nem lehet tőle elvárni, hogy milyen tartalmakat értek el és osztottak meg az internetkapcsolatán keresztül. L. LG Köln 12.09.2007 – 28 O 339/07.

582 LG Köln 22.11.2006 – 28 O 150/06. Az ügyben a bíróság megállapította, hogy az előfizető attól függetlenül felel, hogy ő maga követte-e el a jogsértést, vagy az ő kiskorú fiai. Ezt nem befolyásolta az, hogy a cégének internetét használta otthon, amihez a gyermekek is hozzáférhettek. (Az ítélet elleni fellebbezést az OLG Köln 08.05.2007. – 6 U 244/06. számú határozatában elutasította.)

583 Lásd pl. OLG Frankfurt am Main 20.12.2007. 11. W 58/07.

584 OLG Köln 21.04.2011 – 6 W 58/11; OLG Köln 24.03.2011 – 6 W 42/11.

585 LG Köln 13.05.2009 – 28 O 889/08, a megállapításokat az OLG Köln 23. 12.2009. – 6 U 101/09. számú határozatában fenntartja.

egy saját felhasználási fiókot, vagy tűzfalat alkalmazhatott volna).⁵⁸⁶ Az LG Hamburg egy 2008-as ítéletében a felelősség megalapozása kapcsán megállapította, hogy a szülők esetében nem elegendő, ha gyermekük internethasználatának megkezdése előtt felvilágosítást adnak az interneten elkövethető jogsértésekről: emellett szükséges szűrőpróba szerűen ellenőrizni a tényleges használatot.⁵⁸⁷ Az LG Mannheim 2006-os döntése szerint a szülők felelőssé tehetőek abban az esetben is, ha az internethozzáférést nemcsak a gyerekeknek, de gyerekek barátainak is biztosítják.⁵⁸⁸ A felelősség viszont csak annyiban állapítható meg, amennyiben (a gyerekek korára is tekintettel) átszállt a felügyeleti kötelezettség, és az állandó felügyelet elvárható. Az utolsó esetben a felügyeleti és az intézkedési kötelezettséget is megalapozottnak tartotta a bíróság.

Graf szerint a szülőktől elvárható, hogy olyan technikai intézkedéseket tegyenek, amelyekkel megelőzhetik gyermekek ilyen irányú tevékenységét,⁵⁸⁹ vagyis az ilyen kötelezettségek a gondozói minőségből fakadhatnak. Mivel a kiskorú gyermek gondozójának felelőssége is felvethető ezekben az esetekben, továbbá a gyermekkel kapcsolatos felügyeleti és ellenőrzési kötelezettségnek speciális alapja van, érdemes megemlíteni az ehhez kapcsolódó német szabályozást, azért is, mert adott esetben akár felvethető lenne a gyermek felelőssége is. A magyar jogban a kiskorú személy felelőssége nincs életkorhoz kötve, azt eseti mérlegelés alapján a belátási képességhez (vétőképességhez) köti a törvény.⁵⁹⁰ A BGB ezzel szemben életkor meghatározásával zárja ki a kiskorú személy felelősségét.⁵⁹¹ A hetedik életév betöltéséig egyáltalán nem áll fenn a kiskorú felelőssége (bizonyos káresetek esetén maga a törvény tesz kivételt, a 10 éves életkor betöltéséig kizárva a felelősséget),⁵⁹² ezután viszont felelősséggel tartozik a kiskorú (azaz a 18. életévét még be nem töltött személy), ha a károkozó magatartás kifejtésénél rendelkezett a felelősség felismeréséhez szükséges belátási képességgel (vétőképesség).⁵⁹³ A német Szövetségi Legfelső Bíróság a belátási képességet annak mérlegelésével állapítja meg, hogy az adott cselekmény mennyire volt veszélyes, és az adott veszélyforrást a kiskorú mennyire tudta irányítása alatt tartani, elszakítva így a felelősség vizsgálatát a gondatlanságtól.⁵⁹⁴ Emiatt a kiskorú felelőssége objektív alapokra helyeződik.

Ha a kiskorú személy vétőképessége nem állapítható meg, felvethető gondozójának felelőssége (akár a törvény, akár szerződés alapján minősül gondozónak). A gondozó azonban a BGB 832. §-a szerint mentesülhet, ha bizonyítja, hogy eleget tett felügyeleti kötelezettségé-

---

586 „Dürfen den Kindern und Jugendlichen den Internetzugang nicht »ungeschützt« überlassen.” Lásd még LG Hamburg 21.04.2006 – 308 O 139/06.

587 „So bedarf es einer einführenden Belehrung der Kinder und zusätzlich einer stichprobenartigen Kontrolle. Eine einführende Belehrung alleine reicht nicht aus.” LG Hamburg 15. 07.2008 – 310 O 144/08.

588 LG Mannheim 29.09.2006 – 7 O 62/06.

589 GRAF 2009, 198.

590 Vö. Ptk. 6:544–547. §, a bírói gyakorlatban a vétőképesség megállapítása általában 11–12 éves korban történik.

591 BGB 828. § (1) bekezdés: „Wer nicht das siebente Lebensjahr vollendet hat, ist für einen Schaden, den er einem anderen zufügt, nicht verantwortlich.”

592 BGB 828. § (2) bekezdés: „Wer das siebente, aber nicht das zehnte Lebensjahr vollendet hat, ist für den Schaden, den er bei einem Unfall mit einem Kraftfahrzeug, einer Schienenbahn oder einer Schwebbahn einem anderen zufügt, nicht verantwortlich. Dies gilt nicht, wenn er die Verletzung vorsätzlich herbeigeführt hat.”

593 BGB 828. § (3) bekezdés: „Wer das 18. Lebensjahr noch nicht vollendet hat, ist, sofern seine Verantwortlichkeit nicht nach Absatz 1 oder 2 ausgeschlossen ist, für den Schaden, den er einem anderen zufügt, nicht verantwortlich, wenn er bei der Begehung der schädigenden Handlung nicht die zur Erkenntnis der Verantwortlichkeit erforderliche Einsicht hat.”

594 Vö. HARKE 2011, 444.

nek, vagy ha a kár a felügyelet megfelelő ellátása mellett is bekövetkezett volna.⁵⁹⁵ (Összességében megállapítható, hogy a német szabályozás a magyarhoz hasonló.) Ha azonban a kiskorú magatartása olyan veszélyhelyzetet teremt, amely nem függ össze a gyermeki minőséggel, hanem azt a vétőképes is ugyanúgy elkövethetné (*nicht kindertypisch*), akkor a szülő nem a gondozóra vonatkozó szabályok alapján felel (BGB 832. §), hanem a felelősség általános szabályai szerint (BGB 823. §). Így a károsult egy különleges veszélyhelyzet esetén bizonyíthatja, hogy a szülőnek (az elvárható magatartás általános követelményéből eredően) kötelezettsége lett volna annak elhárítása.⁵⁹⁶ Ez tulajdonképpen logikus megoldás, hiszen ebben az esetben a gondozó felelőssége nem alapulhat azon, hogy a speciális, kiskorú magatartásával összefüggő felügyeleti kötelezettségét mulasztotta el. Tehát ha a szülő a *Störerhaftungot* vizsgáló esetekben okozóként gyermekére hivatkozik, akkor annak vétőképességét az alapján kell vizsgálni, hogy a cselekmény által létrejött veszély mennyire „*kindertypisch*”.⁵⁹⁷ Ha az adott veszély nem minősül annak, akkor a szülők okozói minősége az általános felelősségi szabállyal (BGB 823.§) lesz megalapozható.

Talán az egyik legfrissebb, az előbbi felelősségi kérdéseket érintő döntés az ún. Morpheus-ügyben született. A tényállás szerint egy házaspár 2007-ben egy használt számítógépet vásárolt az akkor tizenkét éves fiuknak, aki a gépet fájlcserelésre (is) használta. (A nyomozók több fájlcsere-kliensprogramot és 1147 zeneszámot találtak a fiú gépén.) A szülők bár vállalták, hogy a további jogsértésektől tartózkodnak, nem voltak hajlandók kártérítést fizetni (15 hangfelvétel után felvételenként 200 eurót és 2380 euró ügyvédi munkadíjat).⁵⁹⁸ A bíróságnak jelen ügyben ismét a fent már említett BGB 832. §-át kellett alkalmazni és értelmezni. Vagyis a kérdés az volt, hogy a szülők eleget tettek-e felügyeleti kötelezettségüknek? Míg az első és a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a szülőknek egyrészt rendszeresen figyelemzetniük kellett volna a gyereket a lehetséges jogsértésekre, másrészt ellenőrizniük is kellett volna a gyermek tevékenységét, azonban a Legfelső Bíróság szerint a szülők eleget tesznek a BGB-ben meghatározott kötelezettségüknek, ha a gyermeket kioktatják az illegális fájlcsere veszélyeiről – ellenőrzésre vagy szűrésre, esetleg a hozzáférés korlátozására csak akkor lennének kötelesek, ha egyértelmű és világos tudomással bírnának arról, hogy a gyermek jogsértő tevékenységet folytat. Meg kell azonban jegyezni, hogy jelen esetben az elkövetés idején a gyermek már 13 éves volt, a felügyeleti és ellenőrzési kötelezettség jelen ügyben meghatározott mértékét tehát a gyermek életkora és az ilyen életkorra jellemző általános tudati szint is

---

595 BGB 832.§ (1) bekezdés: „Wer kraft Gesetzes zur Führung der Aufsicht über eine Person verpflichtet ist, die wegen Minderjährigkeit oder wegen ihres geistigen oder körperlichen Zustands der Beaufsichtigung bedarf, ist zum Ersatz des Schadens verpflichtet, den diese Person einem Dritten widerrechtlich zufügt. Die Ersatzpflicht tritt nicht ein, wenn er seiner Aufsichtspflicht genügt oder wenn der Schaden auch bei gehöriger Aufsichtsführung entstanden sein würde.” Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint: „Die gleiche Verantwortlichkeit trifft denjenigen, welcher die Führung der Aufsicht durch Vertrag übernimmt.”

596 HARKE 2011, 465. Megjegyzendő, hogy a BGB a gondozó és a kiskorú belső viszonyára is tartalmaz rendelkezést. Ha ugyanis a többes károkozás megállapítható (pl., ha a vétőképes kiskorúnak van gondozója és felelős), akkor belső viszonyukban a gondozó viseli a kárt 840. § (2) bekezdése alapján. Ez szintén hasonlít a magyar szabályozáshoz, ami lehetőséget ad a vétőképes kiskorú gondozójával szembeni igényérvényesítésre.

597 A BGB 832. §-ra utaló 840. § (2) bekezdése alapján azonban ekkor is felvethető a szülő részleges felelőssége. „Ist neben demjenigen, welcher nach den §§ 831, 832 zum Ersatz des von einem anderen verursachten Schadens verpflichtet ist, auch der andere für den Schaden verantwortlich, so ist in ihrem Verhältnis zueinander der andere allein, im Falle des § 829 der Aufsichtspflichtige allein verpflichtet.”

598 <http://copy21.com/2012/11/szuloi-felugyelet-es-fajlcsere-ki-konzerv-ki-liberal/>

befolyásolta.⁵⁹⁹ Egy 2014-es ügyben, ahol a tényleges fájlcsereelő felnőtt (20 éves) volt, a német Legfelső Bíróság megállapította, hogy a felnőtt személy tetteiért a közös háztartásban élő apa csak akkor tartozik felelősséggel, ha tudott a jogsértésről, és ezek után nem tett meg mindent a további jogsértések megakadályozása érdekében.⁶⁰⁰

További kifogásként és a felelőség alóli mentesülés okaként szolgálhat, hogy olyan személy követte el a szerzői jogi jogsértést, aki nem családtag. Az LG Hamburg megállapította a *Störerhaftung*ot egy nyílt, vezeték nélküli hálózat üzemeltetőjével szemben, mivel azon keresztül jogellenes felhasználás zajlott.⁶⁰¹ A bíróság döntése szerint szintén elvárható, hogy az előfizető megfelelő intézkedéseket tegyen (pl. hálózati kulcs alkalmazása) annak érdekében, hogy senki ne éljen vissza a nyitott kapcsolat előnyeivel. A Szövetségi Legfelső Bíróság már egy 1983-as, fénymásoló gépek üzemeltetésével kapcsolatos esetben kifejtette, hogy az üzemeltetők kötelessége megfelelő intézkedéseket tenni az elvárhatóság és szükségesség keretein belül azért, hogy a jogsértéseket – amennyire csak lehetséges – megakadályozzák.⁶⁰² Az LG Mannheim egyik esetében megállapította, hogy a hálózati kulcs (jogsértés időpontjában történő) használatát az alperesnek kell bizonyítania.⁶⁰³ Egy másik esetben az LG Frankfurt am Main lényegesen tágitotta az elvárható intézkedések körét, amikor rögzítette, hogy ha az előfizető nem ért a kódoláshoz, elvárható, hogy szakszerű segítséget vegyen igénybe.⁶⁰⁴ Az LG Hamburg előtti egyik ügyben a hálózat üzemeltetője azt állította, hogy szűrőprogramokat telepített a jogsértések elkövetésének megakadályozása érdekében.⁶⁰⁵ A Bíróság kifejtette, hogy mindenekelőtt a magánhálózat üzemeltetőjének kell bizonyítania, ilyesmire valóban gondoskodott-e, és csak ezután merülhet fel, hogy ezzel eleget tett-e az elvárható magatartás követelményének, avagy még ezen felül üzemeltetnie kellett volna más szűrőprogramot is. Más esetben a Bíróság kifejtette, hogy legalább olyan védelmi intézkedések várhatók el, amelyeket egy átlagos szoftver nyújtani tud.⁶⁰⁶

Az LG Düsseldorf egyik esetében az alperes tagadta, hogy ő maga fájlmegosztó szolgáltatást használt volna.⁶⁰⁷ A tények azt igazolták, hogy bár az alperes a hálózatot jelszóval védte, annak több olyan látogatója is volt, akiknek ő engedélyezte a használatot. A bíróság *Störerhaftung*ot állapított meg, mivel ezzel kapcsolatban nem bír jelentőséggel, hogy ő maga követte el a jogsértést, vagy valaki olyan, akinek ő adott engedélyt a használatra (és az illető az ő internetkapcsolata által jogsértést követett el). Továbbá az alperes nem figyelmeztette a látogatókat arra, hogy ne kövessenek el jogsértést, és nem alkalmazott megfelelő védelmi

---

599 <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&Datum=Aktuell&nr=62207&linked=pm>

600 <https://torrentfreak.com/court-isp-subscribers-not-liable-for-pirating-family-140109/>

601 LG Hamburg 02.08.2006 – 308 O 509/06.

602 „So hat sich auch die Verpflichtung, geeignete Vorkehrungen zu treffen, durch welche die Rechtsverletzung soweit wie möglich verhindert werden, im Rahmen des Zumutbaren und Erforderlichen zu halten.” BGH 09.06.1983 – I ZR 70/81.

603 LG Mannheim 25.01.2007 – 7 O 65/06.

604 LG Frankfurt a. M. 22.02.2007 – 2-03 O 771/06.

605 LG Hamburg 15.06.2007 – 308 O 325/07. (Az ítélet elleni fellebbezést az OLG Hamburg 14.01.2009. – 5 U 113/07. számú határozatában elutasította.)

606 LG Leipzig 08.02.2008 – 05 O 383/08 némileg szembe menve az OLG Frankfurt 20.12.2007 – 11 E 58/07 ítélettel. Az OLG Frankfurt megállapításával szemben a Bíróság az ellenőrzési kötelezettség kifejtésénél megállapította, hogy annak alapja (az alperes számítógéphasználatára tekintettel) egy korábbi, az internetkapcsolatán keresztül elkövetett jogsértő felhasználás.

607 LG Düsseldorf 26.08.2009 – 12 O 594/07.

intézkedéseket. (Például a jelszó mellett minden látogató számára saját kód használatát biztosíthatta volna.) Ugyanis a jelszó használata önmagában csak kívülálló jogosulatlan személyek általi használat ellen nyújt védelmet, azok jogsértése ellen nem, akiknek ő maga engedélyezte a hozzáférést. Mindezek fényében az alperes megsértette az internetes forgalommal összefüggő veszély elleni védekezési kötelezettségeit (*Verkehrspflichten*).

A vonatkozó ügyek közül az egyik legfrissebb az EUB előtti McFadden-ügy, amelyben Szpunar főtanácsos indítványa szerint a nyilvános wifi-hálózatot biztosító bár-, bolt-, hotel-üzemeltetők nem kényszeríthetők arra, hogy minden eszközzel küzdjenek az online szerzői jogsértésekkel szemben. Az ügyben kiadott sajtóközlemény szerint: „Jóllehet az üzemeltetővel szemben e jogsértés abbahagyására vagy megelőzésére irányuló jogsértő magatartástól eltiltó bírósági határozat hozható, nincs lehetőség arra, hogy őt az internetkapcsolat kikapcsolására, annak jelszóvédelemmel való ellátására, vagy az azon keresztül futó adatátvitel általános körű vizsgálatára kötelezzék.”⁶⁰⁸ A főtanácsos indítványában ennél is tovább ment: véleménye szerint az ilyen szolgáltatók kártérítési felelősségének megállapítására nincs mód.⁶⁰⁹ Az ítélet azonban nem követte a főtanácsos véleményét, ugyanis az alábbiakat állapította meg:⁶¹⁰

A 2000/31 irányelv 12. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha az a személy, akinek valamely műhöz fűződő jogait megsértették, kártérítést kérhet a hírközlő hálózathoz való hozzáférést nyújtó szolgáltatótól amiatt, hogy harmadik személyek ezt a hálózati hozzáférést a jogai megsértésére használták, valamint kérheti a kártérítési kérelmével összefüggésben felmerült felszólítási vagy bírósági eljárási költségek megtérítését. Ezt a rendelkezést azonban úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha ez a személy e jogsértéstől való eltiltásra, valamint a felszólítási és a bírósági eljárási költségek megfizetésére vonatkozó igénnyel lép fel az olyan hírközlő hálózathoz való hozzáférést nyújtó szolgáltatóval szemben, amelynek szolgáltatásait e jogsértés elkövetéséhez használták, abban az esetben, ha e kérelmeket azt követően nyújtják be, hogy nemzeti hatóság vagy bíróság eltiltotta ezt a szolgáltatót az említett jogsértés folytatásának lehetővé tételétől.

A 2000/31 irányelv 12. cikkének (1) bekezdését... úgy kell értelmezni, hogy azzal főszabály szerint nem ellentétes az alapeljárásban szereplőhöz hasonló olyan határozat meghozatala, amely kényszerítő bíróság terhe mellett arra kötelezi a nyilvános internetkapcsolatot lehetővé tévő hírközlő hálózathoz való hozzáférés biztosítóját, hogy akadályozza meg azt, hogy harmadik személyek egy bizonyos szerzői jogi védelem alatt álló művet vagy abból származó részleteket ezen az internetkapcsolaton keresztül fájlmegosztó weboldalak útján (peertopeer) a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyenek, amennyiben a hozzáférést nyújtó szolgáltató szabadon választhatja meg a határozatban foglaltaknak való megfelelés érdekében megteendő műszaki intézkedéseket, még ha a választása egyedül az internetkapcsolat jelszóvédelemmel való ellátására szűkíthető is le, feltéve hogy az internetfelhasználóknak a kért jelszó megszerzéséhez fel kell fedniük a kilétüket, így tehát nem cselekedhetnek névtelenül, amit pedig a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

---

608 <http://copy21.com/2016/03/fotanacsnoi-inditvany-a-mcfadden-ugyben/>

609 „Az egyszerű továbbítást végző szolgáltatásnyújtónak bármely, a polgári jogi felelősség megállapítását magában foglaló kérelem alapján történő elmarasztalása ellentétes a 2000/31 irányelv (Eker-irányelv) 12. cikkének (1) bekezdésével. Az ilyen szolgáltatások nyújtójának tehát nemcsak a kártérítésre való kötelezése ellentétes e cikkel, hanem a felszólításhoz kapcsolódó költségekben és a valamely szerzői jog vagy szomszédos jogok harmadik személy által elkövetett megsértéshez kapcsolódó, a továbbított információk miatt indult bírósági eljárás költségeiben történő marasztalása is.” Lásd C-484/14. sz. ügy (Tobias Mc Fadden v. Sony Music Entertainment Germany GmbH), Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa (2016. március 16.) 86. pont és 151. pont 2) alpontja.

610 Az EUB 2016. szeptember 15-i ítélete a C484/14. sz. ügyben.

Mint utaltam rá, a joggyakorlat korántsem egységes, a fent ismertetett esetek mellett ugyanis számos más ügyben elutasította a *Störerhaftung* megállapítását az adott bíróság. Így pl. az LG Mannheim ítéleteiben nem állapította meg az előfizető felelősségét az általa üzemeltetett vezeték nélküli hálózaton elkövetett jogsértésekkel összefüggésben.⁶¹¹ A bíróság kifejtette, hogy azok felelőssége, akik sem mint elkövetők, sem mint részesek nem okozói a jogsértésnek, ahhoz a feltételhez kötött, hogy megszegjék az ellenőrzési kötelezettségüket. Az ellenőrzési kötelezettség terjedelmét az adott helyzetben általában elvárható magatartás adja. Az előfizető a családtagjainak, így különösképpen gyermekeinek a rendelkezésére bocsátotta az internetcsatlakozást. A használat engedélyezése azonban a családi kötelékből fakadó bizalmon alapul. Ellenőrzési és felügyeleti kötelezettség (*Prüfungs- und Überwachungspflichten*) csak annyiban állapítható meg, amennyiben az, a gyerekevelés keretein belül, a gyermek korára is tekintettel más területeken is indokolt. A magatartás folyamatos felügyelete azonban nem várható el. Különösképpen, hogy az idősebb gyermekek – a kapcsolódó számítógépes ismeretek vonatkozásában – előnyben vannak a szülőkkel szemben, így az internet használatára vonatkozó felvilágosításra már nem szorulnak rá.

Az előbbi esethez hasonló következtetésre jutott az OLG Frankfurt am Main egy 2007-es döntésében a nagykorú családtagok által elkövetett jogsértésekkel kapcsolatban.⁶¹² Az internetkapcsolat felügyeletének kötelezettsége a bíróság szerint csak akkor áll fenn, ha a körülményekből az előfizető okszerűen következtethet arra, hogy internetkapcsolatát visszaélés-szerűen használják. Erre vonatkozó információk az adott ügyben nem álltak rendelkezésre. Az előfizetőnek olyan jellegű utasítási kötelezettsége, amely szerint az internetkapcsolatát ne használják szerzői jogi jogsértésekre, nem állhat fenn a nagykorú családtagokkal szemben, mivel nekik tudatában kell lenniük azzal, hogy jogsértéseket követnek el.

Természetesen eleve nem merülhet fel ellenőrzési kötelezettség olyan személyekkel szemben, akikkel az előfizetőnek semmilyen kapcsolata sincs. Az OLG Frankfurt am Main megállapításai szerint általában véve nem felel a magánhálózat üzemeltetője kívülálló harmadik személy jogsértéseiért, kivéve, ha ezekről tudott, vagy ezeket felismerhette.⁶¹³ A *Störerhaftung* megállapítására ilyen esetekben akkor van lehetőség, ha az előfizető a megfelelő védelmi intézkedéseknek nem tett eleget.

Az LG München nem állapított meg *Störerhaftung*-ot (és intézményi felelősséget sem) az előfizető oldalán – aki ebben az esetben a munkáltató volt – amiatt, hogy a nála dolgozó gyakornok számítógépén fájlmegosztó programot futtatott, és ezáltal szerzői jogi jogsértéseket követett el.⁶¹⁴ Az intézményi felelősség azért nem állhatott fent, mert a jogsértést megelőzően semmilyen tény vagy körülmény nem utalt arra, hogy az illető szerzői jogi jogsértéseket követ el. Ebből következően azonban a háborítói minőség sem állapítható meg, mivel a bíróság szerint szűrőprogramok telepítése ilyen jellegű korábbi cselekmények hiánya miatt nem volt elvárható.

A WLAN-üzemeltetők felelősségének körén kívül is találhatunk a *Störerhaftung* megalapozását elutasító döntéseket. Nem állapította meg pl. a háborítói felelősséget az LG München egy

---

611 LG Mannheim 29. 09.2006 – 7 O 76/06; LG Mannheim 20.01.2007 – 2 O 71/06.

612 OLG Frankfurt a. M. 20.12.2007 – 11 W 58/07.

613 OLG Frankfurt a. M. 01.07.2008 – 11 U 52/07.

614 LG München 04.10.2007 – 7 O 2827/07.

2007-es ügyben a Usenet szerverüzemeltetővel kapcsolatban.⁶¹⁵ A Usenet tevékenysége a TMG 9. §-ban található gyorsítótárban történő rögzítés fogalma alá tartozott, azaz olyan szerverekről volt szó, amelyek idegen szerverek teljes merevlemez-állományát másolják (*Mirror-Verfahren*), vagy a használó által lehívott oldalakat tárolják (*proxy-cache* szerverek). Az alperes felelősségét csak akkor lehetett volna megállapítani, ha az ellenőrzési, felügyeleti kötelezettséget sértett volna. (A Bíróság egyúttal megerősítette, hogy a *Mistörerhaftung* megállapításához szándékos, közös elkövetés lenne szükséges az alperes munkatársai részéről.) Az alperes arra hivatkozott, hogy tehetetlen az adatok szűrésével kapcsolatban. A felperesnek kellett volna bizonyítania, hogy van olyan szoftver vagy más módszer, amellyel a szűrés eredményesen elvégezhető lett volna.⁶¹⁶ Ezzel szemben a Bíróság szerint az alperes nem kötelezhető egy negatív tény bizonyítására (pl. hogy ilyen szoftver nem létezik).

Végezetül érdemes vázolni a vonatkozó esetekből leszűrhető, Neißé és Heintsch által összegyűjtött legfontosabb védekezési lehetőségeket, amelyekkel a vezeték nélküli hálózat üzemeltetője elkerülheti a felelősségre vonást.⁶¹⁷ Láthatjuk, hogy az adott helyzetben általában elvárható magatartást a bíróságok mennyire specializálták a konkrét technikai lehetőségek figyelembe vételével. Bár hangsúlyozottan a lakossági, magánfelhasználás keretein belül üzemeltet valaki vezeték nélküli hálózatot, így ennek használata nem igényel speciális szakértelmet, a használattal együtt járó veszélyek miatt megkövetelik különleges (adott esetben) szakértelmet is igénylő védekezési módok alkalmazását. (Ha pedig az illető nem rendelkezik ilyennel, akkor az az általában elvárható, hogy a hiányzó tudást szakember igénybevitelével pótolja.)

- Ha az adott háztartásban többen is csatlakoznak a hálózathoz, az előfizető több különböző felhasználói fiókot is létrehozhat, amelyek mindegyikéhez saját felhasználói nevet és jelszó rendelhet. Emellett a különböző fiókokhoz különböző jogosultságokat kapcsolhat (pl. megtiltható bizonyos programok telepítése, módosítása).
- Hálózati kulcs (WEP/WPA2) alkalmazása is lehetséges, amit az előfizető nem adhat tovább olyanoknak, akiknek a jövőbeni felhasználását nem tudja ellenőrizni.
- Ha a védelmi intézkedések alkalmazásához nincs meg a kellő technikai jártassága, hozzáértő segítségét kell igénybe vennie.
- Biztonsági szoftvereket, szűrőprogramokat telepíthet, vagy beállíthatja a tűzfalat úgy, hogy az kiküszöbölje a P2P-kliens használatát.
- A preventív kötelezettségek között a hozzátartozók vagy közös használók figyelmeztetése is szükséges lehet. (Bár mint láttuk, a bíróság ezt elsősorban gyermekekkel kapcsolatban vonja az elvárható magatartás körébe.)
- A kiskorú gyermek csak felnőtt felügyelete mellett használhatja az internetet. (Ez a védekezési lehetőség életszerűtlen, emellett túlzó is, mivel a bírói gyakorlatból sem következik.)
- A preventív kötelezettségeken túl az *ad hoc* jellegű ellenőrzés követelményének felvetésére is láthattunk példát a bírói gyakorlatban.⁶¹⁸ Továbbá az internethasználat eseti vagy rendszeres ellenőrzése is a védekezési lehetőségek közé sorolható.

---

615 LG München 19.04.2007 – 7 O 3950/07, az ítélet elleni fellebbezést az OLG München 16.08.2007 határozatában elutasította.

616 Ezzel ellentétes bírói döntésekre mutat rá HARTMANN 2009, 65. Hartmann megjegyzi, hogy a bíróságokat ezekben az esetekben az vezérelhette a bizonyítási teher telepítése során, hogy melyik fél van könnyebb helyzetben a bizonyítással kapcsolatban.

617 NEISSE–HEINTSCH 2009, 27–29.

618 Jogsértő tartalom keresésére igénybe vehető módszer például az ún. Digital File Check program, http://www.ifpi.org/content/section_resources/digital-file-check.html

3.3.6. Kitekintés az angol jog dologi jogi analógiájára

Mivel az angol jog a szerzői alkotásokat a szellemi tulajdon fogalma mentén értelmezi, a jogsértésekkel kapcsolatos felelősség megalapozásakor szintén felmerülhet, hogy vajon a klaszikus dologi jogi intézmények – így elsősorban a *trespass* és a *nuisance* – alkalmazhatók-e ezen esetekben. Az angol jog is ismer ugyanis az *actio negatoria in rem*hez hasonló esetkört, ezt az ún. *nuisance* (háborítás) fogalmán belül, a *tort law* területén találhatjuk,⁶¹⁹ vagyis az ebből fakadó igényeket kötelmi igényekként kezelik. A háborítás állhat valamilyen tevékenység folytatásában, de valamely dolog állapota is lehet ártalmas vagy kellemetlen. A *common law* alapján is élhet a jogosult kártérítési követeléssel, ha a háborítást vétkesen okozták.⁶²⁰ Amennyiben nemcsak háborítás történik, hanem a jogosultat valaki gátolja a kizárólagos birtoklásban, akkor a cselekmény a *trespass* fogalma alá tartozik. A két esetkör elhatárolása során döntő szempont, hogy a jogsértés mennyire közvetlen, illetve közvetett jellegű.⁶²¹

A *nuisance* esetkörét azonban klasszikusan valamilyen föld birtoklásának zavarása esetén alkalmazták a bíróságok, ennek kiterjesztése manapság sem bevett. A *trespass* és *nuisance* fogalmi elkülönítésének kulcsa tehát az, hogy van-e közvetlen áthatás, vagy sincs, és ha nincs, akkor csak *nuisance*-ről lehet szó. A *trespass* az egyik legősibb *tort* kategória, jelentését a „kihágás”, „jogsértés” szavakkal adhatjuk vissza. A *trespass*nek három fő alesete van: a földdel kapcsolatos jogsértés (*trespass to land*), az ingó dolgokkal kapcsolatos jogsértés (*trespass to chattels*) és valamely személlyel kapcsolatos jogsértés (*trespass to the person*). Ezek további esetekre bonthatók, de ezek témánk szempontjából nem relevánsak. A *trespass to chattels* megállapításának nem feltétele, hogy a jogellenes magatartás egyben kárt is okozzon.

A brit bírói gyakorlat még nem alkalmazta a *trespass* fogalmát a szellemi tulajdon megsértésére, az amerikai ítélkezési gyakorlatban azonban található olyan esetek, amelyek ilyen fogalmi kiterjesztés irányába mozdulnak el. Jóllehet itt sem a szellemi tulajdon körére alkalmazták, hanem egyes, nem testi tárgyakkal kapcsolatban, mint pl. a számítógépes hálózat spamek által történő háborgatása.⁶²² Az USA gyakorlatában azonban abban az esetben, amikor mindkét igény felmerül (tehát a dologi igény mellett speciális szerzői jogi igény is van), a szerzői jogiak elsőbbséget élveznek.⁶²³ Viszont a jogintézmény mögöttes szabályként („back-door” *copyright protection*) történő alkalmazása elképzelhető.⁶²⁴ Angliában is megfigyelhető egyfajta kiterjesztés, ez azonban a nemzetközi magánjogi szabályok értelmezésével kapcsolatos.⁶²⁵ A Civil Jurisdiction and Judgements Act a *trespass* fogalmát az ingatlanokra korlátozta.⁶²⁶ Felvetődött a kérdés, hogy a szellemi tulajdont vajon ingó vagy ingatlan tulajdonként kell-e felfogni. A bíróság analógia útján ezeket ingónak tekintette.⁶²⁷ (Érdekes, hogy a brit nemzetközi magánjog alapján az alkalmazandó jog szempontjából a szellemi tulajdon tárgyai ingó dolognak minősülnek.)

619 A *nuisance* fogalmának szellemi tulajdonnal való összekapcsolására az USA joggyakorlatából l. NEWMAN 2009, 61–123.

620 FLEMING 1983, 411–412.

621 Uo., 384–388.

622 Lásd pl. *America Online, Inc. v. IMS*, 24 F. Supp.2d 548 (E.D.Vir. 1998); *Intel Corp. v. Hamidi* 71 F.3d 296 (Cal.2003).

623 *L. TicketMaster Corp.v. Tickets.com, Inc.*, ismerteti QUILTER 2002, 433.

624 Uo., 437.

625 FAWCETT–TORREMANS 2011, 295–321.

626 Az 1982-es Civil Jurisdiction and Judgements Act 30(1) bekezdése.

627 FAWCETT–TORREMANS 2011, 295–297.

Felvethető lenne tehát, hogy a digitális környezetben is alkalmazzák a *trespasst* akkor, ha az illető magatartása nem magát a számítógépet vagy a számítógépes rendszert, hanem valamely, azon belül található tartalmat sért. Ez azonban aránytalanul korlátozhatná a szólásszabadságot, hiszen egy egyszerű spam is megvalósíthatná a jogsértést. Emellett nem lenne praktikus haszna sem, mert bár ki lehetett volna munkálni, hogy a *trespasst* szellemi tulajdonra alkalmazzák (bizonyos megkötésekkel), azonban a speciális szabályok megjelenése hathatósabb védelmet biztosított.

4. Az internetszolgáltató felelőssége

A felhasználók és közrehatók felelőssége mellett gyakran vetik fel az internetszolgáltatók felelősségét. A jelen könyvben ezt a harmadik, leginkább közvetett felelősségi pontként kezeltem, mivel e szolgáltatók esetében fokozottan igazak a jogszerű használatra is alkalmas szoftverrel kapcsolatos megállapítások. Az internetszolgáltatás önmagában nyilván nem lehet jogellenes magatartás, egyúttal nem kezelhető az ezek következményeként beállott károk releváns okaként sem. Viszont míg a felhasználók és közrehatók mozgásteret viszonylag tág abban, hogy a jogi szabályozásra új technológiai megoldásokkal reagáljanak, addig az internetszolgáltatás a folyamat legszükségesebb, alapvető eleme és az okozati lánc első láncszeme. (A jogsértő személyek számára nyújtott szolgáltatás szüneteltetése, vagy a szolgáltatásra vonatkozó szerződési moratórium jogi eszközei ezért tűnnek praktikus megoldásnak.) Az ISP-kkel szembeni igényérvényesítés felelősségi alapjait tehát nem dogmatikai vezérelvek mentén kell keresni, ugyanis azt alapvetően egy praktikus megfontolás tette indokolttá. A fogyasztók és végfelhasználók szinte kezelhetetlenül nagy számban vannak jelen a folyamatban (és a köztük lévő *ad hoc* jellegű interakciók egyénre levetített feltérképezésének költségei irreálisak lennének a teljes folyamat szabályozásához), a közvetítő szolgáltatók (értve ez alatt pl. a torrentoldalak üzemeltetőit, keresőszolgáltatást biztosítókat) helyettesíthetősége szinte korlátlan, így a jognak azt a pontot érdemes kijelölni, ami az egész feltétele és véges mértékben áll rendelkezésre. Ez pedig nem más, mint az internetszolgáltatás.

Ahogy arra már utaltam, a felelősségi szintek elkülönítését egyfajta funkcionalitás hatja át, a kategóriák pedig nem zártak, így elképzelhető, hogy egy internetszolgáltató pl. tárhelyszolgáltatást is nyújtson. (Ilyen esetre láthattunk példát a már tárgyalt 2007-es holland *Stichting BREIN v. Leaseweb BV* ügyben.⁶²⁸ Ebben az esetben az ISP-k felelőssége a 4. fejezetben ismertetett, közreműködő személyek felelősségére vonatkozó szabályok szerint alakul.) Megállapítható, hogy az internetszolgáltatók felelősségét nem a szerződéses főszolgáltatásuk alapozza meg, hanem az ahhoz kapcsolódó, harmadik személyekkel szembeni mellékkötelezettségek. Mezei megállapításai szerint az ISP-k felelőssége nem a konkrét jogi kötelezettségen alapuló angol *liability*, hanem az előbbihez képest általánosabb alapon nyugvó *responsibility* szóval adható vissza.⁶²⁹

- Az internetszolgáltatók felelőssége közvetlenségének megítélése nagyban múlik azon, hogy
- 1) a technika mindenkori állása szerint egyáltalán képesnek tekinthető-e egy internetszolgáltató arra, hogy valamilyen eszközzel szűrje a tartalmakat, és intézkedéseket tegyen a jogsértő tartalmak blokkolása érdekében. Ilyen intézkedés lehet a tartalomszűrés, egyes weboldalak elérésének blokkolása, vagy a felhasználókkal szemben alkalmazott intézkedések. Felvethető még a sávszélesség időleges korlátozása (*bandwidth capping*), vagy ennek kifinomultabb változata (*bandwidth shaping*), aminél a szolgáltató csak akkor korlátozza a sebességet, ha a felhasználó meghatározott protokollokhoz vagy szolgáltatásokhoz kapcsolódik. Lehetséges továbbá az adatmennyiség alapú korlátozás is (*volume capping*), ami értelemszerűen csak tartalomazonosítással és szűréssel együtt vezetne elfogadható eredményre.

---

628 D.Ct. Amsterdam. (21.06.2007) 369220/KG ZA 07-850 AB/MV; Amsterdam Ct. (03.07.2008) 106.007.074/01KG.

629 MEZEI 2009, 69.

- 2) Ha pedig erre van objektív lehetőség, milyen intézkedések várhatók el általában az internetszolgáltatóktól? Az elvárhatóság fogalmát itt szinte kizárólag gazdasági értelemben vizsgálják. (Kétségtelen tény, hogy a szolgáltatóknak lehetősége van egyes, a nemzeti és közösségi szabályokkal összhangban álló korlátozásokat bevezetni,⁶³⁰ azonban ilyenekre egyelőre nem kötelesek, piaci érdekeikkel pedig ezek kifejezetten ellentétesek.) Bármilyen normatív alapú, tevőleges kötelezettségnek ugyanis egyértelműen költségvonzatai vannak. (Ezeket a piac logikája mentén persze igyekeznek transzferköltségek formájában áthárítani a fogyasztókra, de egyrészt a szűrést megvalósító beruházások torzíthatják az árversenyt, másrészt kijelenthető, hogy a jogellenes felhasználás tömeges visszaesésében az ISP-k – a szélessávú internetszolgáltatásra tekintettel – egész egyszerűen ellenérdekeltek.)

A főszolgáltatással kapcsolatban a felelősségük megítélése egyöntetűnek tekinthető, mivel ez a tevékenység egyszerű továbbításnak minősül, emellett általában a gyorsítótárban való rögzítésre és a tárhelyszolgáltatásra vonatkozó szabályok szerint felelősségük nem áll fent a felhasználók vagy közrehatók jogsértéseiért. A mentesülés az USA-ban a *safe harbour* szabályra hivatkozással lehetséges.⁶³¹ Európában az Eker-irányelvben meghatározott mentesülési okokat hívhatják fel a szolgáltatók.⁶³² Az amerikai és európai szabályozás közötti fő különbség, hogy az előbbi kifejezetten a szerzői jogi jogsértések terrénumára vonatkoztatja a *safe harbour* (vertikális szabályozás), míg az utóbbi szélesebb kört fog át (horizontális szabályozás).⁶³³ Az Eker-irányelv alapján megállapítható, hogy az ISP-k nem felelősek, ha csak továbbítják a tartalmakat, továbbá ha nem gyakorolnak ellenőrzést, és a tartalom szerkesztésével kapcsolatban sincsenek jogaik.⁶³⁴

A felelősség alól tehát az irányelv meghatározása szerint mentesülhetnek az ISP-k, azonban immunitásuk nem terjed ki az értesítési és eltávolítási eljárásra. Ezen eljárásban tanúsított magatartásuk ugyanis megalapozhatja a felelősséget, mivel az európai uniós szabályozás nem határozza meg az értesítési és eltávolítási eljárás pontos mikéntjét, szabad kezét adva az ISP-knek, milyen tartalmakat távolítanak el és milyen esetekben tagadják meg a jogosultak ilyen irányú kérését. Jóllehet a megtagadásra kevés példát láthatunk, Európa-szerre megfigyelhető

---

630 A 2009/136/EK irányelvvel módosított 2002/22/EK irányelv 1. cikk (3) bekezdése szerint. „Ez az irányelv nem ad felhatalmazást, de nem is tiltja a nyilvánosan hozzáférhető elektronikus hírközlési szolgáltatók számára, hogy olyan feltételeket szabjanak, amelyek korlátozzák az egyes szolgáltatások vagy alkalmazások végfelhasználók általi hozzáférését és/vagy használatát, amennyiben ezt a nemzeti jogszabályok megengedik és összhangban van a közösségi joggal, de kötelezettséget ír elő az ilyen feltételekről való tájékoztatásra vonatkozóan. A szolgáltatások és alkalmazások végfelhasználók általi elektronikus hírközlési hálózatokon keresztül történő használatára vonatkozó nemzeti intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk a természetes személyek alapvető jogait és szabadságait, ideértve az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 6. cikkében meghatározott, a magánélethez és a tisztességes eljáráshoz való jogot is.”

631 Bővebben I. TIAN 2009, 176–189.

632 Eker-irányelv 12–14. cikkei. Az irányelv átültetése előtt a helyzet nem volt ilyen egyértelmű, az AOL internetszolgáltató felelősségét állapította meg az OLG München, mivel az megkönnyítette a felhasználók jogsértését. L. OLG München, 08.03.2001 – 29 U 3282/00.

633 TIAN 2009, 191. A felelősség alapját érintő kérdések eleinte nem a szerzői jogsértések kapcsán merültek fel, sokkal inkább a jó hírnév megsértésével összefüggő ügyekben. Clark az Egyesült Királyságból olyan eseteket is említ, amelyekben megalapozták az ISP felelősségét. Az USA-ban a felelősség kizárása normatív alapokon történik, ami a vonatkozó uniós irányelvekben is helyet kapott. L. CLARK 2009, 205–206.

634 L. Eker-irányelv bevezető rendelkezéseinek 48–49. pontjai.

a torrentoldalak blokkolása.⁶³⁵ Így pl. a dán bíróság 2008-ban a Pirate Bay blokkolására kötelezte az ország egyik szolgáltatóját, a Tele2-t.⁶³⁶ 2009-ben az ír szolgáltatót, az Eircomot kötelezte a bíróság ugyancsak a Pirate Bay blokkolására. 2011-ben Belgiumban ugyancsak a Pirate Bay blokkolására kötelezték a Belgacom és a Telenet szolgáltatókat, bár a belga bíróság korábbi döntésében az elérics blokkolását még aránytalannak tartotta.⁶³⁷ A Pirate Bay blokkolása után 2011-ben az olasz bíróságok az ország összes ISP-jével szemben elrendelték egy másik jelentős torrentoldal (a BTjunkie) blokkolását.⁶³⁸ Ugyancsak a Pirate Bay blokkolásra kötelezték az egyik finn ISP-t.⁶³⁹ Angliában pedig 2012 áprilisában a legfelső bíróság több ISP-vel szemben is elrendelte a Pirate Bay blokkolásának kötelezettségét.⁶⁴⁰

Ahogy arra már korábban utaltam, az IFPI jelentése szerint az oldal blokkolása óta az Egyesült Királyságban a BitTorrent használók száma 45%-kal csökkent (20,4 millióról 11,2 millióra).⁶⁴¹ A sorozatos perindítások hatására Angliában pl. egyes szolgáltatók kijelentették, hogy bírósági végzés nélkül is hajlandók korlátozni a KickAssTorrentshez való hozzáférést.⁶⁴² Kétségtelen azonban, hogy az oldalak folyamatos költöztetése miatt a blokkolás nem tekinthető tartós megoldásnak (inkább folyamatos versenyfutásnak), így pl. a holland bíróság 2014-ben feloldotta a Pirate Bay blokkolását arra hivatkozva, hogy az előzetes blokkolásról szóló döntés nem hatékony (és emellett aránytalan is).⁶⁴³ Érdekességként megemlíthető még, hogy Portugáliában a torrentoldalak tömeges blokkolását alkalmazták 2016-ban: a szolgáltatók a jogosultakkal kötött egyezség nyomán hat hónap alatt több mint 350 oldalt blokkoltak.⁶⁴⁴ Az IFPI 2015-ös jelentése szerint az ISP-k összesen 19 országban (ebből 11 európai) 480 szerzői jogsértésben közreműködő oldal elérését blokkolták.⁶⁴⁵

Az oldalak blokkolásának kötelezettsége mellett egyes esetekben tovább tágították az ISP-k felelősségét a megelőző jellegű szűrési kötelezettségekre. Bár az Eker-irányelv kifejezetten lehetőséget biztosít arra, hogy a tagállamok meghatározzák az elvárható magatartás tartalmát különös felderítési és megelőzési kötelezettségek meghatározásával,⁶⁴⁶ egységes szűrési, megelőzési kötelezettségről Európában egyelőre nem beszélhetünk,⁶⁴⁷ ugyanis erre nézve általános kötelezettséget a vonatkozó irányelvek egyike sem ír elő, sőt az általános

---

635 A vonatkozó francia és dán esetekkel kapcsolatban lásd pl. DIXON 2009, 30–31.

636 <http://torrentfreak.com/pirate-bay-blocked-by-isp-080204/>

637 <http://torrentfreak.com/belgian-isps-ordered-to-block-the-pirate-bay-111004/>

638 <http://torrentfreak.com/italian-court-orders-all-isps-to-block-btjunkie-110421/>

639 <http://copy21.com/2013/01/edri-gram-10-19-10-24/>

640 <http://torrentfreak.com/uk-isps-must-censor-the-pirates-bay-high-court-rules-120430/>

641 <http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>, 39.

642 <https://torrentfreak.com/isps-say-they-will-block-kickasstorrents-without-a-court-order-131130/>

643 <https://edri.org/dutch-court-finds-pirate-bay-blocking-disproportionate/>

644 <https://torrentfreak.com/portugal-blocks-330-pirate-sites-in-just-six-months-160430/>

645 <http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>, 39.

646 Eker-irányelv 48. preambulumbekzdés: „Ez az irányelv nem érinti a tagállamoknak azt a lehetőségét, hogy megköveteljék azoktól a szolgáltatóktól, akik, illetve amik a szolgáltatásuk igénybe vevői által rendelkezésre bocsátott adat számára szolgáltatóknak tárhelyet, hogy a tőlük ésszerűen elvárható, a nemzeti jogszabályokban meghatározott gondossággal járjanak el egyes jogellenes tevékenységek felderítése és megelőzése érdekében.”

647 Eker-irányelv 47. preambulumbekzdés: „Az, hogy a tagállamok nem írhatnak elő a nyomon követésre vonatkozó kötelezettséget a szolgáltatók számára, csak az általános jellegű kötelezettségekre vonatkozik; nem érinti azonban az egyedi esetben alkalmazandó nyomon követési kötelezettségeket, és különösképpen nem érinti a nemzeti hatóságoknak a nemzeti jogszabályokkal összhangban hozott intézkedéseit.”

nyomonkövetés tilalmát rendeli el.⁶⁴⁸ Egyedi esetekben azonban megállapítható az előzetes szűrési kötelezettség.⁶⁴⁹

Az EMI Records v. Eircom Ltd. ügyben azt vetették fel a jogosultak, hogy az internet-szolgáltatónak lehetősége lenne (szűrés útján) megelőzni a jogsértéseket.⁶⁵⁰ Az ügyben végül a felek egyezséget kötöttek, ebben a szolgáltató vállalta a fokozatos válasz megoldásának önkéntes bevezetését. Így az ír fokozatos válasz rendszere tulajdonképpen szerződéses alapon nyugszik. A rendszer lényege abban áll, hogy az EMI a DtecNet elnevezésű szűrőprogram segítségével megállapítja a jogsértéseket, majd a szerződés alapján kéri a szolgáltatótól, hogy figyelmeztesse a vele szerződéses viszonyban álló felhasználókat.⁶⁵¹ A harmadik figyelmeztetés után a szolgáltató időlegesen korlátozza a forgalmat.

Az Eircom-ügy sikerén felbuzdulva az EMI a másik meghatározó internetszolgáltatóval, a UPC-vel szemben is pert indított. Az ügy végére az ír legfelső bíróság 2010-es döntése tett pontot.⁶⁵² Az eljárásban több olyan módszert is vizsgáltak, amelyek segítségével meg lehet állapítani az interneten elkövetett szerzői jogi jogsértéseket. (Ilyen volt a már az Eircom által is alkalmazott DtecNet rendszer.) Az EMI igyekezett egyezséggel zárni az ügyet, a UPC azonban ettől elzárkózott, hivatkozva arra, hogy tevékenysége mindössze egyszerű továbbítás, továbbá, hogy egy Eircomhoz hasonló megállapodás a felhasználók személyes adatainak sérelméhez vezethetne. Előbbi érvet a bíróság elfogadta, utóbbit azonban azért nem, mert az EMI nem jut hozzá a felhasználók személyes adataihoz. Az egyszerű továbbítás alapján tehát nem állt fenn a felelősség, azonban az Eker-irányelv 45. preambulum-bekezdéseszerint a felelősséget kizáró körülmények fennállása nem érinti a bíróságok azon lehetőségét, hogy a jogsértés abbahagyását vagy megelőzését rendeljék el. Ezzel szemben az ír jogszabályi rendelkezések nem tették lehetővé, hogy az ISP-eket arra kötelezzék, hogy felfüggeszék a szolgáltatást egyes jogsértő személyekkel szemben, vagy blokkolják bizonyos oldalak elérését.⁶⁵³ A bíróság tehát a korábbi Pirate Bay ügyben hozott döntésben foglaltakkal ellentétes megállapításokra jutott.

Meghatározó jelentőségűnek tekinthető a 2011-ben zárult, EUB-ig jutó SABAM v. S. A. Tiscali (Scarlet) ügy,⁶⁵⁴ ami a belga zeneszerzők és zeneműkiadók közös jogkezelő szervezete által a Tiscali (Scarlet) internetszolgáltató ellen indított per volt. A közös jogkezelő ebben az esetben nem az egyéni felhasználók elleni igényérvényesítés lehetőségét választotta, hanem igyekezett az ISP megelőzési kötelezettségét alátámasztani. A keresetet arra alapozták, hogy az internetszolgáltató a hálózatán „fájlcserélő” szoftverekhez biztosított hozzáférést. A brüsszeli bíróság ideiglenes intézkedést rendelt el az alperessel szemben, amiben hatékony technikai biztonsági intézkedések bevezetésére kötelezte annak érdekében, hogy az megelőzze a hálózatán a „fájlcserélő” rendszerek útján elkövetett jogsértéseket.⁶⁵⁵ Az ügy egyik fókuszpontját

---

648 SMITH 2011, 1574.

649 Az internet országokként, különböző okokból történő szűrésével kapcsolatban l. <http://opennet.net/>. Az oldal kontinentális és országokénti bontásban is tartalmaz adatokat arra nézve, hol mennyire „nyitott” az internet. A diktatórikus és demokratikus országok között épp abban mutatkozik a legfőbb különbség, hogy előzetes intézkedési kötelezettségekkel oldják meg a szűrést, vagy utólagos eszközökhöz (felelősség megállapítása) nyúlnak.

650 EMI Records & Others v. Eircom Ltd., (2010) IEHC 108.

651 A DtecNet ügy működik, hogy megkeresi a P2P-hálózatokat, csatlakozik hozzájuk, így szereve meg a jogsértő tartalmat letöltő felhasználók IP-címeit. (Ez azonban csak az *opennet* oldalaknál működik.)

652 Az ügy rövid leírását l. http://www.ecta.org/IMG/pdf/497_c_sally-anne-3.pdf, 1–7.

653 http://www.ecta.org/IMG/pdf/497_c_sally-anne-3.pdf, 5.

654 Az EUB 2011. 11. 24-ei ítélete a C 70/10. számú ügyben.

655 http://www.sabam.be/website/data/Press_Releases/Lettre_ISPA_engl.pdf

az képezte, hogy bár az Eker-irányelv 15. cikkéhez kapcsolódó 47. és 48. preambulum-bekezdései kimondják, hogy a szolgáltatónak nincs általános szűrési, ellenőrzési kötelezettsége, ez nem zárja ki, hogy egyedi esetekben (ha ezt a bíróság előírja) ne állhatna fenn ilyen jellegű kötelezettség. A nemzeti bíróság végül előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az EUB-hoz, ami döntését több vonatkozó irányelv együttes értelmezésével hozta meg (Eker-irányelv, InfoSoc-irányelv, Jogérvényesítési irányelv).

A Scarlet arra hivatkozott, hogy a preventív szűrés technikailag nem lehetséges – ezzel kapcsolatban szakértőt rendeltek ki, aki megállapította, hogy számos műszaki akadály ellenére a jogellenes tevékenységek kiszűrése és megakadályozása nem zárható ki teljesen (az ítélet 22. pontja). Az Európai Unió Bírósága szerint a szűrésre történő kötelezés egyben jövőbeni és általános szűrési kötelezettséget is keletkeztetne.⁶⁵⁶ A Bíróság döntésének 38. pontja szerint „nem vitatott, hogy a szűrőrendszer létrehozása azt feltételeznél, hogy:

- az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató valamennyi ügyfele elektronikus adatátvitelének összességében elsősorban a „peer to peer” forgalomba tartozó fájlokat azonosítsa;
- e forgalom keretében másodsorban azonosítsa azon fájlokat, amelyek olyan műveket tartalmaznak, amelyekkel kapcsolatban a szellemi tulajdonjog jogosultjai azt állítják, hogy jogokkal rendelkeznek;
- harmadsorban azt határozza meg, hogy e fájlok közül melyeket cserélik jogellenesen;
- negyedszer pedig blokkolja az általa jogellenesnek minősített fájlcsereket.

Így a bíróság megállapította, hogy

a vitatott szűrőrendszer létrehozására vonatkozó meghagyást akként kell tekinteni, hogy nem tartja tiszteletben azt a követelményt, hogy igazságos egyensúly álljon fenn egyrészt a szellemi tulajdonjog védelme, amelyben a szerzői jog jogosultja részesül, másrészt a vállalkozás szabadságának védelme között, amelyben az olyan gazdasági szereplők részesülnek, mint az internethozzáférést nyújtó szolgáltatók. (Az ítélet 49. pontja.)

A Bíróság kitért emellett arra is, hogy az „említett meghagyás a tájékozódás szabadsága sérelmének veszélyével járna, mivel e rendszer valószínűleg nem lenne képes különbséget tenni a jogellenes és a jogszerű tartalom között, így alkalmazása a jogszerű tartalmú adatátvitel blokkolását is kiválthatná” (az ítélet 52. pontja)

A Bíróság döntésében tehát arra a következtetésre jutott, hogy a szolgáltatók még a bíróság által sem kötelezhetők a teljes körű és preventív, továbbá időkorlátok nélküli olyan tartalomszűrésre, amelynek költségeit csakis nekik kell viselni. (Az adott esetben pedig a P2P-alkalmazások használatának összes szerződő felhasználóra kiterjedő előzetes szűrését a Bíróság ilyennek minősítette) A Scarlet-ügyben tett megállapításait a Bíróság a tárhelyszolgáltatók általános szűrési kötelezettségét vizsgáló (jelen könyvben már tárgyalt) SABAM v. Netlog ügyben 2012. február 16-án hozott ítéletében is fenntartotta.

---

⁶⁵⁶ A hivatkozott EUB-ítélet 37–39. pontjai. „Következésképpen az ilyen megelőző nyomon követés az érintett, internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató hálózatán lezajlott teljes elektronikus adatátvitel tevőleges megfigyelését követelné meg, és így az kiterjedne az összes továbbítandó információra, és az e hálózatot használó minden ügyfélre” (az ítélet 39. pontja).

Elképzelhető olyan megoldás is, amelyben az ISP-ket a felhasználókkal kötött szerződéseik teljesítésére kötelezik. A szerződésekben ugyanis általában szerepel a jogsértések elkerülésének kötelezettsége harmadik személy jogaival kapcsolatban. Bár ilyen kikötések a jogsértések érintettjei – mint harmadik személyek – oldalán a teljesítésre jogot nem keletkeztetnek (hacsak ezt a szerződő felek külön ki nem kötötték), azonban a szerződésen kívüli felelősség megállapításához hivatkozási alapul szolgálhatnak. Ehhez hasonló megállapításokra jutott a dán legfelső bíróság a TDC v. IFPI and Others ügyben hozott 2005-ös döntésében,⁶⁵⁷ amelyben elrendelte, hogy az internetszolgáltatóknak fel kell függesztenie azon személyek internethozzáféréseit, akik a jogkezelők jelzése szerint jogsértő fájlmegosztást folytatnak, a jelzett magatartás ugyanis az előfizetői szerződésbe ütközött. Hasonló jogalapon igyekezte a British Phonographic Industry rávenni a Tiscali és a Cable & Wireless szolgáltatókat szolgáltatásuk egyes jogsértő felhasználókkal szembeni felfüggesztésére 2006-ban Angliában. Hivatkozásuk szerint ugyanis az előfizetőkkel kötött szerződések megtiltották azt, hogy a szolgáltatás igénybevételével szerzői jogi jogsértéseket kövessenek el a szerződő személyek.⁶⁵⁸ A Tiscali válasza szerint a bíróság döntése nélkül a jogkezelő által rendelkezésre bocsátott információk nem elegendők ahhoz, hogy azokat bizonyítékként fogadják el, így az adatok kiadására nem kötelezhető.⁶⁵⁹

Clark szerint – jelen könyvben már ismertetett – Norwich Pharmacal ügyben kimunkált alapelvek (tehát az adatvédelmi előírások szükségességi és arányossági tesztje) mentén történő, eseti és egyedi bírósági döntések jelenthetik a jövő útját az ilyen és ehhez hasonló esetekben. Megjegyzi azonban azt is – amely nézetet magam részéről teljes mértékben elfogadhatónak tartok –, hogy a szerződéses korlátozások hosszú távon nem a leghatékonyabb eszközök, ugyanis a notórius fájlmegosztók új szerződést köthetnek egy másik szolgáltatónál, vagy más technikai megoldásokhoz nyúlhatnak annak érdekében, hogy ne lehessen őket a továbbiakban nyomon követni.⁶⁶⁰ Nem hiába vezette be a brit törvényhozás a saját „fokozatos válasz” modelljét, áthelyezve a probléma kezelésének súlypontját a közigazgatási jogba. (Erről bővebben a 6. fejezetben írok.)

Végül elképzelhető olyan eset is, amelyben az internetszolgáltató szerződéses felelőssége a jogkezelővel kötött megállapodásának megszegése miatt merülne fel. Ez egyelőre elméleti feltevés, mivel egyrészt a szolgáltatók és a jogkezelők közötti önkéntes megállapodásra kevés

---

657 <http://www.interiuris.com/blog/wp-content/uploads/Danish%20Supreme%20Court%20Order%2010%2002%2006.pdf>

658 Bővebben l. <http://www.thelawyer.com/its-gloves-off-as-the-bpi-attacks-isps-over-filesharing/> 121008.article

659 Az ISP helyzetét tovább árnyalja, hogy az Eker-irányelv *notice and takedown* eljárása mellett az angolszász jog *cease and desistje* (felszólítás abbahagyásra) is vonatkozik rá. Ez tulajdonképpen a szellemi tulajdonnal összefüggő jogok megsértése esetén egy felszólítás az adott magatartás abbahagyására és a jogsértéstől való jövőbeli tartózkodásra, aminek ignorálása a szándékos elkövetés egyik bizonyítékául szolgálhat. GARNER 2009, 253. A *cease and desist*tel kapcsolatos esetjog szerint azonban biztosítani kell az illetőnek a lehetőséget, hogy felvegye a kapcsolatot az állítólagos jogsértővel, és jogi felvilágosítással is el kell látni. A vonatkozó eseteket (Infabrics Ltd. v. Jaytex Shirt Co. 1978 és Vermaat v. Boncrest 2002) hivatkozva CLARK 2009, 223.

660 Ennek lehetősége már most is adott. A felhasználók például ún. VPN-hálózatokon (Virtual Private Network) érhetnek el tartalmakat, amelyeket az eredeti hálózaton így nem lehet nyomonkövetni. Az ingyenes VPN-szolgáltatások hátránya, hogy a tényleges sávszélesség „szűkül”. Vannak azonban fizetős, gyorsabb adatáramlást biztosító szolgáltatók is, amelyek nem titkolt célja az anonimitás biztosítása. Ilyen pl. a www.hidemyass.com Megjegyzendő, hogy VPN nem csak a fent nevezett célokat szolgálhatja, ugyanis egyetemek, vállalatok is kialakíthatnak ilyen belső hálózatokat. Lásd még CLARK 2009, 223.

példát találhatunk (ilyen a már említett Eircom-megállapodás), másrészt ilyen megállapodás megsértése miatti nyilvános eljárás egyelőre nem ismert. A jövőben azonban releváns kérdés lehet, mivel az ilyen megállapodások térhódításának motorjául szolgálhat az egyre inkább kiterjedő állami szabályozástól való tartózkodás szándéka,⁶⁶¹ így pedig a szűrési, megelőzési és tájékoztatási kötelezettségeket a felek (saját vállalásaikat ismerve) kontraktuális alapra helyezhetik. Az önkéntes vállalások kötelezettség-keletkeztető hatása (a jogviszony relatív szerkezete miatt) a kapcsolódó felelősség könnyebb megalapozását is magával hozhatná.

5. A kártérítési felelősség alkalmazása

5.1. A normatív egységesítés lehetősége

Miután a vonatkozó uniós irányelvek (így különösen az Eker-irányelv), az egyes szerzői jogi törvények (pl. UrhG, Szjt., CDPA) speciális szabályait, továbbá a magánjogi kódexek felhívott (és alkalmazott vagy alkalmazni ajánlott) felelősségi szabályait a folyamat egyes szereplőire vonatkoztatva, azaz felelősségi szintenként áttekintettem, most áttérek a polgári jogi felelősség egyes dogmatikai elemeinek és elveinek vizsgálatára, azoknak – a fájlcseré kontextusában való – alkalmazhatóságára és értelmezhetőségére.

A polgári jogban, a kártérítési felelősség körében a magatartás jogellenességét maga a kár ténye alapozza meg, ugyanis általános tilalom, hogy kárt okozni tilos (*neminem laedere* elve). A károkozó magatartás jogellenessége vélelmezett, azt a károsultnak nem kell bizonyítani. A fájlmegosztással összefüggő károkozó magatartások esetében két megjegyzést kell tennünk. Az egyik szorosan összekapcsolódik a kár meghatározásának problémájával, ugyanis az ott jelentkező bizonytalanságok a károkozásra alapozott jogellenességi feltevést is megkérdőjelezhetik. (Ez természetesen a szerzői jogi jogsértést magát nem vonja kétségbe, legfeljebb a kártérítési felelősség jogellenességi elemének fennállását vitathatja el.) Emiatt pedig a jogellenesség bizonyításának megkövetelése nem lenne indokolatlan, főként, hogy a kár bizonyításának kötelezettségét több szabályozási modell is feloldja. A másik jogellenességgel összefüggő megállapítás az, hogy azt valamely speciális jogszabályi rendelkezés kizárhatja (ilyen pl. a magáncélú többszörözés esetkőre), ebben az esetben csak akkor lesz megállapítható a felelősség, ha a károkozó túllép a törvényi engedély keretein (pl. megszegi a szabad felhasználás normatív szabályait).

A felelősség alkalmazási körének egységesítésével kapcsolatban felhívhatók a European Group of Tort Law által kimunkált alapelvek (Principles of European Tort Law, PETL),⁶⁶² amelyek meghatározása szerint a kártérítési jog széleskörűen védi a tulajdont, beleértve abba a testtel nem bíró dolgokon fennálló tulajdont is.⁶⁶³ A testület meghatározza azokat a szempontokat, amelyek figyelembe veendőek a felelősség megállapítása során, ilyen többek között a kár előreláthatósága (az ésszerűen gondolkodó ember szemszögéből nézve),⁶⁶⁴ figyelembe véve különösen a károkozó cselekmény és az okozat között meglévő térbeli és időbeli közelséget, avagy a kár nagyságát összevetve az ilyen magatartásból származó, általában várható következményekkel. Továbbá értékelendő még a védett érdek természete (2:102. cikk), a felelősség alapja (1:101. cikk), az élet veszélyeztetésének mértéke és a megsértett szabály védelmi köre.

A jogsértéssel kapcsolatos tudati oldal vizsgálata során különbségek mutatkoznak az egyes jogrendszerek között, és közösségi szinten történő teljes egységesítésről sem beszélhetünk. Ez nem is lenne elvárható, a tudati szint minimális harmonizációja mellett a kárfelelősség mértékének meghatározása nem ragadható ki a tagállamok külön-külön szerves egységeket alkotó polgári jogi rendszereiből. A magyar szerzői jog a jogsértésekkel okozott személyi hátrány

---

662 PETL 3:201. cikk, <http://www.egtl.org/>

663 PETL 2:102. cikk (3) bekezdése: „Extensive protection is granted to property rights, including those in intangible property.”

664 A PETL az angol jogban bevett „reasonable man” helyett a „reasonable person” kifejezést használja.

kompenzálására és vagyoni károk megtérítésére a polgári jogi felelősség szabályait rendeli alkalmazni.⁶⁶⁵ Így a Ptk. általános kárfelelősségi szabálya szerint a károkozó köteles megtéríteni a jogellenesen okozott kárt, a felelősség alól akkor mentesülhet, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható (6:519. §). Ugyanígy felel a személyiségi jogok megsértése esetén, amikor is sérelemdíjat kell fizetnie. [„A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire – különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára – a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.” 2:52 § (2) bek.]

A német szerzői jog megoldása a magyarhoz hasonló, ám annál enyhébb, ugyanis a szándékos és gondatlan elkövetésért fennálló kártérítési felelősségről rendelkezik.⁶⁶⁶ Az angol jog pedig a kártérítési felelősség megalapozása kapcsán a jóhiszeműség fogalmából indul ki. Az illető mentesül a kártérítési felelősség alól abban az esetben, ha a jogsértés elkövetésekor nem tudott, vagy nem kellett tudnia arról, hogy az adott művön szerzői jog áll fenn.⁶⁶⁷ A nemzetközi és európai uniós forrásokban az angolhoz hasonló tudati meghatározással találkozhatunk. A TRIPS Egyezmény 45. cikke pl. a rosszhiszeműség fogalmára épít.⁶⁶⁸ Hasonlóan rendelkezik a Jogérvényesítési irányelv 13. cikke, aminek meghatározása szerint a jogsértő akkor lesz felelős a károkért, ha tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértést valósít meg.

Érdekes, hogy a Jogérvényesítési irányelv két esetben a kifejezetten jóhiszemű magatartás kapcsán is megadja a tagállamok számára a lehetőséget, hogy kártérítési felelősséget alkalmazzanak. Az egyik esetben az irányelv lehetővé teszi, hogy a tagállam olyan szabályozást vezessen be, amelynél a kártérítés alternatív szankció szerepét töltheti be. Eszerint az a jóhiszemű személy, akivel szemben az irányelvben foglalt intézkedések alkalmazhatók lennének, kérheti a bíróságtól, hogy inkább kártérítésre kötelezzék. Ennek feltétele azonban a jogsértő és a sértett fél érdekeinek összemérése, ugyanis ez csak akkor alkalmazható, ha az intézkedések a jogsértőnek aránytalan kárt okoznának, a másik oldalon azonban a kártérítés észszerű ellenszolgáltatást jelent.⁶⁶⁹ A tudati szintre tekintettel ez már érezhetően nem a kártérítési

---

665 Az Sztj. 94. § (2) bekezdése szerint: „A szerzői jog megsértése esetén a szerző a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet. Az e törvényben szabályozott személyhez fűződő joga megsértése esetén a szerző a polgári jog általános szabályai szerint sérelemdíjat is követelhet.”

666 UrhG 97. § (1) bekezdés: „Wer die Handlung vorsätzlich oder fahrlässig vornimmt, ist dem Verletzten zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet.”

667 CDPA 1988, 97 szakasz (1) bekezdés: „Where in an action for infringement of copyright it is shown that at the time of the infringement the defendant did not know, and had no reason to believe, that copyright subsisted in the work to which the action relates, the plaintiff is not entitled to damages against him, but without prejudice to any other remedy.”

668 TRIPS 45. cikk (1) bekezdés: „The judicial authorities shall have the authority to order the infringer to pay the right holder damages adequate to compensate for the injury the right holder has suffered because of an infringement of that person’s intellectual property right by an infringer who knowingly, or with reasonable grounds to know, engaged in infringing activity.”

669 Jogérvényesítési irányelv alternatív intézkedésekről szóló 12. cikke szerint. „A tagállamok biztosítják, hogy indokolt esetben azon személy kérelmére, akivel szemben az e szakaszban foglalt intézkedések alkalmazhatók, az illetékes bíróságok elrendelhesék pénzbeli kártérítés megfizetését a sértett fél javára az e szakaszban foglalt intézkedések alkalmazása helyett, amennyiben e személy nem szándékosan és nem gondatlanul járt el, az intézkedések végrehajtása számára aránytalan kárt okozna és a sértett fél javára fizetendő pénzbeli kártérítés észszerű ellenszolgáltatást biztosít.”

felelősség klasszikus instrumentuma, sokkal inkább az alkalmazható intézkedések vagyoni alternációja. A másik esetkör a kiegészítő intézkedések vagy eltiltó határozatok aránytalansága esetén teszi ugyanezt lehetővé, azaz a tagállam dönthet úgy, hogy ezek alkalmazása helyett „alternatív intézkedésként” kártérítés megfizetését rendeli el.⁶⁷⁰

A jelen esetekben nem érvényesül a polgári jogi kárfelelősség klasszikus megoldása (l. pl. a német vétkességen alapuló koncepciót), ami szerint a károkozó tudatának nemcsak a magatartása jogellenességét, hanem az ez által okozott következményt (a kárt) is át kell fognia. A kárkövetkezmények alkalmazhatósága szempontjából tulajdonképpen a rosszhiszeműség tekinthető általánosnak, azaz a döntő kérdés az lesz, felismerhette-e az illető azt, hogy jogsértést követ el. Megjegyzendő, hogy az irányelv a jelenlegi rendszer szerint is lehetővé teszi mind az objektív felelősség, mind pedig a vétkességre alapuló felelősségi rendszerek létét. Lényeges különbséget e jogsértéseknél a két séma azonban nem jelent, mert az általános felelősségi szabályokra alapozva is meglehetősen megemelik a bíróságok a gondossági mércét a harmadik személyek által elkövetett jogsértések esetén, míg az is megfigyelhető, hogy egyéni felhasználók felelősségének megalapozásakor enyhébb zsinórmértéket alkalmaznak.⁶⁷¹

A fenti megállapítások nem kizárólag a felhasználók felelősségével kapcsolatban lesznek tarthatók, hanem a jogsértésben közreműködő közvetítő szolgáltatók felelősségénél is meghatározó szempontot jelentenek. Az Eker-irányelv tárhelyszolgáltatókról rendelkező 14. cikke szerint ugyanis a szolgáltató akkor mentesülhet a felelősség alól, ha nincs tényleges tudomása jogellenes tevékenységről vagy információról, vagy ilyenekre utaló tényekről vagy körülményekről. (Azaz nem tudott, vagy a körülményekből következtetve nem kellett tudnia a jogellenes tevékenységekről.) Ez tulajdonképpen a jóhiszeműség bizonyítását írja elő, kiegészítve azzal, hogy amint tudomást szerzett ilyenekről, haladéktalanul intézkednie kell az információ eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről. Az utóbbival kapcsolatos kártérítési felelősség alapja már egy konkrét jogszabályi kötelezettség esetleges megszegése lehet.

A legújabb (bár végül elvetett) nemzetközi dokumentumról, az ACTA-ról megállapítható, hogy annak kártérítésről szóló 9. cikke 1. pontjában tulajdonképpen megjelenik a rosszhiszeműség fogalma, ez azonban *de minimis* szabály lett volna. (Megjegyzendő, hogy magát a kifejezést *expressis verbis* a dokumentum nem használta.) Az ACTA-ban megjelenő szabály nem mondott ellent sem annak, hogy általános (pl. felróhatóságon, *Verschuldungon*, *duty of care-en* alapuló) felelősségi rendszert kövessen az adott állam, másrészt nem zárta ki az objektív felelősség alkalmazhatóságát sem.

5.2. További lehetséges felelősségi megoldások

A felelősség megalapozása Európában változatos képet mutat, alapulhat akár a polgári jogi felelősség általános szabályain (pl. az Szjt. utaló szabálya szerint), az általános felelősségi szabályok és a speciális jogszabályi kötelezettségek együttes értelmezésén (tárhelyszolgáltatók

---

670 A Jogérvényesítési irányelv 13. cikk (2) bekezdéséhez kapcsolódó 25. preambulum-bekezdése rögzíti, hogy „amennyiben a jogsértést nem szándékosan és nem gondatlanul követik el, és amennyiben az ezen irányelvben foglalt kiegészítő intézkedése vagy eltiltó határozatok nem lennének arányosak, a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy adott esetben a vagyoni kártérítés megfizetését rendelhessék el a sérelmet szenvedett fél számára alternatív intézkedésként.”

671 METZGER 2010, 111.

felelőssége), dologi jogi felelősségi analógián (*Störerhaftung*), vagy akár a klasszikus felelősségi elveket elhagyó törvényi kötelezésen (*statutory damages*). A következőkben azt vizsgálom, felvethetők-e más, eddig ilyen ügyekben még nem alkalmazott felelősségi alakzatok a folyamat valamelyik szereplőjével kapcsolatban.⁶⁷²

Felmerülhetne-e a termékfelelősség alkalmazhatósága, tekintettel a lehetővé tevő technikára? Már normatív megjelenése előtt is a legtöbb tagállam gyakorlata ismerte és elismerte a gyártó fokozott felelősségét a hibás terméke által okozott károkért. A szoftver előállítója mint gyártó felelhetne, a károsult pedig a szerzői jogi jogosult lehetne. A termékfelelősség ugyanis olyan jogalanyok között létesít kárkötelmi viszonyt, akik között szerződéses kapcsolat nem állt fenn. Fuglinszky a szoftverrel kapcsolatban megjegyzi, hogy a hazai jogirodalomban egyetértés van a tekintetben, hogy a szoftverek is terméknek minősülnek.⁶⁷³ A kár fogalmának normatív meghatározása azonban kizárja, hogy a termékfelelősség szabályait a szoftver gyártójának felelősségére alkalmazzuk.

A kár fogalma ugyanis eltér a polgári jogban általában használttól, annál szűkebben vonja meg a vonatkozó irányelv a termékfelelősségből eredő károk körét.⁶⁷⁴ Vagyoni kárként csak a hibás termék által, más dologban okozott, a bekövetkezésekor 500 eurót (ittthon az ennek megfelelő forintértéket) meghaladó kárt lehet figyelembe venni, és azt is csak akkor, ha az a más dolog – szokásos rendeltetése szerint – magánhasználat vagy magánfogyasztás tárgya, és azt a károsult is rendszerint ilyen célra használta. Esetünkben a vagyoni érdek sérelme értelem szerűen nem magánhasználat tárgyát képező dolog, így a szoftver fejlesztőjének felelősségére nem alkalmazható a termékfelelősségről rendelkező 85/374/EGK irányelv (és az ezt átültető nemzeti törvények sem). A személyiségi jogok megsértésével okozott károkra is kiterjed a termékfelelősség, azonban csak a halál és testi sérülés által okozott károkra (így pl. a szerző személyiségi jogainak megsértése szintén nem vonható ebbe a körbe).

A fájlmegosztó rendszereket üzemeltető személyek oldalán a fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatójának felelőssége merülhetne fel. Ennek általános, normatív kategóriáját a német és az angol jog azonban nem ismeri. Ennek ellenére az objektív felelősség alkalmazhatóságát a gyakorlat ezekben az országokban is lehetővé tehetné ezekben az esetekben. Tulajdonképpen hasonló megoldást láthattunk a háborító felelőssége kapcsán a német jogban, ahol az ellenőrzési kötelezettségek (*Prüfungspflichten*) megalapozása a különféle veszélyek elleni általános védekezési kötelezettségek mentén történt. A már említett PETL-ben is található a *strict liability* érintő rendelkezést (5:101–102. cikkek), ezen belül elkülönítik a különösen veszélyes tevékenységeket (*abnormally dangerous activities*) és az objektív felelősség egyéb eseteit. Különösen veszélyes az adott tevékenység akkor, ha a kellő gondosság kifejtése mellett is előrelátható és jelentős veszélyt okoz. Az egyéb esetköröknél a PETL kifejezetten kiemeli, hogy a nemzeti jogokban olyan tevékenységeket is az objektív felelősség alá vonhatnak, amelyek folytatása nem jár jelentős veszéllyel.

A jogsértésben közreható és közreműködő személyek felelősségének megalapozása mellett túlzó, bár nem teljesen indokolhatatlan elképzelés lenne egyes, nagyobb tartalmakat megosztó

---

672 Vö. SPINDLER–LEISTNER 2006, 802–805. Spindler az alkalmazható alternatívák között sorolja a BGB jó erkölcsbe ütköző cselekményekkel összefüggő kártérítési kötelezettségről rendelkező 826. §-át. „*Sittenwidrige vorsätzliche Schädigung*.”

673 FUGLINSZKY 2015, 614.

674 85/374/EGK irányelv 9. cikk.

felhasználók tevékenységét különös veszéllyel járónak minősíteni, és az objektív (veszélyes üzemi) felelősség alkalmazását előírni. A szerzői műveket engedély nélkül, nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tevő személyek vonatkozásában ugyanis fennáll a veszélyes üzemi tevékenység egyik elméleti támpontjának tekintett azon felvetés, hogy a másodperc tört része alatt hatalmas károk keletkezhetnek. Továbbá a kár nagysága a megosztás megindításától kezdve tulajdonképpen már nem függ a megosztó cselekményétől, sokkal inkább más külső tényezőktől (leginkább a kapcsolódások számától). Az objektív felelősség irányába mutat a tudati szint rosszhiszeműséghez kötése is, ugyanis a felhasználó a fájlcsere folyamatát figyelembe véve, nem hivatkozhat érdemben arra, hogy nem tudott vagy nem kellett volna tudnia arról, hogy jogsértést követ el.

Felmerülhet azonban, hogy a tevékenységgel együtt járó veszélyt nem visszük el az egyének szintjére, hanem azt – a némileg abszurd – megállapítást tesszük, hogy maga az internet jelenti a veszélyforrást. (Véleményem szerint azonban nem maga a technika a veszélyes, ehhez szükséges az ezt felhasználó emberi cselekmény is.) Ebből az a kérdés fakadna, hogy ki kötelezhető az internettel együtt járó veszélyek és károk viselésére, ugyanis a kártelepítés elvei alapján a károsult kárveszélyviselése lesz a főszabály. Természetesen a felelősség elve mentén a beállott károk megtérítését a felhasználóktól ekkor is lehetne követelni, azonban az internet veszélyességének értékelése az egyéneknél már nem jönne számításba, így cselekményeiket az általános felelősségi szabályok szerint kellene megítélni.

5.3. A jogellenesség és a felróhatóság

A kártérítési felelősség megállapításának négy alapvető elemét a következőkben a szerzői jogi vonatkozásokkal összevetve elemzem. A négy fogalmi elem a következő. 1) jogellenes magatartás vagy mulasztás (*Rechtswidrigkeit, breach of duty*); 2) felróhatóság (*Zurechenbarkeit, negligence*);⁶⁷⁵ 3) okozati összefüggés (*Kausalität, causation*);⁶⁷⁶ 4) kár (*Schaden, damages*). Ezekkel kapcsolatban a bizonyítási teher megoszlik a károkozó és a károsult között.

A bíróságok vonatkozó döntéseiben a jogellenesség és a magatartás összekapcsolt vizsgálata jellemző. A különálló vizsgálat valóban nem indokolt, ha elfogadjuk, hogy minden károkozó magatartás egyben jogellenes is. A polgári anyagi jog jogirodalma viszonylag egységesnek mondható azzal kapcsolatban, hogy elismeri a károkozás általános tilalmát, ez ugyanis a *neminem laedere* jogelvéből eredeztethető, és már a Code Civilben is (1382. cikk) rögzítésre került. A BGB első tervezetének 701. § (1) bekezdése – hasonlóan a Code Civil 1382. §-ához – a károkozás általános tilalmát mondta volna ki,⁶⁷⁷ ezt azonban kivették a tervezetből, és helyette három, általános kárfelelősségi klauzula került a törvénybe (823.I., 823.II., 826. §), ráadásul számos speciális felelősségi alakzattal. Az általános felelősségi alakzatok azonban értelemszerűen tartalmazzák a jogellenesség (*Rechtswidrigkeit*) fogalmát.

---

675 A felróhatóság fogalma az angol jogban a *negligence*-en alapuló *tortok* formájában jelenik meg. Itt eredetileg nem valamely általános, károkozást tiltó szabályról volt szó, hanem az egyes, körülhatárolt *tort* esetkörök mellett egy tágabb kategória kialakításáról, amibe a bírói gyakorlat egyre több tényállást tudott beilleszteni. Az 1932-es *Donoghue v. Stevenson* esetben hozott döntéssel vált a *negligence* független *tort*tá és lett a felelősség általános szabálya, egyben a termékfelelősségi szabályozás kiindulópontja. Lásd pl. SAMUEL 2008, 131.

676 A német dogmatika megkülönböztet *haftungsbegründende* és *haftungsausfüllende Kausalität*et, előbbinek a károkozó személy és a cselekmény között kell fennállnia, míg utóbbinak a cselekmény és a kár között.

677 MARKENSIS–UNBERATH 2002, 25.

A magyar jogban főszabály szerint minden kárt okozó cselekmény vagy mulasztás jogellenes, a kártérítési felelősség megalapozása során tehát a kár létéből következtetünk vissza a jogellenességre.⁶⁷⁸ Mindez azzal a gyakorlati következménnyel jár, hogy nem követelhető meg a károsulttól a jogellenesség bizonyítása, azt ugyanis a jog vélelmezi.⁶⁷⁹ A jogellenesség hiányára a károkozó hivatkozhat úgy, hogy valamely jogszabályban meghatározott (jogellenességet kizáró) ok fennállását bizonyítja. Az összekapcsolás melletti érv lehet a mulasztással okozott kár megállapítása, ez ugyanis eleve magában hordozza a jogellenességet, jogszerű mulasztás ugyanis nem létezhet. Ha a mulasztásért nem áll fenn a felelősség, akkor tulajdonképpen azon jogi kötelezettség alól mentesítjük a károkozót, amit elmulasztott, ha azonban az vele kapcsolatban nem állt fenn, akkor mulasztásról sem beszélhetünk. (A mulasztás megítélésével kapcsolatban további elméleti probléma, hogy mivel általános cselekvési kötelezettség nincs, ha a cselekvési kötelezettség nem speciális vállaláson vagy törvényi előírás alapul, akkor ilyen kötelezettség konstruálása *post hoc* jelleggel történik.⁶⁸⁰ Ebből következik, hogy a bíróság ezekben az esetekben azt vizsgálja, hogy ilyen általános cselekvési kötelezettség az adott helyzetben elvárható volt-e. Így a jogellenesség és felróhatóság vizsgálata a mulasztásnál több esetben nem választható el élesen.)⁶⁸¹ Megjegyzendő, hogy a magyar bírói gyakorlatban a károkozás általános tilalma és az ebből adódó jogellenességi vélelem még mind a mai napig nem érvényesül töretlenül.⁶⁸² Ezt a helyzetet tette egyértelművé a jogalkotó a Ptk.-ban, amiben immáron tételesen is rögzíti a károkozás általános tilalmát (Ptk. 6:518. §), és azt, hogy minden károkozó magatartás jogellenes, kivéve, ha maga a törvény kivételt ad (Ptk. 6:520. §).

Felvethető olyan eset is, amikor a jogellenesség (mint jogkérdés) és a magatartás (mint ténykérdés) különálló vizsgálata indokolt lehet. Ilyen a jogágak szerint különböző jogellenességi fogalmak distinkciója.⁶⁸³ Elképzelhető ugyanis, hogy a magatartás csak közjogi értelemben jogellenes, ez azonban nem vonja magával a magánjogi jogellenességet. (Például a tilosban parkoló autóra a társasházról téglák esnek, károsulti közrehatás nem állapítható meg a parkoló autó tulajdonosa oldalán, mert a magánjogi értelemben vett jogellenesség nem áll fenn, a közjogi előírás megszegése ellenére sem). A megkülönböztethetőség oka, hogy a magánjog horizontális, míg a közjog vertikális viszonyokat szabályoz. Elképzelhető azonban a két vetület metszéspontja, azaz hogy a közjogi és magánjogi jogellenesség összeér. (A tilosban

---

678 ASZTALOS 1980, 296.

679 Lásd pl. BDT 2007.1689., BDT 2005.1261., BDT 2003.833.

680 PETRIK 2002, 26.

681 Ha a jogirodalomban korábbra tekintünk, láthatjuk, hogy változott a kérdés megítélése: „A polgári jog legalábbis a szerződésen kívüli viszonyok területén nem ismer olyan általános jogparancsot, ami aktivitásra kötelezne. (...) Ezért a mulasztás jogellenességéhez az szükséges, hogy a mulasztás valamely kifejezetten megállapított jogi kötelezettség sérelmében álljon”. EÖRSI 1958, 48. Ilyennek tekinthető, szorosan a Ptk. felelősségtani rendszerében maradvá, a kárenyhítési, kármegelőzési kötelezettség; általános tevéleges magatartás terheli azt is, aki aktivitásával veszélyes helyzetet hozott létre. Ez utóbbira Eörsi a következő esetet hozza példaként: „Nem jogellenes, ha a tapasztalt turista tapasztalatlan barátját sziklamászó- vagy barlangtúrásra viszi, de jogellenes, ha nem segít rajta, vagy magára hagyja, annak ellenére, hogy nincs általános jogi kötelezettség arra nézve, hogy a tapasztalt turista az ő közreműködése nélkül nehéz helyzetbe került másik turistán segítsen.” A fentebb ismertetett álláspontját utóbb Eörsi megismétli: „Korábban közkeletű volt az a tétel, hogy a nemtevéssel való károkozás csak akkor jogellenes, ha kifejezett jogi kötelezettség állott fenn a cselekvésre. Nézetünk szerint ezt a tételt általános fejlődésünk, de a Ptk. is meghaladta.” EÖRSI 1966, 110.

682 Véleményem szerint a jogellenesség vélelme magából a Ptk.-ból, az abban található alapelvekből is explikálható.

683 Vö. ASZTALOS 1980, 299–300.

parkoló autóra a tetőn folyó építkezés miatt esnek téglák. A parkolási tilalom meghatározása időlegesen, az építkezési munkák miatt történt, a közjogi előírás itt kifejezetten az élet- és vagyónbiztonságra volt tekintettel.) Ennek fordítottja is elképzelhető, azaz hogy egy magatartás közjogi szempontból jogszerű, de magánjogi szempontból jogellenes károkozás valósul meg (jogerős építési engedély alapján építkezik valaki, de beárnyékolja a szomszéd épületet, így csökkentve annak értékét).

A következőkben azt veszem számba, hogy az általam vizsgált területen következetesen megjelenik-e a kártérítési felelősséggel kapcsolatban a jogellenesség és felróhatóság, továbbá, hogy milyen specifikumok mutathatók ki és mely esetekben fedezhető fel az előbbi két elem összekapcsolódása.

Ahogy arra korábban már kitértem, a magáncélú másolatkészítés újraszabályozásának tervei között felmerült a jogszerű forrás követelményének felróhatósági alapokon nyugvó megfogalmazása. A fentebb már ismertetett Szjt.-t módosító 2008-as törvényjavaslat a többszöröző tudatállapotát tekintette mérvadónak, vagyis a jogellenesség megítélése szempontjából az volt a döntő szempont, hogy az illető tudott-e, vagy elvárható magatartás tanúsítása mellett tudnia kellett volna a forrás nem jogszerű jellegéről.⁶⁸⁴ E megoldás a felróhatósági elem jogellenesség kritériumán belüli vizsgálatát követelte volna meg, ráadásul normatív alapon. A jogellenesség és felróhatóság vizsgálatának összekapcsolódása egyébként nem teljesen atipikus jelenség a kártérítési felelősség rendszerében. Például az angol jogban a *negligence* alapú *tortok* esetében a *breach of duty* már eleve megalapozza a jogellenességet és a felróhatóságot is. Emellett a német és a magyar jogban is találhatunk erre példákat.⁶⁸⁵ A normatív összekapcsolás a magáncélú másolás esetében azonban nemcsak kártérítési, de a díjigénnyel kapcsolatos kérdéseket is érintette volna. A felróhatóság hiányára alapozva pedig a jelenlegi szabályok alapján is lehetőség van mentesülésre, de csak a kapcsolódó kártérítési következményekkel összefüggésben. (Így – ahogy azt már kifejtettem – a jogszerű forrás követelményének objektív vagy szubjektív volta közötti vita tulajdonképpen a szerzői jogi jogellenességről és ezáltal a jogdíjigénnyről szolt, utóbbi meghatározása ugyanis a jogszerű többszörözésekre tekintettel történik.)

A jogellenesség és felróhatóság relatív konfúziója figyelhető meg a dologi jogi alapú felelősség, a *Störerhaftung* esetén. A klasszikus dologi jogi felelősség megállapítása kapcsán ugyanis közömbös volt, hogy a háborító oldalán kimutatható-e felróhatóság is, ez már csak egy esetleges kártérítési igénnyel kapcsolatban bírhat jelentőséggel. Azonban a szerzői jogi *Störerhaftung*ban az ellenőrzési kötelezettség megállapításával kapcsolatban a forgalmi kötelezettségek analógiájára megjelenik a felróhatóság. A német bíróságok e kötelezettségek megállapításakor igyekeznek kimutatni vagy valamilyen gazdasági előnyt (gazdasági érdeket), és ebből levezetni a vizsgálati kötelezettséget, vagy arra alapozzák a döntéseket, hogy az adott személynek, szervezetnek volt a leginkább arra jogszerű lehetősége, hogy megelőzze a jogsértéseket.

Spindler szerint az esetjog igyekszik a másodlagos jogsértéseket a vétkes kötelezettségszegés és közreműködés klasszikus fogalmain belül, de gazdasági szempontok által ésszerűen elvárható prevenció kötelezettségek által körülhatárolva értelmezni.⁶⁸⁶ Megjegyzi azt is, hogy ezek az ellenőrzési és vizsgálati kötelezettségek újak, és nem a klasszikus német kártérítési

---

684 GYENGE 2010, 213–214.

685 PETRIK 2002, 28–29.

686 SPINDLER–LEISTNER 2006, 801.

jog rendszeréből származnak, így azt is nehéz megállapítani, hogy ezeket a jogellenességen (*Rechtswidrigkeit*), vagy a felróhatóságon (*Verschulden*), vagy a más személyért való felelősség fogalmán belül kell vizsgálni és elhelyezni.⁶⁸⁷

A dogmatikai tisztaság szempontjából fontos továbbá a szerzői jogi jogkövetkezményeket és a szerzői jogi jogsértéssel összefüggő kártérítési felelősséget fogalmilag konzekvensen külön tartani. A szerzői jogi jogkövetkezmények beállta ugyanis nem függ felróhatóságtól (azaz objektív alapúak), a szerzői jogsértéshez kapcsolódó kártérítési felelősség azonban nem lesz objektív, utóbbi dogmatikai bázisát ugyanis a Ptk. általános felelősségi szabályai adják. A közreműködők felelősségénél megfigyelhető azonban, hogy az adott helyzet és az általában elvárható magatartás meghatározása speciális, szerzői jogi szabályok és technikai körülmények figyelembevételével történik.

Az értesítési és eltávolítási eljárásban pl. az általában elvárható magatartás normatív erősen körülhatárolt, ugyanis a tárhelyszolgáltató, amennyiben a jogszabályban meghatározott intézkedési kötelezettségeinek nem tesz eleget, felelőssé tehető. Ahogy azt már korábban többször is megjegyeztem, nincs jogilag elfogadható lehetősége ez ellen tiltakozni, ő nem kifogásolhatja, hogy az adott tartalom jogsértő-e. Az eltávolítás teljesítése során azonban felmerülhet a felróhatóság kérdése, a szolgáltató ugyanis nem felelős az érintett információ eltávolításának vagy az ahhoz való hozzáférés nem biztosításának eredményes végrehajtásáért, amennyiben az eltávolítás vagy a hozzáférés nem biztosítása során a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően és jóhiszeműen járt el.⁶⁸⁸ Az objektív alapú felelősség tehát szorosán összekapcsolódik szubjektív elemekkel. A tudomásszerzésig felelőssége tulajdonképpen objektívizált szubjektív alapú felelősség (az adott helyzetre vetített általános elvárhatóság), a tudomásszerzéstől objektív alapra helyeződik, és mindezek mellett e tevékenységek körén kívül a szándékos együttműködésért (tehát szubjektív alapon) felelhet.

Egyéb közreható személyekkel kapcsolatban lehetőség volna az elvárható magatartás általános szabályaira alapozni a felelősséget. Felvethető pl., hogy a bíróságok a felróhatóság mentén erősítsék meg a kliensprogramok fejlesztőinek kötelezettségeit arra nézve, hogy azok technikai akadályok közbeékelésével gátolják a jogsértő tartalmak hozzáférhetővé tételét, a bírói gyakorlat azonban nem mutat ebbe az irányba. Emellett probléma lenne, hogy az általános felelősségi szabályok alkalmazása mérlegelés tárgyát képezné (persze most is szükséges esetről esetre mérlegelnie a bíróságnak, de több a normatív kapaszkodó), a jogalkotónak túl általános szabálytól kellene közelítenie a speciális ténybeli helyzet felé. Emellett jelenleg talán a legfőbb ellenérv az, hogy a *lex specialis*nak tekintendő Ekertv. 2016-os módosításával az alkalmazásszolgáltatókra vonatkozó, felelősség alóli mentesülést megkönnyítő szabály sem ebbe az irányba hat (Ekertv. 8. §).

5.4. A kauzális összefüggés vizsgálata

Az okozati összefüggés a felelősség talán egyik legnehezebben megragadható eleme. A természettudományi értelemben vett okságot ugyanis a jognak saját rendszertani eszközeivel kell kezelnie, az összes közül azokat a releváns okokat határolva le, amik nélkül (*conditio sine qua*

---

687 Uo., 802.

688 Vö. Ekertv. 13. § (12) pont.

non) a károsodás nem, vagy nem úgy következett volna be.⁶⁸⁹ Az oksági kapcsolat természet-tudományi értelemben vett fennállása esetén sem állapítható meg tehát minden esetben a jogi értelemben vett kauzális összefüggés, ugyanis nem tekinthetjük *ad absurdum* a kár jogi okának azt, hogy a károkozó megszületett. Ez érezhetően parttalanná tenné a jogi vizsgálódást. Mit értünk „jogi értelemben vett” oksági kapcsolaton? Értelemszerűen a természettudományi ok-okozati összefüggés a tágabb kategória, egy esemény okainak kimerítő feltárása ebben az értelemben a jog számára lehetetlen és szükségtelen vállalkozás volna. (Találhatunk azonban a bírói gyakorlatban olyan ítéletet is, amelyben az előbbi kijelentést megcáfolva a bíróság a jogi értelemben vett okozatosság meglétét állapította meg, holott az természettudományos pontossággal nem volt bizonyítható.)⁶⁹⁰ Időben, térben és a felelősséggel való összefüggésében is meg kell vonni azokat a határokat, amin belül az okozati láncot vizsgáljuk, vagy máshogy kifejezve: meg kell határozni, hogy az okozati lánc melyik láncszemétől kezdjük a vizsgálódást.

Ténylegesen tehát nemcsak számba kell venni az okokat, hanem emellett relevancia-vizsgálót is végeznünk kell – így teszi belsővé a jog az okság jogon kívüli fogalmi rendszerét. Mi is ez a sokszor ismételt büvös kifejezés, mit tekinthetünk relevánsnak? Eörsi értékelési mércéjét a kárelosztási és nevelési szempontok (az eseménysorozatból azokat az elemeket kell „mesterségesen” kiemelni, amelyek ellen védekezni kell) mentén határozza meg. Petrik szerint releváns ok az, ami az események rendszerinti lefolyása mellett – az általános tapasztalat szerint – alkalmas az eredmény létrehozására.⁶⁹¹ Ez lényegében megfelel az adekvát kauzalitás fogalmának. Petrik a releváns ok meghatározásához egy hipotetikus statisztikai szabályszerűséget tételez, ez természetesen valóban észszerű mércéje a relevanciának, azonban nem használható abban az esetben, ha az ok nem tipikus, mégis az adott esetben adekvát. Az angol joggyakorlat klasszikus megoldása szerint az ok akkor releváns, ha nem „túl távoli” (*proximate cause*), azt pedig, hogy mi minősül ilyennek, az észszerűen gondolkodó ember (*reasonable man*) szemszögéből kell vizsgálni. Itt a felróhatóság érezhetően összekapcsolódik az előreláthatóság fogalmával (*foresight test*).⁶⁹² Az elméletek között megnyugtató középútat találni nehéz, az lehet a leghelyesebb megoldás, ha a releváns okot több szempont mérlegelésével, a felelősség többi elemével való összefüggésében vizsgáljuk. Az ok-kiválasztó elméletek részletes elemzése nélkül is megállapítható, hogy a bíróság az adott esetben szabadon dönthet, milyen elmélet alapján tartja megalapozhatónak vagy elvetendőnek az okozati összefüggés fennállását, továbbá a kárfelelősség nagyban függ attól, hogy adott ügyben a kiválasztott elméletet hogyan értelmezik.

Nem szabad elfelejteni, hogy a károkozó magatartás és a kár bizonyítása mellett az okozati összefüggés bizonyítása is a károsult terhe. Ha elfogadjuk azt az – egyébként a judikatúra által explikált – állítást, hogy a releváns ok kiválasztása során a relevancia körét befolyásolja a felróhatóság szintje, tehát súlyosabb vétkességi szint esetén tágabb a releváns okok köre, akkor azt mondhatjuk, hogy bár a felróhatóság vélelmezett, és a polgári jogi felelősség a vétkesség szintjétől független teljes kártérítés elvén áll, a károsult vállán nyugvó bizonyítási teher körében, ha közvetett módon is, feltűnik a felróhatóság. Ez pedig végső soron a károkozónak kedvezhet.

---

689 Bővebben l. pl. MARTON 1942, 11–12.

690 Lásd pl. DÓSA 2004, 101: „az agyi struktúrák hypoxiás károsodása a későbbiek során szövődményeket (...) eredményezhet, és ez az adott esetben – akkor is, ha ennek ténye természettudományos pontossággal nem bizonyítható – bekövetkezett és okozta a csecsemő halálát.” Bővebben l. uo., 97–106.

691 PETRIK 2002, 64.

692 FLEMING 1983, 184–192.

A jelen könyvben vizsgált fájlcserelési folyamattal kapcsolatban az okozatossági probléma két irányból merülhet fel. Egyrészt az ok (vagyis a károkozó magatartások), másrészt az okozat (vagyis a kár) oldalán. Most az előbbit vizsgálom, míg az utóbbit a kár meghatározásával kapcsolatos kérdések körében elemzem.

A fájlmegosztó károkozók egy bolyt alkotnak, adott esetben több száz felhasználó vesz részt egy másolat létrehozásában. A fájlcsereléssel történő károkozás specifikuma tehát az, hogy nem lehetséges, vagy legalábbis nem tipikus az egyéni károkozás (ha egy felhasználó lehívásra hozzáférhetővé tesz egy művet, de azt senki sem tölti le, az bár jogellenes, kárt még nem okoz).⁶⁹³ A letöltés és lehívásra hozzáférhetővé tétel egymást kölcsönösen tételező fogalmak. (Az előbbieknél látszólag ellentmond, hogy vannak egyéni felhasználókat marasztaló ítéletek.) A P2P alapú fájlmegosztás dinamikus folyamat, amit a jog a felelősség ilyen szétaprózásával nehezen tud kezelni (mivel jellegéből eredően csak statikus leképezésre képes). Mivel a kár tényleges mértéke tulajdonképpen a letöltők számától függ, a felelősséget egy-egy felhasználó viszonylatában a teljes kárral kapcsolatban elképzelni olyan, mintha egy esőcseppenként kérnénk számon az özvívizet.

Vegyünk egy példát, amelyben „megosztunk” egy zeneszámot, majd ezt letöltik tízen, akikről egyenként ismét csak tíz személy tölti azt le – létrejött száztíz illegális másolat, mindössze néhány perc alatt. A fájlmegosztás folyamata ennél sokkal nagyobb volumenű. Ez egyrészt megmagyarázhatja, miért ítél meg a bíróság első pillantásra irreálisnak tűnő kártérítési összegeket az egy-egy felhasználóval szemben indított perekben. Az azonban talán kevésbé egyértelmű, hogy a kártérítési kötelezettség a megállapított kárösszeggel kapcsolatban miért csak az okozati lánc egy elemét (azaz egy felhasználót) terheli. Meg kell jegyezni, hogy a dinamikus, így a torrenten alapuló fájlmegosztó rendszereknél sokszor nagyon nehéz felderíteni, ki volt az eredeti megosztó (*releaser*). A jog azonban a kapcsolódó és közreható okok hálóját több módon is kezelheti. Eltekinthet attól, hogy minden egyes károkozóval szemben igényt kelljen érvényesíteni, ezekben az esetekben lehetővé teszi az egyetemlegesség alkalmazását.

Például a hatályos magyar Ptk. többek közös károkozására vonatkozó 6:524 §-át (egyedően a korábbi Ptk. vonatkozó szakaszával) nemcsak az akarategységben okozott közös károkozásra alkalmazzák, hanem pl. a bizonytalan többes okozás esetkörüire is.⁶⁹⁴ (Ezt a megoldást a német jog is ismeri, utalva itt a már ismertetett *Nebentäter* fogalmára.) Így egy felhasználó kiemelése nem azt jelenti, hogy a jog nem értékeli a folyamatban lévő többi felhasználó magatartását, hanem azt, hogy a többes károkozást elismerve, az egyetemlegesség szabályának megfelelően a károsult választhat, melyik károkozóval szemben akarja az egész követelést érvényesíteni, az pedig a többi károkozótól követelheti a rájuk eső rész megtérítését – a hatályos magyar jog szerint elsősorban felróhatóságuk aránya alapján, ha ennek megállapítása nem lehetséges, akkor közrehatásuk arányában, ha ez sem lehetséges, akkor egyenlő arányban [Ptk. 6:524. § (3) bek.]. Esetünkben helyesnek látszik a közreműködés arányában történő belső kármegosztás is, hiszen különbség tehető megosztások között pl.

---

693 Létezik azonban olyan álláspont is, hogy ebben az esetben a meg nem fizetett felhasználási díj már elmaradt haszonként jelentkezik.

694 Meg kell jegyezni, hogy a Ptk. 6:524. § (4) bekezdése szerint „A többek közös károkozásának szabályait kell alkalmazni abban az esetben is, ha a kárt több, egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna, vagy nem állapítható meg, hogy a kárt melyik magatartás okozta.”

időtartamban, sávszélességben. Sőt a bíró bizonyos körülményekre tekintettel dönthet úgy is, hogy az egyetemlegesség mellőzésével eleve a felelősség vagy közrehatás arányában vagy egyenlő arányban marasztal.⁶⁹⁵

Megállapítható tehát, hogy több egymáshoz kapcsolódó ok (közvetlen és közvetett résztvevő, továbbá technikai körülmény) vezet el az okozatig. Felmerül a kérdés, hogy többes okozás esetén az egyetemlegesség alkalmazása tartható-e ebben a kontextusban is. Véleményem szerint nem. A vonatkozó szabályok szerint ugyanis a károsult választhat, melyik károkozóval szemben érvényesíti a kártérítési követelését. Más esetben ez nem eredményezne méltánytalan helyzetet, hiszen a kiválasztott kötelezett követelheti a többiektől az általa megtérített kár rájuk eső részét. Ez azonban itt gyakorlatilag lehetetlen. Mint arra már utaltam, a többes okozás megállapításának nem feltétele az akarategység megállapíthatósága, sőt – összhangban a PETL 9. fejezetében megfogalmazottakkal – a Ptk. ebbe a körbe vonja azt is, ha a kárt több egyidejűleg kifejtett magatartás közül bármelyik önmagában is előidézte volna, vagy nem állapítható meg, hogy a kárt melyik magatartás okozta. (Esetünkben legfeljebb a mondat második fordulatának alkalmazása vehető fel, I. Ptk. 6:524. § (4) bek.)

A felhasználók károkozó magatartására tehát alkalmazható a többes okozás és emiatt az egyetemlegesség szabálya. Azonban ettől – a fenti szempontokra tekintettel – el lehet tekinteni. A Ptk. vonatkozó szakasza szerint erre rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén van lehetőség, ekkor az adott károkozókat akár közrehatásuk arányában is lehet marasztalni (Ptk. 6:524. § (2) bek.). Ha a közrehatás aránya nem állapítható meg, a bíróság a károkozókat egyenlő arányban marasztalja. Ebből következően ahhoz a több szempontból is védhető állásponthoz juthatnánk, hogy egy kéreseménnyel összefüggésben egy adott felhasználó kártérítési felelősségét (mivel a pontos közrehatás nem állapítható meg) az adott fájl megosztásában résztvevő személyek – egyenlő arányban figyelembe vett – felelősségének „leszámításával” határozhatnánk meg. A PETL ennek alkalmazását nemcsak méltányossági esetkörként, hanem az alperesek bizonyítási lehetőségeként is meghatározza.

A PETL 9. fejezete megkülönbözteti az egyetemleges és az egyéni felelősséget. Akkor egyetemleges a felelősség, ha az adott személy

- a) tudatosan vett részt a károkozásban, vagy arra felbujtott, avagy támogatást nyújtott ahhoz; vagy
- b) valamely személy magatartása vagy cselekménye önállóan okozza a kárt és ugyanez a kár másnak is tulajdonítható (itt tehát nincs tudatos közreműködés). Azonban az adott személyek bármelyike bizonyíthatja ennek ellenkezőjét, vagyis hogy a felelőssége csak a kár egy részéért áll fenn [9:101. cikk (3) bek.]. Így a felelősség osztott lesz.
- c) Valaki helyett eljáró személlyel szemben is alkalmazható egyetemlegesség.

Elképzelhető olyan megoldás is az egy-egy felhasználóval szembeni igényérvényesítés elvetésére, amely nem a többes okozással összefüggő egyetemlegesség szabályára épít, hanem a többes okozás során az egyes okokat eltérő súllyal veszi figyelembe. A jogirodalomban ugyanis

---

695 A Ptk. 6:524. § (2) bekezdése szerint „A bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség alkalmazását, ha a károsult a kár bekövetkeztében maga is közrehatott, vagy ha az rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények fennállása miatt indokolt. Az egyetemleges felelősség alkalmazásának mellőzése esetén a bíróság a károkozókat magatartásuk felelőssége arányában, ha ez nem megállapítható, közrehatásuk arányában marasztalja. Ha a közrehatás arányát sem lehet megállapítani, a bíróság a károkozókat egyenlő arányban marasztalja.”

elfogadott egyfajta konzumpció abban az esetben, ha többes okozáskor az *elválaszthatatlanul* összefonódó cselekmények között – pl. a felróhatóság vonatkozásában – jelentős különbség van. (Ez felvethető notórius fájlcserezők és alkalmi fájlcserezők relációjában.) Ekkor az egyik cselekmény súlya miatt a másikat nem kell figyelembe venni, mivel az előző elnyeli azt. Ebből következethetünk arra, hogy az okfolyamatból kiragadott egyéni felhasználó felelőssége sem állhat meg önmagában, mivel ha csupán egy megosztó személyt veszünk ki az okfolyamatból, akkor is ugyanekkora kár következhetne be. Ez tehát hasonló ahhoz, mint amikor egy elemi erejű természeti esemény vagy más külső ok „nyeli el” az egyéni felelősséget, annyi különbséggel, hogy itt egy, az egyén által nem kontrollálható társadalmi jelenségről van szó, amely mellett az egyén magatartása „nem oszt, nem szoroz”.⁶⁹⁶

Az angol bírói gyakorlatban uralkodó felfogás szerint több személy egymást követő okozása esetén egyedül az utolsó okozót (*last human wrongdoer*) tették felelőssé.⁶⁹⁷ Ez abból eredt, hogy az angol gyakorlat az egyén felelősségének talaján állt, ezért nem adott helyet a többes károkozói alakzatoknak (így az egyetemlegesség megállapításának sem). Egyes esetekben azonban megállapítható volt, hogy az okfolyamatban előrébb álló károkozó felelőssége elnyeli a későbbi (szintén felróhatóan eljáró) okozók magatartását. (Ilyen volt pl. az, amikor az autópályán valaki balesetet okozott, ezt követően pedig szintén felróhatóan közlekedő motorosok hajtottak bele a roncsokba.) Ekkor a teljes kárért felelőssé tették az eredeti baleset okozóját.⁶⁹⁸ Azaz, ha az előrelátható veszélyt az elsődleges jogsértő hozta létre, akkor az ő felelősségébe olvadhat a későbbi jogsértők cselekménye is. (Ezekre történő hivatkozással tehát nem csökkentheti felelősségének mértékét.)

Problematikus azonban az az eset, amikor a később kapcsolódó okozók cselekménye szándékos magatartás (vagyis kárt akarnak okozni). Ilyenkor az angol jog az elkülönítési elméletet alkalmazza (*isolation test*), és a további károk alól felmentik az eredeti okozót. Ha pedig a jogsértő cselekménye önmagában nem vezetett volna kárhoz, akkor teljes mértékben mentesülhet a felelősség alól.⁶⁹⁹ A fájlmeosztás folyamatában résztvevő személyek véleményem szerint az utóbbi esetkör alapján szintén mentesíthetők lennének. Azonban a 80-as évektől megfigyelhető, hogy az angol bíróságok az ilyen esetkörökben a „jogellenes magatartás lehetővé tételét” önálló, felelősséget megalapozó tényezőként kezdték értékelni.⁷⁰⁰ Ezekben az esetekben azonban kellett egy olyan többletkötelezettség, amelynek megszegése megalapozza a felróhatóságot. Ez a kitétel, utalva a szerzői jogi törvények speciális előírásaira, megalapozhatóvá tenné a felhasználók részleges felelősségét.

Itt érdemes utalni a PETL oksági kapcsolattal foglalkozó részére, ami megkülönböztet konkurens okokat (*concurrent causes*), alternatív okokat (*alternative causes*) és lehetséges oko-

---

696 Egy esetben azonban releváns lehet ez az oksági láncolat is, jelesül akkor, ha egy természeti esemény és egy emberi magatartás egyszerre váltja ki ugyanazt az eredményt, pontosabban, mindkét okozati láncolat szükséges ahhoz, hogy a kár úgy és olyan mértékben bekövetkezzen (kapcsolódó vagy konjunktív okozatosság). Azonban ebben az esetben is különbségek lehetnek a kártérítési kötelezettség mértékét illetően aszerint, hogy a természeti esemény károkozó voltát mennyiben befolyásolta az emberi magatartás. (Ha ugyanis „nem oszt, nem szoroz” a magatartás vagy a mulasztás, akkor gyakorlatilag ez az okozati lánc irreleváns lesz, mondhatni a természeti esemény által elindított okozati lánc konzumálja azt.) L. EÖRSI 1966, 133.

697 FLEMING 1983, 196–197.

698 Chapman v. Hearse (1961) 106 C.L.R. 112.

699 Weld-Blundell v. Stephens (1920) A.C. 956, 986.

700 Vö. FLEMING 1983, 199.

kat (*potential causes*).⁷⁰¹ Konkurens okok esetén több cselekmény úgy vezet a károsodáshoz, hogy ezek közül bármelyik egyidejűleg és önmagában is kiváltotta volna azt. Ebben az esetben mindegyik a kár okának tekintendő (3:102. cikk). Alternatív okok esetén szintén több cselekmény vezet a károsodáshoz, ezek közül bármelyik okozhatta volna a kárt, de nem bizonyítható az, hogy ténylegesen melyik okozta. Ebben az esetben mindegyiket a kár okának kell tekinteni (annak megfelelő mértékben, hogy melyik oknál mennyi a valószínűsége annak, hogy ténylegesen az okozhatta a kárt).⁷⁰² Lehetséges okokról akkor beszélhetünk, ha egy cselekmény bizonyosan és visszafordíthatatlanul kiváltja a káreseményt. Ezt pedig követi egy olyan cselekmény, amely önmagában ugyanezt a kárt okozta volna. Utóbbit olyan lehetséges oknak kell tekinteni, amely a károkozásnál nem vehető figyelembe,⁷⁰³ kivéve, ha a későbbi cselekmény további károkhoz vezet, vagy a már bekövetkezett kárt súlyosbítja. Továbbá, ha az első cselekmény folyamatosan fennálló károsító állapotot idézett elő és a későbbi cselekmény ugyanezt kiváltotta volna, ekkor mindkét cselekményt a kár okának kell tekinteni (PETL 3:104. cikk, 1–3. bek.).

További esetkörként nevesíti a PETL 3:105. cikke a bizonytalan részleges okozást (*uncertain partial causation*). Erről akkor beszélhetünk, ha több cselekmény úgy okoz kárt, hogy bizonyosan megállapítható, egyik sem okozta a teljes kárt vagy annak meghatározó részét, de közrehatottak annak okozásában. Ekkor vélelmezni kell az egyenlő mértékű okozást.⁷⁰⁴ A fájlmegosztó felhasználók tevékenysége során véleményem szerint utóbbi kategória alkalmazása a leginkább indokolt, ennek alapján az egyes felhasználók felelőssége a teljes okozott kárért ugyancsak nem állapítható meg.

További nehézséget okozhat, ha az okozott kárhoz vezető láncot nemcsak az adott bolyhoz tartozó felhasználókat figyelembe véve vizsgáljuk, hanem abban a többi szereplő cselekményt is értékeljük. A felelősséget a közvetettség felé haladva három ponton állapítottuk meg. Az első ilyen adekvát pont az egyéni felhasználó, a második a közrehatók vagy közreműködők, a harmadik pedig a leginkább közvetett résztvevő, az internetszolgáltató felelőssége volt. Kártérítési igényt, amint láthattuk, a felhasználók mellett a közreműködő személyekkel szemben is érvényesítenek. Emiatt az ő közrehatásuk aránya tovább árnyalhatja a fent kifejtetteket. Elméletileg elképzelhető, hogy egy jogsértéssel vagy a jogsértések egy jól körülhatárolt és egy adott per tárgyává tett körével kapcsolatban a felhasználók, a *trackert* üzemeltetők és az oldalüzemeltetők kártérítési felelősségét együtt vizsgálják. Bár a kártérítési dogmatika szempontjából vélhetően ez lenne az egyik leginkább helyénvaló megoldás, praktikus szempontból nem ideális.

---

701 PETL 3:102–3:104. cikkek.

702 PETL 3:103. cikk, 1. bekezdés. Az alternatív okozást a károsulti oldalra fókuszálva is meghatározza a PETL a 3:103. cikk (2) bekezdésében, ez azonban témám szempontjából nem releváns.

703 Ez a kategória olyan eseteket foglal magában, amelyekben valaki felróható magatartásával másnak kárt okoz, ez a kár (vagy ezt a kárt is magában foglaló súlyosabb esemény) azonban utóbb más módon, más oksági láncolat eredményeként is bekövetkezett volna. Milyen alternatív vagyoni helyzetet kell vizsgálnunk a kár tényének megállapításához? Igazából az időbeli közelség az, ami a gondolkodást összezavarhatja, hiszen a kártérítés a károsodás bekövetkezésekor nyomban esedékes, ebből pedig az következik, hogy az időbeli közelség irreleváns, a kárt meg kell téríteni. Legfeljebb az elmaradt haszon mértékét csökkentheti az említett esemény.

704 A PETL 3:106. cikke a bizonytalan okozás esetkörét a károsulti oldalra is kiterjeszti.

5.5. A kár meghatározásával kapcsolatos kérdések

5.5.1. A kár mint okozat

Az előbbieken az okozati láncot a jogellenes magatartás oldaláról vizsgáltam, a következőkben az okfolyamat másik pontjával, a bekövetkező kárral kapcsolatos elméleti problémákkal foglalkozom. A kár meghatározása során a jog több esetben abból a feltételezett vagyoni állapotból indul ki, amelyben a kár még nem következett be. Ezzel kapcsolatban az 1/2008. számú (egyéb-ként eltérő tárgykörben született) polgári jogegységi határozatban a következő levezetést találjuk:

A polgári jogban a kár fogalma egy, a korábbiakhoz képest hátrányosan megváltozott állapotot jelent, amelyet másnak a jogellenes magatartása idézett elő. A kár megállapítása mindig viszonyítás: kell, hogy legyen a sérelmezett magatartást megelőzően egy sértetlen, vagy mindenképpen előnyösebb állapot, vagy legalábbis annak megvalósítható lehetősége. A viszonyítási alap értelemszerűen mindig csak ugyanannak a személynek vagy vagyontárgynak a korábbi állapota lehet, vagy olyan előnyösebb állapota, amelynek elérhetőségétől a károkozó jogellenes magatartás fosztotta meg.

A könyvben vizsgált esetekben a kárral kapcsolatban nem vagyonban beállott értékcsökkenés (*damnum emergens*), sokkal inkább elmaradt haszon (*lucrum cessans*) mutatható ki. Ennek megállapítása eleve feltételez egyfajta hipotetikus oksági kapcsolatot, hiszen az elmaradt haszon egy tényleges vagyoni állapotot vet össze a jogsértés folytán a jövőben bekövetkező (vagy esetlegesen bekövetkezni vélt) vagyoni helyzettel. Esetünkben mind a vagyonban beállott értékcsökkenés, mind az elmaradt haszon vizsgálata, tekintettel az alapul fekvő jogviszonyra, nehézségeket okozhat.

A károkért való felelősség mértékének korlátjaként felhívható az ún. Hadley-szabály, ami a kontraktuális felelősség körében kizárja az előre nem látható károk megtérítésének kötelezettségét.⁷⁰⁵ A kérdés az, hogy ez alkalmazható-e a deliktuális felelősség körében is. Az okozás közvetlenségének elméletét elhagyva Angliában az 1961-es Wagon Mound ügyben hozott döntésében a bíróság már az előreláthatóság tesztjét alkalmazta.⁷⁰⁶ Itt az volt a döntő tényező, hogy az adott következményt egy értelmes ember előreláthatta volna, vagy sem.⁷⁰⁷ Ezt természetesen esetről esetre lehet csak eldönteni, az ítélezési gyakorlat sem teljesen egységes, és több olyan területen vannak ítéletek, ahol az előreláthatóság alkalmazása egyelőre a felelősség „szürke zónájának” számít.⁷⁰⁸ Véleményem szerint a témám szempontjából releváns jogsértések esetében az egyén által okozott kár pontos mértéke nem látható előre. Jóllehet, nem is feltétlenül a kár pontos mértékének, hanem magának a kárnak és a kár jellegének/típusának az előrelátását várnánk el.

Immáron (szemben a régivel) a Ptk. is tartalmaz az előreláthatóságra vonatkozó rendelkezést, ráadásul a deliktuális felelősség kapcsán: „Nem állapítható meg az okozati összefüggés

---

705 Hadley & Anor v. Baxendale & Others (1854) EWHC Exch J70.

706 Overseas Tankship (UK) Ltd. v. Morts Dock & Engineering Co. (The Wagon Mound No. 1.) (1961) A.C. 388, PC.

707 SAMUEL 2008, 399–402.

708 Testi sérüléssel együtt járó esetekben pl. éppen ezért sokszor a *proximity* tesztet alkalmazzák helyette. HARPWOOD 2000, 32.

azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia” (6:521. §). Az előreláthatósági teszt értelmezése és széles körű alkalmazása a magyar joggyakorlatban egyelőre még várat magára. (A korábbi bírói gyakorlatból – ami az előreláthatóságot már az okkiválasztás során alkalmazta – azonban megállapítható, hogy a deliktuális felelősség körében az előreláthatósági szabály alkalmazása korlátozottabb. Ennek az az oka, hogy egy kontraktuális viszonynál a felek állapíthatják meg, milyen kötelezettséget vállalnak, továbbá azzal és a másik fél helyzetével kapcsolatban információkat szolgáltathatnak egymásnak. Ilyen előzetes tájékozódás egy deliktuális viszonyban, így a fájlmegosztással okozott kártérítési viszonyban sincs.)

Mindezekkel szemben a felelősség mértékének kiterjesztése is megfigyelhető olyan esetekben, ahol szándékos magatartással okoznak kárt, ekkor a praeterintencionális következmények is beszámíthatók bizonyos fokig. Ezt jelenleg a Ptk. csak a kontraktuális felelősség kapcsán rögzíti,⁷⁰⁹ véleményem szerint azonban a szándékosan okozott kárért való deliktuális felelősség esetében sem fogadható el olyan érvelés, hogy a kár nem volt előrelátható (ugyanis a szándékosság fogalma eleve magában foglalja azt, hogy az okozó előre látja magatartása következményeit).

5.5.2. A kár mibenléte és jellege

A kár köznap és jogi értelemben vett fogalma elkülönül egymástól, ez retorikai elemként is könnyen felhasználható. Röviden tekintsük át, miért hivatkoznak sokan arra, hogy a fájlcsere, a jogosultak állításával szemben, nem akkora mértékben vagy egyáltalán nem okoz károkat. Lessig négy alapvető esetkört különít el.⁷¹⁰ Az alábbi felsorolást egyben tekinthetjük a négy alapvető fájlmegosztási oknak a leginkább elítélt (értsd jogilag és erkölcsileg negatív megítélésű) és káros magatartástól a teljesen jogszerű magatartásig.

- Egyes személyek fizetnének a művekért, de mivel ingyen van, inkább fájlmegosztó rendszereken keresztül szerzik be azokat. Gazdasági szempontból csak ez tekinthető károsnak Lessig szerint.
- Mások azért töltik le az adott tartalmakat, hogy meghallgassák vagy megnézzék azokat, mielőtt jogszerű forrásból beszerzik. Ide tartoznak azok a személyek is, akik amúgy sosem vennék meg az adott művet, de letölteni hajlandók. Itt kár gazdasági értelemben elméletileg nincs, sőt az ilyen jellegű tevékenység elvileg hasznos is lehetne. Ennek ellenére a cselekmény jogellenes.
- Vannak olyan szerzői jogilag védett művek, amelyek nem érhetőek el az adott piacon, így a felhasználók a fájlmegosztó rendszereken keresztül szerzik be azokat.
- A fájlmegosztást továbbá szerzői jogilag nem védett anyagok beszerzésére is használják. Ez olyan jogszerű cselekmény, amely még polgári jogi értelemben sem okoz kárt.

Véleményem szerint lényeges továbbá az is, hogy esetről esetre lehetne meghatározni a szerzői jog vagyoni értékét. Bár a közös jogkezeléssel kapcsolatban erre vannak sémák (li-

709 A Ptk. 6:143. § (3) bekezdése szerint: „Szándékos szerződésszegés esetén a jogosult teljes kárát meg kell téríteni.”

710 LESSIG 2005, 50–51. Lessig megjegyzi, hogy a fájlmegosztás kártékonyságának megítéléséhez a négy kategóriát összességében kell vizsgálnunk, nem ragadható ki egyik vagy másik elem. Uo., 52.

cencdíjak), azonban az egyes jogellenes felhasználási cselekmények által okozott pontos károkat nehéz megállapítani, ráadásul sok esetben az ezekkel kapcsolatos perek is bíróságon kívüli egyezséggel zárulnak, azok pontos tartalmát pedig nem hozzák nyilvánosságra.⁷¹¹ A közgazdaságtanban alkalmazott Hand-szabály szerint a kártérítés célja, hogy olyan állapotba hozza a károsultat, amelyben közömbös számára, hogy kára keletkezett, és ezért kompenzációt kapott, vagy nem keletkezett kára, így kompenzációra sem tarthat igényt.⁷¹²

Felmerül a kérdés, hogy polgári jogi értelemben milyen kár keletkezik. Ahogy arra fentebb már utaltam a fájlmegosztással kapcsolatban, nem a vagyonban beállott értékcsökkenés mutatható ki, hanem inkább az elmaradt haszon állapítható meg. A brit jogban „*pure economic loss*” elnevezéssel illetik (megkülönböztetve a *consequential economic loss*tól) azt az elmaradt hasznot, amely *damnum emergens* hiányában, vagy attól függetlenül következik be. Míg a tényleges kárhoz kapcsolódó elmaradt hasznot a legtöbb európai ország polgári joga megtéríteni rendeli, a „tisztá” elmaradt haszonnal kapcsolatban azonban közel sem ilyen egységes a gyakorlat (a megtérítés országonként és esetenként különböző lehet).⁷¹³ A *pure economic loss*nek valamiféle egységes Európai fogalmát így nem lehetne meghatározni. Ennek egyik legfőbb oka az, hogy a legtöbb jogrendszer ezt nem tekinti önálló kategóriának. (A vizsgált országok közül Németországban és Angliában használják a fogalmat.)⁷¹⁴ A *pure economic loss* megtérítése általában elfogadott, ha ilyen veszteségek egy törvény által védett különös érdek sérelméből következnek, pl. szabadalmi vagy szerzői jogi jogsértések esetén.⁷¹⁵ A német jog is ismeri és használja a fogalmát (*reiner Vermögensschaden*), ráadásul ez különböző gazdasági érdekek sérelme esetén is megállapítható.⁷¹⁶ Míg esetről esetre változhat, hogy a bíróság milyen mértékű elmaradt hasznot ítél meg, nem kétséges, hogy a tényleges vagyoni értékcsökkenés hiányában jelentkező elmaradt haszon megtérítése a szerzői jogban alkalmazható és bevett jogi megoldás.⁷¹⁷

A fájlmegosztás során elsősorban a mű nyilvánosságra hozatalához (azt úgy osztják meg, hogy egyébként a szerző nem, vagy még nem kívánta közzétenni), továbbá a mű integritásához (pl. vállalhatlan minőségű, vagy nem megfelelő felirattal ellátott *release*) kapcsolódó jogok megsértése esetén (de akár más, a szerzői személyéhez főződő jog megsértése esetén is) felmerülhet sérelemdíj-igény is, amit az Szjt. 94. § (2) bekezdésének Ptk.-ra utaló szabálya is kifejezetten lehetővé tesz. Az Európai Unió Bírósága a Liffers-ügyben hozott 2016-os előzetes döntésében is megállapította, hogy a sérelemdíj (vagy egyes tagállamokban a nem vagyoni hátrány kompenzálására hivatott más intézmény) szerzői jogi perekben is érvényesíthető igény.⁷¹⁸ A Jogérvényesítési- iránylev vonatkozó szakasza szerint ugyanis

---

711 GREENHALGH–ROGERS 2010, 49.

712 COOTER–ULEN 2005, 402–403. A szerzők is jelzik, hogy a Hand-szabály nem vihető végig töretlenül a teljes kártérítési jogon. A nem vagyonban okozott károk esetén a szabály megbicsaklik, ugyanis nem lehet olyan összeget találni „amely esetében a szülőknek közömbös, hogy megkapják a pénzt, de a gyermekük halott, vagy nem kapják meg a pénzt, de a gyermekük életben van,” továbbá: „a legtöbb ember számára valószínűleg olyan ár sincs, amiért lemondana az egyik kezéről vagy lábáról.”

713 BUSSANI–PALMER 2003b, 123–162.

714 Uo., 4.

715 Uo., 8.

716 MARKENSIS és UNBERATH 2002, 52–73.

717 Vö. uo., 55–56.

718 <http://copy21.com/2016/04/eub-elozetes-dontes-a-liffers-ugyben/>

A bíróságok a kár megállapításakor: a) figyelembe vesznek minden megfelelő szempontot, úgy mint a kedvezőtlen gazdasági kihatásokat, ideértve a sértett fél elmaradt hasznát, a jogsértő jogtalan gazdagodását, és indokolt esetben a nem tisztán gazdasági tényezőket, mint a jogosultnak a jogsértés által okozott nem vagyoni kárát, vagy b) az a) bekezdés alkalmazása helyett a kárt indokolt esetben átalányösszegben állapíthatják meg olyan tényezők alapján, mint legalább azon díjazás vagy jogdíjak összege, amely a jogosultat megillette volna, ha az adott szellemi tulajdonjog felhasználására a jogsértő engedélyt kért volna. [13. cikk (1) bek.]

A lehetséges kártérítési megoldások közé tartozik még a büntető jellegű kártérítés, bár ennek széleskörű európai alkalmazásáról egyelőre nem beszélhetünk.⁷¹⁹ A fájlcserevel összefüggő kártérítések elrettentő példáiként gyakran hivatkoznak az USA-ban lefolytatott Jammie Thomas-Rasset, Joel Tenenbaum, valamint Kywan Fisher elleni ügyekre.⁷²⁰ Jammie Thomas-Rasset ügyében hatéves pereskedés után 24 dal megosztása miatt dalonként jogerősen 9250 (összességében tehát 222 ezer) dolláros kártérítést ítélték meg.⁷²¹ A Tenenbaum-ügyben 30 dal megosztása miatt a kártérítés összegét 675 ezer dollárban határozták meg. Kywan Fishert pedig tíz pornófilm megosztása miatt összesen 1,5 millió dollár kártérítésre kötelezték.⁷²² Hogy lehetséges ilyen, az igazságosság és méltányosság elveinek látszólag ellentmondó kártérítési összeget megítélni?

Az USA szerzői joga szerint két lehetőség adott a kártérítésre. Az egyik a tényleges vagyoni kár (*actual damages*) és az ezen felüli gazdagodás (*profits*) megtérítése, a másik egyfajta törvényen alapuló kártérítés (*statutory damages*). A felperes – feltéve, hogy művét regisztrálta az USA szerzői jogi hivatalánál – választhat, melyiket követeli, utóbbi esetében a törvény meghatározza a kártérítés minimumát és maximumát, az összeg konkrét meghatározását pedig a bíróságra hagyja. A kártérítés összege a jogsértéssel érintett művenként 750 dollártól 30 ezer dollárig terjedhet. Vétlen jogsértés esetén a bíróság leszállíthatja 200 dollárra, azonban szándékos jogsértés esetén akár 150 ezer dollárig is emelheti. Tovább szigorították 2008-ban az amúgy is aránytalanul ható kártérítési szabályt. Eszerint a kártérítést az összeállítások esetén úgy kellett volna meghatározni, hogy ezek minden elemével kapcsolatban megállapítják a jogsértést. Például egy CD megosztása esetén az azon található számonként, vagy egy magazin megosztása esetén az abban található képenként 150 ezer dollár lehetett volna a megítélhető összeg.⁷²³ Az összeállításokra vonatkozó rendelkezés azonban végül kikerült a törvényből.

A bírói mérlegelés széles köre miatt az amerikai rendelkezések hasonlítanak a magyar jogból (és a Jogérvényesítési-irányelvből) is ismert általános kártérítésre, aminél azonban törvényi feltétel, hogy a kárt akár csak részben ne lehessen pontosan kiszámolni.⁷²⁴ Az USA kártérítési rendszerében a represszív, pönális eszközök is markánsan megjelennek, többek között

---

719 Az osztrák szerzői jogban pl. található pönális jelleggel bíró kártérítési mód. Az UrhG 87. § (3) bekezdése ugyanis bizonyos esetekben lehetővé teszi, hogy a jogosult a 86. § szerint számítandó licencdíj dupláját követelhesse.

720 MEZEI 2011, 21–22. Továbbá a Sony BMG Music Entertainment, et al. v. Joel Tenenbaum ügyre l. még <http://www.eff.org/files/TenenbaumOpinion.pdf>

721 <http://torrentfreak.com/222000-music-piracy-fine-not-unconstitutional-court-rules-120911/>; l. még <http://copy21.com/2013/03/breaking-news-egy-korszak-lezarult/>

722 <http://torrentfreak.com/bittorrent-pirate-ordered-to-pay-1-5-million-damages-for-sharing-10-movies-121101/>; l. még <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/11/tovabb-fokozhatok-szankciok.html>

723 CARRIER 2009, 148.

724 A Ptk. 6:523. § szerint „Ha a kár mértéke nem állapítható meg, a károkozásért felelős személy olyan összegű kártérítést megfizetésére köteles, amely a károsult kárának a kiegyenlítésére alkalmas.”

ez indokolja az egyedi esetekben magasnak mondható kártérítési összegeket. Az előbbiekhöz hasonló megoldás található az angol jogban is. Az CDPA 97. szakasza lehetővé teszi a bíróság számára, hogy kiegészítő kártérítést (*additional damages*) állapítson meg.⁷²⁵ Ez tulajdonképpen egy büntető jelleggel bíró kártérítés, talán éppen ezért is merült fel megszüntetésének gondolata.⁷²⁶

Miért lehet indokolható az így meghatározott pönális kártérítés alkalmazása (legyen ez akár akár *statutory*, akár *pre-established*, akár *additional damage*)? Egyesek szerint azért, mert a reparatív funkciót előtérbe állító kártérítési módozatok nem tartják vissza megfelelően az elkövetőket abban az esetben, ha a jogérvényesítési arány nem 100%-os. Becker szerint pusztán közgazdasági szempontból úgy vizsgálható a szankció hatékonysága, hogy „ha a tolvajnak – elfogása esetén – az az egyetlen költsége adódik, hogy vissza kell adnia, amit elvett, az észszerűen gondolkodó elkövető mindaddig így fog tenni, amíg van esély arra, hogy nem bukik le.”⁷²⁷ (A megközelítés mindössze a közgazdasági szempontrendszer költség-haszon értékpárja szerint vizsgálva sem feltétlenül igaz, hiszen az igényérvényesítés költségeinek megtérítésével is számolnia kell a pervesztes félnek, ezt pedig számos jogon kívüli tényező is árnyalja.)

Cooter és Ulen a büntető kártérítés közgazdasági elemzése során az előbbiekhöz hasonló következtetésekre jut, szerintük ugyanis a kalkulálható „jogérvényesítési hiba” (értve ezalatt, hogy nem minden káresetben indul per) csökkentheti a károkozó gondossági szintjét, emiatt indokolt lehet a büntető kártérítés alkalmazása.⁷²⁸ Cooter és Ulen ezt alapvetően egy hipotetikus minőségellenőrzési rendszer sémáján keresztül érzékelteti (ahol a károk érvényesítésének esélyével fordítottan arányos a minőségellenőrzésre szánt összeg), ennek ellenére ez a megjegyzés a P2P-fájlmegosztásra is igaz lehet oly módon, hogy a folyamat nem minden szereplője érezheti magát veszélyeztetettnek, hiszen az összes felhasználó és egyéb résztvevő egész biztosan nem fogható perbe. Az ilyen és ehhez hasonló kiindulópontból azonban arra a következtetésre juthatnánk, mint Kaplow és Shavell, akik szerint a lehető legszigorúbb szankció az optimális, mivel ezt kell a legkevesebb esetben alkalmazni ahhoz, hogy az ilyen cselekményektől visszatartson.⁷²⁹ A „legszigorúbb szankció” azonban a kontinentális jog viszonylatában nehezen értelmezhető.

A fenti büntetőjogi és közgazdasági fejtegetés témámra vetítve tehát azt jelenti, hogy mivel csak a folyamat egyes résztvevőinek perlése lehetséges, velük szemben egyes országokban a reparációs igény mellett pönális szankciót is beépitenek a kártérítés rendszerébe. Ennélfogva érthető, hogy a jog közgazdasági elemzésének szülőföldjeként számon tartott USA-ban (utalva itt pl. Posnerre és a chicagói iskolára) a szankcióból kiinduló érvelési ívet használó, és a felelősség preventív-represszív hatására összpontosító, utilitaristának mondható elméletek kifejezetten alkalmasak a pönális szankciók igazolására. Amellett, hogy az európai dogmatika számára az amerikai megoldás némileg idegenül hathat, véleményem szerint gyakorlatilag is ellentmondásos. A pönális szankció ugyanis a fájlmegosztással vagyoni előnyre törekvőkkel szemben valóban indokolt lehetne, az egyéni felhasználókkal szemben azonban nem. Az Egyesült Államokban lezárult esetekből ugyanis kitűnik, hogy a túlzott kártérítési ösz-

---

725 CDPA 97(2) bekezdés.

726 WILCOX 2009, 17–18.

727 Hivatkozva LEMLEY–REESE 2004b, 146.

728 COOTER–ULEN 2005, 408–409.

729 Kaplow és Shavell elméletét ismerteti LEMLEY–REESE 2004b, 146.

szegek megfizetésére a felhasználók nem képesek. (Jóllehet ezek részleges megfizetése is teljes anyagi ellehetetlenülést jelent számukra. Ha pedig túl súlyos a szankció, a felelősség visszájára fordulhat.)⁷³⁰ Azaz – a közgazdasági elemzésnél maradván – a kérdést szinoptikus szemlélettel kellene vizsgálni, vagyis a büntető jellegű kártérítés meghatározásánál a perökonómiai szempontokat és a kártérítés közgazdasági kérdéseit egyaránt és egymásra vonatkoztatva kellene figyelembe venni.⁷³¹

Míg az USA-ban a pönális jellegű kártérítés miatt képzelhető el, hogy egy adott káresemény kapcsán a fizetendő kártérítés meghaladja a tényleges vagyoni hátrányt, addig Európában a bírói becslést biztosító, a károsult bizonyítási terhére csökkentő kártérítési intézmények (így pl. az általános kártérítés intézménye) vezethetnek hasonló eredményre. Az egyes tagállami jogrendszereket ehelyütt nem elemezve utalnék a PETL 2:105. cikkére, ami szerint a károk bizonyítása az általános eljárási szabályok szerint történik, de a bíróság becsléssel határozhatja meg a kártérítés mértékét abban az esetben, ha a tényleges mérték bizonyítása túl költséges vagy túl hosszadalmas lenne. Ehhez hasonló kártérítési rendelkezés a legtöbb európai polgári jogi rendszerben található, a következőkben ennek a szerzői jogi jogsértésekre alkalmazott speciális német módszerét, a licenc-analógiát ismertetem.

5.5.3. A német licenc-analógia

A német jog vonatkozó szabályai szerint a ténylegesen bekövetkezett vagyoni értékcsökkenés mellett a kártérítés mértékének megállapításánál az a nyereség is figyelembe vehető, aminek elérésére a jogsértő személy törekedett.⁷³² Emellett a kártérítés alapjául azon megfelelő díj összege is szolgálhat, amit a jogsértőnek engedélyezett felhasználás esetén fizetnie kellene.⁷³³ Tehát a kár kiszámítására három lehetőség adott a német szerzői jog szerint.⁷³⁴ A károsult 1) követelheti a ténylegesen bekövetkezett kárának (valamint az elmaradt haszonnak) a megtérítését; 2) követelhet egy megfelelő mértékű licencdíjat (gyakorlatilag ez az ún. licenc-analógia alapja); 3) követelheti továbbá a jogsértéssel elért előny kiadását.

A kár meghatározásával kapcsolatban Gutman utal a „*Differenztheorie-ra*”,⁷³⁵ ez klasszikusan a teljesítés ellehetetlenülése esetén követelhető kártérítés meghatározásának elméleteiből ered. Ugyanis a német jog nem határozza meg egyértelműen, hogy mi lesz ilyen esetekben

---

730 Vö. LEMLEY–REESE 2004b, 150–151.

731 Vö. COOTER–ULEN 2005, 434–437.

732 UrhG 97. § (2) bekezdés.

733 „Wer die Handlung vorsätzlich oder fahrlässig vornimmt, ist dem Verletzten zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet. Bei der Bemessung des Schadenersatzes kann auch der Gewinn, den der Verletzte durch die Verletzung des Rechts erzielt hat, berücksichtigt werden. Der Schadenersatzanspruch kann auch auf der Grundlage des Betrages berechnet werden, den der Verletzte als angemessene Vergütung hätte entrichten müssen, wenn er die Erlaubnis zur Nutzung des verletzten Rechts eingeholt hätte. Urheber, Verfasser wissenschaftlicher Ausgaben (70. §), Lichtbildner (72. §) und ausübende Künstler (73. §) können auch wegen des Schadens, der nicht Vermögensschaden ist, eine Entschädigung in Geld verlangen, wenn und soweit dies der Billigkeit entspricht.” UrhG 97. § (2) bekezdés.

734 Ehhez jöhet negyedik lehetőségként a nem vagyoni károk megtérítése, ami gyakorlatilag a *Schmerzensgeld* fogalmának felel meg. Gyakori kétszeres összeg megállapítása azokban az esetekben, ahol a névfeltüntetés elmarad. L. GRAF 2009, 197.

735 GUTMAN 2003, 130.

az ellenszolgáltatás jogi sorsa.⁷³⁶ Így akár a differencia-, akár a szurrogáció-elmélet alapján követelhető a kártérítés. A differencia-elmélet esetében a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékkülönbségéből kell kiindulni úgy, hogy a károsult nem köteles saját szolgáltatásának teljesítésére. (Tehát a károsult sem teljesít, így a szolgáltatás és ellenszolgáltatás értékkülönbségéből történő kiindulás logikus a kár meghatározásánál.) Ezzel szemben a szurrogáció-elmélet a szolgáltatás értékét veszi alapul, így a szolgáltatást nem teljesítő félnek a szolgáltatása szurrogációjaként pénzszerzést kell teljesítenie, ha azonban erre alapozza a károsult a kárigényét, akkor teljesítenie kell.⁷³⁷ A kártérítési jogban a differencia-elmélet alkalmazásakor a kártérítési összeg meghatározásánál a károsodás előtti és utáni vagyoni állapot különbségéből kell kiindulni, így a második és a harmadik számítási mód nem felel meg a differencia-elméletnek.⁷³⁸ Graf megjegyzi, hogy az első és harmadik lehetőséget a bizonyítási nehézségek miatt ritkán alkalmazzák, a licenc-analógia azonban közkedveltnek nevezhető.⁷³⁹ Nézzünk erre néhány példát!

Az LG Köln egy 2009-es döntésében az alperest közel 6000 eurós kártérítésre kötelezte, mivel a hozzá kapcsolódó IP-címről 964 zeneszámot tettek lehívásra hozzáférhetővé.⁷⁴⁰ Az LG Hamburg 2010-ben egy húszévest kötelezett számonként 15 eurós kártérítés megfizetésére, mivel még alig 16 éves korában két számot megosztott a Gnutella protokollra épülő BearShare programon.⁷⁴¹ A bíróság szerint a kártérítés mértékének megállapításánál olyan irányarat kell figyelembe venni, amelyet a felek egy fiktív felhasználási szerződés esetén meghatározhattak volna (*Lizenzanalogie*). A kártérítés mértékének megállapításánál a becslés kiindulási pontjaként irodalmi alkotások és zeneszámok esetében a GEMA vonatkozó díjtáblázatát alkalmazták,⁷⁴² ami helyeselhető, ugyanis a letöltések száma nem volt ismert, így olyan becslési módszert kellett alkalmazni, amely nem ezeket veszi alapul.⁷⁴³

Egy 2011-es ítéletében az AG Hamburg dalonként 150 eurós kártérítést ítélt meg a felperes javára.⁷⁴⁴ Az alperes a kártérítés mértékének meghatározásával kapcsolatban az előbbieken ismertetett, LG Hamburg által hozott ítéletre hivatkozott. Az eljáró bíróság azonban ennek nem adott helyt. Bár ebben az esetben is a licenc-analógiát alkalmazták, és felhívták a GEMA vonatkozó tarifáját, amely tízezres nagyságrendű *stream* esetében dalonként 100 euróval számol.⁷⁴⁵ Ehhez hozzáadtak még 50%-ot, mivel a lehetséges letöltők és letöltések száma nem határozható meg pontosan – így kapták a végső 150 eurós összeget. A tényleges díjtételt azért is növelték, mert a bíróság szerint a károk elhárításához (jogsértések monitorozása) és az igényérvényesítéshez kapcsolódó költségek arányos részét az adott jogsértőnek kell megfizetnie. A német licenc-analógiára alapuló ítéletek észszerűbb és szelídebb kártérítési összegek meghatározását teszik lehetővé, mint pl. az amerikai megoldás. Bár szintén 2011-ben az LG Hamburg 1000 eurós kártérítési összeget ítélt meg egy film P2P-fájlmegosztó rendszeren történő

---

736 BGB 280. §, 283. §.

737 FIKENTSCHER–HEINEMANN 2006, 219–220.

738 JANSEN–RADEMACHER 2009, 81.

739 GRAF 2009, 197.

740 LG Köln 13.05.2009 – 28 O 889/09.

741 LG Hamburg 08.10.2010. – 308 O 710/09.

742 A GEMA összes tarifáját l. <https://www.gema.de/ad-tarife>

743 Érdekeség, hogy a *stream*-engedélyhez kapcsolódó díj mértékéből indultak ki, ami a letöltési engedély esetében meghatározott díjnak mindössze 2/3-a.

744 AG Hamburg 27.6.2011. – 36 A C 172/10.

745 JANSEN–RADEMACHER 2009, 82–83.

közzétételéért.⁷⁴⁶ Egy 2007-ben indult és 2015-ben a Szövetségi Legfelső Bíróság döntésével zárult ügyben 3000 euró kártérítés megfizetésére kötelezték az alperest 15 zeneszám letöltése és „megosztása” miatt. A számítás alapját ismét a licenc-analógia képezte: a bíróság dalonként 50 centtel és 400 letöltéssel számolt, így kapta meg a számonkénti 200 eurós összeget. A bíróság azt is kifejtette, hogy az internet-előfizetőnek kellett volna kimentenie magát azzal kapcsolatban, hogy az előfizetésén keresztül nem ő, hanem valaki más követte el a jogsértéseket.⁷⁴⁷

A német licenc-analógia, véleményem szerint, rendszertanilag nem annyira kártérítést, mint inkább a gazdagodás megtérítését jelenti. Nincs ugyanis jogviszony a felek között, de annyit kell fizetni, mintha lett volna. (Ha ezt nem fizeti meg az illető, akkor gyakorlatilag annyival gazdagodik, amennyit megtakarít.) Vagyonban bekövetkező tényleges értékszőkenésnek nyilván nem minősíthetjük. Elmaradt haszon pedig azért nem lehet (itt jövőbeni várható következményt kellene vizsgálni), mert a jogsértésnek nem következménye, hogy ez a díj nem folyik be, hanem az tulajdonképpen maga a jogsértés. Hiszen az alternatív állapotban azt kellene feltételeznünk, hogy maga a jogsértő engedélyt kért volna, ami nyilván nem igaz, ugyanis ha akart volna, kért volna ilyen engedélyt. Elmaradt haszonnak sokkal inkább általában véve a jogsértés miatti értékesítések elmaradását tekinthetjük. (Ennek előreláthatósága azonban – mint arra már utaltam – kérdéses.)

5.5.4. A kár meghatározásának magyar szabályai

Az Szt. 94. § (2) bekezdése alapján a szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint követelhető kártérítés, valamint sérelemdíj, tehát a Ptk.-tól eltérő különös szabállyal ebben a körben nem találkozunk. A kár elemei közül itt leginkább az elmaradt haszon és a kár elhárításához vagy csökkentéséhez szükséges költségek jöhetnek számításba. Továbbá felvethető még a szerző személyhez fűződő jogainak megsértése esetén a sérelemdíj kiszabása is. A kár mértékével kapcsolatban figyelembe veendő szempont lehet pl., hogy a jogellenes felhasználás a művet olyan piacon tette elérhetővé, ahova a jogosult később (vagy egyáltalán nem) szánta. Szempont lehet az ár „erőziója”, azaz hogy a műpéldányokat alacsonyabb áron kell árusítani, avagy annak ténye, hogy a szokásos áron kevesebb műpéldányt tudnak eladni.⁷⁴⁸

Emellett a gazdagodás megtérítése lehet kézenfekvő eszköz (annak ellenére, hogy a követelhető kártérítés mértéke nagyobb lehet, mint a tényleges gazdagodás), hiszen ennek meghatározása a kártérítéshez képest egyszerűbbnek tűnik. A tényleges vagyoni károk és az elmaradt haszon megtérítése helyett elképzelhető ugyanis a német licenc-analógiához hasonló gyakorlati kerülőlút. A megosztók oldaláról szemlélve a fájlmegosztás folyamatát, mint azt már korábban is kifejtettem, hívásra hozzáférhetővé tétel valósul meg, ami engedélyköteles, engedély hiányában pedig jogellenes cselekmény. Felhasználói szerződés esetén azonban jogszerű tevékenységnek minősül, így díjigényt alapoz meg. A jogosult dönthet úgy is, hogy egy hipotetikus felhasználási szerződés esetén fizetendő jogdíjat követel a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint, ugyanis annak visszatérítési lehetőségét az Szt. kifejezetten

---

746 LG Hamburg 18.03.2011. – 310 O 367/10.

747 BGH 11. 6. 2015. – I ZR 19/14, I ZR 21/14, ZR 75/14.

748 Vö. BLAIR–COTTER 2005, 212–213.

meghatározza.⁷⁴⁹ Itt a gazdagodással kapcsolatban elért vagyoni előnyt tulajdonképpen a ki nem fizetett jogdíjak jelentik.⁷⁵⁰ (Dogmatikailag helyesen a gazdagodás mértékének meghatározása során lényegesek a jogdíjak, azonban a gazdagodás tényét önmagában a vagyoni értékkel bíró javak felhasználása alapozza meg.) Fontos megemlíteni, hogy nem feltétel a másik fél vagyonának csökkenése olyan esetekben, amikor gazdagodónál megjelenő vagyongyarapodás a másik javainak jogellenes elvonásából és használatából származott.⁷⁵¹ Ebből következően megállapítható a jogalap nélküli gazdagodás akkor is, ha a gazdagodó oldalán a jogellenes felhasználással megtakarítás keletkezett. Itt pedig hipotetikus alternatív helyzet vizsgálata nem szükséges, ugyanis ahogy azt Vékás megjegyzi, az sem feltétele a megállapításnak, hogy „a kárvallott fél a gazdagodó vagyoni előnyét ténylegesen megszerezte-e volna.”⁷⁵²

A gazdagodás megállapításához szorosan kapcsolódik még két probléma: az engedély nélküli felhasználás mértéke (hiszen ehhez igazodik a díjkövetelés és a gazdagodás is) és az, hogy bizonyos felhasználások engedélyezése nem tartoznak közös jogkezelésbe.⁷⁵³ Más esetekben viszont a felek szerződésétől függ a jogdíj, ezen belül nyilván bizonyítható, hogy tipikusan mennyiért szokta engedélyezni a jogosult a felhasználást. Ha azonban nem történt korábban engedélyezés hasonló felhasználási körben, akkor a piacon szokásos mérték lehetne az analógia.⁷⁵⁴ Az is elképzelhető továbbá, hogy a szerző nem is adott volna engedélyt, vagy a felhasználó a díjat nem tudta volna megfizetni.⁷⁵⁵ Előbbi szempont viszont nem a gazdagodás tényét, hanem annak mértékét teszi vitássá. A felhasználó esetleges fizetési készsége vagy képessége pedig – véleményem szerint – irreleváns a gazdagodás megállapításánál és mértékével kapcsolatban is, hiszen ő a felhasználás vagyoni értékével gazdagodott, aminek objektív ténye megalapozza a visszatérítést.

A díj-analógia (bár más felhasználási esetkörben történő) alkalmazását láthatjuk a Debreceni Ítéltábla egyik döntésében.⁷⁵⁶ A bíróság megállapításai szerint nem volt megalapozott az alperes azon hivatkozása, hogy írásbeli felhasználói szerződés hiányában jogdíjfizetési kötelezettsége nem áll fenn.

A felhasználási szerződés és díjfizetés hiányában történő zenefelhasználás olyan jogosulatlan felhasználást valósít meg, amelynek alapján az Szt. 94. § (1) bekezdésének e) pontja szerinti polgári jogi igény érvényesítésére nyílik lehetőség. A bizonyítás nem kötött, a tényleges felhasználás bármilyen módon bizonyítható. Alaptalanul hivatkozott arra is az alperes, hogy csak a bizonyított tényleges felhasználás után lehet egyáltalán felhasználásról és annak alapján jogdíjfizetési kötelezettségről beszélni, annak mértékét meghatározni. A tényleges felhasználás mérése fizikailag lehetetlenség, a jogszabályi előírások szerint a nyitvatartási időnek, a műsorforrások mennyiségének, minőségének stb. van jelentősége.⁷⁵⁷

---

749 Szt. 94. § (1) bekezdés e) pont.

750 SZINGER–TÓTH 2004, 66.

751 VÉKÁS 2008, 166–167.

752 VÉKÁS 2008, 167.

753 Például egyes irodalmi művek online felhasználása, l. Szt. 27. § (1); továbbá kisjogos zeneművek esetén a törvény biztosítja a közös jogkezelésből történő kilépés jogát, l. FALUDI–GYENGE 2011, 80.

754 Lásd pl. az Artisjus internetes „egyedi lehívások” műfelhasználásra vonatkozó díjtételeit, http://artisjus.hu/felhasznaloknak__jogositas_jogdijbefizetes_/internet/internetes____egyedi_lehivas/

755 SZINGER–TÓTH 2004, 66.

756 Debreceni Ítéltábla Pf. I. 20 290/2007/3.

757 BDT 2008.1793.

Ujhelyi (bár a büntetőeljárásra vonatkoztatva) megjegyzi, hogy véleménye szerint problémásnak tűnik a vagyoni hátrányt az elmaradt licencdíjakban megjelölni.

Képzelnék el azt az esetet, ha egy jogsértőtől egy jogsértő terméket foglalnak le, amelyet egy szerzői jogi védelem alatt álló mesefigura ábrájával láttak el. Ha a jogosult minimumlicencia-díjas rendszerben köt felhasználási szerződést, akkor, ha nyilatkozattételre fogják felhívni, megjelölheti ezt a díjat, ami külföldi jogosultak esetében több ezer euró is lehet.⁷⁵⁸

Említésre érdemes még, hogy az Szjt. 2009. február 1-jétől hatályos rendelkezése szerint⁷⁵⁹ „a gazdagodás, illetve a kártérítés mértékének megállapításakor figyelembe kell venni a többszörözéshez igénybe vett kép-, illetve hanghordozót terhelő és megfizetett díj mértékét.”⁷⁶⁰ Azaz a megfizetett üres hordozó-díj összegét be kell számítani a megítélendő kártérítési vagy gazdagodási összegbe, ezt tulajdonképpen a kárnszerzés tilalma indokolja.⁷⁶¹

A vagyoni hátrány (ezen belül az elmaradt vagyoni előny) kérdéskörére még visszatérek a 6. fejezetben, a büntetőjogi kérdések tárgyalása során. Itt mindenesetre annyit meg kell jegyezni, hogy az SZJSZT a filmekkel kapcsolatban kialakult bírói gyakorlattal kapcsolatban kifejtette, hogy

A filmek esetében egyébként egységesnek mondható az a gyakorlat, amelynek alapján a vagyoni hátrányt az ASVA által a hatóságoknak 2009-ben rendelkezésre bocsátott, a nemzetközi gyakorlatot figyelembe vevő nyilatkozata alapján állapítják meg a hatóságok. Eszerint letöltésenként 1100 forint (amelyet természetesen az infláció mértékével módosítani kell), vagy hozzáférhetővé tett filmenként 800–3000 amerikai dollárnak megfelelő forintösszeg az engedély díja („licencdíj”).⁷⁶²

Ujhelyi megjegyzi, hogy a számítások alapját képező értékek közül a nettó kiskereskedelmi ár a legelterjedtebb, de az is további kérdéseket vet fel. (Például mi történik, ha a szakértő nem talál az árra nézve információkat? Mit kell tenni, ha a termék egyáltalán nem volt kereskedelmi forgalomban?) Ujhelyi szerint indokolatlannak látszik a kiskereskedelmi ár használata azért is, mert számos olyan költségfaktort tartalmaz, amely nem jelentkezik előnyként a jogosultnál, márpedig ilyenkor a nála jelentkező elmaradt haszon számításánál sem lehet ezeket figyelembe venni. Ujhelyi meglátása szerint az egyik legjárhatóbb út a jogosult tiszta

---

758 UJHELYI 2015, 73–74.

759 Szjt. 94. § (11) bekezdés.

760 GYENGE 2010, 214.

761 A díjigény és kárigény kapcsolatára l. még az InfoSoc-irányelv 35. preambulum-bekezdését, amely szerint „a kivételek vagy korlátozások egyes eseteiben a jogosultaknak méltányos díjazás jár, hogy ezáltal a védelemben részesülő műveik és egyéb teljesítményeik felhasználása ellenében megfelelő ellentételezésben részesüljenek. E méltányos díjazás formájának, részletszabályainak és lehetséges mértékének megállapításánál figyelembe kell venni minden egyes eset sajátos körülményeit. A körülmények értékelésénél alkalmazható szempont lehet a jogosultaknál az érintett cselekmény miatt felmerülő esetleges kár mértéke. Amennyiben a jogosultak már valamilyen formában – például egy felhasználási díj részeként – díjazásban részesültek, külön vagy további díjazás őket nem illetheti meg. A méltányos díjazás mértékének megállapításakor teljes egészében figyelembe kell venni az ezen irányelv szerinti műszaki intézkedések alkalmazásának mértékét. Olyan helyzetekben, amikor a jogosultat ért hátrány csak minimális lenne, díjfizetési kötelezettség nem keletkezhet.”

762 03/04. SZJSZT szakértői vélemény.

hasznának megállapítása lenne, ez azonban szerinte is kivitelezhetetlen a gyakorlatban, a jogosultnak ugyanis nem (szívesen) nyilatkoznak a bevételeik megoszlásáról.⁷⁶³

5.5.5. A kár fogalmának nemzetközi egységesítése

A vonatkozó Jogérvényesítési irányelv és a kapcsolódó nemzetközi egyezmények is igyekeznek egységesíteni a nemzeti szabályozásokat azzal kapcsolatban, milyen károk megtérítését követelhesse a jogosult. Épp a Jogérvényesítési irányelv bevezető rendelkezéseinek 7. pontja állapítja meg, hogy a TRIPS Egyezmény ellenére jelentős eltérések figyelhetők meg a szellemi tulajdonjogok érvényesítésében, így pl. a tagállamok szabályozása erősen eltér a kár mértékének megállapításában. A TRIPS Egyezmény rendelkezései valóban lakonikusak, eszerint ugyanis a részes államoknak biztosítaniuk kell olyan kártérítési összeg megállapításának lehetőségét, amely a jogsértés útján bekövetkezett kár megtérítésére alkalmas.⁷⁶⁴ Az Egyezmény a jogosult kiadásainak megtérítését is lehetővé teszi (beleértve ebbe az ügyvédi munkadíjat is), továbbá adott esetben (*in appropriate cases*) biztosítani kell a haszon megtérítésének lehetőségét és/vagy törvényen alapuló kártérítésre kötelezést, még akkor is, ha a jogsértő személy jóhiszeműen járt el.⁷⁶⁵

A Jogérvényesítési irányelv – már említett – 13. cikke tulajdonképpen minden eddig érintett kártérítési lehetőséget felsorol. A nemzeti bíróságoknak az irányelv szerint minden megfelelő szempontot figyelembe kell venniük a kár meghatározásakor, pl. a kedvezőtlen gazdasági kihatásokat, ideértve a sértett fél elmaradt hasznát, a jogsértő jogalap nélküli gazdasági kihatásokat, ideértve a sértett fél elmaradt hasznát, a jogsértő jogalap nélküli gazdasági kihatásokat, és indokolt esetben a nem tisztán gazdasági tényezőket is, pl. a nem vagyoni hátrányt. Indokolt esetben az előbbieket alkalmazása helyett átalányösszegben állapítható meg a kártérítés „olyan tényezők alapján, mint legalább azon díjazás vagy jogdíjak összege, amely a jogosultat megillette volna, ha az adott szellemi tulajdonjog felhasználására engedélyt kér.” (Ez tulajdonképpen a licenc-analógia minimumszabályát határozza meg.) A Jogérvényesítési irányelvnek az előbbiekhöz kapcsolódó 26. preambulumbekzdése szerint: „ennek célja nem az, hogy büntető jellegű kártérítés előírásának kötelezettségét vezesse be, hanem hogy objektív kritériumon alapuló, kiegyenlítő jellegű kártérítést tegyen lehetővé, figyelembe véve azokat a költségeket, amelyek a jogosult oldalán például a jogsértés megállapításával és az elkövetőjének felkutatásával összefüggésben merültek fel.” Ennek némileg ellentmond, hogy maga a Jogérvényesítési irányelv kínálja fel a tagállamoknak annak lehetőségét, hogy bíróságok a jóhiszemű személyekkel szemben akár előre meghatározott összegű kártérítés megfizetését is elrendelhesék.⁷⁶⁶

---

763 UJHELYI 2015, 74–75.

764 TRIPS 45. cikk (1) bekezdés: „The judicial authorities shall have the authority to order the infringer to pay the right holder damages adequate to compensate for the injury the right holder has suffered because of an infringement of that person’s intellectual property right by an infringer who knowingly, or with reasonable grounds to know, engaged in infringing activity.”

765 TRIPS 45. cikk (2) bekezdés: „The judicial authorities shall also have the authority to order the infringer to pay the right holder expenses, which may include appropriate attorney’s fees. In appropriate cases, Members may authorize the judicial authorities to order recovery of profits and/or payment of pre-established damages even where the infringer did not knowingly, or with reasonable grounds to know, engage in infringing activity.”

766 Jogérvényesítési irányelv 13. cikk (2) bekezdés.

Bár az ACTA okafogyottá vált, jogalkotási kísérletként nem hagyható figyelmen kívül, így a következőkben az ACTA szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazható, kártérítésre vonatkozó főbb rendelkezéseit tekintem át. A megállapodás 9. cikk 1. pontja rögzített egy, a károk megtérítésére vonatkozó általánosnak mondható szabályt, eszerint a kártérítés összegének meghatározása során figyelembe vehető (tehát lehetőség és nem kötelezettség) lett volna az elmaradt haszon, a jogsértéssel érintett dolog vagy szolgáltatás piaci értéke és kiskereskedelmi ára. Az államoknak továbbá a 9. cikk 3. pontja értelmében a következő jogintézményekből legalább egyet biztosítaniuk kellett volna:

- a) előre meghatározott összegű kártérítés (*pre-established damages*), értve ez alatt egyfajta törvényen alapuló, előre meghatározott keretek között mozgó kártérítési összeget, amit pontosan a bíróság határoz meg. (Ez a kártérítés és a jogalap nélküli gazdagodás alternatívájaként követelhető.)
- b) A sérelmet szenvedett fél érdekeit megfelelően kompenzáló, kártérítés mértékére vonatkozó vélelem. (Ez szintén a kártérítés és a jogalap nélküli gazdagodás alternatívájaként követelhető.)
- c) Kiegészítő kártérítés, ami tulajdonképpen egy büntető jellegű kártérítési lehetőség.⁷⁶⁷ (Ehhez hasonló megoldást pl. az angol jog is ismer.)⁷⁶⁸

Az ACTA egyik legtöbbet kritizált része épp a kártérítést meghatározó rész volt, ugyanis a *pre-established damages* nagyban hasonlított az USA-ból már ismert *statutory damages*-re,⁷⁶⁹ aminek bevezetése a legtöbb jogrendszer polgári joga számára idegen. Az ACTA-ban megjelenő, kártérítés mértékére vonatkozó vélelem is eléggé megfoghatatlannak hatott, nem véletlenül próbálta némileg konkretizálni maga a megállapodás (egyébként mindezt lábjegyzetben tette). Mit lehetett az ACTA szerint a vélelem meghatározásánál figyelembe venni a kár mértékével kapcsolatban?

- 1) A harmadik személy tulajdonában lévő, jogsértő javak mennyiségét (*goods*, de ez alatt leginkább a műpéldányokat kell érteni), szorozva azon javak utáni egységnyi nyereséggel, amit a jogosult az értékesítés során elérhetett volna, vagy
- 2) az elfogadható és indokolt mértékű jogdíjat, vagy
- 3) egy meghatározott összeget, ami legalább azon jogdíjakat és egyéb díjigényeket foglalja magában, amiben a jogosult akkor részesült volna, ha a jogsértő jogszerű felhasználást folytat.

A vélelem meghatározásánál ezeket a szempontokat „lehetett” volna és nem „kellett” volna figyelembe venni.⁷⁷⁰ A 2) pont alapján egy objektívebb (az adott piacon hasonló művek esetében szokásos) jogdíjról lett volna szó, míg a 3) pontban meghatározott esetben a jogdíj inkább az adott jogosult által rendszerint kikötött jogdíjakhoz igazodott volna.

A megállapodás továbbá rögzítette a jogsértéssel elért haszon megtérítésének szabályát, ez a jogalap nélküli gazdagodásnak felelhetne meg, jóllehet maga az ACTA nem szűkítette erre

---

⁷⁶⁷ Vö. 17. U.S.C. 504. § d) bekezdésével.

⁷⁶⁸ CDPA 97 szakasz (2) bekezdés: „The court may in an action for infringement of copyright having regard to all the circumstances, and in particular to (a) the flagrancy of the infringement, and (b) any benefit accruing to the defendant by reason of the infringement, award such additional damages as the justice of the case may require.

⁷⁶⁹ A 17. U.S.C. 504. § (c) bekezdése 750-tól 30 ezer dollárig terjedő törvényen alapuló kártérítés megítélését teszi lehetővé.

⁷⁷⁰ Az első szövegváltozatokban a „*may*” helyett még a „*shall*” szó szerepelt.

a megtérítést (az *unjust enrichment* fogalmát ugyanis nem használta). (Esetleg felmerülhetett volna még az elért vagyoni előnyben való részeltetés lehetősége, maga a dokumentum azonban nem részleges megtérítésről rendelkezett).

Véleményem szerint problematikus volt a megállapodás azon rendelkezése, ami lehetőséget adott a részes államoknak olyan (bár nem volt előírás, szerintem szükségképpen megdönthető) vélelem bevezetésére, amely szerint a bekövetkezett kár megfelel a jogsértés útján elért haszonnal. Ez a szakasz azért is okozhatott volna problémákat, mert, tegyük fel, egy állam a hasznok megtérítésére a jogalap nélküli gazdagodás (egyébként szubszidiárius kötelemfakasztó) szabályait rendelte volna alkalmazni, és bevezette volna a fenti vélelmet is. Ebben az esetben a gazdagodás mértéke vélelmezetten a kár mértéke lett volna (amely pontos meghatározásának oldását maga az ACTA tette lehetővé). Így létrejött volna a jogalap nélküli gazdagodás és a kártérítés egyfajta hibridje. Ugyanis a jogalap nélküli gazdagodás és kártérítés elhatárolása során fő szempont, hogy míg a jogalap nélküli gazdagodás objektív alapú kötelezettséget keletkeztet a visszatérítésre, addig a kártérítési felelősség szubjektív alapú és megtérítésre kötelez. További lényeges különbség, hogy a jogalap nélküli gazdagodás esetén az elért vagyoni előnynek szimultán meg kell jelennie a jogviszony másik oldalán (azaz a gazdagodásnak más rovására kell történnie). Az így nem polarizált gazdagodás megtérítése nem lenne követelhető. Azonban a megállapodás egyrészt nem használta a jogalap nélküli gazdagodás kifejezést, másrészt azzal, hogy a haszon összegét a károk összegével tette vélelmezetten egyenlővé, egy esetleges jogalap nélküli gazdagodás esetén is bizonyítottan kellett volna tekinteni a másik oldalon bekövetkezett negatív vagyoni változást.

Miért lett volna a károsultra nézve az ACTA fenti rendelkezése kedvezőbb egy kártérítési követeléshez képest? Azért, mert a jogalap nélküli gazdagodás megtérítése szubszidiárius jellegű, objektív alapú kötelezettség, tehát a károsult úgy követelhetné kárának megtérítését, hogy a károkozó nem menthetné ki magát. A vélelem tehát tulajdonképpen az objektív felelősség felé tolta volna el a kártérítési kötelezettséget, megadva ugyan a kimentési lehetőséget, de nem exkulpációs alapon, hanem a haszon tényleges mértékére visszavezetett bizonyítással.

További problémát jelenthetett volna, hogy a 9. cikk 1. pontjában meghatározott kártérítés és a 9. cikk 2. pontjában meghatározott megtérítés kumulálhatóságát maga a megállapodás nem zárta ki. Ezért, ha valamely állam mindkettőt bevezette volna (és a kumulációt maga nem zárja ki), akkor a 9. cikk 1. pontja alapján meghatározott kárösszeg mint kár és mint visszatérítendő haszon is követelhető lett volna.⁷⁷¹ A két igény kumulálhatóságával összefüggésben az európai jogtudósok egy csoportja az ACTA-ról megjelentetett véleményében utal a Jogérvényesítési irányelvre, de nem határozza meg az igények együttes érvényesíthetőségét.⁷⁷² A vélemény szerint mindezen rendelkezések várható következménye a megítélhető kártérítési összegek növekedése lett volna.

További kritikai észrevételeket is tettek a megállapodás egyes kártérítési rendelkezéseivel kapcsolatban. A megállapodás kártérítés mértékének kiszámítására vonatkozó (fentebb ismertetett) 9. cikk 1. pontja szerintük nem volt összhangban a Jogérvényesítési irányelv 13. cikkének (1) bekezdésével, hiszen az a tényleges kár megtérítését írja elő. A módosítás persze

---

771 Ennek gátját a káronszerzés tilalma jelentheti. Vitatható azonban a haszon feltétlen összefüggése a károkozással, hiszen jogellenes magatartásból úgy is keletkezhet vagyoni előny, hogy kimutatható kár nem keletkezik.

772 Opinion of European Academics on Anti-Counterfeiting Trade Agreement, http://www.iri.uni-hannover.de/tl_files/pdf/ACTA_opinion_110211_DH2.pdf, 2.

lehetséges lett volna, azonban véleményük szerint nem javasolt, mivel az nem a megfelelő módja a kár meghatározásának, és nem is fejezi ki a ténylegesen elszenvedett vagyoni érdeksérelmet. Továbbá a kár összegének ilyen módon történő meghatározása (ahogy azt fentebb jeleztem) alternatív viszonyban áll az alább ismertetett 9. cikk 3. pontjában található előre meghatározott összegű kártérítéssel, avagy a kár mértékére vonatkozó vélelemmel (amennyiben az adott állam valamelyiket bevezeti).⁷⁷³

Kérdéses, hogy többek között az ACTA rendelkezései mennyiben igényelték volna a vonatkozó magyar szabályok módosítását. (Például a kárral kapcsolatos vélelmeknek mennyiben feleltethető meg a magyar jogban is ismert általános kártérítés intézménye?)⁷⁷⁴ A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület honlapján megjelentek szerint a hatályos szabályok módosítása, új jogintézmények bevezetése sem uniós, sem hazai szinten nem szükséges, sőt a megállapodás az eljáró hatóságok gyakorlatát és a fellépés szigorúságát sem befolyásolja érdemben.⁷⁷⁵ Végül megemlítendő a PETL kártérítésre vonatkozó általános rendelkezései, amik az előbbiekhöz képest különösebb novumot nem jelentenek. A dokumentum kitér arra, hogy a kártérítés egyúttal a sérelem megelőzésének célját szolgálja,⁷⁷⁶ továbbá kifejezetten rendelkezik az elmaradt haszon megtérítéséről.⁷⁷⁷

---

773 További bizonytalanságot okozhat, hogy a 9. cikk 1. pontja és a 9. cikk 3. b) pontja a 9. cikk 4. pontja értelmében alternatív viszonyba kerül. Így bár a 9. cikk 3. b) pontjához kapcsolt lábjegyzet viszonylag rugalmas keretek meghatározásával írja elő a vélelmet, egy ilyen vélelemmel sem lehetne a 9. cikk 1. pontjától független, hiszen a jogosult felhívja a számára (adott esetben kedvezőbb) 9. cikk 1. pontját.

774 Ugyanis a 9. cikk 3. bekezdése szerinti, legalább egyik jogi konstrukciót alkalmazni kell. A meglévő kártérítési intézmények közül legfeljebb a 9. cikk 3. b) meglétéről beszélhetünk, ha elfogadjuk, hogy az általános kár (valóban általános) körülírása ilyen (az ACTA szerint egyébként specifikus) vélelemnek megfeleltethető.

775 Lásd még <http://www.hamisitasellen.hu/hu/hirek/2012/sajtokozlemenye-az-acta-val-kapcsolatos-felreertesekrol>

776 PETL 10:101. cikk: „Damages also serve the aim of preventing harm.”

777 PETL 10:203. cikk: „Damages may also be awarded for loss of use of the thing, including consequential losses such as loss of business.”

6. Közjogi megoldási lehetőségek

6.1 A büntetőjog eszközrendszere

6.1.1. *Mi büncselekmény és mi nem?*

A jelen könyv alapvetően a fájlcseré magánjogi szabályozására, ezen belül is a polgári jogi felelősségre összpontosít, így arra nem vállalkoztam, hogy akár a külföldi, akár a magyar vonatkozó büntetőjogi szabályozást és gyakorlatot részleteibe menően bemutassam vagy összehasonlítsam (főként úgy, hogy a téma büntetőjogi vonatkozásait mélységében tárgyaló művekkel már a magyar irodalomban is találkozhatunk.)⁷⁷⁸ Mindössze az ezekkel kapcsolatos véleményemet és a magyar szabályozás ismertetését (és kritikáját), valamint egyes jogérvényesítési (eljárásjogi) kérdést tartottam szükségesnek még kitérni e könyvben.

A büntetőjog célkeresztjébe elsősorban a kereskedelmi méreteket öltő jogsértések, így a torrentoldalak üzemeltetői kerülnek. Az egyik leghíresebb büntetőügy a svéd Pirate Bay oldal alapítói ellen folyt, amely eredményeként másodfokon több hónapos börtönbüntetésre (Peter Sunde 8 hónap, Fredrik Neij 10 hónap, és Carl Lundström 4 hónap) és jelentős pénzbüntetésre ítélték őket (összesen 1,4 milliárd forintnak megfelelő kártérítést kellett fizetniük). Az alapítók nem meglepő módon a svéd legfelső bíróságig is elmentek, az azonban elutasította a kérelmüket,⁷⁷⁹ így végül – Carl Lundström kivételével – börtönbe kellett vonulniuk, ahonnan azóta már ki is szabadultak.⁷⁸⁰ Az talán indokolt, hogy a jelentős vagyoni kár miatt (is) a legtöbb ország pönalizálja a szerzői jog megsértésének kereskedelmi mértéket elérő eseteit, azonban felmerül a kérdés, hogy hol húzzuk meg a határt. A polgári jogi felelősségre és a közigazgatási alternatívákra tekintettel a büntetőjog csak kivételes, kiegészítő eszköz legyen (a büntetőjog *ultima ratio* jellege), amit csak azok ellen fordítson a jogrendszer, akik maguk is jelentős hasznot érnek el a jogsértések útján, vagy azok ellen is, akik bár (jelentős) kárt okoznak, tulajdonképpen hasznot abból nem realizálnak. Rövidebben: az egyéni felhasználókkal szemben valóban szükséges és arányos megoldás a büntetőjog „bevetése”? Véleményem szerint nem.

Meg kell jegyezni, hogy viszonylag kevés adat áll rendelkezésre magánszemélyekkel szembeni büntetőügyekről, van azonban néhány elhíresült eset. Angliában pl. Philip Danks a *Halálos iramban 6.* című filmet engedély nélkül felvette egy moziban, majd megosztotta az interneten (körülbelül 700 ezren töltötték le), továbbá másolatokat értékesített DVD-n. 2014-ben e cselekményért Danksot 33 hónap börtönre ítélték. A cselekmény vélhetően azért is hívhatta fel a Universal Picture figyelmét, mert Danks nem egyszerű letöltő volt, hanem egy első példányt (*release*) töltött fel, amellyel megindította a letöltések folyamatát. Danks le tartóztatása utáni Facebook bejegyzése jól illusztrálja, hogy a felhasználók mennyire nem

---

778 Így pl. OTT 2012, UJHELYI 2015.

779 <https://copy21.com/2012/02/the-pirate-bay-vege-a-tortenetnek/>

780 <https://torrentfreak.com/pirate-bays-peter-sunde-released-prison-141011/>; <https://torrentfreak.com/pirate-bay-co-founder-fredrik-neij-released-from-prison-150601/>; <https://torrentfreak.com/pirate-bay-fin-will-serve-sentence-electronically-tagged-120319/>

érzik a büntetőjogi fenyegetettség reális lehetőségét: „Hét milliárd emberből én voltam az első. B**** meg Universal Pictures!”⁷⁸¹

A magyar büntetőjog témánk szempontjából lényeges rendelkezéseit a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XXXVII. fejezetében (A szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények) találhatjuk. A Btk. irányadó, 385. §-a (Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése) szorosan kötődik az Szjt. szabályanyagához, tulajdonképpen annak magánjogi szabályai töltik ki tartalommal a büntetőjogi tényállást (pl. meghatározzák a szabad felhasználás esetköreit). Az (1) bekezdésben található alapeset szerint ugyanis „Aki másnak vagy másoknak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát vagy jogait vagyoni hátrányt okozva megsérti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” A minősített esetek már nem vétséget, hanem bűntettet valósítanak meg, és a büntetési tétel is értelemszerűen növekszik aszerint, hogy a fent nevezett jogok megsértését nagyobb vagyoni hátrányt (három évig terjedő szabadságvesztés), jelentős vagyoni hátrányt (egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés), különösen nagy vagyoni hátrányt (két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés), különösen jelentős vagyoni hátrányt (öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés) okozva követik el. A Btk. alkalmazásában a vagyoni hátrány a) ötvenezer-egy és ötszázezer forint között kisebb; b) ötszázezer-egy és ötmillió forint között nagyobb; c) ötmillió-egy és ötvenmillió forint között jelentős; d) ötvenmillió-egy és ötszázmillió forint között különösen nagy; e) ötszázmillió forint felett különösen jelentős [459. § (6) bek.]. vagyoni hátrány alatt pedig a törvény a vagyonban okozott kárt és az elmaradt vagyoni előnyt [459. § (1) bek. 17. pont], kárnak a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenést érti [459. § (1) bek. 16. pont]. Mezei szerint a fájlcseré folytan nehezen képzelhető el, hogy az eredeti műben értékcsökkenés következzen be,⁷⁸² így azt kell megítélni, „hogy a fájlcserélés esetén elmaradt-e bármilyen vagyoni előnye a jogosultnak, vagy sem.”⁷⁸³

A Szerzői Jogi Szakértő Testületnek a fájlcseré büntetőjogi megítéléséről szóló 03/2014-es számú szakértői véleménye kitér az ilyen módon okozott vagyoni hátrányra is. Az adott ügyben a megkereső az egyes filmekre vonatkozóan kérte megállapítani, hogy milyen összegű vagyoni hátrány keletkezik. A Testület elvi álláspontja – hivatkozva korábbi véleményére is⁷⁸⁴ – az volt, hogy „Miután a díjak megállapítása a felek megállapodásán múlik, s csak szűkebb körben állnak rendelkezésre jóváhagyott vagy legalább is közzétett tarifák, az eljáró tanácsok csak hozzátétőleges tételek megállapítására, vagy a díj-, illetve kárösszegmegállapításnál alkalmazandó ismérvek megjelölésére tudnak vállalkozni.”⁷⁸⁵ A Testület kifejtette, hogy a kizárólagos jogok jellegéből következően a művek piaci értékét a jogosult állapítja meg, a tényleges vagyoni hátrány pedig ezzel mutat szoros összefüggést, „mivel a jogosultat – mint a hátrány legalacsonyabb összege – éppen akkora hátrány éri, amekkora összegről azáltal eszik,

---

781 <http://arstechnica.com/tech-policy/2014/08/british-man-sentenced-to-nearly-three-years-in-prison-for-movie-piracy/>

782 Véleményem szerint a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés (Btk. szerinti kár) nem korlátozódik a bűncselekmény elkövetési tárgyára, tehát nem kizárólag az eredeti műben – mint szellemi alkotásban – bekövetkező értékcsökkenés lehetne releváns (ez ugyanis valóban kizárt), hanem a jogosult teljes vagyona vizsgálandó ebben a körben (bár e tágabb fogalmi körben is valószínűtlen a kár kimutatása).

783 MEZEI 2012a, 181–182.

784 04/12/1. számú SZJSZT szakértői vélemény.

785 03/14. számú SZJSZT szakértői vélemény.

hogy az adott felhasználásra nem adhatott engedélyt,⁷⁸⁶ vagyis a vagyoni hátrányt tulajdonképpen az elmaradt vagyoni előny adja, ami ilyen esetekben legalább a felhasználási díj.

A felhasználási díj azonban a felek között nem lehet tényleges megállapodás tárgya, a legtöbb esetben a köztük kialakult piaci gyakorlat sem lehet mérvadó, így a Testület megjegyzi, hogy a

vagyoni hátrány megállapításánál célszerű figyelembe venni a piaci gyakorlatot, azaz, hogy hasonló felhasználási módok jogszerű engedélyzése esetén milyen licencdíjakat állapítanak meg. Tekintettel arra, hogy a kirendelés tárgyát képező jogsértő felhasználások nem állnak közös jogkezelés alatt, az okozott vagyoni hátrány mértékére a jogosult nyilatkozata lehet irányadó.⁷⁸⁷

Véleményem szerint önmagában a jogosulti nyilatkozat megfelelő levezetés, alátámasztás, bizonyítás nélkül nem lehetne elégséges, valóban legfeljebb „irányadónak” kellene tekinteni. Az adott ügyben egyébként a jogosult filmenként és jogsértésenként 550 ezer forintban jelölte meg az őt ért vagyoni hátrányt.

Egyetérttek Ujhelyi álláspontjával, aki szerint aggodalomra adhat okot, hogy a Legfőbb Ügyészség több alkalommal is azt az iránymutatást adta, hogy a szerzői jogok megsértésével kapcsolatos eljárásokban a vagyoni hátrány pontos felderítése nem feladata az eljáró hatóságoknak,⁷⁸⁸ azaz, ha valaki összességében 500 ezer forintot meghaladó vagyoni hátrányt okoz, akkor már nem a bűncselekmény alapesetét valósítja meg (ez a következőkben még nagyon lényeges szempont lesz). Lényeges még megjegyezni, hogy a Btk. szerint nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését 100 ezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva követik el.⁷⁸⁹ A vagyoni hátrány meghatározásával kapcsolatban meg kell említeni a Kúria 7/2014. számú büntető elvi határozatát, ami szerint

Az elkövetőnek több jogosult szerzői (vagy ahhoz kapcsolódó) jogát sértő egy eljárásban elbírált részselekményei, amennyiben az azokkal okozott vagyoni hátrányok összege a bűncselekményi értékhatárt meghaladja, összefoglalt bűncselekményként törvényi egységet alkotnak. A törvényi egységben értékelésre kerülnek azok a részselekmények is, amelyek az általuk okozott vagyoni hátrány folytán önmagukban véve csak szabálysértésnek minősülnének.

A Büntető Törvénykönyv, nagyrészt a fájlcséréhez kapcsolódó elkövetési magatartásokra fókuszálva, tartalmaz egy dekriminalizációs rendelkezést, ezekben az esetekben tehát az illető nem követhet el bűncselekményt, mert a törvény kifejezetten így rendelkezik. Eszerint: „Nem valósítja meg az (1) bekezdés szerinti bűncselekményt, aki másnak vagy másoknak a szerzői jogról szóló törvény alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát vagy jogait többszörözéssel vagy lehívásra történő hozzáférhetővé tétellel sérti meg, feltéve, hogy a cselekmény jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálja.” (Ezzel szinte egyező dekriminalizációs szabály található a szabálysértési alakzatnál is, vagyis abban az esetben, ha a vagyoni hátrány

---

786 Uo.

787 Uo.

788 UJHELYI 2015, 73.

789 L. Btk. 462. § (2) bek. d) pont.

nem haladja meg a 100 ezer forintot).⁷⁹⁰ A szövegezésből egyrészt kitűnik, hogy csak az alapeset nem lesz bűncselekmény – vagyis, ha a vagyoni hátrány meghaladja az 500 ezer forintot, akkor az elkövetőre kedvező szabályra már nem hivatkozhatunk! Itt ismét fel kell idézni a Kúria 7/2014. számú büntető elvi határozatában foglaltakat: „A több jogosultat a szerzői jogukat többszörözéssel vagy a lehívásra hozzáférhetővé tétellel sértő, de a jövedelemszerzés célját még közvetve sem szolgáló részcselekmények törvényi egységként akkor nem büntethetők, ha azok összességében ötszázezer forintnál kisebb, de százezer forintot meghaladó vagyoni hátrányt okoznak.”

Másrészt a normaszöveggel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a jogalkotó csak a többszörözésre (fájlcserre vonatkozásában: a letöltésre) vagy a lehívásra történő hozzáférhetővé tételre (fájlcserre vonatkozásában: a megosztásra) korlátozta a dekriminalizált felhasználási cselekmények körét. Ahogy korábban kifejtettem, ezek a felhasználási esetkörök a dinamikus fájlcsere esetén tipikusan szimultán megvalósulnak, így védhető, hogy miért szerepel mindkettő a normaszövegben. Szintén helyes a többszörözés kifejezett megjelenítése, hiszen a nem jogszerű forrásból történő többszörözés (letöltés) – ahogy ezt már szintén tárgyaltam – nem lehet jogszerű cselekmény. Ujhelyi azonban felhívja a figyelmet arra, hogy fájlcserevel összefüggésben egyéb felhasználási cselekmények is tipikusak, amelyekre a törvényi kivétel nem vonatkozik: „szoftverek esetében a tárolás és futtatás is felhasználási cselekménynek minősül. Így tehát egy operációs rendszer futtatása, vagy egy filmalkotás pusztán tárolása – bármilyen viszonyban legyen is ez a többszörözéssel” már nem esik a törvényi kivétel alá.⁷⁹¹

Harmadrészt meg kell jegyezni, hogy a „jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálja” kitétel érezhetően további értelmezési kérdéseket vet fel (ha pl. valaki a letöltött zenét üzleti tevékenysége során felhasználja, ez már közvetve szolgálhat jövedelemszerzést). Érdekes megállapításokat tesz Ujhelyi a „jövedelemszerzés célját közvetve sem szolgálja” fordulat és a háromlépcsős teszt kapcsolatáról:

Azon – az Sztj. által nevesített – felhasználások, mint például a magáncélú másolás, amelyek jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálják, elvileg eleve szabad felhasználások, így az alapeset körébe sem tartoznak bele, tehát nem büntethetők. A jogalkotó dekriminalizáló szándéka így feltehetően azokra az esetekre terjed ki, amelyek a szabad felhasználás más általános feltételeinek nem teljes mértékben tesznek eleget – tehát adott esetben sérelmesek a mű rendes felhasználására, indokolatlanul károsítják a szerző jogos érdekeit, tisztességtelenek, vagy a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férhető célra irányulnak –, de azok közül legalább a fent említettnek megfelelnek.⁷⁹²

Lényegesnek látom megjegyezni azonban, hogy az Sztj. és Btk. által használt fogalmak nem teljesen fedik egymást. Kérdésként merül fel, hogy a közvetett jövedelemszerzési célba beilleszthető-e az Sztj. által használt és a jövedelemszerzési céltól megkülönböztetett (de a Btk. által nem használt és meg nem különböztetett) akár közvetlen, akár közvetett „jövede-

---

790 L. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 238/A. § (3) bekezdés.

791 <http://copy21.com/2013/08/a-magancelu-fajlmosztas-dekriminalizalasanak-margojara/>; l. még UJHELYI 2015, 64.

792 Uo., 64–65.

lemfokozási cél” is. Tekintettel arra, hogy a Btk. keretdiszpozíciókkal dolgozik, és az Szjt. a közvetett jövedelemszerzési és jövedelemfokozási célt külön tartja, a Btk.-nak a (terhelt) felhasználók számára kedvezőbb értelmezését látom elfogadhatónak, azaz a jövedelemfokozási cél nem zárja ki a kivétel alkalmazhatóságát.

Mezei kitér arra a problémára is, hogy mi szükséges a büntető eljárás megindításához. A bűncselekmény gyanújához elegendő-e, hogy a nyomozó hatóság feljelentés alapján, vagy más bűncselekmény miatt folyó eljárásban a terhelt gépén jogvédett tartalmakat talál? A Mezei szerint is helyesnek ítélt jogirodalmi álláspont szerint nem, ugyanis „a bűncselekmény gyanúját nem lehet a tartalmak pusztán létevel magyarázni, vagy arra a vélelemre alapítani, hogy az adott tartalmat minden bizonnyal fájlcsere hálózatról töltötték le,” ahhoz egyéb, ezt alátámasztó tények (felhasználónév, e-mail cím, letöltési előzmények, IP-cím) szükségesek.⁷⁹³ Véleményem szerint – ha a nyomozást el is rendelik – a számítógépen található jogvédett tartalom (még az ezzel kapcsolatba hozható torrentfájllal együtt) sem lehet elégséges ahhoz, hogy a bűncselekmény elkövetését megállapítsák (azaz nem alkalmazhatjuk a *res ipsa loquitur* elvét). A vádeltől és az ártatlanság vélelméből kiindulva ugyanis bizonyítani szükséges, hogy egyáltalán megvalósult-e a tényállásban foglalt cselekmény. A fájlok más úton is keletkezhetnek (pl. magáncélú többszörözés útján), vagy a gépre kerülhetnek (pl. használt gép vásárlása), ennek (és így ártatlanságának) bizonyítására azonban a terhelt nem kötelezhető. Így, megítélésem szerint, a terheltnek még arra sem kellene hivatkoznia, hogy a magáncélú többszörözéshez használt eredeti műpéldány időközben elkallódott, eladta, elajándékozta, vagy megsemmisült.

Ennek épp ellenkezőjét kell a büntetőeljárásban a vádnak bizonyítani, vagyis azt, hogy a fájl csak és kizárólag a megjelölt és egyértelműen a terhelt által elkövetett cselekmény útján keletkezhetett. Ezzel kapcsolatban keletkezik a következő aggály, ami már a korábban tárgyalt polgári jogi kártérítési igények esetében is felmerült a német gyakorlat vizsgálata során. Bár az IP-cím alapján az előfizető személye beazonosítható, ezt követően esetlegesen mondható annak bizonyítása, hogy pontosan hányan és kik férhettek hozzá az adott időpontban a számítógéphez. A német magánjog a felelősség megalapozásához vélelmet állít fel (*Störerhaftung*), vagy az előfizető figyelmeztetési/felügyeleti kötelezettségeire hivatkozva állapít meg felelősséget. Ezt egyes, nem kártérítési követelések esetén itthon is elképzelhetőnek tartanám, de semmiképpen sem a magánjogtól eltérő funkcióval, és az attól különböző elvek mentén működő büntetőjogban. (Önvádra senki sem kötelezhető (Be. 8. §), a terhelt hozzátartozói nem kötelesek vallomást tenni, továbbá megtagadhatja a tanúvallomást az, aki magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.)⁷⁹⁴ Márpedig „kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére” [Be. 4. § (2) bek.] továbbá büntetőeljárás nem indítható, illetve nem folytatható (vagy felmentő ítéletet kell hozni), ha nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a terhelt (feljelentett személy) követte el [Be. 6. § (3) bek. b) pont].

Mindezen bizonyítási nehézségek ellenére a büntetőeljárás egy szempontból biztos rendkívül hasznos: kiváló információszerzési mód egy későbbi polgári jogi igény érvényesítéséhez.

---

⁷⁹³ MEZEI 2012a, 184. Mezei ezzel kapcsolatban Szathmáry Zoltán *A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nyomozásának jogalkalmazási anomáliái* című művét hivatkozva.

⁷⁹⁴ Be. 82. § (1) bek. a) és b) pontjai. Ennek ellenére – és ez több esetben meg is történt – a terhelt dönthet úgy, hogy beismert vallomást tesz.

A szellemi tulajdonnal összefüggő bűncselekményekre vonatkozó statisztikai adat elemzésének eredményeként Gyömbér megállapítja, hogy 2010 és 2012 között a szellemi tulajdon megsértésével járó bűncselekmények száma jelentősen és hirtelen csökkent, ami egybeesik azzal, hogy a rendőrségtől a Nemzeti Adó- és Vámhivatalhoz (NAV) került a nyomozati hatáskör.⁷⁹⁵

6.1.2. A büntetőjogi szankcionálás „fokozatos” rendszere

A magánjog mellett a közjog is különféle esetkörökben teszi lehetővé az interneten megjelenő jogsértő tartalmakkal szembeni fellépést, biztosítva ezen esetekben a hatékony(nak vélt) eljárási szabályokat is. A közjogból kiemelve a büntetőjogi esetköröket, több különféle szankciótípust is elkülöníthetünk. A jogsértő tartalom hozzáférhetetlenné tételének egyrészt van ideiglenes és végleges formája, másrészt mindkét kategórián belül található eltávolítási esetkör (amikor a tárhelyszolgáltató kötelessége lesz ilyen módon a hozzáférhetetlenné tétel) és a hozzáférés megakadályozásának esetkörét. Utóbbi a talán leginkább drasztikus korlátozás (erre a nemzetközileg is bevett „blokkolás” kifejezést használom), ugyanis ennek kötelezettje az összes internethozzáférés-szolgáltató (ISP).

Amikor a jog a tartalom akár ideiglenes, akár végleges blokkolását rendeli alkalmazni, a végrehajtást a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatósághoz (NMHH) telepíti.⁷⁹⁶ A gyorsaság és hatékonyság jegyében a kötelezettséget megállapító bíróság vagy hatóság és az NMHH közötti kapcsolattartás kizárólag elektronikus úton történik, a kötelezettség tényét pedig az NMHH bevezeti a Központi Elektronikus Hozzáférhetetlenné Tételi Határozatok Adatbázisába (KEHTA), ezzel egyidejűleg elektronikus úton az elektronikus hírközlési szolgáltatókat is értesíti a határozatról. Az adatbázis nem nyilvános, ahhoz csak a bíróság és meghatározott hatóságok és személyek férhetnek hozzá, ami bár törvényi előírás, nehezen magyarázható.⁷⁹⁷ Az NMHH feladataival és KEHTA-val kapcsolatos részletes szabályanyagot az Eht.-ban találhatójuk.⁷⁹⁸

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben (Be.) szabályozott ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel – lényegét tekintve – a bíróság által elrendelt kényszerintézkedés, aminek feltétele, hogy az eljárás olyan közvádra üldözendő bűncselekmény miatt folyjon, amellyel kapcsolatban a Btk. szerinti végleges hozzáférhetetlenné tételnek van helye (l. a későbbiekben), további konjunktív feltétel, hogy az intézkedés szükséges legyen a bűncselekmény folytatásának megakadályozásához. Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel két módon történhet: az adat ideiglenes eltávolításával, valamint az ahhoz való hozzáférés megakadályozásával (blokkolással).

Az ideiglenes eltávolítás kötelezettje – a Be. utaló szabálya szerint – az Ekertv. 2. § 1c) pontjában meghatározott tárhelyszolgáltató, aki a határozat vele történő közlését követő egy munkanapon belül köteles annak eleget tenni. A bíróság az ideiglenes hozzáférhetetlenné

795 <http://copy21.com/2015/11/szellemi-tulajdonnal-osszefuggo-buncselekmények-statisztikaja-az-uj-bunteto-torvenykonyv-tukreben/>; l. még GYÖMBÉR 2014, 39–51.

796 Eht. 10. § (1) bekezdés 28. pont és 159/B. §.

797 Eht. 159/B. (3) bekezdés.

798 A „Hatóság közreműködése az elektronikus adat ideiglenes és végleges hozzáférhetetlenné tételében” cím alatt (159/B-159/C. §§), ennek részletes szabályait a jelen könyvben nem ismertetem.

tételt megszünteti, és elrendeli az adat visszaállítását, ha az elrendelés oka megszűnt, vagy a nyomozást megszüntették.⁷⁹⁹ A Be. rendelkezése szerint az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel a büntetőeljárás befejezésével amúgy is megszűnik, vagy átfordul végleges hozzáférhetetlenné tételbe. Az intézkedés megszüntetése esetén a tárhelyszolgáltató egy munkanapon belül köteles a visszaállításra. Mind az eltávolítás, mind a visszaállítás kötelezettségének (és ezek gyors megvalósulásának) igyekszik nyomatékot adni a jogalkotó azzal, hogy a bíróság (hivatalból vagy az ügyész indítványára) 100 ezer forinttól 1 millió forintig terjedő rendbírságot szabhat ki, akár ismételten is. A Be. az intézkedés végrehajtását a bírósági végrehajtóhoz telepítette.

Az ideiglenes hozzáférhetetlenné tétel két alapesete felfogható egy lépcsőzetes megoldás két szintjének, ugyanis amennyiben a tárhelyszolgáltató ideiglenes eltávolításra kötelezése nem járt eredménnyel (belföldi szolgáltató nem tesz eleget annak, vagy külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése 30 napon belül nem vezet eredményre), a bíróság számára megnyílik az út az összes elektronikus hírközlési szolgáltató (esetünkben az ISP-k) kötelezése előtt⁸⁰⁰ – ezt nevezi a törvény a hozzáférés ideiglenes megakadályozásának (ideiglenes blokkolás). Ugyanígy lehetőség van erre, ráadásul közvetlenül, amennyiben a Be. által kiemelt és felsorolt egyes bűncselekmények miatt indult az eljárás, és az adat is ezekkel áll összefüggésben (azaz ilyenkor a bíróság rögtön a második lépcsőre ugorhat).⁸⁰¹ Mivel az intézkedés végrehajtása a tartalomszolgáltató (a Be. fogalmi rendszerében: az elektronikus adat feletti rendelkezésre jogosult) közreműködése nélkül történik, a Be. megadja neki a 8 napon belüli fellebbezés lehetőségét. (A Be. ennek érdekében az ismeretlen jogosultak esetén részletes hirdetményi kézbesítési szabályokat is megállapít.) Az ideiglenes blokkolás végrehajtása már nem a bírósági végrehajtó közreműködésével, hanem az NMHH-n keresztül történik. A végrehajtást ugyancsak az NMHH szervezi és ellenőrzi. A kötelezettség tényét az NMHH bevezeti a már említett KEHTA-ba, ezzel egyidejűleg elektronikus úton az elektronikus hírközlési szolgáltatókat is értesíti a bíróság határozatáról. A kötelezettség végrehajtására, ahogy az ideiglenes eltávolítás esetében, itt is az értesítéstől számított egy munkanap áll rendelkezésre. A teljesítés elmaradása esetén az NMHH értesíti a bíróságot.

A fokozatosság elvére tekintettel az ideiglenes blokkolást a bíróság megszünteti, ha a korábban kötelezett tárhelyszolgáltató eleget tesz az ideiglenes eltávolítási kötelezettségnek.⁸⁰² A megszüntetésről való tájékoztatás szintén az NMHH-n keresztül történik, tulajdonkép-

---

799 Kivéve a Btk. 77. § (2) bekezdésében szabályozott esetkört, vagyis ha gyermekkor, kóros elmállapot, vagy a Btk.-ban meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető az illető, de végleges hozzáférhetetlenné tételnek lenne helye.

800 Megjegyzendő, hogy míg a tárhelyszolgáltató meghatározásával kapcsolatban a Be. kifejezetten utal az Ekertv.-re, addig az elektronikus hírközlési szolgáltatók esetén ilyen törvényi utalást nem találhatunk. Az elnevezésből kiindulva azonban értelemszerűen az Eht. 188. §-ában található értelmező rendelkezések 14. pontjában található definíciót szükséges felhívni: „Elektronikus hírközlő hálózat üzemeltetője, valamint elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó természetes, illetőleg jogi személy.” Ez a fogalom pedig egész biztosan felöleli az Ekertv. 2. § la) pontjába foglalt ISP-eket is.

801 Kábítószer-kereskedelem (Btk. 176–177. §), kóros szenvedélykeltés (Btk. 181. §), kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 182. §), kábítószer-prekurzorral visszaélés (Btk. 183. §), új pszichoaktív anyaggal visszaélés (Btk. 184–184/A. §), gyermekpornográfia (Btk. 204. §), állam elleni bűncselekmény (Btk. XXIV. fejezet), terrorcselekmény (Btk. 314–316. §).

802 Továbbá értelemszerűen akkor is, ha az elrendelés oka egyéb okból megszűnt, a nyomozást megszüntették, kivéve a Btk. 77. § (2) bekezdését itt is, továbbá ha az eljárás megszűnt és a bíróság nem rendelte el a végleges hozzáférhetetlenné tételt.

pen az elrendeléssel azonos eljárás szerint (törlés a KEHTA-ból, elektronikus értesítés, egy munkanapon belüli teljesítési kötelezettség, ennek elmaradása esetén a bíróság értesítése). A tárhelyszolgáltató bírságolásával azonos módon a bíróság (hivatalból vagy az ügyész indítványára) az elektronikus hírközlési szolgáltatóval szemben a hozzáférés ideiglenes megakadályozására vagy a hozzáférés újbóli biztosítására vonatkozó kötelezettség elmulasztása miatt százezer forinttól egymillió forintig terjedő rendbíróságot szabhat ki, akár ismételten is.

A Be. vonatkozó szakaszai 2013. július 1-jén léptek hatályba (egyes részeik csak 2014. január 1-jén), emiatt kikristályosodott bírói gyakorlatról nem beszélhetünk. A büntetőeljárások során elrendelt ideiglenes hozzáférhetetlenné tételek (annak esetei, gyakorisága) kitűnően vizsgálhatók lennének a KEHTA-adatbázis alapján, ez azonban – mint már korábban kitértem rá – nem nyilvános. A vonatkozó esetjoggal kapcsolatban közérdekű adatigényléssel fordultam a Legfőbb Ügyészséghez, amely kiterjedt az érintett Be. és Btk. szakaszok alkalmazására is. A 2015. november 17-i válaszlevél nem tért ki az ideiglenes esetkörökre, mindössze a végleges hozzáférhetetlenné tétel (Btk. 77. §) alkalmazásával kapcsolatban adott információkat, ezeket az alábbiakban ismertetem.

Az elektronikus adat elérésének ideiglenes korlátozása mellett a büntetőjog természetesen ismer erre vonatkozó végleges jellegű intézkedést is, ezt a Btk. 63. §-a az „elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele” elnevezéssel illeti, ami elrendelhető önállóan, vagy büntetés, vagy más intézkedés mellett is. Az intézkedésre vonatkozó részletszabályokat a 77. §-ban találhatjuk. A törvény három vagylagos esetkört határoz meg, eszerint a végleges hozzáférhetetlenné tételt el kell rendelni olyan elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatra, amelynek hozzáférhetővé tétele vagy közzététele bűncselekményt valósít meg, vagy amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy amely a bűncselekmény elkövetése útján jött lére (az intézkedés meghatározásának módja erősen emlékeztet az elkobzás szabályaira).

A törvényi meghatározásból következő és elsősorban kiemelő, hogy ez az intézkedés elvben bármilyen bűncselekménnyel összefüggésben alkalmazható. Azaz a Be.-ben – a hozzáférés ideiglenes megakadályozásával kapcsolatban – felsorolt, kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmények mellett egyéb bűncselekmények is szóba jöhetnek, így pl. a becsületsértés, az üzleti vagy gazdasági titok megsértése, más titoksértési esetkörök, vagy a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények (bitorlás, szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, iparjogvédelmi jogok megsértése stb.) Lényeges megjegyezni, hogy a végleges hozzáférhetetlenné tételt akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor, kóros elmeállapot, vagy törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok miatt nem büntethető, illetve ha az elkövetőt megrovásban részesítették.

A releváns ítélkezési gyakorlattal kapcsolatban – a bírósági határozatok gyűjteményében végzett kutatásom alapján is – megállapítható, hogy egyelőre nem található olyan releváns döntés, amelyben a végleges hozzáférhetetlenné tételt alkalmazták volna. A 2015 januárjában napvilágot látott sajtóértesülések szerint azonban a kurucz.info-val szemben (egy holokauszt-tagadó cikk és kommentjei miatt) megtörtént a jogintézmény első „tesztje”.⁸⁰³ A vonatkozó jogi rendelkezések szerint a bíróság először az egyébként amerikai tárhelyszolgáltatót kötelezhette – 1 munkanapos határidővel – a törlésre, ezután következhetett a külföldi hatóságok jogsegély keretében történő megkeresése, majd a fent már ismertetett KEHTA-n keresztül történő végleges hozzáférhetetlenné tétel. Az ügyészégi adatigénylésre kapott válasz szerint

---

803 www.atlatszo.hu/2015/01/17/mar-a-csata-elott-nyert-a-kurucz-info-a-bunteto-igazsagszolgaltatassal-szemben/

azonban a végleges blokkolás még nem következhetett be. Sőt a Btk. 77. §-át – az ügyészség Vádképviselői Informatikai Rendszeréből (VIR) kinyert és az ügyészség által a közérdekű adatigénylésemre tekintettel közölt információk szerint – még nem alkalmazták.⁸⁰⁴ A Btk. 77. §-a egyik kétségtelen gyakorlati problémája, hogy a tartalom külföldről, vagy legalábbis külföldi IP-cím közbeiktatásával továbbra is elérhető marad.

A Btk.-ban szabályozott és fentiekben ismertetett végleges hozzáférhetetlenné tétel végrehajtási szabályait egyrészt a büntetés-végrehajtási törvény (Bvtv.) 324. §-a, másrészt a Be. 596/A. §-a tartalmazza. Előbbi a végleges hozzáférhetetlenné tétel tárhelyszolgáltatón keresztül történő végrehajtása (végleges eltávolítás), míg utóbbi (az alábbiakban ismertetett egy esetet kivéve) a tárhelyszolgáltató kötelezetésének sikertelensége esetén a hozzáférhetetlenné tétel ISP-n keresztül végrehajtása (blokkolás).⁸⁰⁵ A Be. 596/A. §-ában tulajdonképpen a hozzáférhetetlenné tétel *ultima ratio*-ját találhatjuk a bonyolultnak ható kifejezéssel illetett, „Rendelkezés az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének a hozzáférés végleges megakadályozásával történő végrehajtásáról” cím alatt, ennek szabályanyagában ismét tetten érhető az egymásra épülő szankciók fokozatossága: a végleges blokkolást végső eszközként alkalmazhatja a bíróság, ha a büntetőeljárás befejezésekor az ideiglenes blokkolás még fennállt, és a blokkolás továbbra is indokolt, vagy ha a végleges hozzáférhetetlenné tétel tárhelyszolgáltatón keresztül történő végrehajtása nem vezetett eredményre. Ez utóbbinak több aletetét határozza meg a törvény: a) a tárhelyszolgáltató a kiszabott pénzbírság ellenére sem teljesíti ideiglenes eltávolítási kötelezettségét; b) a végleges hozzáférhetetlenné tételt gyermekpornográfia (Btk. 204. §) miatt rendelték el, és a tárhelyszolgáltató e kötelezettségének nem tett eleget (ebben az esetben a pénzbírság kiszabása nem feltétel); c) a végleges hozzáférhetetlenné tételre vonatkozóan a külföldi hatóság jogsegély iránti megkeresése – 30 napon belül – nem vezetett eredményre.

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy az első esetkör kivételével minden esetben a blokkolás előfeltétele az, hogy a végleges hozzáférhetetlenné tételt (kevésbé drasztikus módon, azaz) a tárhelyszolgáltatón keresztül kísérelje meg a bíróság.⁸⁰⁶ A határozat közlésére és a jogorvoslatra vonatkozó garanciális szabályokat az ideiglenes blokkoláshoz hasonlóan a végleges esetkörben is megadja a törvény (hirdetményi kézbesítés, fellebbezés).⁸⁰⁷ Szintén garanciális rendelkezés, hogy amennyiben a tárhelyszolgáltató időközben teljesíti a végleges eltávolításra vonatkozó kötelezettségét, az ügyész indítványára a bíróság megszünteti a végleges blokkolást. A bíróságnak ebben az esetben is lehetősége van arra, hogy amennyiben az ISP nem teljesíti kötelezettségét, 100 ezer forinttól 1 millió forintig terjedő rendbírságot szabjon ki.

---

804 „Az eddig feldolgozott adatok alapján a jogintézmény bevezetése óta eltelt időben nem volt olyan vádlott, akivel szemben az ügyész elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételére irányuló indítványt tett, illetve akivel szemben a bíróság ezt az intézkedést alkalmazta.” (Adatgyűjtés időpontja: 2015. november 16., az adatbázis aktualitása: 2015. november 12.)

805 A szabályok külön tartásának (Be. és Bvtv.) okaként szolgálhat, hogy a tárhelyszolgáltató kötelezettségének végrehajtását a bírósági végrehajtóhoz, a bírságolást pedig a büntetés-végrehajtási bíróhoz telepíti a jogalkotó, így ennek a Bvtv.-ben történő elhelyezése rendszertanilag valóban indokolható, míg az ISP-n keresztül történő végleges blokkolás az ideiglenes blokkolásnál megismert módon (NMHH útján, KEHTA-n keresztül) történik, így a Be.-ben található utaló szabályok miatt szintén indokolható a külön tartás.

806 Ezt fejezi ki a Bvtv. 324. § (1) bekezdése is, ami szerint az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételének teljesítésére – a Be. 596/A. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott kivétellel – az Ekertv.-ben meghatározott tárhelyszolgáltató köteles.

807 Be. 596/A. § (3) bekezdés.

6.2. Közigazgatási jogi megoldások

Az egyén felelőssége a fájlmegosztással kapcsolatos ügyekben nagyon nehezen állapítható meg, a beazonosíthatóság és bizonyíthatóság számos akadályba ütközhet, a kár fogalma és összezszerősége nehezen határozható meg, a polgári per hosszadalmas lehet, a büntetőjog *ultima ratio* eszközrendszerét alkalmazni azonban az átlagfelhasználókkal szemben nem tűnik hosszú távon adekvátnak. Ezért a szubjektív és objektivizált szubjektív felelősségi modellek helyett egyes országokban egyfajta objektív, a jogsértés tényére alapozott, annak megelőzésére, továbbá visszaszorítására fókuszáló preventív-represszív rendszer kiépítése tűnhet racionálisnak. Nem kétséges, hogy párhuzam vonható pl. az egyes közlekedési szabálysértések esetén alkalmazott objektív alapú közigazgatási bírság intézményével.⁸⁰⁸ Érdekes, ám egyelőre nehezen megítélhető kérdés, hogy a következőkben ismertetett megoldások egyben a reparatív cél elvetését is jelentik-e. (Megjegyzendő, hogy a preventív cél deklaráltan sosem veszett ki a magánjogi felelősségből, mégis belátható, hogy a sokkal dominánsabb közjogi, erősen represszív szankciórendszerrel megvalósított prevenció ezeken a területeken a polgári jogi szankciót némileg kiegészítővé változtathatja.)

Gyakori megoldás a közigazgatási objektív felelősség bevezetése azokban az esetekben, ahol egy adott, jogilag értékelt magatartást több jogág szabályai fedik át (polgári jog, szabálysértési jog, büntetőjog).⁸⁰⁹ A közigazgatási objektív felelősség kapcsán gyakran vannak párhuzamokat a polgári jogi objektív felelősséggel, ami valóban az előbbi bölcsőjének tekinthető: „Az objektív felelősség jogintézménye a polgári jogból került át a közigazgatási jog eszköztárába, mégpedig a veszélyes üzemi felelősség »közjogiasítása« révén.”⁸¹⁰ Funkcionális megközelítés szerint a közigazgatási objektív alapú szankcionálás elsődleges célja a teljesítési kényszer megteremtése, vagyis maga a jogérvényesítés.

Felmerül tehát a kérdés: ha a szubjektív alapú büntetőjogi és polgári jogi felelősségi modellek alkalmazása ilyen tömeges jogsértések esetén kevésbé hatékony, alkalmas lehet-e egy objektív alapú közigazgatási szankció, amely a jogsértő helyett a jogsértésre fókuszál? Franciaországban a kormányzat a digitális környezetben zajló szerzői jogsértések visszaszorítására kidolgozta a fokozatos válasz módszerét (*graduated response*), amit ellenzői a „három csapás” módszereként is emlegetnek.⁸¹¹ A francia megoldás központi eleme a HADOPI elnevezésű közigazgatási szerv, amin keresztül az állam közjogi úton igyekszik felvenni a harcot a jogsértésekkel szemben. Az eljárás alá vont személy nem feltétlenül az, aki a jogsértést ténylegesen elkövette, ugyanis az IP-címek alapján a hatóság az előfizetők ellen indít eljárásokat. Akik nem reagálnak a szerzői jogok megsértésével kapcsolatban hozzájuk érkező panaszokra, azok internetes hozzáférésüket kockáztatják.

Az eljárás röviden összefoglalva a következő. Első lépésben a HADOPI egy figyelmeztető e-mailt küld, amelyben tájékoztat a jogsértés észleléséről, és felhívja a felhasználót, hogy hagyja abba a jogsértő cselekményt, továbbá megjelöli az ennek elmaradása esetén alkalmazható szankciókat is. A következő lépésre akkor kerülhet sor, ha a jogsértés az első e-mail kiküldésétől számított hat hónapon belül megismétlődik. Ebben az esetben egy újabb fi-

808 Vö. TÓTH 2010, 1.

809 A közigazgatási modellek táblázatos összehasonlításáért l. MEZEI 2012a, 209.

810 NAGY 2008, 4.

811 JANCIC 2010, 436.

gyelmeztető levelet küldenek. Harmadik lépésként a HADOPI az alábbi két lehetőség közül választhatott. Az (első törvényváltozat szerinti) egyik lehetőség, hogy egy kontradiktórius eljárást követően felfüggeszti a szolgáltatást, ennek időtartama három hónaptól egy évig terjedhet.⁸¹² Ez idő alatt a felhasználó nem köthet más internetelőfizetői szerződést sem. A közigazgatási szankció tehát polgári jogi következményeket is kivált, hiszen módosítja a hatályos szerződés tartalmát, továbbá időlegesen kizárja a máshol történő szerződéskötés lehetőségét, így erősen korlátozza a szerződési szabadság polgári jogi alapelvét. A másik lehetőség, hogy végzést hoznak, amelyben utasítják a jogsértő felhasználót, hogy tegyen intézkedéseket a jövőbeni jogsértések elkerülése érdekében, és ezekről tájékoztassa a HADOPI-t. Értelemszerűen a harmadik lépcsőt vitatták a legtöbben, mivel az eredeti koncepció szerint nem volt szükség hozzá előzetes bírósági döntésre.

A törvényt az Alkotmánytanács előtt támadták meg, és az elbukott az alkotmányossági kontrollon, ezután újabb ilyen tárgyú törvényt terjesztettek be még 2009 júniusában.⁸¹³ A felfüggesztés immár legfeljebb egyhónapos időtartamra lehetséges, valamint ugyanezen időszakban az újabb szerződéskötés tilalmát is megfogalmazták mint az illegális másolatkészítés elleni kiegészítő védelmi eszközt. Azonban az Alkotmánytanács döntésével összhangban a HADOPI csak a jogsértést állapíthatja meg, a szolgáltatás felfüggesztéséről szóló döntést a bíróságnak kell meghoznia, és erre kizárólag súlyos gondatlanság (*negligence caractérisée*) esetén van lehetőség (igaz gyorsított eljárásban). Továbbá csak meghatározott jogsértések esetén van mód az internethozzáférés legfeljebb egy hónapra történő szüneteltetésére. Mindezekkel párhuzamban a felhasználó jogait is megerősítették. Tájékoztatni kell ugyanis arról, hogy jelentéseket küldenek róla, joga van a meghallgatáshoz, az eljárás során keletkezett iratokba történő betekintéshez. Az első figyelmeztetésben pedig fel kell hívni a figyelmét arra, hogy a hozzáféréseinek felfüggesztésére is lehetőség van. Továbbá a második e-mail mellett postai úton is figyelmeztetni kell a felhasználót. Ezt a törvényt is megtámadták az Alkotmánytanács előtt, de már sikertelenül. Innentől csak az maradt nyitott kérdés, vajon beváltja-e a törvény a hozzá fűzött jogalkotói reményeket.

Igaz, hogy a szabályozás, különösen annak kezdeti tervezete komoly aggályokat vetett fel alapjogi szempontból, azonban hatékony eszköznek tűnik. Egy 2010-es felmérés szerint a törvény elfogadása óta az illegális fájlletöltők 53%-a vagy felhagyott az ilyen irányú tevékenységgel (29%), vagy mérsékelte azt (24%).⁸¹⁴ Az első figyelmeztető e-mailek kiküldésére 2010. október 1-jén került sor, 2011 júniusában már a második figyelmeztetések kiküldésénél tartott a hatóság. A harmadik szakaszba csekély számú ügy lépett, tehát messzemenő következtetéseket még mindig nem lehet levonni. Főleg úgy, hogy a HADOPI eljárását követő első bírósági döntés 2012 szeptemberében született.⁸¹⁵ Az viszont tény, hogy az eljáró hatóság nem kis ügybuzgalommal vetette bele magát a munkába, ugyanis már 2011 májusában 11500 IP-cím azonosítását kérték az ISP-ktől (viszont csak a vizsgált IP-címek 89%-át sikerült azono-

---

812 A szolgáltatás felfüggesztésének elképzelése nem példa nélküli, az USA egyes egyetemein pl. már ismert volt ez a lehetőség. SIRINELLI 2010, 487.

813 LOI n° 2009-669 du 12 juin 2009 favorisant la diffusion et la protection de la création sur internet, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000020735432&categorieLien=id>

814 IFPI 2011, 18; a 2012-ben közzétett adatok szerint a P2P-használat 26%-kal csökkent az első figyelmeztetések kiküldése óta. A P2P-felhasználók 71%-a gondolja úgy, hogy ha figyelmeztetik, abbahagyja a jogsértő magatartást. L. IFPI 2012, 3.

815 <http://copyrightinthexxcentury.blogspot.hu/2012/09/parizsbol-jelentem-megszuletett-az-első.html>

sítani.)⁸¹⁶ 2013 nyarán lényeges változás következett be a szabályozásban, ugyanis eltörölték az internet-hozzáférés blokkolását.⁸¹⁷ A rendszer bevezetésétől 2013. június végéig összesen 7718000 kérelmet terjesztettek elő az előfizetők azonosítására, ami több mint napi 20 ezer kérelmet jelent, a hatóság ugyanezen időszakban közel kétmillió első és 186 ezer második figyelmeztetést küldött ki.⁸¹⁸ A kiküldött első figyelmeztetések száma 2015-ig már elérte az 5 milliót.⁸¹⁹

Annak ellenére, hogy a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok belső piaci érvényesítésének megerősítéséről szóló ún. Gallo-jelentés kiemelte, nem az egyének elleni szankciókat tartja hosszú távon követendőnek,⁸²⁰ a franciához hasonló módszert szándékoznak bevezetni Angliában is.⁸²¹ Sőt a legfrissebb hírek szerint Olaszországban is hasonló fellépést fontolgatnak, azaz a különbséggel, hogy itt a három csapás helyett lényegében egy csapásból állna a rendszer (azaz gyakorlatilag rögtön alkalmazható lenne a szolgáltatás felfüggesztésének szankciója).⁸²²

Angliában a 2010-es Digital Economy Act a következő, franciához hasonló rendszert vezetett be.⁸²³ Az eljárás kétlépcsős lenne: az első szakaszban figyelmeztetést küldenek, ezután következhetnek a technikai intézkedések. A figyelmeztetések egy közigazgatási szerv, az Office of Communications (Ofcom) felügyelete mellett zajlanak, az eljárási rendet pedig egy, a kezdeti kötelezettségeket (pl. a bizonyítás szabályai, a felhasználók azonosítása, figyelmeztetések) magában foglaló kódex határozza meg (*initial obligations code*),⁸²⁴ aminek létrehozásában és kikényszerítésében is jelentős feladatai vannak az Ofcomnak.⁸²⁵ Ha a figyelmeztetési szakasz nem vezet eredményre, akkor elrendelhető, hogy a szolgáltató technikai intézkedéseket alkalmazzon a felhasználóval szemben.

A figyelmeztetési szakasz lényege, hogy a jogkezelő jelentést küld az ISP felé, amiben megjelöli a szerzői jogsértést és az IP-címeket, továbbá a bizonyítási eszköz beszerzésének idejét. (A megfelelő bizonyítékokat és a bizonyosság kellő szintjét a kódexben kell meghatározni. A jelentést a bizonyítási eszköz beszerzésétől számított egy hónapon belül kell elküldeni a szolgáltatónak.) Ezután a szolgáltatók megkeresik az IP-címhez kapcsolódó felhasználói adatokat, és kiküldik a figyelmeztetéseket. Ha a kiküldött jelentések száma eléri a kódexben

---

816 HAJDÚ 2011, 200.

817 <http://copy21.com/2013/07/egy-jogintezmeny-nekrologja/>

818 <http://copy21.com/2013/11/a-hadopi-eves-jelentes/>

819 <http://copy21.com/2015/08/hirmorzsak-5-14/>

820 Az Európai Parlament 2010. szeptember 22-i állásfoglalása a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok belső piaci érvényesítésének megerősítéséről [2009/2178 (INI)].

821 Utalhatunk itt az ír Eircom és a jogvédő szervezetek egyezsége nyomán kialakult rendszerre. Hasonló egyezséget kötöttek 2011-ben az USA legnagyobb szolgáltatói a jogvédő szervezetekkel (MPAA és RIAA), a megegyezés értelmében hat figyelmeztetés után az ISP-k különböző intézkedéseket foganatosíthatnak, pl. időlegesen lassíthatják vagy szüneteltethetik a szolgáltatást az adott felhasználó vonatkozásában, <http://torrentfreak.com/bittorrent-crackdown-center-prepares-to-punish-pirates-120402/>

822 <http://torrentfreak.com/italy-proposes-draconian-one-strike-anti-piracy-law-110921>. Az olasz szabályozás lényeges eltérést mutat abban is, hogy az eljárást nemcsak a jogkezelő szervezetek kezdeményezhetik, hanem gyakorlatilag bárki, aki „érdekelt személy”.

823 A törvény 3–18. §-ai a szerzői jog online megsértéséről rendelkeztek, új szakaszokat hozva létre a 2003-as Communications Actben (124A–N szakaszok).

824 Digital Economy Act 7., 4., 13., 15. szakaszok. A kódex megalkotására és tartalmi követelményeire vonatkozó szabályokat maga a Digital Economy Act határozza meg.

825 A megalkotás folyamatában az Ofcom az államtitkárral egyetértésben betereszti a kódex tervezetét az Országgyűléshez.

meghatározott számot, a szolgáltatóknak létre kell hozni egy szerzői jogsértéseket tartalmazó listát, amelyen az IP-címeket is feltüntetik (ezáltal az ismételt jogsértések könnyebben felderíthetők, feltéve legalábbis, hogy nem dinamikus IP-címről van szó).⁸²⁶ Ebben a szakaszban, bár a jogosultak hozzáférhetnek a listához, a személyes adatokat még nem érhetik el. Az ezekhez való hozzáféréshez bírósági végzés szükséges, aminek alapján a szolgáltatónak ki kell adnia a szükséges adatokat. A kívánt adatok birtokában pedig megindulhat a polgári per.

Természetesen a törvény lehetőséget biztosít a felhasználóknak arra, hogy egy – az Ofcom által felállított – szervhez forduljanak az adott jelentés elleni jogorvoslatért, vagy a kódexben meghatározott eljárási szabályszegések esetén. Nem mindenki ellen alkalmazható azonban a szankciók teljes skálája, ugyanis a kódex meghatározza, hány jelentés vagy milyen gyakori jogsértések szükségesek ahhoz, hogy valaki „releváns felhasználónak” minősüljön. (A minősítéshez figyelembe vehető jogsértések legfeljebb az eljárás megindítását megelőző egy évből származhatnak.) Ha az adott felhasználó relevánsnak minősül, a szolgáltatónak el kell készítenie egy jegyzéket a jogsértéseivel kapcsolatban. A figyelmeztetések után következhetnek a technikai intézkedések,⁸²⁷ amik között szerepel a sebesség csökkentése, annak megakadályozása, hogy a felhasználó bizonyos tartalmakat elérjen, a szolgáltatás felfüggesztése, vagy annak korlátozása.

Bár jelenleg is van lehetőség arra, hogy az IP-címeket a bíróság döntése alapján kikérjék a jogkezelők, a dinamikus IP-címek miatt egyenként kellett ezt megtenniük, és nekik kellett ezeket összekapcsolni ismétlődő jogsértések esetén a személyes adatokkal. A törvény szerint azonban jegyzéket kell készíteni, ennek kötelezettsége és (nem utolsó sorban) költsége pedig gyakorlatilag az internetszolgáltatókat terheli.

A törvény nagy visszhangot váltott ki a magánszemélyek és szervezetek körében is, és az ISP-k is aktív szerepet vállaltak az ellenkampányban. Az egyik internetszolgáltató (TalkTalk) külön honlapot is létrehozott „Don't disconnect us” néven, amin aláírásokat gyűjtenek a törvény ellen.⁸²⁸ Miért tiltakoztak az ISP-k? Mert az eljárás aránytalan költségeket róna rájuk az adminisztratív kötelezettségek miatt, mindemeltt egyszerű piaczgazdasági oka is van: az internetszolgáltatás felfüggesztésével ugyanis felhasználókat veszítenének. Képzeljük csak el, hogy az illegális fájletöltést teljesen kiküszöböljük – elég valószínű, hogy az egyre nagyobb sávszélességet biztosító internetszolgáltatások iránti igény a lakossági fogyasztók körében jelentősen visszaesne, ami hosszú távon akár a technológia fejlődésére is kihathat.

A két legnagyobb szolgáltató, a TalkTalk és British Telecom, megtámadta a szabályozást a High Court előtt, kérve a törvény jogi felülvizsgálatát, számos érvet sorakoztatva fel annak jogellenessége mellett. A legtöbbet hangoztatott érv a jogalkotási szabályok megszegése volt.⁸²⁹ A tervezett szabályozás ugyanis olyan szolgáltatásokat érint, amelyekkel kapcsolat-

---

826 Az IP-cím szolgáltatótól függően statikus, vagy dinamikus, azaz a szolgáltató által újraosztott cím lehet. A dinamikus IP-címeket többek között az IP-cím tartományának véges volta miatt alakították ki, ugyanis a hálózatról lekapcsolódó gép IP-címe újra kiosztásra kerülhet. A gyakorlatban egyes szolgáltatók nem rendelkeznek annyi felhasználóval, hogy az IP-címek folyamatos újraosztása indokolt legyen, így hosszabb időtartam is eltelhet, amíg az adott gép automatikusan új IP-címet kap. Az IP-címek véges száma miatt egy új, az eddiginél (IPv4) jóval összetettebb protokollt alakítottak ki (IPv6), ami elvben (legalábbis a mennyiségi problémát tekintve) lehetővé tehetné a statikus IP-címek használatát.

827 Ezeket a Communications Act 124G szakasz (3) bekezdése tartalmazza.

828 <http://www.dontdisconnect.us/>

829 British Telecommunications Plc and TalkTalk Telecom Group Plc v. The Secretary of State of Business, Innovation and Skills, <http://www.talktalkblog.co.uk/download/sfg-final.pdf>, 3–4.

ban a vonatkozó uniós irányelv⁸³⁰ értelmében a törvényhozónak jelzési kötelezettsége van az Európai Unió Bizottsága felé, továbbá a szabályozás nem áll összhangban többek között az Eker-irányelvvel, valamint az Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelvvel.⁸³¹ A High Court azonban nem találta jogellenesnek a törvényt, kivéve annak a költségek viselésével kapcsolatos rendelkezéseit. A döntés ellen a két internetszolgáltató jogorvoslattal élt, azonban a High Court már nem találta megalapozottnak a jogellenességgel kapcsolatos aggályait.⁸³²

2014. július 19-én az Egyesült Királyság kormánya elindította a Creative Content UK elnevezésű kezdeményezést, ami tulajdonképpen a fokozatos válasz önkéntes rendszere. Ez tulajdonképpen a film- és hangfelvétel előállító szervezetek, valamint a négy legnagyobb ISP (Sky, British Telecom, TalkTalk és Virgin Media) megállapodása arra nézve, hogy önkéntes alapon alkalmazzák a fokozatos válasz rendszerét. A megállapodás azonban nem csak ezt foglalta magában, 2015 tavaszán ugyanis egy ismeretterjesztő kampányt is indítottak.⁸³³

Bár e könyvnek nem tárgya az amerikai szabályozás részletes tárgyalása, meg kell említeni, hogy 2013 februárjában az európai modellhez hasonló (hat lépcsőből álló – *six strikes*) fokozatos rendszert indítottak útjára az USA-ban.⁸³⁴

---

830 98/34/EK irányelv a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályok megállapításáról.

831 2002/58/EK irányelv az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről (Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv).

832 <http://www.stm-assoc.org/industry-news/uk-high-court-upholds-digital-economy-act/>; l. még <http://www.telegraph.co.uk/technology/news/9125749/BT-and-TalkTalk-lose-internet-piracy-appeal.html>. Az ítélet elérhető itt: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Admin/2011/1021.html>. Lásd még MEZEI 2012a, 204–207 és 209–210.

833 http://graduatedresponse.org/new/?page_id=26

834 <http://copy21.com/2013/01/hirmorzsak-3-3/>; l. még <http://copy21.com/2014/05/mennyire-sikeres-az-amerikai-hat-csapas-rendszer/>

7. Alternatív megoldások

7.1. Magánjogi alternatívák

Az eddig elemzett felelősségi megoldások mellett más magánjogi alternatívák alkalmazása is felvethető. Az egyik ilyen lehetőség egy – akár önkéntes, akár kötelező – kollektív licenc-rendszer kialakítása, ami a teljes (pl. zenei) piacot egységében kezelné, és egy általánydíj ellenében az illető azt és annyit tölthetne le, amit és amennyit csak akar.⁸³⁵ (Egy minden műtípusra vonatkozó rendszer minden bizonynyal komoly ellenállásba ütközne.) Bár ez vélhetően gyengítené a kiadók piaci pozícióit, azonban általában véve pozitív gazdasági érvek is felhozhatók mellette. Például csökkentené a több országban is alkalmazott, közreműködői felelősség által előmozdított ellenőrzési és monitorozási költségeket, bár nyilván egy ilyen rendszer alkalmazása mellett is lennének digitális környezetben elkövetett szerzői jogsértések, ezek száma azonban a P2P fájlmegosztó rendszerekben történő forgalom legalizálása folytán nagymértékben csökkenne, így a tömeges polgári perek is megszűnnének, ezáltal megtakarítva a jogosulti oldalon az igényérvényesítési költségeket. Összességében ez a rendszer a felelősségi alapon történő kártelepítés helyett a nyílt kárelosztás rendszerére váltana, amely az eddigi, egyes felhasználók által fizetett kártérítési összegek helyett a folyamat által realizált károkat osztásadalmi szinten osztaná el. Mellette szóló érv továbbá, hogy jelenleg is alkalmaznak jogdíjfizetési rendszereket több európai tagállamban.⁸³⁶ Ennek elméleti megalapozása adekvát kiindulópont lehetne, azonban a jelenlegi rendszer több ponton vitatott (pl. az elosztás egyenlőtlensége, a felhasználás mértéke közötti különbségek, a szabad felhasználás és az alkalmazott technikai korlátozások viszonya).⁸³⁷

Szinger és Tóth szerint a kompenzációs jogdíj azért is „bravúros”, mert eltávolítja a jogdíjfizetést a privát szférától. (Bár a szerzők is megjegyzik, hogy a kötelezettek végső soron a fogyasztókra hárítják át a megfizetett díjakat.) Az új rendszer azonban annyiban lenne más, hogy speciálisan erre az esetkörüre nézve bővítené a díjfizetési kötelezettséget, teljesen legitímálva ezzel a fájlmegosztást. Az angol Amstrad-ügyben pl. a bíróság kifejezetten utalt egy széleskörű, eszközökre vetett jogdíj hiányára.⁸³⁸ A méltányos díjak rendszerének kiterjesztése a személyi számítógépekre (pontosabban azok vételárába kalkulálva) is logikus és több szempontból indokolható lépés lenne, mivel a fájlmegosztás során a többszörözést ténylegesen ezek végzik, és a tartalom tárolása is ezek merevlemezén történik. (Ilyen megoldás pl. Németországban ismert.)⁸³⁹

---

835 Lásd még LOHMANN 2008, az Electronic Frontier Foundation javaslatáról.

836 A Copyright Levies Reform Alliance 2006-os jelentése szerint az európai jogdíj-rendszerek között lényeges aránytalanságok figyelhetők meg, l. http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/other_actions/hearing%20col/eicta_clra_hear_col_2006_en.pdf. Az Európai jogdíj-rendszerek összehasonlító elemzéséért l. KRETSCHMER 2011, 1–74.

837 Vö. SZINGER–TÓTH 2004, 248–250; YU 2004, 9–11. Yu véleménye szerint egy kötelező jogdíjfizetési rendszer bevezetése végső soron árnövekedéshez vezethetne.

838 SPINDLER–LEISTNER 2006, 811.

839 VG Media v. Fujitsu Siemens, LG München I, 23.12.2004 – 7 O 18484/03. Ebben az esetben a Münchener LG 12 eurós díj fizetésére kötelezte a számítógépek gyártóját minden egyes eladott számítógép után. (Lásd még BVerfG, 21.12.2010 – 1 BvR 3461/08.) Az ügy végül az EUB-ig jutott, l. a C-459/11. számú ügyet (továbbá az ehhez kapcsolódó C-457/11 és C-458/11 ügyeket).

A modellnek rendkívül sok variánsa képzelhető el, lehetne pl. önkéntes vagy kötelező. Az önkéntesség egyrészt a felhasználók, másrészt a jogosultak oldalán is megjelenhet. A másik módozat a kötelezően fizetendő (ittthon méltányosnak is nevezett) díjigények rendszere lenne, amit több nemzeti jogrendszer is alkalmaz, de egyikben sem terjesztették ki a P2P rendszerű fájlmegosztásra.⁸⁴⁰ Ehhez arra lenne szükség, hogy az internetes forgalmat bizonyos szintig monitorozzák és nyomonkövessék, továbbá a reprodukált fájlok tartalmazzanak egy le nem „fejthető”, a jogosult adatait tartalmazó hitelesítő elemet.⁸⁴¹ Utóbbi a beszedett jogdíjak elosztása szempontjából lenne elengedhetetlen. Elképzelhető lenne a jogdíjfizetési kötelezettség meghatározása is az internetes forgalom arányában, ez viszont nem kizárólag a P2P-rendszereket használókat sújtaná. Felvethető az is, hogy ne közvetlenül az egyéni felhasználókat kötelezzék díj fizetésére, hanem a díjat valamelyik, a folyamatban közvetítő szereplő fizesse (internetszolgáltató, szoftver vagy szolgáltatás üzemeltetője). Ennek költségét azonban a piac működésének logikája mentén áthárítanák a fogyasztókra, azokat is fizetésre kötelezve, akik az internetet túlnyomó részben vagy teljes mértékben más felhasználási célokból veszik igénybe.

A kompenzációs megoldások közös jellemzője, hogy gyakorlatilag az intézményes bevezetéstől eltekintve, egy idő után levethetnék magukról a jogi szabályozás kényszerzubbonyát, és a finomhangolás után többé-kevésbé automatizálva működnének. A legújabb megoldási javaslatok lényegi eleme továbbá, hogy elszakítja a díjfizetési rendszert a jogkezelőktől, ezáltal közvetlenebbé téve azt.⁸⁴² Az adminisztrációs és allokációs feladatokat egy központi szerv láthatná el. Egyes elképzelések szerint a nem kereskedelmi felhasználáson túlmutató (tehát egységes, minden online felhasználásra vonatkozó) díjfizetési rendszert is létre lehetne hozni. Eltérések figyelhetők meg az egyes javaslatokban aszerint is, hogy milyen műtípusokra vonatkoztatva engedélyeznék a díjfizetés ellenében történő szabad felhasználást. Összességében azonban elmondható, hogy a rendszernek tetszetős előnyei lennének, hiszen tulajdonképpen jogszerűvé tenné az összes fájlmegosztó tevékenységet, megtakarítva így a polgári- és büntetőeljárások költségeinek nagy részét (mivel a jogsértéseket teljesen nem szüntetné meg). Viszont jelentős adminisztratív költségeket okozhatna, ugyanis a tényleges tartalomhasználatot nyomon kellene követni.⁸⁴³ Így a két költségtényezőt összemérve lehetne egyértelműen megállapítani, hogy összességében a procedurális költségek csökkenéséről, vagy növekedéséről beszélhetünk-e.

A rendszer bevezetésének egyik alapvető akadály a normatív eredetű, mivel a közösségi jog egyes szabályait módosítani kellene ahhoz, hogy a fájlmegosztási folyamat egészében legális lehessen. A fájlmegosztás teljes legalizálása ugyanis a szabad felhasználás fogalmát tágítaná ki. Jelenleg bár a digitális magáncélú másolatkészítés megengedhetőségét az InfoSoc-irányelv rögzíti,⁸⁴⁴ a lehívásra hozzáférhetővé tétel e kontextusban való megengedhetőségének jogalapja hiányzik. Az irányelv esetleges, utóbbira kiterjedő módosítása esetén a módosított szabá-

---

840 PEUKERT 2009, 154.

841 Egy lehetséges rendszerrel kapcsolatban l. bővebben NETANEL 2003, 35–59, továbbá pl. FISHER 2004, 199–259. Fisher elképzelésének lényege abban állna, hogy a jogosultak regisztráció után kapnának egy egyedi fájlnevet és -azonosítót, és az ezzel megjelölt fájl terjesztése esetén egy online rendszer nyomon követne minden történést, így a befolyó méltányos díjakból valóban a felhasználás arányában részesülhetnének a jogosultak.

842 MAZZIOTTI 2008, 253–256.

843 Vö. DOGAN 2005, 166–194.

844 InfoSoc-irányelv 5. cikk (2) bekezdésének b) pontja.

lyok szembe mennének az ún. háromlépcsős teszttel.⁸⁴⁵ Az azonban kétségtelen, hogy ezek megváltoztathatók. Ficsor véleménye szerint a lehívásra hozzáférhetővé tétel engedélyezési jogának korlátozása legfeljebb olyan módon áll összhangban a vonatkozó egyezményekkel, ha az kilépést engedő kötelező jogkezelés formájában történik.⁸⁴⁶ Ehhez azonban szükséges lenne egy többoldalú konszenzusra, amelyben leginkább a közvetítő piaci ágensek (kiadóvállalatok, jogkezelők) ellenérdekeltek.

Mindezek mellett az is megállapítható, hogy az uniós jogalkotás jelenlegi iránya sem ez, sokkal inkább a digitális jogkezelés (Digital Rights Management, DRM) rendszere foglalkoztatta a Bizottságot az utóbbi években, a felhasználás digitális korlátozása azonban semmiképpen sem felhasználóbarát megoldás.⁸⁴⁷ Az Európai Bizottság azért is ódzkodik új jogdíjak bevezetésétől, mert a DRM-technológiával szemben nem tartják azokat megfelelően precíznek.⁸⁴⁸ A DRM rendszer alapjait egyébként még az 1996-os WIPO Egyezmény 11. cikke fektette le,⁸⁴⁹ lehetővé téve az alkotóknak, hogy műveik digitális verzióit technológiai védelem alá helyezték. (Utóbb az ilyen műszaki védelmi intézkedések kijátszását kiemelt jogsértésként rögzítették.) Az Európai Unióban a rendszert az InfoSoc-irányelv intézményesítette.⁸⁵⁰ Több ilyen megoldás is elképzelhető, ezek közül csak az egyik a DRM-rendszer,⁸⁵¹ ami kifejezetten az adott adatállományok tényleges felhasználását vizsgálja.

A jogdíjak meghatározásánál az ilyen műszaki intézkedéseket figyelembe kell venni, ami azért problémás, mert alapvetően a díjfizetési rendszereket a széleskörű másolatkészítési jogra alapozták. A műszaki intézkedésekkel szemben felhozott ellenérvek között szerepel egyrészt, hogy bizonyos esetekben a jogszerű felhasználásnak is gátját képezik, másrészt nem csodafegyverek (azaz feltörhetőek, megkerülhetőek), harmadrészt egyes esetekben egyfajta bosszúhadjáratot gerjesztettek a fogyasztók körében.⁸⁵²

A jogdíjfizetési rendszerek mellett elképzelhető még az *online arbitráció* is, ami a jogviták gyors és olcsó rendezését tenné lehetővé. Az USA-ban már létezik egy hasonló alternatív vitarendezési lehetőség (*Uniform Dispute Resolution Policy*), ami a domainnevekkel kapcsolatos jogviták megoldására hivatott. Ennek módosított változata lehetővé tehetné, hogy a szerzői jogi jogosultak a jogsértők nagy tömegével szemben érvényesíthessék igényeiket.⁸⁵³

---

845 MAZZIOTTI 2008, 259; InfoSoc-irányelv 5. cikk (5) bekezdése szerint a „kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.” Lásd még TRIPS Egyezmény 13. szakasz. Ráadásul a vonatkozó nemzetközi dokumentumok meghatározzák azokat az esetköröket, amikor jelenleg kötelező jogdíj bevezetésére van lehetőség, ilyen a közvetítés engedélyezése és a zeneművek rögzítése. Lásd Berni Unió Egyezmény 11. cikk (2) bekezdés és 13. cikk (1) bekezdés.

846 Hivatkozta FALUDI–GYENGE 2011, 89.

847 Lásd pl. <http://asva.info/a-drm-csak-pusztit-2012-03.html>

848 QUAEVLIEG 2007, 455–456.

849 WCT 1996 11. cikk. „Contracting Parties shall provide adequate legal protection and effective legal remedies against the circumvention of effective technological measures that are used by authors in connection with the exercise of their rights under this Treaty or the Berne Convention and that restrict acts, in respect of their works, which are not authorized by the authors concerned or permitted by law.”

850 InfoSoc-irányelv 6. cikk.

851 Bővebben l. GUTMAN 2003, 134–141; l. még MAZZIOTTI 2008, 179–229.

852 BODÓ 2011, 222.

853 LEMLEY–REESE 2004b, 165–179.

7.2. Jogon kívüli megoldások

A szankció alkalmazását lehetővé tévő jogi eszközök mellett „*soft law*” eszközök alkalmazása is felvetődik. A francia jogalkotó pl. a HADOPI represszív jellegét egy sor, a hatósági eljárásnál sokkal puhább preventív kezdeményezéssel igyekezik árnyalni. A HADOPI-val kapcsolatban is hangoztatott érv a legális források, csatornák hiánya, illetve erre reflektálva ezek bővítésének szándéka. Ez azonban nem maradt üres jogalkotói ígéret, ugyanis a szerv feladatai között szerepel az is, hogy a jogszerű forrásokat jól megkülönböztethető minősítéssel lássa el (azaz pl. egy zeneszámokat legálisan lehívásra hozzáférhetővé tévő webáruház megkapja az előbbi minősítést, ezt pedig a fogyasztók felé egy logó jelzi.)⁸⁵⁴ Érdekes továbbá a Carte musique („zenekártya”) kezdeményezés, ami a fiatalok jogszerű forrásból való zenevásárlását támogatja a költségek bizonyos mértékű átvállalásával, ha az illető egy erre jogosító kártyát vásárol.⁸⁵⁵ Arra természetesen nincs garancia, hogy a kedvezmény igénybevétele után továbbra is ezt az utat választja majd az adott korcsoport zenei igényei kielégítésére. Némi „szépségtapaszt” érzete azonban lehet az intézménynek, nyilván a HADOPI társadalmi elfogadását is növelendő.

A jogi kezelési lehetőségek mellett számos nem jogi elképzelés is kialakult. Ezek között van olyan is (egyelőre eseti és kísérleti jelleggel), amely hosszú távon akár ki is iktathatná a kiadók disztribúciós, allokációs funkcióit, közvetlen piaci kapcsolatot teremtve a szerzők és a fogyasztók között. A kiadókon kívül ebben az esetben mindenki jól járhat, hiszen az ezek hasznáival csökkenő ár kedvezőbb a fogyasztókra nézve, míg a szerzők is közvetlenül és kizárólagosan részesülnek az elért nyereségből. Ezek egyelőre egyedi próbálkozások itthon (pl. a Kaukázus együttes esetében),⁸⁵⁶ és külföldön is. A brit Radiohead pl. csak digitális formában, letöltés útján tette elérhetővé az *In Rainbows* című albumát oly módon, hogy a fogyasztók eldönthették, akarnak-e egyáltalán fizetni érte, és ha igen, mennyit.⁸⁵⁷ Az Egyesült Államokban a Wilco együttesnek sikerült azért új szerződést kötnie a kiadóval, mert műveiket ők maguk tették elérhetővé ingyenesen a Grokster rendszerén, így a zeneszámok rövid idő alatt népszerűvé válhattak.⁸⁵⁸ De nagyobb vállalatokat (mint pl. a BBC-t) is foglalkoztatott a P2P-hálózatok útján történő megosztás költséghatékonyságának lehetősége.⁸⁵⁹

Emellett, ha egyelőre paradigmaváltásról nem is beszélhetünk, a digitális környezet szerzői jogi vonatkozásainak hozadékára tekintve megállapítható, hogy a klasszikus, egyénben gondolkodó szerzőideál helyére lassan a szerzőség kollektív formái lépnek.⁸⁶⁰ A kollektivizálódás alatt ehelyütt nem a szerzők érdekeinek képviseletével és jogaik kezelésével foglalkozó szervezetek megjelenését és eljárását értem, hanem a többszörözés, konvertálás és hasonló műveletek, továbbá pl. a nyílt forráskódú programok hatását az alkotói folyamatra. Ezek sok esetben be-

---

854 Ez az ún. PUR-minősítés, az ezzel ellátott oldalak listáját l. <http://www.pur.fr/>

855 Bővebben l. HAJDÚ 2011, 201.

856 <http://asva.info/ingyen-zene-a-kaukazustol-2008-10.html>

857 A kérdéses albumért a felhasználók kétharmada fizetett, a Radiohead egy vonatkozó felmérés szerint azonban így is nagyobb profitot realizálhatott, mint ha a kiadón keresztül (tradicionális) értékesítést választotta volna. Lásd még CLARK 2009, 196–197.

858 RIMMER 2007. A példát a Grokster ellen indított perben is megemlítették mint a rendszer jogszerű használatának egyik lehetséges módját.

859 LEMLEY–REESE 2004b, 137.

860 Vö. WOODMANSEE 1992, 292.

láthatatlan peremű, kreatív tölcserként szívják magukba az alkotók különböző elképzeléseit, a közösség által szelektálva, hogy mi életképes, és mi nem. Az alkotás folyamatára vonatkoztatva a fentiekre klasszikus példa a Linux operációs rendszer. A kollektív alkotás elősegítésével kapcsolatban pedig példaként hozhatók a többek között Lessig kezdeményezésére létrehozott Creative Commons (CC) licenck, amelyekben a szerzők – a műhöz csatolt jognyilatkozatban – a felhasználási feltételeket rugalmasan határozhatják meg (vagyis kijelölhetik, milyen felhasználási formák gyakorolhatók szabadon).⁸⁶¹

A megoldási javaslatok között szerepel a kiválás taktikája is, ami a jogi szabályozás helyett a piacra bízna a helyzet rendezését, pl. legális érdemi alternatívák és kedvezőbb árképzési politika meghatározásával.⁸⁶² Bár az internetes jogszerű források folyamatosan terjednek, és minőségi fejlődés is megfigyelhető,⁸⁶³ egyelőre nem egyenrangú alternatívái a jogsértés elkövetésére is alkalmas rendszereknek.⁸⁶⁴ Ezt némileg árnyalja, hogy az IFPI 2015-ös jelentése szerint az előfizetéses szolgáltatók 39%-kal erősödtek, a digitális zenepiac pedig összességében 6,9%-kal teljesített jobban.⁸⁶⁵ Megjegyzendő, hogy a torrent technológia elterjedésével a megosztott tartalmak között a filmek forgalma átvette a zeneművek helyét. Amíg eleinte a (jogszerűen vásárolt) CD és a digitálisan tömörített (MP3) fájlok között valóban kimutatható volt minőségbeli különbség, addig manapság a fájlmegosztó csatornákon azonos (bizonyos esetekben az adott piacon fellelhetőnél jobb) minőségben érhető el a filmek. (Emellett bizonyos digitális formátumokban jogszerűen nem is érhető el az adott tartalom, holott a szórakoztatóelektronikai berendezések ezeket kifejezetten preferálják.)

A prevenció nem jogi oldaláról közelítve, az oktatás is szerepet játszhat a jövőbeni változásokban, több ország (többek között Írország, Norvégia, Svédország) alkalmaz pl. olyan megoldást, amelyben leveleket küldenek ki egyes felhasználóknak.⁸⁶⁶ Ezekben tájékoztatják őket arról, hogy jogsértést követtek el. Ez felfogható a *graduated response* előszobájának is. A módszer, annak ellenére, hogy egyes országokban mérhető eredményeket mutat, gyökeres változást véleményem szerint nem eredményezhet, mivel nem a jogtudat hiányos volta játszik

---

861 A kezdeményezés Magyarországon is létezik egyesületi formában, alapszabályuk preambuluma szerint: „az internet és az új média-technológiák megjelenése e felhasználási formákat minden korábbinál gyorsabba, hatékonyabbá és népszerűbbé tette, s megváltoztatta a kulturális termelés és hozzáférés kereteit. Azok, akik ma műveikhez szabadabb hozzáférést kívánnak engedni, a Creative Commons licenck segítségével könnyedén és különösebb jogi jártasság nélkül is pontosan megszabhatják és feltüntethetik, hogy mások milyen feltételekkel használhatják fel műveiket. Egyszerű nyilatkozattal engedélyezhetik alkotásaik többszörözését, átdolgozását, vagy terjesztését, és rendelkezhetnek az esetleges üzleti célú felhasználások mikéntjéről is.” http://creativecommons.hu/?page_id=46

862 PEUKERT 2009, 152. Vö. PATRY 2011, 157–161. A szerző több példán keresztül mutatja be, hogy egyes művek ingyenes közzététele mennyiben növelte az azok eladásából befolyó bevételeket. Például a Monthy Python 2008-ban saját Youtube-csatornát indítva tett közzé videókat (ezek mellett pedig megjelent egy gomb, amivel egy kattintással meg lehetett vásárolni a műveket), ennek hatására közel egynegyedével nőtt az eladott DVD-ik száma.

863 A fizetős zeneszolgáltatásokra előfizetők száma 2011-ben globális szinten 65%-kal nőtt, IFPI 2012, 1. Peukert Lessig gondolatait hozza példaként, aki szerint az internet fejlődésével kialakulhatnak olyan alternatívák, amelyek lassan, de biztosan okafogyottá teszik a P2P-hálózatok működését, mivel a felhasználók a letöltés helyett inkább *stream*elni fognak (a lehívással egyidőben történő lejátszás). PEUKERT 2009, 157. Véleményem szerint ez nem így lesz, ha másért nem, azért, mert a P2P-technológia ma már nemcsak bizonyos tartalmak letöltésére használható, hanem pl. a *stream*szolgáltatást is kiszolgálja.

864 Kimutatható azonban, hogy a kalózkodás ellen tett lépések (pl. egyes torrentoldalak blokkolása) növelték a legális forrásokból történő beszerzések számát. Lásd IFPI 2012, 4.

865 <http://www.ifpi.org/downloads/Digital-Music-Report-2015.pdf>, 5.

866 SIRINELLI 2010, 483–484; MEZEI 2012a, 249–252.

főszerepet a jogsértő cselekmények elkövetése során. Mindezek tükrében teljesen egyetértek Mezei Péterrel, aki szerint a „fájlcserélés jelenségére tisztán jogi válasz nem adható.”⁸⁶⁷

---

867 MEZEI 2012c, 206. Mezei a „fájlcseré-dilemma” megoldásával kapcsolatban a következő gondolatokat fogalmazta meg: „A szerzői jog által felvázolt megoldásnak ezért a társadalmi realitást kell szem előtt tartania. Figyelembe kell vennie a fájlcsere dinamikáját (a technológiát és embereket); be kell látnia, hogy árral szemben nem lehet úszni (a »kalózkodó« egyben fogyasztók is, az ő kriminalizálásuk pedig nem a tartalomipar malmára hajtja a vizet); s realisan fel kell mérnie, hogy melyek a fogyasztói igények (melyek nagyon eltávolodtak az analóg világban tapasztalt igényektől).” MEZEI 2012a, 272.

8. Összegzés és záró gondolatok

A szerzői jog kialakulásakor is szemben álló fogyasztói és szerzői (majd kiadói és forgalmazói) érdekek harca a digitális világban csak fokozódott. A kezdetben privilégiumot jelentő értékjogokból a tulajdonjog analógiájára (*intellectual property*) kialakultak a minden szerzőt megillető vagyoni jogosultságok. Bár a történeti fejlődés során a szerzői jog vagyoni oldala kiegészült a személyi oldallal, az előbbi érdek dominanciája napjainkban is kimutatható. A tulajdoni analógiát továbbá nem lehetett maradéktalanul végigvinni, ugyanis annak – a köz érdekére is tekintettel – időbeli és területi korlátokat kellett szabni. A felhasználók magánérdekeit figyelembe véve, kialakult a magáncélú többszörözés intézménye, ami azonban – ahogy azt a francia legfelső bíróság a Mulholland Drive ügyben hozott döntésében is kifejtette – a fogyasztóknak nem abszolút joga, mindössze egy törvényi kivétel.⁸⁶⁸

A Berni Unió Egyezményben megjelent „háromlépcsős teszt” meghatározta a szabad felhasználás jogi kereteit, a törvényi engedélyen alapuló felhasználást pedig méltányos díjigények bevezetésével kompenzálta. A magáncélú többszörözéshez kapcsolódó jogi problémák azonban a másolatkészítést lehetővé tevő technikák fokozatos fejlődésével párhuzamban fokozódtak. A többszörözés a magánszemélyek egyre szélesebb köre számára vált lehetővé, akik, kilépve a törvényi keretek közül, fájlmegosztó szolgáltatásokat hoztak létre. Ezek jelenlegi generációját az egyenrangú hálózati szereplők spontán kapcsolódásaira épülő, önfenntartó disztribúciós (P2P) hálózatok alkotják. Ezek léte nagymértékben veszélyeztette a szerzők és a kapcsolódó piac szereplőinek érdekeit, így az argumentáció közegében a fogyasztó kalózzá vált, az érdekütközés pedig beágyazódott a társadalomba, és állandósult az ún. szerzői jogi háború (*copyright war*).

Az elkövetett jogsértésekre (a büntetőjogi, közigazgatási jogi eszközök mellett) a polgári jogi felelősség alkalmazása jelentheti az egyik adekvát választ, aminek klasszikus rendszerét azonban a technológiai fejlődés általában érzékenyen érinti (utalva itt az objektív felelősség megalapozására). A fájlmegosztással kapcsolatos jogsértések folyamat-jellegére tekintettel azonban alkalmazhatóságának újabb gyakorlati határai mutatkoznak. A felelősséget ért kihívásokat alapvetően három, funkcionálisan elkülöníthető (ám dogmatikailag nem teljesen zárható) fogalmi szinten vizsgáltam: a felhasználók, a közrehatók és végül az internetszolgáltatók szintjén. A többi szintet lényegében meghatározó elsődleges jogsértések (*primary infringements*) elkövetői a felhasználók, a velük szembeni igényérvényesítés az USA-ból indulva elérte Európát is. Bár a tömeges igényérvényesítés negatív piaci üzenetet hordoz magában, Angliában és Németországban is nagy számban kezdeményeznek a jogkezelők ilyen eljárásokat, amelyek azonban több esetben a polgári per szakaszáig nem jutnak el, a figyelemztetés költségeinek megfizetésével ugyanis (l. a német *Abmahnung* példáját) a jogsértők általában egyezsége juthatnak. Magyarországon egyelőre ilyen eljárásokról nem hallani, jól lehet jövőbeni alkalmazásuk egyáltalán nem zárható ki.

A felhasználók kártérítési felelősségével kapcsolatban olyan alapvető kérdésekre tértem ki, mint a jogellenesség és felróhatóság különálló értékelése. A szerzői jogi különös szabályokra tekintettel, a magáncélú többszörözés törvényi engedélyének keretein belül vizsgálva, megállapítható ezek egyfajta fogalmi összefonódása. A tömeges igényérvényesítés költségei

és a szükséges IP-címek és kapcsolódó személyes adatok beszerzésének nehézségei (avagy az olyan kapcsolódó dilemmák, mint az IP-cím személyes adat jellege) végeláthatatlanná teszik a probléma egyéni felelősség szintjén történő kezelését. Emiatt más, a jogsértésben közreható természetes és jogi személyek felelősségének megalapozhatósága merült fel.

A jogsértésben közreható és közreműködő személyek felelősségének rugalmas kategóriáján belül elsősorban a lehetővé tevő technológiával (szoftver) kapcsolatba hozható személyek és a tartalomszolgáltatók (torrentoldalakat üzemeltetők) felelősségét vizsgáltam, kitérve arra, hogy ezek elkülönüléséről a harmadik generációs fájlmegosztás előtti technológiával kapcsolatban nem beszélhetünk. Kitekintettem a másodlagos szerzői jogi felelősséget nagyban meghatározó USA-beli elméletekre, így a közreműködői felelősségre (*contributory liability*) és a mögöttes szerzői jogi jogsértések (*vicarious copyright infringement*) elméletére. Emellett a Betamax-döntésre is utalva vizsgáltam a lehetővé tevő technikával összefüggő angol és német alapeseteket. Megállapítható, hogy a technikai eszköz pusztá szolgáltatása önmagában véve nem jogsértés, ha az elsősorban jogszerű felhasználást tesz lehetővé, és a szolgáltató ezen túl más magatartást nem fejtett ki, továbbá a jogsértéshez gazdasági érdeke sem fűződik.

Röviden kitértem arra, hogy a széles körben alkalmazott értesítési és eltávolítási eljárás hogyan kerülheti ki a felelősség alkalmazását. Továbbá elemeztem, hogy az internetes oldalak üzemeltetőinek esetleges felelősségében milyen szerepet játszik a több esetben is hivatkozott, az elvárható magatartás elvéből kifejtett gondossági kötelezettség (*Sorgfaltspflicht, Prüfungspflicht*). Ezzel kapcsolatban külön elemeztem a német jog dologi jogi igényeinek alkalmazhatóságát (*Störerhaftung*), különös tekintettel a vezeték nélküli hálózatokat üzemeltetők felelősségével kapcsolatban, utóbbi területen ugyanis – a vonatkozó ítéleteket tekintve – a német joggyakorlat egyelőre unikális. A *Störerhaftung* intézményén belül a német polgári jog a felelősséget nem kárkötelemi alapon vezeti le, sokkal inkább a dologgal együtt járó objektív kötelezettségekre fókuszál.

A következő felelősségi szinten, az okozásban leginkább közvetett résztvevő, az internet-szolgáltató áll. Bár a jogellenes tartalmakkal összefüggő általános szűrési kötelezettségüket nem állapította az EUB (Scarlet-ügy), felelőségük fennállhat az értesítési és eltávolítási eljárásában meghatározott kötelezettségeik teljesítése kapcsán. Továbbá elképzelhető kooperatív technikai megoldások is, egyesek szerint kézenfekvő egy, a technológia fejlődésével szorosan összekapcsolódó problémát magával a technológia megoldásaival orvosolni, azaz a gépekre adott válasz magukban a gépekben rejlikn – hangzik Charles Clark gyakran idézett gondolata.⁸⁶⁹ A szolgáltatás korlátozásának lehetőségeit számba véve (akár egyfajta belső szolgáltatói etikett előírásai, akár jogszabályok által meghatározottan) elképzelhető lenne a csak forgalom típusú sebességcsökkentés vagy korlátozás. Számolni kell azonban azzal, hogy erre ugyancsak érzékenyen reagálhatnának a felhasználók. Például, ha a rövid idő alatti, nagyszámú P2P-csatlakozás alapján szűrnie a rendszer, akkor visszatérne a fájlletöltő társadalom a statikusabb, nem torrent alapú megoldásokhoz. A lehetséges eszközökkel a brit kormány is foglalkozott a fokozatos válasz bevezetésekor.⁸⁷⁰ Elképzelhető bizonyos

---

869 LUNDBLAD 2002, 734–735. A metafora egyesek szerint tautologikus, továbbá több lehetséges értelmezése is lehet, ami egy válaszokat ígérő mondat esetén különösen problémás. L. PATRY 2011, 233–244.

870 Bővebben I. Digital Britain: Final Report (Cm 7650) 2009. június. British Telecommunications Plc. And TalkTalk Telecom Group Plc. v. The Secretary of State of Business, Innovation and Skills, <http://www.talktalkblog.co.uk/download/sfg-final.pdf>, 11–12.

honlapok, IP-címek blokkolása. Ez azonban időleges eredményeket jelenthet, mivel a meta-adatokat hordozó fájlok könnyen mobilizálhatók, továbbá a mágneslinkek megjelenésével a fentiek alkalmatlan eszközöknek bizonyulnának.

A könyv 5. fejezetében azt vizsgáltam, hogy az adott jelenségre vonatkozó kártérítési felelősséggel kapcsolatban milyen elméleti dilemmák vethetők fel. Elképzelhető lenne az Eörsi által kidolgozott felróhatósági koncepcióval (vagy ehhez hasonló jogintézménnyel) egységesíteni a német vétkességi alapon álló és az angol rosszhiszeműségből kiinduló elméleteket. A kárfelelősség megállapítása során a nemzetközi dokumentumok a szerzői jogi jogsértés tényét szem előtt tartó tudati állapotból indulnak ki, a kár előreláthatóságát nem rögzítve. Emellett dogmatikailag erősen kritizálható elképzelés, hogy a Jogérvényesítési irányelv két helyen még a jóhiszemű személy kártérítési felelősségének megállapítását is lehetővé teszi.

A károkozó magatartással kapcsolatos tudati szint vizsgálata mellett elsősorban a kauzális összefüggés ellentmondásait tártam fel. Az oksági láncot mindkét irányból vizsgálat alá vettem: egyrészt az okozói magatartások egymáshoz való viszonyát elemeztem, másrészt az okozati oldalon a kár mibenlétét és jellegét érzékeltettem. A felhasználók tömeges magatartásai megállapításaim szerint a többes okozás által alkalmazható egyetemlegesség elvetését indokolják, akár a konjunktív okozatosság, akár a méltányosság alapján. Ennek indokául a folyamat jellegét és a regresszív igény gyakorlati lehetetlenségét hoztam fel. Emellett tarthatónak gondolom azt az elképzelést, ami magát a többes okozást is kétségbe vonja azáltal, hogy az egyes okozói magatartások kiemelése során a jog indokolatlanul félreterzi az okok relevanciájának vizsgálatát. Összességében elmondható, hogy a felhasználók által okozott károkért való felelősség, ha a tényleges közrehatásokat figyelembe vennék, szétaprózódna, a tényleges okozási arányokat kideríteni pedig szinte lehetetlen. Így véleményem szerint legfeljebb a többi közrehatás „leszámításával” meghatározott mérték szerint lehetne marasztalni az egyes felhasználókat.

Az oksági lánc másik végpontjával, a kárral kapcsolatban megjegyzendő, hogy ennek nem a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés felel meg, a tényleges elmaradt haszonra alapuló kártérítés pedig ezen a területen szintén nem a leghelyesebb megoldás, ugyanis az nem fejezi ki a károsult valós veszteségét, továbbá előreláthatósági kérdéseket is felvet.⁸⁷¹ Az általában vett nyereség alapján meghatározott kártérítés összege megoldhatná a problémát, ez azonban még inkább hipotetikus, mint az amúgy is több országban vitatott *pure economic loss* (azaz a tisztán elmaradt haszonra alapuló kártérítési követelés). Elképzelhető a károkozó gazdagodását alapul vevő kártérítési megoldás is (ennek lehetőségét például az ACTA is tartalmazta), ez azonban a jogalap nélküli gazdagodás és a kártérítés hibridjét hozza létre, ami így már sem nem kártérítés, sem nem jogalap nélküli gazdagodás.

Sajátságos megoldást jelenthet a büntető kártérítés intézménye, ezt azonban legfeljebb a *common law* szankciórendszere bírja el ellentmondásmentesen. Véleményem szerint a dogmatikai tisztaság érdekében leginkább a gazdagodás (nem kártérítésbe épített) megtérítése a tartható jogkövetkezmény, jóllehet ennek összege a legtöbb esetben kevesebb lehet, mint a ténylegesen elmaradt haszon, viszont bizonyíthatósága csekélyebb elméleti aggályokat ébreszt.

---

871 Erre utal Visscher is. Közgazdasági szempontból a folyamatot a következőképpen összegzi: ha bizonyos vagyoni elemeknél a tényleges hátrányt kompenzáló kártérítés nem fedezi a valós veszteségeket, akkor a jogsértők megkeresik ezeket a tulajdoni tárgyakat, hiszen a megfizetendő kártérítéssel is nyereséghez jutnának. A lehetséges megoldásra példaként a szerzői jog feltételezett haszonra alapuló kártérítési alakzatait hozza. VISSCHER 2009, 228.

A felelősséget megkerülő alternatív megoldások közül többet is vázoltam. Elképzelhetők olyan „puhább” módszerek, amelyek a gazdasági racionalitás oldaláról közelítenek, és a két tábor egyfajta kiegyezését jelentenék. Ilyenre már volt példa a Napster esetében, amikor a jogvédő szervezetek és a Napster üzemeltetői közötti megállapodás egyik eredményeként a fájlcsere rendszerét fizetőssé tették. Ez a megoldás azonban csekély sikerrel kecsegtet, hiszen azóta – bár működik a rendszer – népszerűsége elhanyagolható, és nem versenytársa az illegális megoldásoknak.

A piac működési elveit talán komolyabban vevő másik kooperációs módszer az lehetne, amivel a jogvédők nem a weboldal-üzemeltetőkkel vagy az internetszolgáltatókkal, hanem a szolgáltatókkal kötnek „egyezséget”, vagy normatív szinten vezetnék be egy kompenzációs rendszert. Az üres hordozókra kivetett jogdíjhoz hasonló megoldás ugyanis az internetszolgáltatás esetében is elképzelhető lenne, ha átalány jogdíjat kalkulálnánk a szolgáltatás díjába, amelyet – ellentétben a technikai intézkedésekkel – lehetetlen megkerülni. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye ezzel összecseng. Úgy vélik, hogy egyes felhasználási kategóriák és bizonyos adathordozók jogdíj alól mentesítésével párhuzamban azokat a szélessávú internetet szolgáltatókat, akik a lehetséges illegális felhasználásra építve fejlesztették ki hálózataikat, „viszonylag alacsony, de a magánszemélyek közötti forgalommal arányos mértékben meg kellene adóztatni, hogy ők is hozzájáruljanak a szerzői jogdíjakat gyűjtő szervezetek bevételeihez, és az új tartalmak támogatásához.”⁸⁷² A vélemény tehát tulajdonképpen arra a feltevésre épít, hogy az internetszolgáltatók a jogsértő magatartásokra alapozva fejlesztették szolgáltatásaikat, figyelmen kívül hagyva számos, egyelőre széles körben jogszerűnek tekintett alkalmazást. (Például az internetes televízió-, rádiószolgáltatások, vagy a Youtube.) A díjfizetés módszere különféle lehetne, a fix összegű jogdíjtól kezdve, a rugalmas (akár forgalomhoz, akár sávszélességhez igazodó) jogdíjig.

Legalább két ellenérv azonban ezzel kapcsolatban is felhozható. Az egyik az, amit általában az üres hordozókra telepített jogdíjjal kapcsolatban is felvetnek, vagyis, hogy az adathordozók (jelen esetben az internetszolgáltatás) nem kizárólag szerzői művek többszörözésének eszközeként szolgálhat, így miért fizessen az, aki nem ilyen jellegű felhasználást folytat? (Erre a modellre azonban úgy is tekinthetünk, mint a szerzőket ért károk telepítésének egyik lehetséges módozatára, egyfajta látens kárelosztásra, ahol az is fizet, aki ténylegesen nem okoz kárt. Hasonló figyelhető meg pl. a termékfelelősségnél is, ahol a gyártók felelősségük kockázatának költségét áthárítják és a termék árába építik.) Ennek társadalmi elfogadottsága azért is enyhe, mert az elosztás az egyéni felhasználók számára szinte átláthatatlan. Erre az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság is kitér a kreatív online tartalom belső piaci helyzetéről szóló véleményében:

„Egyes országok – többnyire ugyanazok – különadót vetnek ki a digitális adathordozók valamennyi típusára, az illegális másolás eszközeinek tekintve azokat, függetlenül attól, milyen célra vásárolják. Jóllehet az adót gyakran a „magáncélú másolatok adójának” nevezik, valójában az ebből származó jelentős bevételek elosztása korántsem átlátható módon történik (...) A hasonló adókiivetéseket legalábbis enyhíteni kellene, és arányossá tenni a digitális egységek tárolásának tényleges költségeivel.”⁸⁷³

872 OJ C77/66 2009.03.31. (2009/C 77/16. közlemény) 4.16. pont. A vélemény ugyanitt megjegyzi, hogy „az államok a beszedéshez és a szétosztáshoz kapcsolódó költségeken túlmenően a szóban forgó adókat sem egészben, sem részben nem fordíthatják saját céljaikra.”

873 Uo., 3.10. pont.

A másik és talán lényegesebb ellenérv azonban a szabályozás és a szerzői jogi hagyomány következménye. A fájlmegosztás teljes, jogdíj fejében történő legalizálása ugyanis beleütközne a háromlépcsős tesztbe. (Véleményem szerint nem lehetetlen ennek ellenére, hogy kivételekkel és/vagy jogfejlesztő jogértelmezéssel „átlépjünk” a teszten, ehhez azonban széles körű egyetértés, az egyezményekben részes államok konszenzusa volna szükséges.)

A felhasználói tendenciákat vizsgálva megállapítható, hogy a fájlcsere mellett egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek az (egyébként nem feltétlenül jogszerűen működő) streamingszolgáltatók, sőt az elmúlt években ezek forgalma nagyobb arányban növekszik, mint a fájlcsereből származó adatforgalom.⁸⁷⁴ A legális tartalomeléréssel kapcsolatban (iTunes, Youtube, Spotify) a *New York Times* online felületén megjelent írás is az előbbieket támasztja alá: a cikk szerint a letöltések csökkenésével arányosan nő a streamingszolgáltatások használatának aránya.⁸⁷⁵ Röviden: a műpéldány birtoklásától fokozatosan eljutunk a pusztá élvezetéig. A klasszikus értelemben vett birtoklás fokozatosan relativizálódott, eleinte ugyanis a fizikai hordozók (bake-lit, kazetta, CD, DVD) fizikai „kiegészítői” is (borító, tok, füzet) növelték a kézzel foghatóság élményét, ez azonban a letöltésekkel már eleve halványult, mert bár a műpéldány a letöltés után szintén fizikai hordozóra került (pl. merevlemez, memóriakártya), az adott műpéldány egyedi birtoklását kevésbé érezzük (rengeteg zeneszám egy kis tárolón, nincs kiegészítő termék).

Ez a folyamat gyűrűzik tovább és tart ott, hogy teljesen mindegy számunkra, hol van ténylegesen a zeneszám (felhőben, cache-ben), csak korlátlanul hozzáférhessünk. A Sandvine legfrissebb, 2016-os felmérése szerint Észak-Amerikában a fix hozzáférési pontokon átmenő (tehát nem mobil) adatforgalomból a Netflix (feltöltésből és letöltésből) súlyozott adatforgalma 32,72% volt, a Youtube-é 17,31%, míg a BitTorrent mindössze 2,85%-ot tett ki. A mobiladat-forgalomban hasonló tendencia figyelhető meg, bár itt a Netflixszel szemben (3,41%) a Youtube sokkal erősebb (19,16%), és lényeges adatforgalmat generálnak a social network oldalak is (pl. Facebook, Instagram), amikhez képest a BitTorrent forgalma szinte kimutathatatlan (csak feltöltésben jelenik meg 2,16%-kal).⁸⁷⁶

A magánjogi alternatívák mellett közjogi felelősségi megoldások is felmerülnek, a francia HADOPI és az ahhoz hasonló módszerek a klasszikus felelősségi modellekkel operáló polgári jog és büntetőjog eszközrendszere helyett más oldaláról kezelik a problémát: a jogsértés tényére fókuszálnak a jogsértő helyett. Bár a felmérések valóban megerősíteni látszanak a szabályozás hatékonyságát, ezek rövid intervallumokat vizsgáltak, így korai lenne messze-menő következtetéseket levonni. Ha a társadalomnak és a felhasználók közösségének nem is lesznek megfelelő eszközei a tiltakozásra, a „*hard core*” felhasználók és hackerek esetében ez egyáltalán nem biztos. Egyrészt az újabb megoldásokat (így akár a szabályozást kikerülő módszereket) lehetővé tévő technológia folyamatosan fejlődik, másrészt elképzelhetők egyéb, nem kívánt jelenségek is (pl. hackertámadások).

Megállapítható, hogy a felelősségi szabályozás egységesülése egyelőre csak körvonalazódik, emellett továbbra is nyitott kérdés marad, hogy az egységes eszközrendszer (ha a dog-

---

874 <http://copy21.com/2013/09/az-internetforgalom-egyede-a-fajlcsereleke/>

875 http://www.nytimes.com/2013/10/21/business/media/as-downloads-dip-music-executives-cast-a-wary-eye-on-streaming-services.html?_r=0

876 <https://www.sandvine.com/downloads/general/global-internet-phenomena/2016/global-internet-phenomena-report-latin-america-and-north-america.pdf>

matikai diverzitást képes is kiküszöbölni) vajon megállíthatja-e a jogellenes fájlmegosztást, avagy mindössze csak szerkezetileg alakítja át azt, netalántán épp így ad neki újabb lendületet. Lundblad a fentebbi idézetet kérdő mondatná alakítja: A gépekre adott válasz valóban a gépekben rejlik? Szerinte igen, mert a többség nagyon egyszerű módszerekkel másol, és csak kevesen alkalmaznak különböző eszközöket a szerzői jogi védelmi intézkedések kijátszására.⁸⁷⁷ Véleményem szerint csak egyelőre, a fokozódó jogi nyomás ugyanis szükségképpen technikai reflexiókat von maga után, amelyek széles körben elterjedhetnek. (Ez pedig egy véget nem érő folyamatot gerjeszt, ugyanis a jogalkotónak ezekre is reagálnia kell.)

A legfőbb probléma talán az, hogy az internetes technológia fejlődése inkább előbb, mint utóbb, bármelyik kezelési módszert megkerülheti. A jelenlegi rendszer összezavarása, illetve kijátszása is lehetséges. Egyrészt a hackerek hozzáférhetnek mások internetkapcsolatához, ezáltal egyes rendszerekben felelőssé téve az előfizetőt. Másrészt a felhasználók részéről is fokozódhat a már ma is meglevő anonimitásra törekvés⁸⁷⁸ (pl. az adott felhasználó saját IP-címét nehezebben azonosítható címek mögé rejti).⁸⁷⁹ Kétségtelen tehát, hogy a joggal szemben a technológia lépéselőnyben van, ahhoz pedig, hogy a bevezetésben felvetett „szerzői jogi háború” helyett a „szép új világ” jöhessen el, a felelősséget is máshogy kell szemlélünk. A felelősség-fogalom következmény-oldaláról (szankció) fokozatosan át kellene helyezni a hangsúlyt az előzmény-oldalra (felelős magatartás), amíg pedig ilyen átrendeződés nem megy végbe, a vagyoni érdekek kompenzációját osztársadalmi szinten (akár az internetszolgáltatás díjába kalkulált jogdíj formájában) kellene lehetővé tenni.⁸⁸⁰ Nemcsak azért, mert ez utóbbi kikérülhetetlen kötelezettségként határozható meg, hanem azért is, mert maga a fájlmegosztás (és lassan már annak jogellenes formája) is egy osztársadalmi jelenség jegyeit mutatja.

---

877 LUNDBLAD 2002, 12.

878 Bővebben l. MAHLMANN–SCHINDELHAUER 2007, 210–224.

879 Erre az ún. VPN-szolgáltatások állnak rendelkezésre, amik nagy része meghatározott díj ellenében kínálja fel az anonimitás lehetőségét. Lásd pl. <https://www.ipredator.se/>, <https://www.blackvpn.com/>

880 Mezei is kiemeli az internet-szolgáltatás díjába kalkulált racionális jogdíjat mint lehetséges „kompromisszumos” megoldást. MEZEI 2012a, 272.

Irodalomjegyzék

Apathy, Peter: *Bürgerliches Recht, II. Schuldrecht. Allgemeiner Teil*. Springer, Bécs, 2008

Asztalos László: *A polgári jogi szankció*. Akadémiai, Budapest, 1966

Asztalos László: Szankció és felelősség a polgári jogban. In Asztalos László – Gönczöl Katalin (szerk.): *Felelősség és szankció a jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980. 263–316

Barlow, John Perry: Selling Wine Without Bottles: The Economy of Mind on the Internet. In Bernt Hugenholtz (szerk.): *The Future of Copyright in a Digital Environment*. Kluwer, Hága, 1996. 168–189

Bauer Miklós: Felelősség és kártérítés – *de lege ferenda*. *Jogtudományi Közlöny* XLIII/5. (1988), 272–281

BCC: Gowers Review of Intellectual Property. Follow-Up Submission on the Peer-to-Per Issue and Potential Legislative Solutions, http://www.britishcopyright.org/pdfs/policy/2006_030.pdf

Bérczes László – Lendvai Zsófia – Gyenge Anikó: *A szerzői jogi jogsértések esetén alkalmazható jogi eszközökről. Segédanyag a gyakorlat számára*. ASVA, Budapest, 2005

Bíró György – Lenkovics Barnabás: *A magyar polgári jog, I. Általános tanok*. Novotni, Miskolc, 2002

Blair, Roger D. – Cotter, Thomas F.: *Intellectual Property. Economic and Legal Dimensions of Rights and Remedies*. Cambridge University Press, New York, 2005

Bobrovsky Jenő: Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban. Áttekintés a közkinccs és a szellemi magántulajdon egyes összefüggéseiről az internet tükrében. In Faludi Gábor (szerk.): *Liber Amicorum. Studia P. Gyertyánfy Dedicata*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2008. 7–97

Bodó Balázs: *A szerzői jog kalózai*. Typotex, Budapest, 2011

Braegelmann, Tom: Copyright Law in and under the Constitution. The Constitutional Scope and Limits to Copyright Law in the United States in Comparison with the Scope and Limits imposed by Constitutional and European Law on Copyright Law in Germany. *Cardozo Arts & Entertainment* 27 (2009), 99–144

Bridy, Annemarie: Why Pirates (Still) Won't Behave: Regulating P2P in the Decade after Napster. 40 *Rutgers Law Journal* 3 (2009), 590–596

Brósz Róbert – Pólay Elemér: *Római jog*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986

Buford, John F. – Yu, Heather – Lua, Eng Keong: *P2P: Networking and Applications*. Morgan Kauffmann, Burlington, 2009

Bussani, Mauro – Palmer, Vernon Valentine: The Liability Regimes of Europe: Their Facades and Interiors. In Mauro Bussani – Vernon Valentine Palmer (szerk.): *Pure Economic Loss in Europe*. Cambridge University Press, New York, 2003a. 120–162

Bussani, Mauro – Palmer, Vernon Valentine: The Notion of Pure Economic Loss and its Setting. In Mauro Bussani – Vernon Valentine Palmer (szerk.): *Pure Economic Loss in Europe*. Cambridge University Press, New York, 2003b. 3–24

Cane, Peter: *The Anatomy of Tort Law*. Hart, Oxford, 1997

Carrier, Michael A: *Innovation for the 21st Century. Harnessing the Power of Intellectual Property and Antitrust Law*. Oxford University Press, New York, 2009

Chaudhry, Peggy – Zimmerman, Alan: *The Economics of Counterfeit Trade. Governments, Consumers, Pirates and Intellectual Property Rights*. Springer, Berlin, 2009

Clark, Robert: Sharing out Online Liability: Sharing Files, Sharing Risks and Targeting ISPs. In Alain Strowel (szerk.): *Peer-to-Peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009. 196–229

Coban, Ali Riza: *Protection of Property Rights Within the European Convention on Human Rights*. Ashgate, Aldershot, 2004

Cooter, Robert – Ulen, Thomas: *Jog és Közgazdaságtan*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2005

Craig, Paul – Honick, Ron: *Software Piracy Exposed. Secrets from the Dark Side Revealed*. Syngress, Rockland, 2005

Dickie, John: *Internet and Electronic Commerce Law in the European Union*. Hart, Oxford, 1999

Dixon, Allen N.: Liability of Users and Third Parties for Copyright Infringements on the Internet: Overview of International Developments. In Alain Strowel (szerk.): *Peer-to-Peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009. 12–43

Dogan, Stacey L.: Peer-to-Peer Technology and the Copyright Crossroads. In Ramesh Subramanian – Brian D. Goodman (szerk.): *Peer to Peer Computing. The Evolution of a Disruptive Technology*. Idea Group, Hershey, 2005. 166–194

Dósa Ágnes: Felelősség szerződésen kívül okozott károkért és jogalap nélküli gazdagodásért. In Török Gábor (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázata, III.* Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2006. 779–826

Dósa Ágnes: *Az orvos kártérítési felelőssége.* HVG–Orac, Budapest, 2004

Dreyer, Gunda – Kotthoff, Jost – Meckel, Astrid: *Urheberrecht.* C.F. Müller, München, 2009

Dutfield, Graham – Suthersanen, Uma: *Global Intellectual Property Law.* Edward Elgar, Cheltenham, 2008

Eörsi Gyula: *A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966

Eörsi Gyula: Elmékedések és álmélkodások a *Jogtudományi Közöny* tulajdonjogi és felelősségi jogi száma kapcsán. *Jogtudományi Közöny* XXXVII/11. (1982), 833–842

Eörsi Gyula: *Kártérítés jogellenes magatartásért.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1958

Eörsi Gyula: *Kötelmi jog.* Általános rész. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002

Eörsi Gyula: *Összehasonlító polgári jog.* Akadémiai, Budapest, 1975

Faludi Gábor: Az elektronikus kereskedelmi törvény, valamint a szerzői és iparjogvédelmi szabályok kapcsolata. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* CVII/5. (2002), 34–40

Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója, I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció* 2003/2., 3–14

Faludi Gábor – Gyenge Anikó: A fájlmegosztás – hazai és uniós szemmel. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* VI/6. (2011), 77–90

Fawcett, James J. – Torremans, Paul: *Intellectual Property and Private International Law.* Oxford University Press, New York, 2011

Ficsor Mihály: A szellemi tulajdon és a Ptk. (észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz). *Polgári Jogi Kodifikáció* 2001/2., 27–29

Ficsor Mihály – Kiss Zoltán: *A szerzői jog gyakorlati alkalmazása a digitális online környezetben. A Szerzői Jogi Szakértő Testület véleményeinek gyűjteménye (2004–2009).* Complex, Budapest, 2010

Fikentscher, Wolfgang – Heinemann, Andreas: *Schuldrecht.* De Gruyter Recht, Berlin, 2006

Filby, Michael: File-Sharers: Criminals, Civil Wrongdoers or the Saviors of the Entertainment Industry? A Research Study into Behaviour, Motivational Rationale and Legal Perception Relating to Cyber Piracy. 5 *Hertfordshire Law Journal* 1 (2007), 2–77

Fisher, William W.: *Promises to Keep: Technology, Law, and the Future of Entertainment*. Stanford University Press, Stanford, 2004

Fleming, John G.: *The Law of Torts*. The Law Book Company, London, 1983

Földi András – Hamza Gábor: *A római jog története és intézményei*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996

Földi András: *A másért való felelősség a római jogban. Jogelméleti és összehasonlító polgári jogi kitekintéssel*. Rejtjel, Budapest, 2004

Fuglinszky Ádám: *Kártérítési jog*. HVG–Orac, Budapest, 2015

Gantz, John – Rochester, Jack B.: *Pirates of the Digital Millennium. How the Intellectual Property Wars Damage Our Personal Freedoms, Our Jobs, and the World Economy*. Pearson Education, 2005

Garner, Bryan A. (szerk.): *Black's Law Dictionary*. West, 2009

Goldstein, Paul: *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. Oxford University Press, Oxford, 2001

Gräbig, Johannes: Aktuelle Entwicklung bei Haftung für mittelbare Rechtsverletzungen – Vom Störer zum Täter: ein neues einheitliches Haftungskonzept? *MultiMedia und Recht*, VIII. (2011), 504–509

Graf, Klaus: *Urheberrechtsfibel – nicht nur für Piraten. Der Text des deutschen Urheberrechtsgesetzes, erklärt und kritisch kommentiert (PiratK-UrbG)*. Contumax, Berlin, 2009

Greenhalgh, Christine – Rogers, Mark: *Innovation, Intellectual Property, and Economic Growth*. Princeton University Press, Princeton–Oxford, 2010

Gutman, Daniel: *Urheberrecht im Internet in Österreich, Deutschland und der EU*. NWV–BWV, Bécs–Berlin, 2003

Gyenge Anikó: „Rendkívüli dokumentációs értékek a YouTube-on, avagy gyűjthető-k-e archívumokban illegális forrásból származó művek?” In Penyigey Krisztina – Kiss Marietta (szerk.): *Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről 2007*. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 2007. 211–229

Gyenge Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG–Orac, Budapest, 2010

Gyertyánfy Péter: Meddig terjedjen még a szerzői jog? *Jogtudományi Közlöny*, LVI/9. (2001), 337–348

Gyömbér Béla: Elemzés a szellemi tulajdonnal összefüggő bűncselekmények 2013. évi alakulásáról. *Belügyi Szemle* 2011/11., 39–51

Hajdú Dóra: A HADOPI első csapásai. *Infokommunikáció és Jog* 2011/6., 200–203

Hajdú Dóra: A magáncélú másolásra tekintettel fizetett díjak egyes értelmezési kérdései az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/6., 27–69

Harke, Jan Dirk: *Besonderes Schuldrecht*. Springer, Berlin, 2011

Harpwood, Vivienne: *Principles of Tort Law*. Cavendish, London, 2000

Hartmann, Alexander: *Unterlassungsansprüche im Internet. Störerhaftung für nutzergenerierte Inhalte*. C. H. Beck, München, 2009

Hazucha, Branislav: Enablement of Copyright Infringement: A Role of Social Norms in the Regulation of Dual-Use Technologies. *Intellectual Property Law and Policy Journal* 24 (2009), 1–6

Hermann, Imre: *Bolyai János. Egy gondolat születésének lélektana*. Anonymus, Budapest, 1945

Herr, Robin E.: The Right to Receive Information under Article 10 of the ECHR: An Investigation from a Copyright Perspective. *Juridiska Foreningen i Finland* 2 (2011), 193–211

Hesse, Carla: The Rise of Intellectual Property, 700 B.C. – A.D. 2000: An Idea in the Balance. *Daedalus* (2002), 26–45

Hettinger, Edwin C.: Justifying Intellectual Property. 18 *Philosophy and Public Affairs* 1 (1989), 31–52

Hoeren, Thomas: Die Schranken des Urheberrechts in Deutschland. In Reto M. Hilty – Geiger Christophe (szerk.): *Impulse für eine europäische Harmonisierung des Urheberrechts. Urheberrecht im deutsch-französischen Dialog*. Springer, München, 2007. 265–291

Howkins, John: *Az alkotás gazdagít. Bátorítás kreatív embereknek*. HVG, Budapest, 2004

IFPI: Digital Music Report: Music at the Touch of a Button (2011), <http://www.ifpi.org/content/library/DMR2011.pdf>

IFPI: Digital Music Report, Key Facts and Figures (2012), http://www.ifpi.org/content/library/DMR2012_key_facts_and_figures.pdf

Jancic, Davor: The European Political Order and Internet Policy: Accidental or Paradigmatic Constitution-Shaping? *European Constitutional Law Review* 6 (2010), 430–461

Jansen, Nils – Rademacher, Lukas: Punitive Damages in Germany. In Helmut Koziol – Vanessa Wilcox (szerk.): *Tort and Insurance Law. Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, Bécs, 2009. 75–86

Katona Mór: *A mai érvényű magyar magánjog vezérfonala*. Stampfel Károly, Pozsony, 1899

Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris, Budapest, 2004

Keserű Barna Arnold: *Szellemi tulajdonjogok a fenntartható fejlődés szolgálatában*. PhD-dolgozat. SZIE, Deák Ferenc ÁJK, Győr, 2016

Kolosváry Bálint: *Magánjog. Vezérfonal a magyar magánjogból tartott egyetemi előadásokhoz*. Studium, Budapest, 1927

Köster, Oliver – Jürgens, Uwe: *Liability for Links in Germany. Liability of Information Location Tools under German Law after the Implementation of the European Directive on E-Commerce*. Hans Bredow Institut, Hamburg, 2003

Kretschmer, Martin: *Private Copying and Fair Compensation: An Empirical Study of Copyright Levies in Europe*. A Report for the UK Intellectual Property Office (2011), http://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ip_econ_ge_1_12/wipo_ip_econ_ge_1_12_ref_kretschmer.pdf

Laga, Gerhard: *Internet im rechtsfreien Raum?* Universität Wien, Bécs, 1998, <http://www.laga.at/Dissertation/Diss.html>

Lagoni, Nicolai: *The Liability of Classification Societies*. Springer, Berlin, 2007

Lemley, Mark A.: Property, Intellectual Property, and Free Riding. *Stanford Law School, Working Paper No. 291* (2004), 1–58

Lemley, Mark A. – Reese, R. Anthony: *Reducing Digital Copyright Infringement without Restricting Innovation*. The University of Texas School of Law, Law and Economics Working Paper No. 25. 2004b, 102–187

Lenkovics Barnabás: *Magyar polgári jog. Dologi jog*. Eötvös József, Budapest, 2001

Lenkovics Barnabás: Szerzői és jogi netovább. In Faludi Gábor (szerk.): *Liber Amicorum. Studia P. Gyertyánfy Dedicata*. ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2008. 275–280

Lessig, Lawrence: *Szabad kultúra. A kreativitás természete és jövője*. Elektronikus kiadás. Kiskapu, 2005

Liebowitz, Stan J.: File Sharing: Creative Destruction or Just Plain Destruction. *Journal of Law and Economics XLIX*. (2006), 1–28

Litman, Jessica: *Digital Copyright*. Prometheus Books, Amherst, 2006

Litman, Jessica: The Politics of Intellectual Property. *27 Cardozo Arts & Entertainment Law Journal 2* (2009), 313–320

Lohmann, von Fred: *A Better Way Forward: Voluntary Collective Licensing of Music File Sharing*. Electronic Frontier Foundation (2008), <https://www.eff.org/files/eff-a-better-way-forward.pdf>

Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfy Péter – Vékás Gusztáv: *Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga*. Eötvös József, Budapest, 2006

Lucibella, Chris: Filesharing and Ownership of Digital Objects: Intellectual Property According to Kant's Theory of Possession. *1 Theoretical & Applied Ethics 1* (2010), 35–40

Lundblad, Nicklas: *Is the Answer to the Machine Really in the Machine? Towards the Knowledge Society*. I3E IFIP 2002 Lisbon. Kluwer, Lisbon, 2002

Mádl Ferenc: *A deliktív felelősség a társadalom és a jog fejlődésének történetében*. Akadémiai, Budapest, 1964

Mahlmann, Peter – Schindelhauer, Christian: *Peer-to-Peer-Netzwerke. Algorithmen und Methoden*. Springer, Berlin–Heidelberg, 2007

Markens, Basil S. – Unberath, Hannes: *The German Law of Torts. A Comparative Treatise*. Hart, Oxford–Portland, 2002

Marton Géza: *A polgári jogi felelősség*. TRIORG, Budapest, 1993

Marton Géza: *Kártérítési kötelek jogellenes magatartásból*. Különnyomat a Dr. Szladits Károly szerkesztésében megjelent *Magyar magánjog* III. és IV. kötetéből. Budapest, 1942

Mateus, Alexandre M. – Peha, Jon M.: *Quantifying Global Transfers of Copyrighted Content using BitTorrent*. TPRC 2011. The 39th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy, 2011. 1–41

Mazziotti, Giuseppe: *EU Digital Copyright Law and the End-User*. Springer, Heidelberg, 2008

Menyhárd Attila: *Dologi jog*. Osiris, Budapest, 2007

Meszlény Artúr: A Polgári Törvénykönyv szocializálása 1. *Jogállam XVI*. (1917)

Metzger, Axel: A Primer on ACTA. What Europeans should fFar about the Anti-Counterfeiting Trade Agreement. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 1 (2010), 109–116

Mezei Péter: *A fájlcsere dilemma. A perek lassúak, az internet gyors.* HVG–Orac, Budapest, 2012a

Mezei Péter: A fájlcsere-retorika: gondolatok egy álvita margójára. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* VII/2. (2012b), 46–67

Mezei Péter: A sárkány levágott feje helyére mindig kettő új nő? A fájlcséréssel szembeni küzdelem a P2P-szolgáltatók, a felhasználók és az internetszolgáltatók felelősségének fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* IV/3. (2009), 5–74

Mezei Péter: A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884:XVI. tc.). *Jogelméleti Szemle* 2004/3.

Mezei Péter: A technológia és a szerzői jog szimbiózisa. *Jogtudományi Közlöny* LXVII/5. (2012c), 197–208

Mezei Péter: *Digitális sampling és fájlcsere.* SZTE ÁJK, Összehasonlító Jogi Intézet, Szeged, 2010

Mezei Péter: Mit hozott 2010 a fájlcserélőknek? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* VI/1. (2011), 18–36

Mezei Péter – Németh László: Mozgásban a fájlmeosztók: negyedik generációs fájlcsérés a láthatáron? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* VI/2. (2010), 51–82

Milassin László: *A világháló és az EU szerzői joga.* Az Európai Közösségek Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Budapest, 2006

Mortensen, Melanie J.: Would be Pirates: Webcasters, Intellectual Property, and Ethics. In Richard A. Spinello – Herman T. Tavani (szerk.): *Intellectual Property Rights in a Networked World: Theory and Practice.* Informational Science, London, 2005. 243–274

Munkácsi Péter: A szerzői jog elfogadottsága, a fogyasztói magatartások változása a digitalizációval összefüggésben. In Penyigey Krisztina – Kiss Marietta (szerk.): *Fehér könyv a szellemi tulajdon védelméről 2008–2009.* Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 2009. 207–224

Nádori Péter: Kommentek a magyar interneten: a polgári jogi gyakorlat. *In Medias Res* 2012/2.

Nagy Ferenc: *A magyar büntetőjog.* Korona, Budapest, 2001

- Nagy Marianna: Objektíven a közigazgatási objektív felelősségről – az üzembentartó objektív felelőssége apropóján. *Közigazgatási Szemle* II/2. (2008), 2–14
- Neiße, Fred-Olaf – Heintsch, Steffen: *Wegweiser – Abmahnung*. 2009
- Netanel, Neil Weinstock: Impose a Noncommercial Use Levy to Allow Free Peer-to-Peer File Sharing. 17 *Harvard Journal of Law & Technology* 1 (2003), 2–84
- Newman, Cristopher M.: Patent Infringement as Nuisance. 58 *Catholic University Law Review* 1 (2009), 61–123
- Németh László: Az első és a Másnaposok. Filmkritika a torrentes letöltésekben? *Jogelméleti Szemle* 2012/2., 118–128
- Nizsalovszky Endre: *Magyar magánjog mai érvényében, II. Dologi jog*. Grill Károly, Budapest, 1928
- Nótári Tamás: *A szerzői jog fejlődése*. Lectum, Szeged, 2010
- Nótári Tamás: *Római köz- és magánjog*. Lectum, Szeged, 2011
- Oberholzer-Gee, Felix – Strumpf, K Coleman: The Effect of File Sharing on Record Sales: An Empirical Analysis. 115 *Journal of Political Economy* 1 (2007), 1–42
- OECD: Piracy of Digital Content (2009), <http://www.ifap.ru/library/book443.pdf>
- Ohly, Ansgar: Economic Rights. In Estelle Derclaye (szerk.): *Research Handbook on the Future of EU Copyright*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009. 212–241
- Osorio, Carlos A.: A Contribution to the Understanding of Illegal Copying of Software. Working paper (2002), http://18.7.29.232/bitstream/handle/1721.1/1479/osorio_ICCS_workingpaper.pdf?sequence=2
- Ott István: *A szerzői jogok hazai büntetőjogi védelme a fájlcsere rendszerek körében* (doktori értekezés). PPKE JÁK, Budapest (2012), <https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Ott%20Istv%C3%A1n%20PhD%20dolgozat.pdf>
- Part Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* I/4. (2006), 140–153
- Patry, William: *How to Fix Copyright*. Oxford University Press, New York, 2011
- Peschka Vilmos: A polgári jogi felelősség határai. *Jogtudományi Közlöny* XXXVII/6. (1982), 425–433
- Petrik Ferenc: *Kártérítési jog*. HVG–Orac, Budapest, 2002

- Peukert, Alexander: A Bipolar Copyright System for the Digital Network Environment. In Alain Strowel (szerk.): *Peer-to-Peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009. 148–196
- Plunkett, Carol: Introduction to Intellectual Property. In Anne-Marie Mooney Cotter (szerk.): *Intellectual Property Law*. Cavendish, London, 2003
- Quaedvlieg, Antoon: Qualitative Effects of Copyright Policies. In Paul Torremans (szerk.): *Copyright Law. A Handbook of Contemporary Research*. Edward Elgar, Cheltenham, 2007. 449–459
- Quarmby, Ben: Pirates among the Second Life Islands: Why you should Monitor the Misuse of Your Intellectual Property in Online Virtual Worlds. *Cardozo Arts & Entertainment* 26 (2009), 668–694
- Quilter, Laura: The Continuing Expansion of Cyberspace Trespass to Chattels. 17 *Berkeley Technology Law Journal, Annual Review* 1 (2002), 421–443
- Rádai Lajos: *A tulajdon bölcselete*. Kókai Lajos, Budapest, 1875
- Raffay Ferenc: *A magyar magánjog kézikönyve, I*. Pannonia, Budapest, 1909a
- Raffay Ferenc: *A magyar magánjog kézikönyve, II*. Pannonia, Budapest, 1909b
- Reidenberg, Joel R.: Lex Informatica: The Formulation of Information Policy Rules through Technology. 76 *Texas Law Review* 3 (1998), 553–584
- Rimmer, Matthew: *Digital Copyright and the Consumer Revolution. Hands off My iPod*. Edward Elgar, Cheltenham, 2007
- Rose, Mark: *Authors and Owners. The Invention of Copyright*. Harvard University Press, Cambridge, 1993
- Ruzicka, Peter: 50 Jahre GVL – Rückblick und Ausblick. In Tilo Gerlach – Guido Evers (szerk.): *50 Jahre GVL. 50 Jahre Kollektive Rechtswahrnehmung der Leistungsschutzrechte*. De Gruyter, Berlin, 2011. 1–11
- Samuel, Geoffrey: *Tort: Cases and Materials*. Sweet & Maxwell, London, 2008
- Scanlan, Michael J.: Locke and Intellectual Property Rights. In Richard A. Spinello – Herman T. Tavani (szerk.): *Intellectual Property Rights in a Networked World: Theory and Practice*. Information Science, London, 2005. 83–98
- Schlesinger, Michael: Legal Issues in Peer-to-Peer File Sharing, Focusing on the Making Available Right. In Alain Strowel (szerk.): *Peer-to-Peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009

Schoder, Detlef – Fischbach, Kai – Schmitt, Christian: Concepts in Peer-to-Peer Networking. In Ramesh Subramanian – Brian D. Goodman (szerk.): *Peer to Peer Computing. The Evolution of a Disruptive Technology*. Idea Group, Hershey, 2005. 1–27

Sirinelli, Pierre: The Graduated Response and the Role of Intermediaries: Avoiding the Apocalypse or a Return to the Sources? In Lionel Bently – Uma Suthersanen – Paul Torremans (szerk.): *Global Copyright. Three Hundred Years Since the Statute of Anne, from 1709 to Cyberspace*. Edward Elgar, Cheltenham, 2010. 478–491

Smith, Emerald: Lord of the Files: International Secondary Liability for Internet Service Providers. 68 *Washington and Lee Law Review* 3 (2011), 1555–1588

Smith, Graham J. H.: *Internet Law and Regulation*. Sweet and Maxwell, London, 2007

Sólyom László: *A polgári jogi felelősség hanyatlása*. Akadémiai, Budapest, 1977

Spindler, Gerald – Leistner, Matthias: Secondary Copyright Infringement: New Perspectives in Germany and Europe. *Intellectual Property and Competition Law* 38 (2006), 788–822

Spinello, Richard A. – Tavani, Herman T.: *Intellectual Property Rights in a Networked World. Theory and Practice*. Information Science, London, 2005. 1–66

Staudingers, von J.: *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Eckpfeiler des Zivilrechts*. Sellier – de Gruyter, Berlin, 2008

Sterk, Diana: P2P File-Sharing and the Making Available War. 9 *Northwestern Journal of Technology & Intellectual Property* 7 (2011), 495–512

Szabó Imre: A „Pirate Bay” ügy elsőfokú ítélete a magyar büntetőjog tükrében. *Infokommunikáció és Jog* 2010/39., 141–146

Szinger András – Tóth Péter Benjamin: *Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz*. Novissima, Budapest, 2004

Szladits Károly: *A magyar magánjog vázlatja, I.* Grill Károly, Budapest, 1933

Szladits Károly: *Dolog jog*. Grill Károly, Budapest, 1930

Tian, YiJun: *Re-thinking Intellectual Property. The Political Economy of Copyright Protection in the Digital Era*. Routledge–Cavendish, London – New York, 2009

Tóth Péter Benjamin: „Első oldal”. *Infokommunikáció és jog* VI/1. (2010)

Ujhelyi Dávid: Megjegyzések a Büntető Törvénykönyv szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése tényállásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 10/6. (2015), 59–77

Ujváriné Antal Edit: *Felelősségtan*. Novotni, Miskolc, 2002

Varga Csaba: *A jog mint folyamat*. Szent István Társulat, Budapest, 2002

Verebics János: A közösségi médiák és a szerzői jog. *Gazdaság és Jog* XX/2. (2012), 10–13.

Verebics János: *Lex Internetica. A jog helyének keresése a digitális ezredfordulón* (1999), http://www.artefaktum.hu/btk03osz/verebics_lexinternetica.pdf

Vékás Lajos: *Parerga. Dolgozatok az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. HVG–Orac, Budapest, 2008

Visscher, Louis T.: Economic Analysis of Punitive Damages. In Helmut Koziol – Vanessa Wilcox (szerk.): *Tort and Insurance Law. Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, Bécs, 2009

Wilcox, Vanessa: Punitive Damages in England. In Helmut Koziol – Vanessa Wilcox (szerk.): *Tort and Insurance Law. Punitive Damages: Common Law and Civil Law Perspectives*. Springer, Bécs, 2009. 7–54

Wilhelm, Jan: *Sachenrecht*. de Gruyter, Berlin – New York, 2010

Woodmansee, Martha: On the Author Effect: Recovering Collectivity. 10 *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal* 2 (1991–1992), 279–292

Yu, Peter K.: *Digital Copyright and Confuzzing Rhetoric*. Legal Studies Research Paper Series No. 11-23. Drake University (2011), 881–939

Yu, Peter K.: *Digital Piracy and the Copyright Response* (2004), <http://www.peteryu.com/piracy.pdf>

Zelk Gabriella: *Szemelvényakortársművészethez, avagyharmadiktalálkozásomPálnagyLászlóval*. CyberBooks, 2003. 11

A sorozatban eddig megjelent kötetek

1. Apró István (szerk.): *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2010/2011* (2012)
2. Dobos Ferenc: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 1999–2011* (2012)
3. Csink Lóránt – Mayer Annamária: *Variációk a szabályozásra. Önszabályozás, társszabályozás és szabályozó hatóság a médiajogban* (2012)
4. Sarkady Ildikó – Grad-Gyenge Anikó: *A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai* (2012)
  5. Koltay András (szerk.): *A médiaszabályozás két éve (2011–2012)* (2013)
  6. Paál Vince (szerk.): *Magyar sajtószabadság és -szabályozás 1914–1989* (2013)
  7. Horváth Artilla: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején* (2013)
  8. Koltay András – Nyakas Levente (szerk.): *Összehasonlító médiajogi tanulmányok. A „közös európai minimum” azonosítása felé* (2014)
  9. Dobos Ferenc – Megyeri Klára: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 2.* (2014)
10. Grad-Gyenge Anikó – Sarkady Ildikó: *Közös jogkezelés az audiovizuális médiában* (2014)
  11. Apró István (szerk.): *Média és identitás* (2014)
  12. Pruzsinszky Sándor: *Halhatatlan cenzúra* (2014)
  13. Kóczyán Sándor: *Gyermekvédelem a médiajogban* (2014)
14. Apró István – Paál Vince (szerk.): *A határon túli magyar sajtó Trianontól a XX. század végéig* (2014)
15. Kiss Zoltán – Szivi Gabriella: *A közszolgálati médiaszolgáltatás és a szellemi tulajdonjogok kapcsolódási pontjai és szabályozási környezete* (2015)
  16. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014* (2015)
17. Grad-Gyenge Anikó: *Az audiovizuális archívumok szabályozási kerete – különös tekintettel a médiajogi és szerzői jogi rendelkezésekre* (2015)
  18. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014/2* (2015)
  19. Apró István (szerk.): *Média és identitás 2.* (2016)
  20. Mezei Péter : *Jogkimerülés a szerzői jogban* (2016)
  21. Koltay András, Andrej Školkay (szerk.): *Comparative Research on the Approaches of Administrative Judiciaries to Sanctions Issued by Media Regulators in V–4 I.* (2016)
  22. Koltay András, Andrej Školkay (szerk.): *Comparative Research on the Approaches of Administrative Judiciaries to Sanctions Issued by Media Regulators in V–4 II.* (2016)
  23. Makkai Béla: *Határon túli magyar sajtó – Trianon előtt* (2016)
24. Grad-Gyenge Anikó: *Film és szerzői jog – A megfilmesítési szerződés* (2016)

Médiatudományi Intézet, Budapest
A kiadásért felel Nyakas Levente
Tördelő: Varga Ákos
Megjelent 12,75 (B/5) ív terjedelemben, 300 példányban
Médiatudományi Könyvtár: ISSN 2063-5222
Médiatudományi Könyvtár 25.: ISBN 978-615-5302-21-3